

Натаниъл Хоторн
Алената буква

На петдесет и пет годишна възраст Натаниел Хоторн загубва работата си в салемската митница. Години по-късно той казва за хората, които са го уволнили: „Бог да благослови враговете ми!“ Защото, напусайки чиновничеството, Хоторн се посвещава изцяло на своето писателско призвание и с решителна стъпка застава сред основоположниците на самобитната американска литература.

„Ако поне донякъде не разберем пуританизма, не бихме могли да разберем Америка.“ Тази мисъл на историка и литературоведа Пери Милър потвърждава ключовото значение на романа „Алената буква“, доколкото той представлява критично изследване на пуританското историческо и религиозно-философско наследство на фона на една притча за прелюбодеяние, изкупление и наказание от епохата на зараждането на американската нация.

Бети Гринберг
Пуританското наследство

Във всяка национална литература се срещат творби, които проникват до същността, до фундаментални истини за бита, обществения живот и идейно-културното развитие на даден народ. Обхващайки специфичния опит на една нация, те достигат универсална значимост. Именно такава творба е и „Алената буква“ на Натаниел Хоторн – виден представител на романтизма в американската литература.

Романът „Алената буква“ е публикуван през 1850 г. в един период от американското културно-историческо развитие, който се характеризира с културен разцвет и с появата и затвърждаването на онези черти, по-късно превърнали се в национални традиции в американската литература. Благоприятна почва за развитие на самобитна американска литература, която постепенно се отлъчва от европейското културно наследство, се създава след политическото и икономическо освобождение на американските колонии от английска власт и тяхното обособяване като отделна държава след Войната за независимост (1776–1783 г.). През следващите няколко десетилетия настъпва огромен подем в индустриалното развитие на страната, първоначалното население от европейски преселници се увеличава многократно с непрекъснат приток на имигранти и младата държава започва бурна териториална експанзия към Западните територии, достигнала своя връх след откриването на злато в Калифорния през 1849 г. През второто десетилетие на деветнадесети век се провъзгласява доктрината на Монро, която слага край на евентуалните опити на европейските сили да създадат нови колонии в северноамериканския континент и под девиза „Америка за американците“ правителството на САЩ започва да разширява, често чрез локални войни, границите на страната. Едновременно с това и Южните щати поемат своя специфичен път на икономическо и политическо развитие, което се крепи на робството и на феодално-аграрна социална система. През тези години се заражда и неразрешимият конфликт между „северния“ и „южния“ начин на живот, който ще доведе до Гражданската война (1861–1865 г.).

На фона на тези сложни социални и исторически явления се появяват и първите писатели романтици. Романтизмът като литературно направление пуска дълбоки корени в американската култура. Особеностите на епохата се отразяват и в литературното творчество: „покоряването“ на Запада и възможностите за развитие, които неизползуваните територии предлагат, пораждат оптимистичен дух и надежди за бъдещето на младата нация. Вярата в човека и в неговите безгранични способности, която изпълва творчеството на мислители и поети като Ралф Уолдо Емерсон, Уолт Уитман и Хенри Дейвид Торо, е в съзвучие с общото преклонение пред ролята на индивида в покоряването на новите земи и на индивидуализма като основен движещ фактор в икономическото развитие на страната. Но чрез романтизма намират своя израз и неудовлетвореността и протестът на будната културна интелигенция спрямо материалистичната ценностна система, която постепенно обхваща всички области на американския живот, и спрямо разрушителните сили, породени от необузданата

индустриализация и териториална експанзия. Писателите романтици взимат дейно участие в политическите и социалните борби на своето време.

Първото поколение романтици твори в периода 1810–1835 г. и е все още тясно свързано с европейските литературни традиции. Истинският разцвет на самобитна национална американска литература настъпва едва към средата на деветнадесети век, по време на „златните години“ на американския романтизъм – 1850–1855 г. През този период Хърман Мелвил пише някои от основните си произведения: „Бялата куртка“ (1850), „Моби Дик“ (1851), „Пиер“ (1852) и „Израел Потър“ (1852); Емерсон публикува своите „Представители на човечеството“ през 1850 г., а в 1854 г. вижда бял свят „Уолдън“ – известната творба на неговия последовател Торо, в която авторът обобщава философските си възгледи за живота и за връзката между човека и природата. Първото издание на „Стръкчета трева“ на поета Уолт Уитман излиза една година по-късно. Но този период е най-тясно свързан с творчеството на Натаниел Хоторн и с появата на неговите три основни романа: „Алената буква“ (1850), „Къщата със седемте кули“ (1851) и „Романс в Блайтдейл“ (1852).

Културното средище на САЩ през тези години се намира в Нова Англия, географски район, който обхваща североизточната част на Атлантическото крайбрежие. Това е най-ранно заселената част на страната и с най-богато културно наследство през този етап на американското културно-историческо развитие. Тук се намира важният университетски и културен център Бостън, а на няколко километра от него е и малкото градче Конкорд, неразривно свързано с живота и творчеството на Емерсон, основоположника на трансценденталния идеализъм, и с групата интелектуалци, които се обединяват около неговия кръжок. С Конкорд и с историческото наследство на Нова Англия е свързан и самият Хоторн. Неговите прадеди са между първите преселници-протестанти в този район – първият Хоторн се присъединява към колонията Масачузетс бей през 1630 г. В семейните легенди се разказва, че Уилям Хоторн, суров и безкомпромисен пуритан, е станал причина за позорното изгонване от Салем на жена от квакерската секта, обвинена в ерес. Неговият син е спечелил още по-печална слава със своето участие на съдия в кървавия „лов на вещици“, който се развихря в Салем през 1692 г. Не е странно, че пуританското наследство в Нова Англия и неговите последици за развитието на американското общество, както и образът на пуританина като психологически тип, стоят в центъра на творчеството на Натаниел Хоторн.

Писателят е роден в малкото градче Салем в щата Масачузетс през 1804 г. Поради ранната смърт на бащата семейството било в затруднено финансово положение. След самотно и вглъбено детство, прекарано по къщите на роднини, Хоторн постъпва в Боудън Коледж, където се сприятелява с американския поет Хенри Лонгфелоу и с бъдещия президент на САЩ Франклин Пиърс. След завръщане от колежа той се оттегля в бащиния си дом, където прекарва почти дванадесет години отшелнически живот. Това е неговият период на чиракуване като писател, на първите му литературни опити като несполучливия роман „Феншо“ и някои от произведенията, които по-късно ще бъдат включени в първия сборник с разкази „Повторно разказани приказки“ (1837). През 1840 г. Хоторн се присъединява към колонията Брук Фарм, един от многото социалистически експерименти, проведени през тези години. Шестмесечният опит, събран в тази колония, организирана от Джордж Рипли, последовател на учението на Фурие и Робърт Оуен, ще послужи за тематика на третия роман на Хоторн – „Романс в Блайтдейл“. След женитбата си за София Пибоди през 1842 г. писателят се мести в Конкорд и през следващите четири години публикува нов сборник с разкази – „Сенки от стария пасторски дом“ (1846), втората част на „Повторно разказани приказки“ и няколко детски произведения, които му спечелват широка популярност. Този успех е придружен с непрекъснати финансови затруднения и писателят приема чиновническа служба в митницата в родния си град Салем. Поради политически машинации той губи своя пост и решава да се отдаде изцяло на своето призвание. Следват години на зряло творческо майсторство: за кратък срок са написани споменатите три романа, сборникът с разкази „Снежният образ и други повторно разказани приказки“ и детските произведения „Книга на чудесата за момичета и момчета“ и „Приказки от Тангълуд“. През 1852 г. Хоторн подготвя биографията на своя приятел Пиърс за предизборната му кампания. След избирането на Пиърс за президент писателят бива изпратен на дипломатическа служба в Европа, където прекарва седем години, предимно в Англия и Италия. Основното му произведение от този период е романът „Мраморният фавн“

(1860). Когато Хоторн се завръща в своята родина, страната се намира в навечерието на Гражданската война. Четири години по-късно Натаниел Хоторн умира по време на една обиколка из страната, която предприема заедно с Пиърс. След смъртта на Хоторн значението на Нова Англия като водещ културен център постепенно запада. Литературните интереси се изместват на запад и вследствие на сложната социална и историческа обстановка около Гражданската война романтизмът се заменя с реалистичното направление в американската литература. Някои от романтиците като Мелвил продължават да творят, напълно забравени от своите съвременници, за да бъдат преоткрити едва през нашия век.

Хоторн започва работа по „Алената буква“ през 1849 г. Дългото есе-въведение към романа има автобиографичен характер и се отнася до неудачната година, прекарана на чиновнически пост в салемската митница. Според някои критици това въведение, написано в хумористично-ироничен тон и отнасящо се до личности, събития и време, които са твърде отдалечени от съдържанието на „Алената буква“, не представлява подходящо начало към главното повествование. Но като съпоставя „Митницата“ и „Алената буква“, авторът постига интересен контраст на няколко нива. Той сравнява две исторически епохи. Това, което Салем представлява по времето на Хоторн – запустяло обедняло градче, чиито жители се занимават предимно с търговия, – едва напомня за значението на първите селища-колонии, предвестници на една нова цивилизация. Гротесковите образи на чиновниците от митницата ни запознават с потомците на гордите пуритани, които напускат своята родина, за да създадат нов тип общество в северноамериканския континент. Контрастът между въведението и „Алената буква“ внася също така един необходим баланс между комичното и трагичното начало в романа и авторът сам отбелязва, че се надява хуморът в „Митницата“ да омекоти мрачните тонове на главното повествование. Но съпоставката представлява интерес и от гледна точка на литературните виждания на Хоторн, който прави разграничение между романа като жанр и романтичната творба, наречена от него „романс“. Ако романът, както отбелязва авторът в своя предговор към „Къщата със седемте кули“, има за цел „да се придържа най-строго към точността на човешкия опит, и то не само във възможните, но и в правдоподобните му и обикновени граници“, то романтичното произведение ни въвежда в свят, в който „действителното и въображаемото се срещат и... сливат в едно“. Романтикът вижда действителността в смекчената светлина на лунните лъчи, когато „ежедневните детайли, отчетливо очертани и одухотворени от необикновеното осветление, сякаш губят материалната си същност и се превръщат в безплътни рожби на фантазията“. Горното определение, илюстрирано чрез специфичната форма и съдържание на „Митницата“, представляваща начало на роман, и главното повествование, което е завършен „романс“, съдържа и предупреждение към читателя как трябва да се „чете“ „Алената буква“. В това произведение конкретният човешки опит е предаден завоалирано, чрез алегорията и символа. Приказно-легендарните, фантастични и дори свръхестествени елементи преобладават над непосредствените описания на действителни или правдоподобни събития. Но тук става дума само за художествения метод на Натаниел Хоторн. Всъщност характерна черта на цялото му творчество е, че е винаги насочено към анализа на една конкретна историческа действителност. Употребата на алегоричното и фантастичното не цели бягство от действителността, а поставянето на общочовешки проблеми от социален и морално-етичен характер. „Алената буква“ тази странна история за „греховна любов“, за изкупление и наказание, която се развива в една отминала епоха, представлява обобщение на философските, социалните и морално-етическите възгледи на Хоторн.

Действието се развива в Бостън към средата на седемнадесети век. Авторът обаче не се връща към миналото с носталгия или с типичната романтична мечта да намери убежище от съществуващата действителност. От една страна, това критично изследване на пуританското историческо и религиозно-философско наследство представлява необходима крачка в създаването на специфично американска национална литература. От друга – Хоторн се връща към момента на „раждането“ на Новия свят, за да обясни някои особености и противоречия на своя век.

Могат да бъдат определени и точните години, през които се развиват описаните събития, тъй като Хоторн борави с „галерия“ от образи, включващи и личности, известни от историята. Смъртта на губернатора Джон Уинтроп, описана в глава XII, ни насочва към годината 1649. Това е двадесет години след като група английски

пуритани, подложени на религиозни гонения в родината си, създават колонията Масачузетс бей. Въоръжени с доктрините на Калвин и преди всичко с идеите за „абсолютното предопределение“ – разделението на човечеството на „богоизбрани“ или „светци“ и „прокълнати“ по рождение – и за вродената порочност на човека, вследствие на първородния грях на Адам и Ева, пуританите мечтаят да създадат нов тип утопично-религиозно общество, което да е под политическото господство на духовенството. В творчеството на Хоторн пуританинът е многократно символично изобразен с Библия в едната ръка и с меч в другата. Авторът подчертава значението на тези два предмета – на религиозно-философското наследство, което става неделима част от американската култура, и на агресивно войнствения дух на пуританите, които постепенно поглъщат част от колониите в Нова Англия и оставят трайни следи в развитието на младата държава. „Алената буква“ предлага своеобразен анализ на същността на пуританското общество и на историческите последици от него: „микроцивилизацията“, започнала като експеримент за създаването на едно по-демократично общество, ще повтори всички грешки на европейските държави. В новия обществен строй ще бъдат пренесени класовите разслоения, гоненията на идеологическа, религиозна и расова основа и институциите на стария свят. Още на първа страница на романа се въвеждат символичните образи на розовия храст, поникнал по стъпките на Ан Хъчинсън, една от първите жертви на пуританската нетърпимост към други секти и религии, и на стария дървен затвор, предназначен за „преселници“ като Хестър, която е нарушила суровите морални норми на това общество.

„Алената буква“ е един от първите образци на психологическия роман в американската литература. Всъщност истински обект на авторското внимание са психологическите драми, изживени от всеки от тримата главни герои. В процеса на изследване на техния вътрешен мир Хоторн въвежда основни проблеми от морално-етичен характер, залегнали в цялото му творчество.

„Демонизиращото въздействие на отмъщението върху този, който се отдава на отмъщаване...“ – тази тема на разказ, включена в дневника на Хоторн, определя мотивировката и развитието на Чилингвурт, възрастния съпруг на Хестър. Този герой подчинява целия си живот на мечтата за отмъщение и способите, които използва, за да постигне тази цел, го обричат на психическа разруха. Като проследява борбата между Чилингвурт и неговата жертва, Хоторн въвежда характерната за цялото му творчество тема за светостта и неприкосновеността на човешката душа. Принуждавайки Димсдейл да разкрие най-съкровениите си чувства и тайни, Чилингвурт извършва непростиимо морално престъпление. Тази тема се проследява и в по-общ философски план. Чилингвурт е често срещан образ в творчеството на Хоторн. Това е фаустовският герой, ученият, който се стреми да узнае тайните на битието и природата, но използва своя талант и способности за антихуманни цели. Тази идея е подсказана и от символичното звучене на неговото име. Двете съставки „chilling“* и „worth“**, разкриват противоречивата същност на неговия характер: той е ерудиран учен, но знанията му водят до зловещи последици.

[* Студен, угнетителен, обезсърчителен (англ.). – Б.а.]

[** Достоянство, ценни качества (англ.). – Б.а.]

Героите на Хоторн никога не са еднопосочни възплъщения на определена теза или идея. С умението си да им предаде дълбочина и конкретно звучене авторът изгражда сложни, динамични и противоречиви образи. Чрез Димсдейл авторът ни запознава със светоусещането на пуританина – младият пастор е едновременно и фанатичен проповедник на пуританизма, и негова жертва. В основата на този образ е залегнала идеята за скритото престъпление и неговите поражения върху човешката психика. Символичното значение на името му – „dim...“* – подсказва и развитието на характера: Димсдейл постепенно избледнява и изчезва, безпомощен пред страшното чувство за вина, която не може да бъде публично изповядана. Чрез своя герой авторът поставя и някои проблеми, свързани с пуританизма и неговото отражение върху американското общество. Несъответствието между илюзорното и реалното, между външната „фасада“ и конкретната действителност, криеща се зад нея, се отнася не само до образа на Димсдейл, чиято привидна душевна чистота се противопоставя на неговата слабохарактерност, но обхваща и цялото пуританско общество: истинска пропаст съществува между политическата и икономическата му същност и така фанатично проповядваните философски идеи и морално-етични норми. Или както иронично отбелязва

самият Хоторн, много от съгражданите на Хестър, праведни пуритани през деня, правят посещения при „дявола“ в гората нощем. Тук трябва да се отбележи, че илюзията за безграничните възможности на американското общество и за неговата демократична същност, така наречената „американска мечта“, произлиза от пуританското идейно наследство в американската култура. Именно пасторът Димсдейл, в своята тържествена проповед по случай ежегодните съдийски избори, предсказва „изграждането сред пустошта на възвишено и славно бъдеще за новообразувания народ божи“. Предупреждението на Хоторн за несъответствието между мечтата и конкретната действителност през този ранен етап на американската история крие дълбок смисъл и за по-нататъшното развитие на американското общество.

[* Блед, неясен, неопределен (англ.). – Б.а.]

Ако Димсдейл е представител на пуританизма, то Хестър Прин е неговата противоположност. В изграждането на този образ най-ясно проличава кредото на твореца романтик: на консервативните пуритански догми авторът противопоставя най-светлите и напредничави възгледи на своето време. Хестър (името ѝ напомня за библийската царица Естир, която спасява своя народ) действително изкупва вината си в очите на пуританската общественост. Но в своето страдание и уединение тя минава по пътища, по-различни от тези, начертани от нейните инквизитори, и те я довеждат до социални и морални проникновения – „като начало ще трябва да се ликвидира старата обществена система и да се изгради на нейно място нова“.

Хоторн определя един възможен път на развитие за героинята си, която вече не принадлежи към своето време и общество: тя може да тръгне по борческия път, начертан от Ан Хъчинсън. Би било уместно да се постави въпросът защо Хоторн не избира подобно разрешение и съответен по-оптимистичен край, а връща Хестър обратно в Бостън. Това може да се обясни донякъде с логиката на психологическото изграждане на Хестър, която ще остане там, където се е развила централната драма на нейния живот и където умира нейният любим. Но такова разрешение се налага и от литературна гледна точка: в структурно-композиционно отношение „Алената буква“ се отличава със стройна и симетрична постройка. Именно логиката на тази постройка налага такъв завършек: романът да приключи там, където е и неговото начало.

В заключение бих искала да спомена една мисъл на известния историк и литературовед Пери Милър, според който „... ако поне донякъде не разберем пуританизма, не бихме могли да разберем Америка“. Тази историческа истина има дълбок смисъл и от гледна точка на литературното развитие на САЩ. Творбата на Хоторн спада към традицията на „регионалната литература“ в американската култура. Като съсредоточава своето внимание върху един отделен аспект на американското социално и културно-историческо развитие, свързан с определен географски район в САЩ, Хоторн извлича общовалидни истини за цялостното развитие на страната. Този подход ще бъде по-късно приложен от Марк Твен, Фокнър, Стайнбек и всички останали последователи на традициите, положени от Натаниел Хоторн и неговите съвременници.

Бети Гринберг

Предговор на автора към второто издание

За голямо учудване на автора и (ало му бъде разрешено да се изрази така, без с това да обиди още някого) до голяма степен за негова забава описанието на чиновническия живот в увода му към „Алената буква“ предизвика небивали вълнения в почтените среди около него. Наистина те едва ли биха били по-бурни, ако да бе той изгорил митницата и изгасил последната ѝ тлееща главня в кръвта на дадена многууважавана личност, към която, да речем, е хранел особена ненавист. Тъй като общественото неодобрение би му тежало твърде много, ако съзнаваше, че го заслужава, авторът, с ваше позволение, би искал да каже, че е препроучал внимателно въпросните страници с цел да поправи или изхвърли всичко неуместно и да направи каквото може, за да изкупи злодеянията, в които бе обвинен. Но на него му се струва, че онова, с което се отличава разказът му, са преди всичко искреният и неподправен беззлобен хумор и точността, с която чистосърдечно е предал впечатленията си от личностите, описани там. Колкото до враждебност или каквото и да било злонамерено чувство от личен или политически характер, то авторът категорично отхвърля да е имал такива

мотиви. Друг е въпросът, че би могло да се мине изобщо и без това описание и че от това нито читателите, нито книгата биха пострадали; но след като вече го е написал, авторът счита, че то не би могло да бъде по-издържано в дух на нравственост и доброжелателство, нито пък че би могъл да прибави нещо повече към неговата правдивост.

Ето защо авторът се вижда принуден да преиздаде уводния си разказ, без да промени нито дума в него.

Салем, 30 март 1850 г.

Митницата

Въведение към „Алената буква“

Странно наистина, но макар да не съм склонен към прекалена словоохотливост и да не обичам да се разпростирам за себе си и за личните си работи пред близки и приятели, ето че вече два пъти се обръщам към читателската публика, обзет от автобиографични пориви. Първата ми такава проява бе преди три-четири години, когато, съвсем неоправдано и без снизходителният читател или пък натрапчивият автор да могат да прозрат някаква причина за това, реших да ошастливя читателя с описанието на моето житие-битие сред безмълвния покой на един стар пасторски дом*1. И понеже тогава имах щастието, макар и незаслужено, да намеря един-двама слушатели, аз пак ще ви хвана за ревера, за да ви разкажа за трите си години в една митница. Едва ли примерът на прословутия общински архивар П.П.*2 е имал по-ревностен последовател. Всъщност, като принася безвъзмездно в дар творението си, авторът се обръща не към онова мнозинство, което бързо ще го захвърли или въобще няма да го погледне, а към единиците, които ще го разберат едва ли не по-добре от всичките му училищни и житейски спътници. Някои писатели отиват още по-далеч и се впускат в такива съкровени тайни, каквито е уместно да се поверяват само на едничката в света напълно сродна душа. Сякаш печатното слово, пуснато на воля по широкия свят, е длъжно да намери втората половинка на собственото им „аз“ и с едно такова общение да затвори кръга на тяхното съществуване. Едва ли обаче може да се смята за благоприлично да се казва всичко докрай, дори и в безлична форма. Но тъй като без жива връзка със слушателя мисълта застива, а словото се сковава, простимо би било да си представим, че говорим пред един макар и не най-близък, но благоразположен и разбиращ приятел. И тогава този сгряващ душата образ ще разтопи естествената ни въздържаност и ще можем да си побъбрим за онова, което ни заобикаля, и дори за себе си, без при това да разбулваме най-съкровено в нас. Ето къде според мен е степента и границата, до която авторът може да си позволи да бъде автобиографичен, без да нахърнява нито читателските, нито собствените си права.

[*1 Хоторн има предвид книгата си „Сенки от стария пасторски дом“, излязла от печат в 1846 г.]

[*2 Става дума за „Мемоари на общинския архивар П. П.“, пародия на „История на моето време“ от Гилбърт Бърнет, излязла от кръга писатели около Александър Поуп (1688–1744).]

Както ще стане ясно, очеркът за митницата има и едно достоинство, което винаги се е ценяло в литературата: той разкрива по какъв начин се сдобих с голяма част от страниците, които ще последват*, и принася доказателства за автентичността на повествованието в тях. Именно желанието да покажа, че всъщност се явявам просто редактор, или може би съвсем малко повече от редактор, на най-обширния разказ в книгата ми, бе истинската причина, която ме подтикна към личен контакт с читателя. При изпълнението на основната задача ми се стори допустимо да дам с няколко допълнителни щриха макар и бегла представа за един свят, неописан досега, както и за някои от хората, които го обитават, в това число и самият автор.

[* По времето, когато пишеше тези редове, авторът бе замислял да публикува заедно с „Алената буква“ и няколко кратки разказа и очерка. Бе счтено за целесъобразно обаче те да се отложат. – Б.а.]

В родния ми град Салем, в началото на онова, което преди половин век, по времето на стария Крал Дарби*3, бе оживен пристан, а днес носи бремето на разпадащи се дървени складове и почти не дава видими признаци на търговска дейност, с

изключение може би на някой шлеп или бриг, разтоварващ кожи нейде посред тъжния кей, или по-наблизо, на шхуна от Нова Шотландия, изхвърляща на брега товара си от дърва за горене – та в началото на този често наводняван от прилива, порутен пристан, покрай който буренаците, избуяли навред около редицата сгради, бяха свидетелство за многобройни мудно протекли години – на това място, с прозорци, обърнати към тази далеч не радостна гледка, а по такъв начин и към отсрещния бряг на залива, се издига просторно тухлено здание. От най-високата точка на покрива му всеки предобед в течение точно на три часа и половина при ветрец или в тихо време се вее или виси флагът на Републиката; но с тринадесетте ивици обърнати вертикално вместо хоризонтално, което показва, че правителството на Чичо Сам има тук цивилно, а не военно учреждение. Фасадата е украсена с половин дузина дървени колони, които крепят балкон и под които към улицата се спускат гранитните стъпала на широко стълбище. Над входа се е надвесил с разперени крила огромен екземпляр на Американския орел: пред гърдите му – щит и ако не ме лъже паметта, по сноп преплетени мълнии и стрели, стиснати в ноктите на всеки крак. С привычното за тази зловеща птица непостоянство на нрава тя, със свирепите си очи и клюн, както и с агресивния си вид, вещае беди за безобидното общество и най-вече като че ли отпъжда всекиго, комуто е мил животът, далеч от заведението, над което е разперила крилата си. Ала въпреки лукавия вид на федералния орел мнозина и сега гледат да се приютят под крилото му, което си представят, предполагам, че гърдта му е мека и топла като пухена възглавница. Но дори когато е в най-добро настроение, в сърцето на тази птица няма нежност и тя може рано или късно (по-често рано, отколкото късно) да прокуди пиленцата си, било то издраскани от ноктите ѝ, изкълвани от клюна ѝ или люто ранени от стрелите ѝ.

[*3 _Елайъс Хаскет Дарби_ (1739–1799), наричан още „баща на търговията между Америка и Индия“.]

Около гореописаното здание – можем без протакане да разкрием, че то е пристанищната митница – в пролуките на паважа растеше трева, което показваше, че напоследък търговците не са идвали особено често насам. През някои месеци в годината обаче се случва сутрин работата да придобива по-ускорен ход. Такива дни припомнят на по-старите жители времето преди последната война с Англия*4, когато Салем беше истинско пристанище, а не като сега – презрян от местните търговци и корабовладелци, които оставят пристаните му да се превръщат в развалини, докато техните сделки ненужно и безследно потъват в и без това мощния търговски поток към Ню Йорк или Бостън. В някое такова утро, когато три или четири съда пристигнат едновременно – обикновено от Африка или Южна Америка – или пък се готвят да отплуват нататък, наоколо се носи шумът от чести стъпки, забързани нагоре-надолу по гранитните стъпала. Тук можете да срещнете, преди дори и собствената му жена да го е видяла, току-що пусналия котва капитан с обрुлено лице, стиснал под мишница корабните документи в потъмняла тенекиена кутия. Пак тук идва и собственикът на кораба – радостен или печален, любезен или навъсен в зависимост от това дали плановите му за вече осъществено плаване са се превърнали в стоки, за които лесно ще получи злато, или са струпали върху главата му цяла планина кахъри, от които никой не би пожелал да го отърве. Тук ще видите в зачатък и изнурения от грижи търговец с набраздено чело и прошарена брада в лицето на схватливия млад чиновник от търговската кантора, който се пристрастява към потока стоки както вълчето към кръвта и започва да крои рисковани операции с корабите на господаря си, когато най-добре би било да пуска дървени лодчици във вира на воденицата. Други действащи лица тук са отплуващият моряк, дошъл за своя американски паспорт, и току-що пристигналият бледен и изнемогнал негов събрат, който иска да го изпратят в болница. Не трябва да забравяме и капитаните на малките вехти шхуни, които карат дърва за горене от британските владения – грубовата компания морски вълци, които в сравнение с янките може и да изглеждат флегматични, но имат немалък принос в западащия ни търговски живот.

[*4 Безрезултатната война, която САЩ водят срещу Великобритания през 1812–1814 г. за присъединяването на Канада.]

Като събереш всички тези заедно, плюс, както се е случвало, разни други за пъстрота, и митницата се превръща в гъмжило. По-често обаче, изкачиш ли стъпалата, ще различиш, лятос – във фоайето, зиме или в лошо време – в отредените им стаи, ред

достопочтени фигури, седнали върху килнати на задните крака и облежнати на стената старомодни столове. Тези личности обикновено спят, но от време на време може да се чуе и разговор помежду им. Той представлява нещо средно между реч и хъркане и се отличава с вялостта, характерна за обитателите на приюта за бедни и за всички, чието съществуване зависи от подаяния, експлоатация на чужд труд или каквото и да е друго, за което не трябва да се полагат усилия. Тези стари господа, седнали подобно на Матей да събират дан, но без особена надежда да им бъде възложена апостолска мисия като неговата, са митнически чиновници.

По-нататък, наляво от главния вход, има една канцелария, с размери четири и половина на четири и половина метра и с много висок таван. През два от сводестите ѝ прозорци се вижда като на длан описаният по-горе порутен кей, а третият гледа през една тясна уличка към късче от Дарби Стрийт. И трите предлагат калейдоскоп от дюкянчета на бакали, на майстори на корабни въжета и макари, на продавачи на моряшки дрехи и всевъзможни дреболии, пред чиито врати често се събират да си побъбрят и да се посмеят стари морски вълци и крайбрежни плъхове, каквито могат да се срещнат по кейовете на всяко пристанище. Самата стая е потънала в паяжини, боята по стените е помръкнала от мръсотия и старост, а подът е посипан с белезникав пясък, което отдавна вече никъде не се прави. От тези и много други признаци на запустелост лесно може да се стигне до заключението, че женското съсловие, с магическите си инструменти – парцала и метлата, рядко е пристъпвало в тази обител. В обзавеждането на стаята влизат печка с грамаден комин, старо чамово бюро с трикрака табуретка до него, два-три разклатени, вехти стола с твърди седалки и да не пропуснем библиотеката – няколко лавици, където се валят тридесетина тома с постановленията на Конгреса и един тлъст сборник на митническите закони. От тавана се спуска тенекиена тръба, която е част от системата за звукова връзка с другите помещения на сградата. Та тук преди около шест месеца можеше да се види как същият индивид, който на времето ви покани, многоуважавани читателю, в тесния си, но приветлив кабинет, където слънцето проблясва тъй приятно през клоните на върбата от западната страна на стария пасторски дом, размерва с крачки стаята или отпуснат на високото столче, облакътен на бюрото, преглежда разсеяно сутрешния вестник. Но идете ли днес да го потърсите тъдява, напусто ще разпитвате за радикала митничар*5. Метлата на реформата го измете от службата му и сега по-достойният му наследник заема този почетен пост и прибира париците му.

[*5 Хоторн е принадлежал към крилото на радикалите в партията на демократите.]

Макар че на младини, пък и в по-зряла възраст, ми се е налагало за дълго да живея извън моя роден град, стария Салем, той все пак има, или имаше, особена власт над моите чувства, чиято истинска сила никога не съм можел да осъзная в периодите на пребиваването си в него. И наистина, що се отнася до външния му вид, с равнинния му, еднообразен терен, с дървените му къщурки, нито една от които не може да се гордее с архитектурата си, с неговата разхвърляност, която не е нито живописна, нито оригинална, а просто безлична, с неговата дълга-предълга улица, която се точи лениво по продължение на целия полуостров от Хълма на обесените и Нова Гвинея*6 чак до мястото, откъдето се вижда приютът за бедни – да изпитваш привързаност към такъв град като моя роден Салем, е все едно да се прехласваш пред разбърканите фигури върху дъска за дама. И въпреки че най-щастливите си дни съм изживял все по други места, към стария Салем храня едно чувство, което поради липсата на по-подходящо определение ще трябва да нарека „привързаност“. Тя навярно се дължи на дълбоките и стари корени, които моят род е пуснал в този край. Вече изтича първата четвъртина на третото столетие, откак древният британец, първият преселник с нашето фамилно име*7, се появил в дивото крайгорско селище, което впоследствие се превръща в град. Тук се раждали и умирали неговите потомци и смесвали земния си прах с пръстта, така че тя до голяма степен трябва да се редее с тленната черупка, която временно обитавам. Следователно предаността, за която говоря, е поне отчасти проява на телесния афинитет между моя прах и праха под краката ми. Малцина от моите земляци могат да разберат това, пък и по-добре, тъй като честата смяна на мястото видимо има благотворно влияние за породата.

[*6 _Хълмът на обесените_ се намира в северозападната част на Салем. Предполага се, че там са били екзекутирани „вещиците“ в 1692 г. „Нова Гвинея“ –

подигравателно прозвище за района в началото на Есекс Стрийт в Салем, където се заселили първите емигранти от Южна Европа.]

[*7 Първият от децата на автора, Уилям Хоторн (1607–1681), който се заселва в Америка в 1630 г.]

Но моите чувства имат и своята морална страна. Образът на предтечата, увенчан по семейна традиция с мъглявия ореол на някакво неясно величие, е вълнувал детското ми въображение, откакто се помня. Той и до днес ме преследва и ме кара да изпитвам към миналото на града някакво влечение, каквото неговото настояще не може да събуди в мен. Струва ми се, че правото да наричам Салем мой роден град дължа не толкова на себе си, чието лице тук никой не познава и чието име не се помни, колкото на този строг, брадат праотец с тъмно наметало и островърха шапка, появил се тук в онези старя времена с Библия в едната ръка и с меч в другата, закрачил тържествено по току-що прокараната улица, за да се издигне до върховете на гражданската и военната власт. С всичките добри и лоши черти на истинския пуритан*8, той бил и воин, и законодател, и съдия, и църковен настоятел. За неговата безпощадна нетърпимост свидетелствуват например квакерите*9, които споменават в историите си как той се отнесъл изключително сурово с някаква жена от тяхната секта – и боя се, че паметта за този случай ще надживее всичките му добри дела, макар и те да не са малко. Синът му*10 наследил фанатизма на баща си и изиграл толкова видна роля при преследването на вещиците, че кръвта им, може да се каже, го е дамгосала с неизлечимо петно, така че дори старите му кокали в гробището на Чартър Стрийт би трябвало все още да са обагрени в кръв, ако не са вече превърнати в прах! Не знам дали тези мои прародители са се обърнали приживе към небето с разкаяние за своите жестокости и молби за прошка; или до ден-днешен стенат на оня свят под тежкото бреме на деянията си. Така или иначе, аз, пишещият тези редове, като техен представител взимам върху себе си цялата тежест на техния позор и смирено моля Бога да махне проклятието, за което съм чувал, че тегне над рода ни, и за което говори жалкото и безрадостно състояние, в което се намира той от години.

[*8 _Пуританите_ са религиозни реформисти, основна сила в английската революция от XVII в. След Реставрацията много от тях емигрирали в Америка. Те си налагали строг аскетизъм, покорно изпълнявали всички нареждания на свещеника и били безмилостни в борбата си срещу всевъзможните ереси и нарушения срещу морала.]

[*9 _Квакерите_ са протестантска секта в Англия, създадена в средата на XVII в. от Джордж Фокс, който вярвал, че истината трябва да се търси не в книгите, а в сърцата на хората. Осенените от „вътрешна светлина“ по време на служба негови последователи се разтреперили от силно вълнение, което им спечелило популярното прозвище „квакери“ – треперещи. Те отказвали да се молят в официалната църква, да дават клетва и да носят оръжие, не признавали никакви държавни или обществени титли. Жестоките гонения в теократичните американски общини ги принудили да потърсят убежище в Роуд Айланд и в колонията, създадена за тях в Пенсилвания от Уилям Пен в 1682 г.]

[*10 _Джон Хоторн_ (1641–1717), съдия, взел участие в процесите срещу салемските „вещици“ през 1692 г., прапрадядо на автора.]

Няма съмнение обаче, че всеки от двамата сурови, навъсени пуритани би сметнал за предостатъчно възмездие за греховете си факта, че след такъв голям промеждутък от време старият, покрит с дебел слой почтен мъх ствол на семейното дърво е родил на най-горната си издънка лентяй като мен. Ни една от целите, които някога съм си поставял, не би им се видяла достойна; нито пък успехите ми, ако изобщо съм имал такива извън семейния си живот, биха им изглеждали другояче освен недостойни, ако не и направо срамни. „Какво работи той?“ – „Пише книжки!“ – си шепнат двете сиви сенки на моите прадеди. „Що за занятие е туй? Що за начин да славиш Бога, да бъдеш полезен на съвременниците си? Ами че този нехранимайко с нищо не е по-добър от някой свиращ!“ Такива комплименти достигаха до мен през пропастта на времето от моите прапраотци! Ала колкото и да ме презират, в мен са заложени дълбоко много от техните черти.

Благодарение на тези двама ревностни и енергични мъже родът ни пуснал дълбоки корени и останал да живее тук, при това неизменно в благоприятие, от самото основаване на града. Нито един негов член, доколкото знам, не го е посрамвал, но от друга страна пък, почти никой след първите две поколения не е извършил нещо

забележително или поне нещо, което да заслужава внимание. Постепенно родът се скривал все повече от погледа, подобно на онези стари къщи из улиците на Салем, които са до половина засипани от наноси. В продължение на повече от сто години син следвал пътя на бащата в морето; всяко поколение имало своя побелял капитан, който слизал от капитанския мостик, за да се прибере край домашното огнище, докато в същото време голобрадо момче заемало полагащото му се по наследство място край мачтата, за да срещне с гърдите си солените пръски на бурята, обливали и бащата, и дядото. Момчето, и то по реда си, се издигало от моряшкия бак до капитанската кабина и след години на бурни морски странствувания по света се завръщало у дома, за да посрещне там старостта и смъртта и да смеси праха си с родната земя. Един род, свързал тъй дълго съдбата си с дадено място, където са се раждали и умирали много поколения негови представители, изпитва чувството за някаква особена принадлежност към всичко наоколо, на която не оказват влияние нито природни красоти, нито други обстоятелства от духовно естество. Това не е любов, а инстинкт. Новият жител на Салем, бил той някой току-що пристигнал или от второто поколение преселници, не може да претендира да се нарича кореняк; той не може и да си представи колко здраво, досущ като пиявица, се вкопчва старият заселник, имащ зад гърба си тривековна родова история, в късчето земя, приютило праха на предшествениците му. Няма значение, че това място не му носи радост, че са му дотегнали старите дървени къщурки, калта и прахолякът, плоскостта на релефа и манталитета, леденият източен вятър и смразяващата обществена атмосфера – тези, както и всички други недостатъци, реални или въображаеми, са без всякакво значение за него. Магията остава да действа със същата сила, все едно, че родното място е земен рай. Така стана и с мен. Имах чувството, че съдбата ми е отредила да хвърля котва в Салем, за да се знаят и по мое време специфичните черти на характера на нашия род, известен добре по тези места заради постоянството, с което, щом като някой негов представител легнел в гроба, друг продължавал, така да се каже, неговия обход по главната улица. От друга страна погледнато, именно появата на такова чувство доказва, че връзката, която е започнала да се изражда, трябва да се прекъсне. Не само картофът, но и човешката природа залянява, ако я садят отново и отново в една и съща изтощена почва. Моите деца са родени другаде и доколкото това зависи от мен, ще пуснат корени на ново място.

Когато, поддал се на тази моя странна, вяла, безрадостна привързаност към родния град, напуснах стария пасторски дом, аз започнах работа в тухлената сграда на Чичо Сам, макар че със същия, ако не и с по-голям успех можех да отида и някъде другаде. Така ми било съдено. Сякаш Салем бе за мен центърът на вселената, от който не можеш да избягаш, вече не за пръв и за втори път ми се случва да го напускам уж завинаги и после да се връщам като черния гологан, който не се губи. И ето че едно прекрасно утро ме завари да изкачвам гранитните стъпала с президентските пълномощия в джоба, за да бъда представен на господата помощниците ми в предстоящата ми отговорна служба като нов началник на митницата.

Мисля – не, убеден съм, че никой държавен чиновник в Съединените щати, било то цивилен или военен, не е възглавявал като мен подобна патриархална колегия от ветерани. Щом ги погледнах, веднага разбрах къде се намира най-старият жител на нацията. Вече повече от двадесет години независимата позиция на нейния ковчежник ограждаше салемската митница от водовъртежа на политическите превратности, които често струват на човек службата му. Ковчежникът бе стар воин, най-прославеният воин на Нова Англия*11, и стоеше непоклонимо на пиедестала на заслугите си. Сам охраняван от мъдрата благосклонност на всяко следващо правителство, на което беше служил, той като щит бе отбранявал подчинените си в многобройните часове на опасност и тревога. Генерал Милър*12 беше крайно консервативен човек. Навикът упражняваше огромно влияние върху благата му природа. Към познати лица генералът се привързваше силно и се стараеше да избягва промените дори когато те очевидно биха довели до подобрене. Така че когато поех управлението на моя отдел, той се състоеше почти изцяло от старци, повечето от които бяха допотопни морски капитани. Люлени от вълните на всички морета и стоически понесли суровите удари на живота, те най-сетне бяха довеяни в това тихо кътче, където, обезпокоявани единствено от периодичната паника около президентските избори, живееха сякаш втори живот. И те като всички старееха и изнеможаваха, но си имаха някакъв талисман да ги пази от

смъртта. Двама-трима измежду тях, схванати, както ме уверяваха, от подагра и ревматизъм или може би приковани към леглото, дори и не помисляха да се вестят в митницата през по-голямата част от годината. Ала след зимната летаргия те изпълзяваха навън под топлото майско или юнско слънце и лениво се захващаха с онова, което сами наричаха „служебния си дълг“, до момента, когато решаха, че е време пак да легнат. Трябва да си призная, че нося вина за прекъсването на трудовия живот на не един от тези почтени служители на Републиката. По моя препоръка те получиха възможност да си отдъхнат от изнурителния труд и не след дълго, сякаш да служат на страната си бе ръководен принцип в живота им, в което нито за миг не се съмнявам, се оттеглиха на оня свят. Смирено търся утеха в надеждата, че благодарение на моята намеса те са имали достатъчно време да се покаят за греховната продажност, в която според хората рано или късно всеки митнически служител затъва. Няма път, който да води от митницата към рая – нито от парадната, нито от задната ѝ врата!

[*11 _Нова Англия_ – област в САЩ, простираща се върху територията на щатите Мейн, Ню Хампшир, Върмонт, Масачузетс, Роуд Айланд и Кънектикът.]

[*12 _Генерал Милър_ (1776–1851) – герой от войната през 1812 г.]

По-голямата част от моите подчинени бяха виги*13. За достопочтената им компания бе добре дошло, че новият началник, макар да бе предан демократ, не беше активен политик и не дължеше поста си на политически заслуги. А то иначе, ако на този влиятелен пост бе поставен някой със задачата да започне кампания срещу ковчежника виг, чиято немощ не му позволяваше лично да управлява ведомството си, едва ли някой от старата чиновническа гвардия би останал на поста си и месец след деня, в който този бич божи прекрачи прага на митницата. Според приетите правила за случай като този дейният политик би сметнал за свой дълг да подложи всичките тези беловласи глави под гилотината. Не се искаше да си прозорлив, за да забележиш с какъв страх ветераните очакваха подобна неучтивост от моя страна. Беше ми едновременно и болно, и забавно да наблюдавам ужаса, предизвикан от моята поява, да виждам как сбръчкани страни, половин век брулени от бури, бледнеят при вида на моята абсолютно безобидна персона; да улавям предателски нотки на страх в гласовете, които някога бяха гърмели през рупор така, че и бореят да замлъкне. Тези иначе прекрасни старци съзнаваха, че по силата на общоприетите норми – а за някои от тях още и поради собствената им некадърност – би трябвало да отстъпят място на по-млади хора, политически правоверни и въобще по-способни във всяко отношение да служат на нашия мил Чичо Сам. Същото съзнавах и аз, но все не ми даваше сърце да постъпя, както ми диктуваше разумът. Така че аз търпя сериозна критика, задето се посрамах пред себе си и накърних служебната си съвест, като ги оставих да продължават да се тътрят из кейовете и да се мотаят по стълбището на митницата. Немалко време те прекарваха и в дрямка по привичните си ъгли върху косо облегатите на стената столове, но се пробуждаха веднъж-дваж на сутрин, за да си подосаждат с повторението за не знам кой си хиляден път на стари морски истории или брадати вицове, превърнали се в пословици и ключови думи за тях.

[*13 _Виги_ – политическа партия, съществувала в САЩ от 1834 до 1854 г. Вигите са политически приемници на партията на федералистите и предшественици на днешните републиканци.]

Скоро стана ясно, че новият началник не е особено опасен. С облекчение в сърцата и с щастливото съзнание, че ако не на страната, то поне на себе си могат да бъдат полезни, тези стари господа се захванаха с изпълнението на служебните си задължения. Те надничаха дълбокомислено през очилата си в корабните трюмове. Как само се формализираха за разни дреболии и с каква лекота им се изплъзваше измежду пръстите едрата риба! Когато се случеше такава неприятност и под носовете им посред бял ден на брега биваше измъкнат цял вагон контрабандни стоки, с каква педантичност, с какво усърдие се захващаха те да заключват, оковават и запечатват всички вратички на провинилия се плавателен съд. И вместо упрек за проявената преди това небрежност те сякаш заслужаваха похвала за бдителността им, след като злото вече бе сторено – признание за своевременното им старание, когато вече нямаше какво да се направи.

Стига хората да не са изключително неприятни, аз имам глупавия навик да се отнасям към тях благосклонно. Във всеки човек съм готов да видя хубавото, ако

такова въобще съществува, и то става основа на мнението ми за него. Тъй като болшинството от старите митничари имаха по нещо хубаво в себе си, а и положението ми на техен покровител и закрилник благоприятствуваше за разцвета на приятелски чувства, не след дълго ги заобичах всичките. В летните утрини, когато палещият зной, способен едва ли не да разтопи човека, успяваше да влее някаква топлинка в почти безчувствените им тела, приятно бе да ги чуеш как си бърбят в задния вестибюл, насядали в редица с облежнати на стената столове, а застиналите остроумия на миналите поколения се разтапяха в устата им и оживяваха от смеха им. Външно въодушевлението на старците има много общо с радостта на децата – интелектът и тънкото чувство за хумор тук нямат място. И в двата случая става дума за отблясъци, които играят по повърхността и придават слънчев, жизнерадостен вид както на зелените клонки, така и на сивия, прогнил дънер. Само че при едните имаме истинска слънчева светлина, а при другите – по-скоро фосфоресциране на гниещо дърво.

Все пак читателят ще се съгласи, че би било крайно несправедливо да представя всичките ми прекрасни стари приятели като вдетинени склеротици. Първо, не всички бяха стари; сред тях имаше хора в разцвета на силите си, с изявени способности и изключително енергични, достойни за много по-интересен и независим начин на живот от този, на който ги беше осъдила злата им съдба. От друга страна, и под белите власи понякога се крие добре запазен интелект. Ала като се вземе пред вид болшинството от моите ветерани, няма да сбъркам, ако ги нарека компания досадни старци, неизвлекли нищо ценно от богатия си житейски опит. При такива огромни възможности да пожънат златните зърна на житейската мъдрост, те най-старателно бяха претъпкали главите си с плявата. С много по-голям интерес и благоговение говореха за последната си закуска, за обяда си вчера, днес или утре, отколкото за корабокрушението, станало преди четиридесет-петдесет години, или за каквито и да било чудеса, видени в младостта им.

Бащата на митницата, патриархът не само на този малък отряд чиновници, но, смея да твърдя, и на почтената колегия пристанищни митничари в целите Съединени щати, бе някой си пожизнен инспектор. Той с право би могъл да бъде наречен законна рожба на данъчната система, като да беше се проникнал от нея с майчиното си мляко или по-точно чрез бащината си кръв – на този пост, създаден специално за него от родителя му, полковник от революционната армия и бивш пристанищен ковчезник, той бе назначен толкова отдавна, че малцина са вече доживелите оттогава до наши дни. Когато го видях за първи път, този инспектор бе човек на около осемдесет години, но изглеждаше тъй свеж, че цял живот да търсите, не бихте намерили и сред вечнозелените друг такъв неувяхващ екземпляр. С румените си бузи, стегнатата си фигура, елегантно облечена в син костюм с лъскави копчета, с пъргавата си походка и с прасящия си от здраве вид, той изглеждаше не чак млад, но поне като някакво ново творение на майката-природа, приело формата на човек, за когото старостта и немощта не се отнасят. В гласа и смеха му, които постоянно огласяха митницата, нямаше и следа от треперливото старческо кудкудякане. Те излизаха от гърдите му надут, като кукуригане на петел или фанфарен зов. Ако гледаме на него просто като на животно, а и едва ли би могло да се гледа другояче на него, той произвеждаше най-приятно впечатление с прекрасното си здраве и способност, при тази преклонна възраст, да се наслаждава на всички или почти на всички удоволствия, каквито някога е имал или за каквито е мечтал. Безгрижието и чувството за сигурност, които му създаваше службата в митницата с редовните доходи и редките, незначителни тревоги, че може да го уволнят, без съмнение бяха допринесли за пощадата на времето. Но истинската и главна причина за младеенето му се криеше в рядкото съвършенство на животинската му натура, необременена с особен интелект и почти лишена от морални и духовни съставки – последните в такова нищожно количество, че едва-едва го възпираха да не тръгне на четири крака. Той не беше силен в мисълта, нито дълбок във възприятията, нито пък страдеше от особена чувствителност. Накратко, няколко обикновени инстинкта, съчетани с веселото настроение, което бликаше от физическото му благоразположение, напълно прилично заместваха в очите на света липсващото му сърце. Съпруг на три жени, всичките отдавна вече умрели, той бе баща и на двадесет деца, повечето от които също бяха легнали в земята в различни възрасти на детството и зрелостта. Човек би помислил, че тази мъка е достатъчна да удави в тъжните си сенки и най-слънчевия нрав, но това не важеше за нашия стар инспектор. Една кратка въздишка му

стигаше да се освободи от бремето на потискащите спомени. Само миг, и ето че пак е готов за лудории като истинско дете, във всеки случай много по-готов от младшия чиновник в бюро на ковчезника, който с деветнадесетте си години изглеждаше по-старият и по-мрачния от двамата.

По онова време наблюдавах и изучавах този патриархален субект с по-жив интерес, струва ми се, от всяка друга двунога твар в митницата, попаднала в зрителното ми поле. Той наистина бе рядко явление: самото съвършенство в едно отношение, а така плитък, измамен, неуловим и нищожен във всяко друго. Аз стигнах до заключението, че душа, сърце и интелект бяха, както вече казах, заместени от инстинкти в него, но малкото черти в характера му бяха така изкусно комбинирани, че недостатъците му не биеха в очи и аз дори го намирах съвсем приемлив. Трудно би било да си представим задгробното му съществуване, дотолкова бе той земен и чувствен. Във всеки случай животът му на този свят, макар и обречен да секне с последния му дъх, му бе даден с благословия: морални задръжки имаше той колкото и дивите животни, но затова пък възможностите му за наслада бяха по-големи, а се радваше и на същия благословен имунитет срещу мрачната пустота на старостта.

Една от точките, по които той имаше огромно преимущество пред четириногите си братя, бе способността му да си спомня всички изядени вкусни обеда, които до голяма степен бяха източникът на житейското му щастие. Чревоугодничеството бе изключително приятна негова черта и разказите му за някое печено изостряха апетита също като туршия или предястие от стриди. Понеже по природа бе лишен от по-възвишени достойнства и отдаваше цялата си енергия и изобретателност за радостите на търбуха си, без да погребва други никакви таланти, за мен бе винаги приятно да го слушам как се превъзнася за разни риби, домашни птици и мръвки, както и за най-подходящия начин те да се приготвят за трапезата. Спомените му за хубави софри, колкото и антични да са били, сякаш изпълваха с аромата на печено прасенце или пуйка ноздрите на слушателите му. Небцето му още живееше с вкусовите усещания отпреди шестдесет-седемдесет години, явно запазили същата свежест, каквато обладаваха следите от овнешката пържола, току-що погълната на закуска. Чувал съм го да млясва при спомена за пиршества, чиито останали участници отдавна до един се бяха превърнали в храна за червеите. Беше удивително да се наблюдава как пред него непрекъснато се изправят призраците на откоleshни ястия, не с гняв или желание за мъст, а сякаш с благодарност за високата оценка, получена някога от него, и със стремеж за умножаване безкрайния низ от удоволствия, колкото мъгляви, толкова и чувствени. Някакво крехко говеждо филе, телешко бутче, свинско котлетче; някоя вкусна кокошчица или отлична пуйка, украсявала трапезата му навярно в дните на по-стария Адамс*14, все още се пазеха в паметта му, докато целият човешки опит, натрупан оттогава, както и всички събития, озарили или помрачили личната му съдба, го бяха отминали безследно като утринния бриз. Най-трагичното събитие в живота му, по моя преценка, бе свързано с някаква гъска, живяла и умряла преди около двадесет, а може би и четиридесет години. Тази птица с многообещаваща фигура приживе на масата се бе оказала толкова безнадеждно жилава, че острият нож не могъл дори да одраска туловището ѝ, та се наложило да се прибегне до брадва и трион.

[*14 _Джон Адамс_ (1735–1826) – вторият президент на САЩ.]

Но време е вече да привършим този бегъл портрет, макар че с удоволствие бих му отделил и повече внимание, тъй като от всички хора, които съм срещал, инспекторът е най-подходящият за митнически служител. Поради причини, в които сега не мога да се впускам, работата в митницата често е свързана със загуба на добродетели от страна на служителите. Със стария инспектор това бе невъзможно да се случи и ако ще да останеше на поста си до второто пришествие, нямаше да стане по-лош, нито пък щеше да пострада апетитът му.

Има още един образ, без който моята галерия от портрети на митничари би била непълна. Но тъй като съм имал сравнително малко възможност да го наблюдавам, ще трябва да го опиша само в най-общи линии. Става дума за стария ковчезник, нашия храбър генерал, който след блестящата си служба в армията и последвалото я назначение за губернатор на една от земите в Дивия запад, се бе заселил в Салем преди двадесет години, за да прекара остатъка от своя наситен, славен живот. Безстрашният воин бе вече на около седемдесет години и в края на земния му път бремето на старческата немощ бе така непосилно за него, че дори и войнствената

музика на собствените му вълнуващи спомени не можеше да го облекчи. Сковани бяха сега краката, които някога бяха повеждали с твърдата си стъпка всяка атака. Единствено облегнат на някой слуга и като се подпираше с цялата си тежест на железния парапет, успяваше той бавно и мъчително да се изкачи по стълбите на митницата и с цената на огромни усилия да се дотътри до обичайното си кресло край камината. Оттам следеше с невиждащ, ведър поглед онова, което ставаше наоколо: хората, които влизаха и излизаха, полагането на клетви сред шумоленето на книжа, обсъждането на служебни и неслужебни дела, макар и да оставаше глух за всичко и вгълбен в себе си. В такива моменти цялото му същество излъчваше благост и доброта. Обърнеха ли се към него, в очите му проблясваше искра на любезност и интерес, като доказателство, че вътре в него все още гори светлина и само помътеното стъкло на интелектуалния му светилник спира лъчите по пътя им към външния свят. Колкото по-добре човек опознаваше вътрешния мир на стария воин, толкова по-буден му се виждаше той. Щом вече не бе необходимо да слуша или да говори, а и едното, и другото струваха видимо усилие на генерала, по лицето му бързо се изписваше предишното приветливо спокойствие. Не бе мъчително да се взреш в погледа му тогава: макар и отнесен, той нямаше нищо общо със старческото слабоумие. Природата му, по начало силна и внушителна, в основата си все още се държеше.

Да се наблюдава и определи характерът му обаче при тези неблагоприятни условия, бе толкова трудно, колкото по вида на мрачните, разхвърляни развалини мислено да се възстанови планът и построи наново стара крепост, като например Тикондерога*15. Тук-там по някаква случайност може да са се запазили почти цели стени, но другаде са останали само безформени каменни камари, тромави свидетели на минала мощ, обрасли през дългите години на мир и забрава с трева и плевел.

[*15 _Тикондерога_ – стара крепост между езерата Джордж и Чамплейн в щата Ню Йорк, арена на ожесточени боеве по време на Войната за независимост.]

И въпреки че малко сме общували, като се обръщам с любов към стария воин, защото, подобно на всички познавали го двуноги и четириноги, така трябва да нарека чувствата си към него, вече мога да нахвърлям главните щрихи на портрета му. Той се отличаваше с благородство и героизъм, което показва, че не случайно, а напълно заслужено е спечелил славното си име. Според мен той никога не се е отличавал с трескава активност и навярно цял живот се е налагало да го подбутват, за да започне да действа. Ала веднъж тръгнал към целта си и захванал да преодолява препятствия, за него бе немислимо да отстъпи или да не успее. Неговият все още жив душевен жар не трепкаше с ярки огнени езичета и не хвърляше снопове искри; той по-скоро излъчваше спокойната светлина на зачервен в пещта къс желязо. Далеч не бе трудно обаче да си представя как, в състояние на пределна, проникнала до дълбините на душата му възбуда, предизвикана от бойната тръба, чийто мощен зов събужда дремещите му, но неугаснали жизнени сили, той се отърсва от слабостта като от болничен халат, захвърля старческия бастун и грабва сабята, готов да се хвърли в огъня на битката. И дори в такъв напрегнат момент той би запазил външното си спокойствие. Но всичко това, разбира се, е само игра на въображението и не трябва нито да се очаква, нито да се изисква от него. Това, което аз с очите си виждах в генерал Милър – реално и осезаемо като неразрушимите укрепления на старата крепост Тикондерога – вече спомената като най-удачното сравнение, – бе една упорита, непоклатима твърдост, навярно стигала и до инат в младостта му; една почтеност, която като повечето му качества бе толкова тежка, че да се справиш с нея, бе все едно да поместиш тон желязна руда; и една доброжелателност, която въпреки свирепостта, проявена в атаките на нож, предвождани от него край река Чипиуа и във Форт Ери*16, аз приемам за по-чиста монета от подбудите на всеки един или на всички, взети заедно, многословни филантропи на деня. Сигурен съм, че собственооръчно е съсичал хора и че те са падали като стръкове скосена трева в настъплението, което той увеличал с триумфалната мощ на духа си. И все пак сърцето му бе тъй меко, че той не би дал и прашец да падне от пеперудените криле. Не съм срещал друг такъв човек, на чиято природна добрина да мога така спокойно да се опаням.

[*16 _Чипиуа и Форт Ери_ – места на сражения в англо-американската война от 1812 г.]

Много от характерните му черти, сред тях и такива, които допринасят съществено за постигането на прилика в портрета, бяха напълно или частично заличени

още от времето преди да се запозная с генерала. Човек най-бързо изгубва външната си привлекателност и за разлика от крепостта Тикондерога, цялата обвита в пълзящи растения, вкоренени в пролуките и пукнатините и черпещи от разрухата жизнените си сокове, природата не украсява човешките развалини с цветовете на свежородена красота. И все пак в стария воин се бяха запазили следи от някогашно обаяние. От време на време лъч добро настроение се промъкваше през непрогледната завеса на външността му и заиграваше ласкаво по лицата ни. А любовта му към цветята и техния упойващ аромат говореше за една вродена изтънченост, каквато рядко се среща сред мъжете след детството или ранното юношество. Може да се предположи, че за един военен кървавият лавров венец на челото му би бил най-скъпото, а ето че генералът се отнасяше с момински възторг към царството на цветята.

Доблестният ветеран обикновено седеше близо до камината, а началникът, който по възможност се стараеше да избягва нелеката задача да поведе разговор с него, обичаше да стои на известно разстояние и оттам да наблюдава спокойното, почти сънно изражение на лицето му. Тъй както седеше само на няколко крачки от нас, той изглеждаше потънал в друг свят; далечен, макар да минавахме покрай стола му; недостижим, при все че ръка да протегнеш, ще го докоснеш. Навярно живееше много по-реален живот в света на мислите си, отколкото в непривичната среда на митническата кантора. Отмереният ход на парада, яростният глъч на битката и фанфарите на старите победни химни, звучали преди три десетилетия – ето какво вероятно се виждаше и чуваше в живите картини, родени от въображението му. Междувременно в помещението влизаха и излизаха търговци и капитани, спретнати чиновници и недоद्याлни моряци. Суетната на митническия и търговския живот продължаваше да жути наоколо, ала като че ли нито хората, нито техните дела имаха някакво отношение към генерала. Той изглеждаше тъй не на място, както би изглеждала някоя стара сабя – някога святкала пред бойния строй, но сега ръждясала, макар острието ѝ да лъщи – сред мастилниците, папките и махагоновите линейки върху бюрото на заместника му.

Едно нещо ми помогна много да възстановя и пресъздам образа на предания боец от граничните райони край Ниагара, с неговата проста и неподправена дееспособност. Това бе споменът за паметните му думи: „Ще се опитам, сър!“ – произнесени в мига преди да се хвърли в отчаяна и героична атака. Думи, изпълнени с безстрашието, присъщо на синовете на Нова Англия, способни да гледат опасностите смело в очите и да им се противопоставят. Ако и в нашата страна за воинска доблест се даряваха хералдически почести, то тази тъй проста наглед негова фраза, която обаче единствен той би могъл да изрече в отговор на опасната и славна задача, би била най-подходящият девиз за герба на генерала.

За да запази душевното си и умствено равновесие, човек трябва да свикне да общува с различни от него хора, които ни най-малко не се увличат от неговите интереси и чиито поприще и способности той не може да оцени без усилие на волята. Обстоятелствата на моя живот са ми предоставяли често подобна възможност, но тя никога не се е отличавала с такова богатство и разнообразие, както по време на работата ми в митницата. Да вземем например един от служителите там, наблюденията над чийто характер измениха представата ми за това що е талант. Той си беше роден търговец: бърз, проникателен, с бистър ум, с око, което проникваше в хаоса и на най-заплетените проблеми, изчезващи под влиянието на неговата способност за систематизация като от докосване с магическа пръчица. От дете отрасъл в митницата, той се чувствуваше тук като риба във вода и служебната процедура във всичките ѝ тънкости, така мъчителни за непосветения човек, за него беше една стройна и абсолютно ясна система. В моите очи той беше идеалният представител на класата си. Той бе един вид въплъщение на самата митница или поне на онази главна пружина, която задвижва цялата ѝ верига от различно въртящи се колела; понеже в учреждения като това повечето хора се назначават, за да служат на собствените си интереси и удобство, а не заради способностите им, чиновниците по неволя трябва да търсят у други уменията, които самите те не притежават. И така, по неизбежна необходимост нашият делови герой привличаше служебните затруднения на всеки един от нас със силата, с която магнитът привлича стоманени стружки. С беззлобно снизхождение и доброжелателна търпимост към глупостта ни, която за ум като неговия трябва да е била почти равносилна на престъпление, той само се докосваше с пръст до проблема и веднага непонятното ставаше ясно като бял ден. Търговците го ценяха не по-малко от

нас, посветените. Той беше кристално честен човек. За него това бе повеля на природата, а не въпрос на избор или принципи. Не би могло и да бъде другояче – за такъв ясен и точен интелект като неговия бе задължително да има честно отношение към работата, в съответствие със съществуващите правила. Едно петно на съвестта му, свързано по някакъв начин с неговото призвание, би измъчвало такъв човек със същата, ако не и с много по-голяма сила както грешка в баланса или капка мастило върху белия лист на деловата книга. Накратко, това беше един от редките случаи в живота ми, когато срещам човек, попаднал тъй точно на мястото си.

Ето с какви хора ме бе свързала този път съдбата. Без да се сърдя на провидението, че ме постави в такова непривично за мен положение, аз се заех сериозно да извлека каквато мога полза от него. След като споделих тежък труд и неосъществими замисли с братята-утописти от Брук Фарм*17, след три години, прекарани под влиянието на такъв изтънчен интелект като Емерсън*18, след свободата на дивия бивак край река Асабет, където с Елъри Чанинг*19 давахме воля на фантазията си в размишления край прашящите в огъня сухи клони; след разговорите за борове и индиански реликви с Торо*20 в отшелническата му хижа край Уолдън; след като изисканият класически вкус на Хилард*21 разви в мен придиричлива възискателност; след като се потопих в лиричната атмосфера край огнището на Лонгфелоу*22, най-сетне настъпи моментът да упражня други свои способности и да се подкрепя с храна, за която досега не бях изпитвал особен глад. За човек, познавал Олкът*23, дори старият инспектор се ядваше като добре дошла смяна в диетата. За мен това, че при спомена за такива събеседници съм бил в състояние да заживея сред съвсем различни хора, без да роптая, бе до известна степен доказателство, че съм уравновесен по натура и притежавам всички основни елементи от стройната система на човешката природа.

[*17 _Брук Фарм_ – експериментален модел на общество, създаден в 1841 г. от трансценденталистите Джордж и София Рипли в един чифлик близо до Бостън. Те се стремели да съчетаят физическия труд с възвишения духовен живот. Натаниел Хоторн живеял около половин година в това общество.]

[*18 _Ралф Уолдо Емерсън_ (1803–1882) – виден американски писател и философ, глава на литературния кръг „трансценденталисти“. Неговата противоречива идеалистическа философия съдържа романтична критика на капитализма и призив към индивидуално самоусъвършенствуване.]

[*19 _Уилям Елъри Чанинг_ (1780–1842) – приятел на Хоторн, един от изтъкнатите дейци на унитариянската църква в САЩ, която била призвана да реформира традиционния за пуританите калвинизъм.]

[*20 _Хенри Дейвид Торо_ (1817–1862) – американски писател, сподвижник на Емерсън и близък приятел на Хоторн. Опитвайки се да осъществи на практика „живот във цивилизованото общество“, той се уединил на брега на езерото Уолдън край родния си град Конкорд.]

[*21 _Джордж Стилман Хилард_ (1808–1879) – американски писател и литературен критик.]

[*22 _Хенри Уодзуърт Лонгфелоу_ (1807–1882) – виден американски поет, приятел с Хоторн от ученическите години.]

[*23 _Еймъс Бронсън Олкът_ – (1799–1888) – наричан най-трансценденталният трансценденталист. Посветил живота си на образователни реформи. Основал утопична вегетарианска колония „Фрутландс“.]

Литературата и свързаните с нея усилия и цели загубиха значението, което бяха имали за мен. През този период книгите не ме вълнуваха и бяха далеч от съзнанието ми. Природата – не човешката, а тази, която включва земята и небето – бе в известен смисъл невидима за мен и аз забравих духовната наслада, с която някога я бях одухотворявал. Тази дарба, тази способност не че изчезна, а просто замря в мен. И това би било неимоверно печално, ако да не бе сигурността, че стига само да поискам, ще мога да си върна всичко ценно от миналото. Вярно, че ако такъв начин на живот продължи твърде дълго, има опасност от нежелателни последствия – бих могъл завинаги да се превърна в свършено друг човек, при това съвсем не такъв, какъвто си струва да бъдеш. Аз обаче винаги съм вярвал, че това е само преходен период. Някакъв пророчески инстинкт постоянно ми нашепваше, че в близко време, в момента, когато за мое добро стане необходима промяна в начина ми на живот, такава промяна ще настъпи.

Но засега аз бях началник на митницата, и то, доколкото мога да съдя, не от най-лошите. Един човек на мисълта, въображението и чувствата (ако ще и да е десетократно по-надарен от покорния ви слуга) може във всеки момент да се превърне в делови човек, стига само да реши. Моите колеги от митницата, както и търговците и капитаните, с които общувах по служба, ме имаха единствено за чиновник и вероятно не подозираха, че бих могъл да бъда и нещо друго. Предполагам, че ни един от тях не бе чел и ред от моите писания, пък и да беше ги изчел всичките, надали това щеше да ме издигне и на йота в очите му. Не биха се изменили нещата, дори творенията ми да бяха написани с перото на един Бърнс или Чосър, които също са били на времето си митничари. За човека, бленувал да спечели литературна слава и – по този начин – място сред великите личности в световната история, е поучително, макар и тежко, да напусне тесния кръг, където такива щения се смятат законни, за да види колко безсмислени са, погледнати отстрани, всичките му постижения и стремежи. Не мога да кажа, че бях особено заслужил подобен урок било като предупреждение или укор в това отношение, но във всеки случай аз си извлякох поука докрай, при което, с удоволствие отбелязвам, не съм изпитал и мигновена болка или пък нужда да махна с ръка и да забравя. Всъщност трябва да призная, че често ми се случваше да обсъждам литературни въпроси с един от чиновниците – прекрасен човек, назначен заедно с мен и уволнен почти веднага след моето освобождаване. Той си имаше две любими теми: Наполеон и Шекспир. Младши помощник-ковчежникът – млад мъж, за когото се говореше, че от време на време изписвал по някой лист от казионната хартия с нещо, което отдалеч доста приличало на стихове, също ме заговаряше понякога за книги, като тема, за която не е съвсем изключено да имам някаква представа. С това се изчерпваха всичките ми културни общения и то ме задоволяваше напълно.

Сега, когато вече изживях амбицията името ми да се разнася по света чрез заглавните страници на литературни произведения, ми ставаше смешно, като си помислех, че то е придобило една по-различна популярност. Митническият маркировчик го щампосваше с шаблон и черна боя върху чувалите с пипер и кошовите с оранжево багрило за сирене, върху опаковките с пури и балите с най-различни стоки, подлежащи на обмитяване, като доказателство, че за тях е платена необходимата такса и че са минали през редовен митнически контрол. Носена от такъв странен проводник на славата, информацията за моето съществуване, доколкото тя се съдържа в едно име, достигаше до места, където никога не бяха чували за мен и където, надявам се, няма повече и да чуят.

Но миналото не беше мъртво. Макар и рядко, идваха моменти, когато мислите, изглеждали ми някога така важни и действени, а впоследствие така лесно приспани, се пробуждаха отново. Един от най-забележителните случаи, когато в мен се съживи навикът от предишните дни, бе онзи, който по законите на литературната етика ме оправдава да предложа на читателите настоящия разказ.

На втория етаж на митницата се намира просторно помещение, чиито груби тухлени стени си стоят неизмазани, а гредите на тавана – необлицовани. Зданието, строено с размах, отговарящ на нуждите на едновременно търговско пристанище и с оглед на бъдещото му процъфтяване, на което не било писано да се осъществи, предлагаше много повече стаи, отколкото бе нужно за работещите там чиновници. По тази причина залата над владенията на ковчежника бе останала недовършена, сякаш все още чакаше да дойдат дърводелци и мазачи, макар че от потъмнелите греди отдавна вече подобно на гирлянди се спускаха паяжини. Там, в една ниша, бяха наслагани цяла камара бъчви, натъпкани с връзки стари документи. С такива книга бе покрита и по-голямата част от пода. Не е възможно да не изпитваш болка, като си помислиш колко дни, седмици, месеци и години са се трудили хората над тези плесенявали книга, които днес, за да не пречат, са захвърлени в ъгли, където никой никога няма да ги види. Но пък и какви планини от други ръкописи, изпълнени не със скучни канцеларски формалности, а с мисли, родени от творчески умове и преливащи чувства, дошли от дълбините на трепетни сърца, са били осъдени на забора; хем, което е най-тъжното – без да донесат на авторите си приличните средства, които митническите чиновници си бяха подсигурили с тези нищо и никакви драскулки! Макар че всъщност и тези драскулки имаха своята стойност като източници за местната история. От тях могат да се изровят сведения за търговския живот на Салем в онези минали дни, както и документи на знаменитите търговци – стария Крал Дарби, Били Грей, Саймън Форестър и

много други тогавашни магнати, успели да натрупат приживе несметни богатства, които започвали да се топят веднага щом над напудрените им глави хлопвал капакът на ковчега. Там се срещат имената на повечето от родоначалниците на семействата, представляващи днешният елит на Салем – малко известни търговци, започнали плахо с първите си незначителни сделки, като правило много по-късно от Революцията*24 и чак след време достигнали до това положение в обществото, което дава повод на потомците им да се считат за стара аристокрация.

[*24 _Американската революция_ (1775–1783), в резултат на която тринадесет колонии от Атлантическото крайбрежие на Северна Америка извоюват независимостта си от Великобритания и създават Съединените американски щати.]

В документите не бяха отразени годините преди Революцията; вероятно защото архивът на митницата е бил пренесен в Халифакс, когато всички кралски чиновници се присъединили към бягащата от Бостън британска армия. Изчезването на тези документи често ме изпълваше със съжаление, защото е вероятно да са били събирани от времето на Протектората*25 и да са съдържали сведения за личности както забравени, така и известни до ден-днешен, а също и за старинни обичаи. Всичко това бих прочел с удоволствието, с което някога събирах върхове на индиански стрели в полето край стария пасторски дом.

[*25 _Протекторат_ – периодът между 1653 и 1659 г., когато Великобритания се управлява от лорд-протектор – Оливър Кромуел и сина му Ричард.]

Но ето че един скучен дъждовен ден имах щастието да направя едно доста интересно откритие. Като се ровех в камарата стари документи и взимах ту един, ту друг в ръка, за да прочета върху пожълтелите страници имената на кораби, отдавна отишли на дъното на морето или изгнели по кейовете, и имената на търговци, вече забравени на борсата и едва различими върху обраслите с мъх надгробни плочи; като разглеждах всичко това с тъжното, вяло, донякъде неохотно любопитство, което будят мъртвите свидетелства за отдавна приключили дела, и напругах закъснялото си възбуждение, за да възстановя по тези сухи мъртвешки кокали картината на града от онези къде по-радостни дни, когато Индия била новозавладяна сфера и пътят към нея бил известен само в Салем, случайно се натъкнах на малък пакет, старателно загърнат в къс много стар пожълтял пергамент. Той приличаше на официалните документи от онези далечни времена, когато чиновниците полагали ъгловатия си строг почерк върху много по-солидни материали от днешните. Нещо в този пакет инстинктивно будеше любопитството ми и ме накара да разкъсам червената лента, която го свързваше, с нетърпението на иманяр. Като разгърнах коравата пергаментова опаковка, видях, че това е грамота, подписана и подпечатана от губернатора Шърли*26, с която някой си Джонатан Пю се назначаваше за началник на Кралската митница в пристанище Салем, провинция Масачузетс бей. Спомних си, че някъде бях чел (навярно в Хрониките на Фелт) за смъртта на митническия началник Пю преди около осемдесет години и от някакъв съвременен вестник бях разбрал, че тленните останки на мистър Пю били изровени от малкото гробище на църквата „Свети Петър“ при ремонта ѝ. Ако не ме лъже паметта, от моя многоуважаван предшественик бяха останали само малко кости, парчета от дрехи и перука с разкошни къдри, запазила се в прекрасно състояние, за разлика от главата, която украсявала. Ала в страниците, загърнати в пергаментовата грамота, намерих много повече свидетелства за онова, което мистър Пю е носил в сърцето и главата си, отколкото почтеният му череп бе благоволил да повери на фризираната перука.

[*26 _Уилям Шърли_ (1694–1771) – назначен за губернатор на Масачузетс в 1741 г.]

Накратко, това бяха не служебни, а лични документи или поне писани собственоръчно от него като частно лице. Това, че те се намираха сред вехториите на митницата, може според мен да се обясни единствено с внезапната смърт на мистър Пю. Той вероятно ги е държал в службата си и наследниците му или не са разбрали за тях, или са ги взели за служебни книжа. При пренасянето на архива в Халифакс пакетът, като частна вещ, не бил взет и тъй си останал неотворен.

Старият началник, който в ония далечни времена не ще да е бил претрупан с работа, изглежда, е посвещавал част от неограниченото си свободно време на издирванията си като антиквар и местен историк. Това осигурявало на мозъка му необходимата гимнастика, за да не ръждяса. Впрочем някои негови факти ми помогнаха

при подготовката на очерка „Главната улица“*27, включен в сборника ми. Остатъкът от труда му би могъл със същия успех да се използва в други начинания от подобно полезно естество, а не е изключено да бъде разработен, доколкото е възможно, и в една истинска история на Салем, ако благоговението ми пред родната земя успее някога да ме подтикне към такъв благочестив труд. Междувременно всеки, който би имал желанието и компетентността да ме освободи от този неблагодарен труд, може да заповяда. В последна сметка навярно ще се наложи да предам материала на Есекското историческо общество.

[*27 Виж бележка на автора, стр. 16.]

Но това, което най-силно привлече вниманието ми в тайнствения пакет, бе нещо, изработено от фина червена материя, силно износена и избеляла. По него имаше следи от сърмена обшивка, която обаче бе така разръфана и протрита, че почти изцяло бе загубила блясъка си. Затова пък очевидна бе майсторската ѝ изработка, а бодът ѝ (както ме уверяват дамите, които разбират от такива вълшебства) говореше за едно забравено в наши дни изкуство, което не би могло да се възстанови, дори да се разнищят конците един по един. Като разгледах по-внимателно аленото парцалче – защото времето, употребата и кощунстващите молци наистина го бяха превърнали почти в парцалче, – стигнах до извода, че то трябва да е представлявало буква, главната буква „П“. След прецизно измерване установих, че и двете ѝ крачета са точно осем и четвърт сантиметра дълги. Явно бе, че буквата е била предназначена за прикрепване към облекло; но как точно се е носела и какъв ранг, почести или заслуги е символизирала в далечното минало, за мен бе загадка, която (при мимолетността на модата по света в това отношение) не се и надявах да разреша. Въпреки това алената буква продължаваше някак странно да ме привлича. Тя приковаваше погледа ми и аз не можех да откъсна очи от нея. Някаква дълбока тайна, до която очевидно си струваше да се проникне, се криеше там и аз имах чувството, че по някакъв неуловим начин мистичният знак я предава на сетивата, но не и на съзнанието ми.

Озадачен, потънал в размисъл над всевъзможни хипотези, между които и предположението, че буквата може да е била украшение като онези, с които белите са подмамвали индианците, аз случайно я поставих на гърдите си. На читателя може да му се види смешно, но трябва да ми повярва, че тогава изпитах почти физическо чувство за изгаряне, сякаш емблемата не беше от червено платно, а от нажежено желязо. Потръпнах и неволно я изпуснах на пода.

Унесен в съзерцание на буквата, до този момент не бях обърнал внимание на свитъчето излиняла хартия, около което бе завързана. Сега го отворих и за моя радост намерих едно доста изчерпателно обяснение на цялата работа, оставено от перото на стария митнически началник. В няколко листа голям формат беше описан с подробности животът на някоя си Хестър Прин, която явно е занимавала немалко умовите на нашите прадеди. Тя се подвизавала в периода между ранните дни на Масачузетс и края на седемнадесетия век. Старците, които митническият началник Пю заварил още живи и от чиито разкази събрал материала за своята история, си спомняли, че в годините на тяхната младост Хестър Прин била вече престаряла, макар и не съвсем грохнала жена, винаги внушителна и сериозна. От незапомнени времена обикаляла неуморно домовете на съгражданите си като доброволна болногледачка и правела според силите си всевъзможни добрини както с дела, така и със съвети по най-различни въпроси, и особено по сърдечните. И както обикновено става с хора от този тип, тя била смятана за ангел от мнозина, макар сигурно други да са я възприемали просто като досадна личност, която се бърка в чужди работи. По-нататък в ръкописа прочетох за повече страни от живота и за страданията на тази необикновена жена, голяма част от които читателят ще намери в „Алената буква“. И не трябва да се забравя, че в основата си автентичността на изложените там факти се потвърждава от документа на мистър Пю. Оригинален на неговия ръкопис, както и алената буква – тази странна реликва – са все още у мен и на разположение да бъдат разгледани от всекиго, който се интересува. Това обаче не означава, че при художественото претворяване на историята и търсенето на мотивите и страстите, движили нейните герои, съм се ограничавал в рамките на половин дузината страници на предшественика си. Напротив, в това отношение съм си позволявал такава свобода, каквато бих чувствувал, ако фактите бяха плод на моята фантазия. Автентичността, за която претендирам, е само в общите линии на изложението.

Тази случка върна донякъде мислите ми в старото им русло. В ръцете си държах материал за цяла повест. Чувствувах се така, сякаш в безлюдната зала на митницата пред мен се бе появил старият началник, облечен по модата отпреди сто години и с безсмъртната си перука – онази същата, с която го погребали и която така и не изгнила в гроба. Осанката му излъчваше достойнството на човек, изпълнил кралска мисия и поради това огрян с лъч от великолепието, ослепително озарявало трона. Съвсем различен бе, уви, от подвиглия опашка републикански служител, който като слуга на народа се чувствуваше най-низш сред низшите. С призрачната си ръка мъглявата, но величествена фигура ми връчи аления знак и обяснителния ръкопис. И с призрачния си глас ме закле, в името на моя свещен синовен дълг и почит към него, който имаше достатъчно основание да се смята за мой служебен предтеча, да предам мухлясалите му, проядени от молците литературни опити на обществото. „Направи това – клатеше настойчиво глава призракът на мистър Пю, неотразим в безподобната си перука, – направи го, и цялата печалба е твоя! Скоро тя ще ти потрябва, защото в твоето време службата не е, както беше при нас, дадена за цял живот, че в много случаи и по наследство. От теб ще искам едно: като пишеш историята на старата мистрис Прин, отдай дължимото на паметта на твоя предшественик!“ И аз обещах на призрака: „Ще го направя!“

И така, аз дълго мислих за Хестър Прин и нейната съдба. Часове наред, потънал в размишления, крачех напред-назад из стаята си или за стотен път обхождах дългия коридор от парадния до черния вход на митницата, за огромна досада на стария инспектор и на контрольорите по теглото и размерите на стоките, чиято дрямка се смущаваше от безмилостно дългото трополене на моите отминаващи и връщащи се стъпки. По стар моряшки навик те казваха, че началникът кръстосва горната палуба. Вероятно смятаха, че съм обзет от желанието да изостря апетита си с дълги разходки: наистина, какво ли друго би могло да накара здравомислещия човек да прави такива ненужни усилия. И да си призная, добрият апетит, засилен от източния вятър, който обикновено духаше по коридора, беше единственият положителен резултат от тези мои неуморни разходки. Толкова неблагоприятна е митническата атмосфера за деликатните плодове на фантазията и чувствата, че ако бях останал там за още десет президентски мандата, много се съмнявам, че „Алената буква“ щеше някога да види бял свят. Въображението ми бе помътняло огледало. В него или не се отразяваха, или едва се мержеелееха героите, с които всячески се опитвах да го населя. Огънят в интелектуалната ми ковачница видимо бе слаб да стопли и направи пластични образите ми. Лишени от пламъка на страстите и нежността на чувствата, те си оставаха мъртви като вкочанени трупове и впираха очите си в лицето ми с призрачна усмивка на презрително предизвикателство. „Какво общо имаш с нас? – сякаш искаха да кажат те. – Малкото власт, която някога може да си притежавал над царството на измислиците, е загубена. Ти я продаде за една жалка троха от държавното злато. Върви сега да си изкарваш заплатата!“ Ето така почти потъналите в летаргия рожби на собствената ми фантазия ми натякваха за моята глупост, и то не без основание.

Аз бях в плен на това ужасно вцепенение не само през ежедневните три и половина часа от моя живот, които Чичо Сам изискваше. То не ме оставяше и в крайморските ми разходки, и в излетите ми извън града, когато, макар и рядко и неохотно, се отправях да потърся онази живителна красота на природата, която на времето още с прекрачването на прага на стария пасторски дом така освежаваше и оживяваше мисълта ми. Същата душевна апатия ме съпровождаше и в дома ми, тегнеше върху мен и в стаята, която най-нелепо наричах свой кабинет. Не ме напускаше тя и късно през нощта, когато, седнал в празната гостна, при светлината само на мъждукащата жар в камината и луната се опитвах да нарисувам във въображението си сцени, които на следващия ден да оживеят в богати багри върху бялата хартия.

Ако в такъв час не ти дойде вдъхновение, безсмислено е изобщо да го чакаш. Лунните лъчи, които в една позната стая посребряват килима, така че всяка негова фигурка се откроява ясно и всеки предмет се вижда в най-тънките му подробности – макар и съвсем не така, както сутринта или на обяд, – са най-подходящият посредник за запознанството на романтика с въображаемите му гости. Ето го привичния домашен уют – столовете, всеки със своите особености, декоративната масичка и върху нея кошничката за ръкоделие, една-две книги и незапалената настолна лампа, канапетото, библиотеката, картините на стената – всички тези детайли, отчетливо очертани и

одухотворени от необикновеното осветление, сякаш губят материалната си същност и се превръщат в безплътни рожби на фантазията. Дори и най-малките и незначителни неща подлежат на това превъплъщение, при което се изпълват с достойнство. Някоя детска обувка, куклата в малката камъшитова количка, дървеното конче – с една дума, всичко, което през деня е служило като полезна вещь или играчка, сега изглежда странно и далечно, макар и осезаемо едва ли не като при естествена светлина. И така, подът на познатата ни стая се превръща в граничен синор между земния и приказния свят, където действителността и въображението се срещат и се сливат в едно. Тук и призрци да се появят, няма да се изплашим. Не бихме се учудили в такава обстановка, ако съзрем някое любимо същество, напуснало този свят, да си седи тихичко във вълшебния сноп лунна светлина с вид, който ще ни накара да се усъмним дали наистина се връща отдалеч, или никога не е напуснало домашното огнище.

Мъждукащата жарава играе много важна роля в ефекта, който бих искал да опиша. Едва доловимо обагрят цялата стая с нежна руменина, която се разлива по тавана и стените и искри по полираната повърхност на мебелите. Тази по-топла светлина, която се прелива със студената възвишеност на лунните лъчи, сякаш дарява с душа и нежна чувствителност създанията, извикани от въображението, и от ледени фигури те се превръщат в живи хора. А в обратната страна на огледалото, там, където обитават духове, се отразява гаснещият антрацит, белите лунни лъчи по пода, изобщо всички светлини и сенки в картината, повторени на крачка по-далеч от реалното и по-близо до фантастичното. Та ако в такъв час и в такава обстановка човек седи сам и фантазията му отказва да ражда странни неща, които да приличат на истина, той не трябва да се опитва да пише романтични творби.

Самият аз обаче, докато работех в митницата, не можех да се вдъхновя ни от луната, ни от слънцето, ни от огъня в камината – за мен те бяха еднакво безполезни светили, каквото е и мигащата лоена свещ. Способността ми да се въодушевявам, а заедно с нея и талантът, който тя предполага – може би не много богат или ценен, но най-доброто, което имах, – ме бяха напуснали.

Ала сигурен съм, че ако бях опитал перото си в друг вид литература, нямаше да се окажа чак толкова бездарен и безплоден. Бих могъл например да се огранича със записването на историите, които разказваше един от нашите инспектори, бивш търговски капитан. Длъжен съм, ако не искам да проявя неблагодарност, да спомена за него, тъй като рядко минаваше ден, без той да ме разсмее и да ме възхита с великолепия си дар на разказвач. Ако бях запазил образния му стил и хумора, който той с вродения си усет умееше да добавя към описанията си, не се съмнявам, че в литературата щеше да се роди нещо необикновено. Без труд бих могъл да се захвана и с нещо по-сериозно. Глупаво беше, при натрапчивата прозаичност на ежедневието ми, да се опитвам да се пренеса в друг век или да създам от безплътен материал някакво подобие на свят, когато ежeminутно сапунените ми мехури, с тяхната неуловима красота, се пукаха поради грубия контакт с някакво събитие от действителността. Много по-мъдро би било да прекарам мислите и виденията си през матовата материя на днешния ден и с това да я избистря; да потърся възвишеното в потискащата ме проза; да издирвам неотклонно истинното и непреходното в незначителните, досадни случки, в обикновените хора, които ме обграждаха. Моя беше грешката. Странящата от живота, отворена пред мен, изглеждаше безинтересна и банална само защото не бях проникнал до по-дълбоката ѝ същност. Там се криеше по-хубава книга от всичко, което бих могъл да напиша; лист по лист тя се разгръщаше пред мен, сътворена от действителността на отлитащия миг, и с написването си изчезваше, защото на ума ми липсваше проникновението да я осмисли, а на ръката ми – умението да я запише. Някой ден може би ще мога да си спомня отделни фрагменти и те ще се излеят в златни букви върху хартията.

Твърде късно обаче стигнах до това разбиране. А във въпросния момент ми беше ясно само, че онова, което някога за мен бе удоволствие, се бе превърнало сега в безнадеждна мъка. Ала нямаше особено оправдание да се оплаквам от своето положение. От автор на доста слаби разкази и очерци се бях превърнал в сравнително добър митнически началник, и толкоз. И все пак никак не е приятно да живееш със съмнението, че мозъкът ти закърнява или пък изветрява, без да го съзнаваш, като етер от шишенце, така че всеки път, като го погледнеш, виждаш все по-малък и по-малък нелетлив остатък. Нямаше някакво съмнение, че е така; и като изучавах себе си

и океаните, стигнах до някои изводи относно въздействието на поста „държавен чиновник“ върху човешкия характер, които не бяха особено ласкателни за въпросния начин на живот. Може би под някаква друга форма ще се спра един ден по-подробно на това въздействие. Засега е достатъчно да се каже, че един митничар с дълъг стаж не би могъл да бъде образцов почтен човек по много причини, като например временното назначение, както и самата същност на службата му, която, макар и честен труд, не е част от всеобщите производителни усилия на човечеството.

Според мен във всекиго, който е заемал такъв пост, може да се наблюдава, в по-голяма или по-малка степен, как, облегнат на широкия гръб на Републиката, той губи собствената си сила, а пропорционално на слабостта или твърдостта на характера си – и способността да стои здраво на краката си. Ако е необикновено енергичен по природа или не е подложен прекалено дълго на невротизиращото въздействие на служебната атмосфера, той все още има шанс да се спаси. Чиновникът, който е имал щастието навреме да бъде изритан, за да се бори и той в един свят, в който всичко е борба, може изцяло да си върне своето собствено „аз“. Но това рядко се случва. Като правило той удържа позициите си точно колкото е нужно, за да бъде погубен, след което бива изхвърлен, както е омекнал в мускулите, да се препъва по неравните пътеки на живота. Съзнанието за собствената му немощ, за изгубената стоманена твърдост и еластичност на мишците му го кара винаги да се оглежда тъжно наоколо за подкрепа. И против здравия разум, въпреки всички разочарования и несполуки той няма да се разделя с илюзията – която ще го преследва, додето е жив, и подобно на гърчовете при холера ще го мъчи даже миг след настъпването на смъртта, – че така или иначе, скоро ще дойде времето, когато по благоприятно стечение на обстоятелствата ще го върнат на длъжност. Тази вяра най-вече прави безсмислено и нереално всяко дело, което той би помислил да предприеме. Защо му е да се блъска и трепа, да се стреми да се измъкне от калта, когато ей сегичка Чичо Сам ще протегне мощната си десница да му помогне? Защо да си изкарва хляба тук или да търси злато в Калифорния, когато в недалечно бъдеще ще започнат ежемесечно да го радват с купчинки лъскави монети от чичовия джоб? Тъжно е да гледаш колко малко му е нужно на човек да опята от държавната служба, за да се зарази от тази странна болест. Златото на Чичо Сам – да ме прости почтеният старец – обладава в това отношение магията на дяволска плата. Всеки, който го докосне, трябва много да се пази, че това може да се окаже пагубно ако не за душата му, то за много от най-ценните й качества: непреклонността, куража и постоянството, честността и самостоятелността – въобще всичко присъщо на мъжествения характер.

Няма що – чудесна перспектива! Не че митническият началник се обвиняваше в подобно нещо или пък смяташе, че окончателно ще излезе от строя и в случай, че го оставят да работи в митницата, и в случай, че го уволнят. И все пак размишленията ми не бяха от най-веселите. Аз провесих нос, загубих покой и през цялото време се ровех в себе си, за да разбера кои от скромните ми способности са вече изчезнали и до каква степен са наченати останалите. Стараех се да пресметна колко още бих могъл да остана в митницата, без да загубя човешкия си облик. Да си призная, тъй като никой не би взел да гони такъв кротък човек като мен, а не е прието държавен служител да излиза в оставка, най-голямото ми опасение беше, че мога да побелея и грохна на поста си и да се превърна в животно, подобно на стария инспектор. Не беше ли вероятно монотонността на чиновническия живот занапред да ме докара дотам, че по примера на достопочтения ми приятел да очаквам обедния час като централно събитие на деня, а остатъка да проспивам като престаряло куче на припек или на сянка? Какво мрачно бъдеще за човек, който смята, че щастието е да изживееш цялата гама от способности и чувства, вложени в теб! Но както се оказа, напразни са били всичките ми тревоги. Провидението ми бе отредило такива добрини, за каквито не бих могъл и да мечтая.

И така, да продължа в духа на „П. П.“, третата годишнина от назначението ми в митницата бе ознаменувана с избирането на генерал Тейлър*28 за президент. За да бъдат напълно разбрани преимуществата, които предоставя държавната служба, следва дапомним какво очаква чиновника, когато на власт идва партията на неговите политически противници. Смъртният човек не би могъл да се окаже в по-сложно и във всяко отношение по-неприятно положение. Благоприятен изход от него е почти невъзможен, макар че нерядко онова, което на потърпевшия се струва най-ужасната

участ, се оказва най-голямата добрина. Гордият и чувствителен човек изживява тежко мисълта, че неговото благополучие е в ръцете на хора, които не го обичат и разбират; хора, от които той по-охотно би понесъл обида, щом такава алтернатива е неизбежна, отколкото би приел знак на благоразположение. За човека, съумял да запази спокойствие по време на изборната борба, е странно да наблюдава кървавата вакханалия, която се развихря в часа на победата, и едновременно с това да съзнава, че и той е сред набелязаните жертви! Малко са по-отвратителните човешки черти от тази, която караше сега най-обикновени, по нищо неотличаващи се от другите хора да се превръщат в жестоки зверове само защото имаха властта да вършат злини. Ако използването на гилотината в служебната действителност не бе просто една рядко удачна метафора, а реално съществуваща практика, то искрено вярвам, че най-ревностните измежду дейците на победилата партия бяха достатъчно възбудени да пратят всички ни на ешафода и при това да благодарят на небето, че им е предоставило тази възможност! Аз, който винаги съм наблюдавал със спокойно любопитство успехите и загубите на моята партия, смятам, че нито една от многобройните ѝ победи не се е отличавала с такъв злобен дух на свирепа враждебност и жажда за мъст, както въпросният възход на вигите. Когато демократ поеме даден служебен пост, той го прави, като правило, поради необходимост, която дългогодишната практика е превърнала в закон на политическата борба. А да се роптае срещу такава практика, докато политическата система си остава непроменена, е проява на слабост и страхливост. Многократните привични победи обаче са направили демократите великодушни. Те са в състояние да пощадят, когато има такава възможност, а когато се налага да отрежат нечия глава, макар и да наточват секирата си, не мажат острието ѝ с отровата на човешката злоба, нито пък имат унизителния обичай да подритват падналата в пепелта глава.

[*28 _Закари Тейлър_ (1784–1850) – дванадесетият президент на САЩ, принадлежал към партията на вигите.]

Накратко, в колкото и неприятно, меко казано, положение да бях изпаднал, аз намирах, че имам всички основания да се поздравя, задето се числях към победените, а не към победителите. Въпреки че досега не бях се явявал от най-разгорещените политикани, в този период на опасности и несполуки взех все по-остро да усещам към коя партия тегнат моите симпатии и след една трезва оценка на обстановката не без известно съжаление и срам стигнах до извода, че имам по-големи шансове от братята си демократи да остана на поста си. Но кой ли може да види и на сантиметър по-далеч от носа си какво го чака в бъдещето? Моята глава падна първа!

Склонен съм да допусна, че моментът, когато отсичат главата на човек, рядко може да се нареди сред най-приятните в живота му. И все пак, както при повечето нещастия, дори и такава сериозна беда носи със себе си своя лек и утеха, стига само пострадавшият да съумее да извлече полза от сполетялата го злополука, вместо да рита срещу ръжена. В моя случай утешителните аргументи бяха близко до ума и аз бях стигнал до тях много преди да ми потрябват. Като се има предвид колко бе ми омръзнала службата и смътното ми желание да я напусна, приличах донякъде на човек, стигнал до мисълта за самоубийство, комуто най-неочаквано се усмихва щастието да бъде убит. В митницата, както и по-рано в стария пасторски дом, бях прекарал три години – срок, достатъчно дълъг, за да си почине уморената ми глава; достатъчен, за да се откажа от някои стари интелектуални привички и да отворя място за нови; достатъчен и предостатъчен за един начин на живот, неносещ полза или наслада на ни едно човешко същество и заради който бях обърнал гръб на онзи вид труд, дето ако не друго, поне би уталожил една вътрешна потребност в мен. Нещо повече, във връзка с безцеремонното му изгонване бившият митнически началник не бе съвсем разстроен, че вигите го обявяват за враг, тъй като неговата политическа пасивност, склонността му да кръстосва на воля тихите простори, където има място за цялото човечество, вместо да се ограничава из тесните пътеки, по които даже родни братя трябва да минават един по един, караше побратимите му по партия понякога да поставят под въпрос неговата преданост. Сега, след като спечели короната на мъченик (макар да бе загубил главата, която тя би трябвало да увенчае), въпросът можеше да се смята за приключен. И накрая, въпреки че не беше кой знае какъв герой, изглеждаше му по-достойно да падне заедно с партията, която бе поддържал, вместо да надживее много други далеч по-достойни свои съпартийци и в последна сметка, след като

просъществува четири години по милостта на едно враждебно правителство, да трябва отново да изяснява позицията си и да моли за още по-унижаващото снизхождение на една приятелски настроена власт.

Междувременно моята история бе подета от пресата и в течение на десетина дни бях принуден да галопирам в обезглавения си вид по страниците на печата подобно на конника без глава*29 на Ървинг, мъртвешки блед, зловещ и жадуващ за погребение – единствения изход за политическия мъртвец. Но да оставим настрана метафорите. Реалният човек, който продължаваше да носи глава на раменете си, беше стигнал до утешителното заключение, че всяко зло е за добро, и като си вложи парите в мастило, хартия и стоманени писци, отвори отдавна неизползуваното си писалите и отново се превърна в човек на перото.

[*29 Сравнението е с героя в новелата „Легенда за сънната долина“ от Уошингтън Ървинг.]

Дойде най-сетне часът на литературните опити на моя стар предшественик, мистър Пю. Но на ръждясалата ми от дългото бездействие умствена машинка ѝ трябваше известно време, преди да заработи що-годе свястно. И макар че в процеса на написването книгата изцяло ме погълна, тя все пак се получи прекалено строга и мрачна, съвършено неразвеселена от жизнерадостната слънчева светлина, с крайно оскъден дял от познатите нежни веяния, които смекчават почти всяка сцена в природата и реалния живот и несъмнено би трябвало да смекчават всяко тяхно изображение. Тягостната атмосфера в моя разказ навярно произтича от периода на революционни промени и още незатихнал кипеж, в който се развива, и в никакъв случай не говори за липсата на светли чувства у автора. Напротив, за пръв път, откакто бе напуснал стария пасторски дом, той се усещаше истински щастлив сред мрачните сенки на своя измислен свят. Някои от по-кратките работи, включени в настоящия сборник, също са писани след принудителното ми оттегляне от труда и почестите на обществения живот, а материали за останалите почерпих от овехтелите страници на годишници и списания, чиито старовремски писания бяха имали възможността да опишат пълен кръг във времето и да възвърнат първичната си привлекателност. Да си послужим пак с метафората за политическата гилотина и да наречем сборника „Посмъртни съчинения на обезглавения митнически началник“. Така че ако разказът, който вече привършвам, звучи твърде автобиографично, за да може един скромен човек да го публикува приживе, той охотно ще бъде простен на един джентълмен, който ви го предлага от оня свят. И нека настане мир по цялата земя! Да бъдат благословени приятелите ми и простени вразите ми, защото за мен настъпи вечният покой!

Животът в митницата сега е просто един отминал сън. Старият инспектор бе хвърлен неотдавна от коня си и за голямо мое съжаление умря – иначе навярно би живял вечно. Та той, както и останалите негови достопочтени колеги от митническото гише днес за мен са само беловласи, сбръчкани сенки, с които въображението ми се бе позабавлявало и които бе захвърлило завинаги. Ами търговците: Пингрий, Филипс, Шепърд, Ъптън, Кимбъл, Бъртърм, Хънт... тези и много други имена, които допреди шест месеца бяха най-обичайното нещо за моите уши, тези дейни натури, които според мен заемаха такова централно място в света, в нищожно кратък срок бяха откъснати от мен не само физически, но и в мислите ми. Доста трябваше да се потрудя, за да си спомня как изглеждаха и се наричаха дори неколцината, които изброих. Скоро и моят стар роден град ще надвисне над мен, обгърнат в стаеното мъгляво було на спомена, сякаш не е частица от земния свят, а голямо призрачно село сред облаците и жителите му са не истински, а въображаеми хора, които населяват дървените му къщурки и бродят из тесните пресечки и по безкрайното еднообразие на главната му улица. Всичко това вече е престанало да бъде част от живота ми. Другаде сега е моят дом. Любезните ми съграждани няма особено да се затъжат за мен, защото, макар сред важните ми литературни амбиции да бе желанието да завоювам известен авторитет пред тях, та да ме помнят с добро по местата, където са живели и умирали толкова много мои предтечи, тъкмо там най-малко съм намирал онази топлина, която е тъй нужна на литератора, за да могат най-добрите класове на творчеството му да пуснат кълн и да съзреят. За мен ще бъде по-добре в друго обкръжение, а не ще и дума, че и старите ми съграждани няма да забележат моето отсъствие.

И все пак може някой ден – о, сладка мисъл, о, тържество! – правнуците на днешното поколение да споменат с благодарност списовача от миналото, когато техният

съвременник антиквар им посочи сред другите исторически забележителности на града и мястото, където се е намирала старата водна помпа.

Глава I Вратата на затвора

Многолюдното сбирище от брадати мъже с островърхи шапки, примесено тук-таме с гологлави или закачулени жени, се бе струпало в сива тълпа пред обкованата с желязо тежка дъбова врата на една дървена постройка.

Независимо от конкретния утопичен идеал на обществени добродетели и щастие, към който се стремят, основателите на нова колония неизбежно стигат до извода, че сред първите им практически стъпки в усвояването на девствената земя непременно трябва да бъде заделянето на два участъка; единият за бъдещото гробище, а другият – за построяването на затвор. Въз основа на това правило можем смело да предположим, че основателите на Бостън са построили първия затвор в района на Корнхил със същата бързина, с която са очертали и границите на първото градско гробище на участъка на Айзък Джонсън*30 и по-точно около неговия гроб, който по-късно влязъл в църковния двор на „Кингс Чапъл“*31 и бил заобиколен от импозантните гробници на нейните миряни. Така че петнадесетина-двадесет години след заселването на града дървената постройка на затвора бе вече потъмняла от дъжд, сняг и пек и носеше всичките следи на времето, които придаваха още по-потискащ вид на и без това мрачната ѝ фасада. Ръждата по масивната желязна обкова на дъбовата ѝ врата изглеждаше най-древното нещо в този Нов свят. Затворът, както самата престъпност и всичко свързано с нея, сякаш не знаеше що е младост. Пред тази грозна постройка до коловоза на улицата се простираше малка зелена полянка, буйно обрасла с репей, огниче, овсига и друга отблъскваща растителност, която очевидно намиралаше благоприятна почва в земята, тъй скоро родила черното цвете на цивилизованото общество – затвора. Ала встрани от входа, пуснал корени под самия праг, растеше див розов храст, обсипан в този юнски ден с най-нежните си цветове, които сякаш предлагаша своя аромат и крехката си красота както на влизащия затворник, така и на онзи, който излиза оттук, за да понесе тежката си участ, в знак, че и за тях има състрадание и доброта в голямото сърце на майката-природа.

[*30 _Айзък Джонсън_ (?-1630) – един от първите преселници, основали Бостън.]

[*31 Старинна църква в Бостън, построена в 1785 г., запазена до наши дни.]

По някакъв странен каприз на съдбата този розов храст бе влязъл в историята, ала дали бе просто част от някогашните шубраци, оцелял дълго след изсичането на гигантските борове и дъбове, под чиито сенки е цъфтял, или пък, както имаме всички основания да вярваме, бе изникнал изпод стъпките на светата Ан Хъчинсън*32, когато прекрачвала прага на затвора – е загадка, която не се наемаме да разрешим. Не ни остава друго при вида на храста на прага на нашия разказ, който ще започне от злокобната врата сега, освен да откъснем един от цветовете му и да го поднесем на читателя. Да се надяваме, че той ще послужи за символ на благоуханен духовен цвят, разцъфнал нейде по пътя или в края на един мрачен живот и разведрил тази история за човешката слабост и мъка.

[*32 _Ан Хъчинсън_ (1591–1643) – основателка на религиозната секта „антиномисти“ в Бостън, утвърждаваща, че човешките дела не трябва да се подчиняват на моралния закон. В 1636–1637 г. тя и нейните съмишленици били осъдени на отлъчване от църквата и изгонени от колонията Масачузетс.]

Глава II Пазарният площад

Тълпата бостънски жители, събрана в лятното утро преди около два века на полянката и уличката пред затвора, се бе втренчила в закачената с железни панти дъбова врата. Да бяха това хора от друг народ или пък жители на Нова Англия, но от по-късна епоха, суровата непреклонност, която сковаваше брадатите им лица, би предвещавала нещо наистина ужасно, като например предстоящата екзекуция на известен

престъпник, над когото съдът най-сетне е произнесъл присъдата, отдавна обявена му от обществото. Но като се има предвид колко суров е бил тогава пуританският характер, такива изводи могат да се окажат прибързани. Възможно е всъщност да е предстояло бичуване на позорния стълб на някой мързелив бял роб*33 или непослушно дете, предадено на градските власти от родителите му. Виновникът би могъл да бъде и някой антиномист, квакер или прочие еретик, когото е очаквало прокуждане с камшици от града; или скитащ се индианец, буйствувал по градските улици под влиянието на огнената вода на белите, на когото е предстояло да го натирят с бой в гората. Би могло да бъде и вещица, като старицата Хибинс, злата вдовица на съдията, осъдена да увисне на бесилката. Във всички тези случаи зрителите имаха еднакво тържествен вид, както подобава на хора, за които религията и законът са неделимо цяло и съществена част от характера им, поради което те се отнасят както към най-мекото, така и към най-строгото публично наказание със същото уважение и благоговееен страх. В такова обкръжение престъпникът напразно би се оглеждал да срещне поне един съчувствен поглед. От друга страна, на наказание, което в наши дни би предизвикало известен присмех и подигравки, тогава се е придавало почти толкова сурово достойнство, както на смъртната присъда.

[*33 В Нова Англия заробвали бели преселници, които не могли да си платят превоза през океана. Обикновено срокът бил седем години, през които белите роби подлежали на неограничена експлоатация, бичуване и препродажба на търг.]

Трябва да се отбележи, че в лятното утро, когато нашият разказ започва, жените в тълпата проявяваха особен интерес към предстоящата наказателна процедура. Времената не бяха така префинени, че чувството за благоприличие да възпира притежателките на фусты и кринолини да се показват на обществени места и при екзекуции да вклиняват масивните си фигури в най-предните редици на тълпата. Морално, както и физически тези матрони и девички от старо английско потекло бяха значително по-груби от нежните си потомки шест-седем поколения по-късно. През цялата генеалогическа верига всяка поредна майка предавала на дъщеря си ако не по-слаб и мек характер, то положително по-блед цвят на лицето, по-деликатна и мимолетна хубост и по-строен стан. По-малко от някакви си петдесет години отделяха жените, събрани пред вратата на затвора, от времето, когато кралица Елизабет с мъжката си външност не била считана за най-нетипичната представителка на своя пол. Те бяха нейни съотечественички и родното говеждо и бира заедно със също толкова нерафинираната духовна диета имаха голям дял за тяхното външно оформяне. И така, ярката утринна слънчева светлина падаше върху широки плещи, пищни форми и пълни червендалести бузи, налели се с кръв на далечния остров и все още непобледнели и неизтънели под небето на Нова Англия. Освен това тези матрони, каквито, изглежда, бяха по-голямата част, проявяваха невъздържаност и звучност в говора, които днес биха ни шокирали и със съдържанието, и със силата си.

– Чуйте ме, кумици, какво ще ви кажа – подхвана една петдесетгодишна едролика жена. – Чини ми се, че за всички ще е по-добре, ако ние, жените, дете сме на години и сме смирили богомолки, се заемем със злосторнички като тази Хестър Прин. Какво ще кажете, сестрици? Ако безсрамницата се беше изправила на съд пред нас петте, събрани тук, щеше ли да се измъкне само с толкоз, колкото получи от почтените съдии? Божичко, къде ти!

– Разправят – продължи друга, – че преподобният отец Димсдейл, светият ѝ пастор, е просто съсипан от позора, постигнал енорията му.

– Съдиите са верни слуги на Бога, но което си е право, много са им меки сърцата – добави трета прецъфтяла особа. – Най-малкото трябваше да я дамгосат по челото. Щеше да я жегне тогава мадам Хестър, дума да няма! А тъй, уличницата му с уличница, и окото ѝ няма да трепне какво ѝ слагат на дрехата отпред! Ами че тя може да закачи отгоре му я брошка, я друго някакво неверническо украшение и да продължи да си развява байрака, сякаш нищо не е било.

– И все пак – възрази малко по-тихо една млада жена, хванала за ръка дете, – колкото и добре да прикрива знака на позора от очите на хората, тя никога не би могла да го скрие от сърцето си.

– Какво въобще има да се говори за знаци и клейма, било на роклята или на челото – се развива най-грозната и най-безжалостната от самозваните съдинки. – Тази жена навлече позор на всички ни и трябва да умре. Нима няма закон за това? Има го и

в Светото писание, и в писаните закони на колонията. Значи, съдиите, които са го пренебрегнали, ще трябва да винят себе си, ако собствените им съпруги и дъщери свърнат от правия път.

– Господи, помилуй ме, стопанке! – възкликна един от мъжете в тълпата. – Само страхът от бесилката ли пази женската добродетел? Какви тежки думи! Но тихо вече, комшийки, че резето на вратата се вдига и скоро тук ще дойде и самата грешница Прин.

Вратата на затвора се отвори и пропусна най-напред – сякаш черна сянка, пропълзяла под слънцето – мрачната зловеща фигура на съдебния пристав, препасал меч и стиснал жезъл в ръка. Цялото му същество бе въплъщение и олицетворение на средновековната жестокост на пуританското правосъдие, в чиято финална проява на непосредственото му приложение върху подсъдимия бе неговата роля. С жезъла в протегнатата си лява ръка, той положи десница върху рамото на една млада жена и я поведе напред, но на прага на затвора тя се отърси от нея с движение, в което се четеше вродено достойнство и силен характер, и излезе навън сякаш по своя воля. В ръцете си носеше дете, бебе на около три месеца, което примигна и отвърна лице от ярката дневна светлина, тъй като до този първи контакт с нея то бе живяло единствено в сумрака на килията или на някое друго затворническо помещение.

Когато младата жена – майка на пеленачето – се изправи пред погледите на всички, първата ѝ реакция бе да притисне детето до гърдите си. Ала жестът ѝ не бе тъй продиктуван от майчина любов, както от желанието да прикрие някакъв знак, вътъкан или прикрепен към дрехата ѝ. Миг след това обаче тя осъзна, че с един символ на позора трудно се прикрива друг, затова отдръпна детето и с пламнало лице, но надменно усмихната, огледа предизвикателно своите съграждани и съседи. На предницата на роклята ѝ, изработена от най-фина червена материя, обшита с най-изкусна бродерия и богато украсена с най-фантастични сърмени орнаменти, се появи буквата „П“. Изработката бе майсторска и се отличаваше с такава пищност и плодотворно разточителство в полета на фантазията, че буквата изглеждаше като завършващо, най-подходящо допълнение към облеклото. Такъв разкош бе в тон с вкусовете на деня, но излизаше далеч извън рамките на ограниченията върху разходите за лукс в колонията.

Висока на ръст, младата жена имаше изключително елегантна фигура. Тъмната ѝ гъста коса с естествения си блясък направо искреше под слънчевите лъчи. А красотата, която правилните черти и наситеният тен на кожата придаваха на лицето ѝ, се подчертаваше и изглеждаше още по-внушителна от високото чело и дълбоките черни очи. Видът ѝ бе на жена с благороден произход, който в онези дни се характеризираше с горда осанка и съзнание за лично достойнство, а не с деликатната, неуловима и неопределена изаячност, която днес се приема за белег на аристократизъм. Никога досега Хестър Прин не бе имала такъв благороден вид в едновременно смисъл на думата, както при появата си от затвора. Тези, които я познаваха и очакваха да я видят помръкнала под бедствия облак, надвиснал над нея, бяха учудени и даже удивени от сияйната ѝ красота, превръщаща нещастieto и позора, които я обгръщаха, в ореол. Ала проникателният наблюдател навярно би намерил тук нещо безкрайно мъчително. В облеклото, за което тя сама си бе измислила модел и изработила специално за случая, докато бе в затвора, Хестър бе дала воля на въображението си, чийто дързък, живописен размах отразяваше отчаяната непримиримост на духа ѝ. Но очите на всички бяха приковани в една точка, която сякаш преобразяваше и самата Хестър Прин така, че мъжете и жените, които я познаваха отблизо, имаха чувството, че я виждат за първи път. Това бе АЛЕНАТА БУКВА с приказната обшивка, блеснала върху гърдите ѝ. Сякаш омагьосана от знака, тя не можеше да живее повече сред обикновените хора и бе прокудена сама в някакъв безлюден свят.

– Майсторка е на иглата, няма що – отбеляза една от зрителките, – ама трябва да си нагла като тази уличница, че да посмееш тъй да се покажеш! Ех, сестрици, какво е туй, ако не гавра с почитаемите съдии – да се окичиш със знака, отреден от тях за наказание!

– Добре би било – промърмори най-злата старица – да можехме да смъкнем пищната рокля от раменната на мадам Хестър. А колкото до червената буква, която тя тъй странно е пришила, веднага давам парче от долната си вълнена фланела да ѝ се направи по-подходяща!

– Е, е, тихо, съседки! – прошепна най-младата сред тях. – Тихо да не ви чуе! Че всеки бод в това вземо я е бодвал в сърцето!

Съдебният пристав махна с жезъла си.

– Път, добри хора, път в името на краля! – извика той. – Дайте път и имате думата ми, че мистрис Прин ще бъде изправена там, където мъже, жени и деца ще могат да разглеждат облеклото ѝ до първия час след пладне. Да бъде благословена праведната колония Масачузетс, където грехът се изважда на бял свят! Хайде, мадам Хестър, напред към пазара да покажеш алената си буква!

В тълпата зрители се отвори пътека. Водена от пристава и следвана от разбъркано шествие намръщени мъже и враждебно настроени жени, Хестър Прин се отправи към мястото, където трябваше да понесе наказанието си. Група нетърпеливи, любопитни ученици, които от цялата работа разбираха само, че половин ден няма да учат, тичаха напред и постоянно извърщаха глави, за да се взират в лицето ѝ, в примижаващото бебе в ръцете ѝ и в позорната буква на гърдите ѝ. В онези дни разстоянието от вратата на затвора до пазарния площад не бе голямо. За затворничката обаче това бе едно дълго пътешествие; защото, макар и самонадеяна на вид, тя изтръпваше от смъртна болка при всяка крачка на тези, които се тълпяха да я видят, сякаш сърцето ѝ бе хвърлено на улицата, за да го подритват и тълчат. Човешката природа обаче има едновременно чудесната и щастлива способност да не осъзнава докрай страданието си в момента, когато го изживява, а едва по-късно да съди за дълбочината му по болката, която остава да го гнети. И така, Хестър Прин премина с почти невъзмутимо спокойствие през първия етап на изпитанието си и стигна до една дъсчена платформа в западния край на пазарния площад. Тя се издигаше почти до стрехите на най-старата църква в Бостън и очевидно имаше постоянно предназначение.

Тази платформа представляваше всъщност част от едно наказателно съоръжение, което днес, две-три поколения по-късно, е вече история и се споменава само в преданията, но в онези стари времена бе използвано за поддържане на обществения ред със същия успех, с който френските якобинци използвали гилотината. Това бе, накратко, платформата, върху която се издигаше зловещият силует на дъската на позора – инструментът за вкарване в правия път, направен така, че да стяга шията на човек в здравите си клещи и да държи лицето му на показ. Тази машина от дърво и желязо беше самото олицетворение и въплъщение на позора. Струва ми се, че независимо от тежестта на престъплението няма по-жестоко насилие над човешката природа от това да лишиш клетника от утехата да наведе глава от срам, в което бе и цялата същност на наказанието. Както биваше нерядко обаче, в случая с Хестър Прин присъдата изискваше от нея да престои известно време на платформата, но без да ѝ се заклежда шията и стяга главата в онази мъртва хватка, която бе най-сатанинската особеност на отвратителния уред. Знаейки добре какво се очаква от нея, тя се изкачи по дървените стъпала и застана пред очите на събралите се, издигната на един бой височина над земята.

Ако в тълпата пуритани имаше поне един католик, той сигурно би видял в образа на тази красива, живописно облечена жена с дете на гърди едно подобие на божествената Мадона, в чието изобразяване са си съперничили толкова много бележити художници; сигурно би свързал мислено, макар и само поради пълния контраст, тази фигура със символа на непорочното материнство, на чиято рожба бе съдено да стане Спасителят на човечеството. И ето че най-святото нещо в човешкия живот бе очернено с най-тежкия грях и вследствие на това светът още повече помръкваше поради красотата на тази жена и още по-безнадеждно се отдалечаваше от спасението поради детето, родено от нея.

Сцената внушаваше ужас, какъвто е редно да изпитва всеки при вида на чужди грях и срам, стига обществото да не е паднало дотам, че вместо да го побиват тръпки, да го избива на смях. Свидетелите на позора на Хестър Прин бяха все още непоковарени. Достатъчно сурови, за да наблюдават смъртта ѝ, ако такава бе присъдата, без едничка дума на протест против тежестта ѝ, те пък бяха чужди на коравосърдечието на други общества, които в гледка като сегашната биха видели повод единствено за присмех. Дори и някому да дойдеше наум да вземе всичко това на подбив, подобен опит би бил задушен в зародиша си от самото присъствие на такива високопоставени лица като губернатора, няколко негови съветници, един съдия, един

генерал и свещениците на града, седнали или застанали на балкона на молитвения дом и загледани в платформата под тях. Когато такива особи взимат участие в подобно зрелище без страх, че могат да навредят на авторитета и величието си и да загубят уважението, полагащо се на ранга им, то няма съмнение, че изпълнението на присъдата ще се възприеме както подобава и ще окаже необходимото въздействие. Така че тълпата бе мрачна и строга. Злочестата виновница се държеше, доколкото можеше, под тежкото бреме на хиляди очи, безжалостно вперени в нея и по-точно в гърдите ѝ. Страданието ѝ бе непоносимо. Човек на порива и чувствата, тя се бе подготвила да посрещне стрелите и злобните ухапвания на тълпата, сипеща върху ѝ всички възможни оскърбления. Но във възцарилата се всеобща тържественост имаше нещо много по-ужасно и сега тя би дала мило и драго да види всички тези вледенени физиономии разкривени в подигравателни гримаси по неин адрес. Ако мъжете, жените и пискливите деца в тълпата бяха избухнали като един в бурен смях, Хестър Прин би могла да им го върне с една горчива и презрителна усмивка. Но под оловната тежест на погледите, които ѝ бе съдено да изтърпи, на моменти тя чувствуваше непреодолима нужда да изкрещи с всичка сила и да се хвърли ничком на земята, за да не полудее.

Ала идваха и мигове, когато цялата тази сцена, в която тя бе най-очевидният участник, сякаш изчезваше от погледа ѝ или поне се замъгляваше и заприличваше на преливаща се маса от призрачни сенки. Умът и особено паметта ѝ работеха с неимоверна трескавост и възкресяваха картини, отдалечени от грубо прокараната улица в малкото градче на границата с Дивия запад, както и лица, различни от тези, които ѝ се мръсеха изпод островърхите шапки. В съзнанието ѝ изплуваха всевъзможни мимолетни случки от ранното ѝ детинство и училищните години, спомени за лудории, игри, детски караници и разни дреболии от моминството ѝ заедно с най-съдбоносните моменти от по-нататъшния ѝ живот. И нито една картина не отстъпваше по яркост на останалите, сякаш всичките бяха еднакво важни или незначителни. Изглежда, с тази фантазмагорична бъркотия душата ѝ инстинктивно се старееше да се освободи от жестокия, непоносим гнет на действителността.

Тъй или иначе, от платформата на позора Хестър Прин сякаш още веднъж проследи пътя, по който бе вървяла от безгрижното си детство до този ден. От тази зловеща висота тя отново съзря родното село в старата Англия и бащиния си дом: сива, каменна порутена къща, където всичко говореше за бедност, но над вратата, едва различим, все още можеше да се види стар герб, принадлежащ на древен знатен род. Пред очите ѝ изникна лицето на баща ѝ под голото теме с внушаващото уважение бяла брада, която се спущаше над старомодния му рюш от времето на кралица Елизабет. Яви се и лицето на майка ѝ, преливащо от внимание, загриженост и обич, както се бе запечатало завинаги в паметта ѝ, с което дори след смъртта тя бе издигала пред дъщеря си преграда от кротък укор и често я бе предпазвала от грешни стъпки. Видя Хестър и собственото си лице, огряно от красотата на младостта и осветило глъбините на помътнялото огледало, където тя обичаше да се оглежда. Показа ѝ се и образът на мъж в напреднала възраст с бледо, изпито лице на учен, с очи, замъглени и просълзени от мъждивата светлина, на която бе изчел огромно количество мъдри книги. От същите тези сълзливи орбити обаче се излъчваше някаква странна, проникателна мощ, когато собственикът им си поставяше за цел да прочете нечия душа. Този обитател на библиотеки и монашески килии – Хестър Прин чисто по женски не можа да пропусне да си спомни – имаше един малък недъг: държеше лявото си рамо малко по-високо от дясното. Сетне в картинната галерия на спомените пред Хестър се възправи лабиринтът от тесни оживени улици, високи сиви къщи, огромни катедрали и обществени сгради в старинен своеобразен архитектурен стил на голям европейски град. Пак във връзка с недъгавия учен тя бе намерила там един нов живот – нов живот, но върху стара, изтощена почва, подобен на свеж мъх, поникнал връз порутена стена. И накрая на мястото на тези сменящи се видения отново се върна недооформеният пазарен площад на пуританското селище и цялото му население, което впиваше безпощадния си взор в Хестър Прин – да, в нея, – изправена на платформата на опозорените, с дете на ръце и с буквата „П“ на гърдите – огненоалена, обшита в най-фантастично сърмено везмо.

Истина ли бе това? Тя притисна детето до гърдите си тъй силно, че то изплака. После обърна очи към алената буква и дори я докосна с пръст, за да се увери в реалността на детето и срама си. Да! В тях бе сега нейната реалност – нищо друго не бе ѝ останало!

Глава III Появлението

Жената с алената букза най-последно бе изтръгната от заслепяващото съзнание за мъчителните, осъдителни погледи, идещи откъдето, забелязвайки на края на пътя една фигура, която непреодолимо завладя мислите ѝ. Там стоеше индианец в традиционното си облекло, но появата на червенокожи в английските поселения далеч не бе такава рядкост, че да привлече вниманието на Хестър Прин в подобен момент, а още по-малко – да измести всичко друго от съзнанието ѝ. До индианеца стоеше бял човек, с когото явно бяха стари познати и който носеше някаква странна смесица от цивилизовано и дивашко облекло.

Той бе дребен на ръст, с набраздено лице, което обаче все още не можеше да се нарече старо. Удивителната одухотвореност на чертите му свидетелствуваше за това, че пределно усъвършенствуваният интелект бе взел връх над физиката, налагайки своя формиращ отпечатък. Макар че с видимо небрежния подбор на разнородното си облекло странникът се бе помъчил да прикрие недъга си, Хестър Прин веднага забеляза, че едното му рамо е по-високо от другото. Едва зърнала изпитото лице и леко разкривената фигура под него, тя пак притисна бедното бебе плътно до гърдите си и то нададе нов писък на болка. Но майката не го чу.

Чужденецът се бе появил на пазарния площад и вдигнал очи към платформата известно време преди Хестър Прин да го съзре. Изпървом това бе разсеяният поглед на човек, свикнал да се вглежда най-вече в скритата същност на нещата и да не придава значение на външността, освен ако не е свързана с нещо в мислите му. Много скоро обаче този поглед стана пронизващо проникателен. Лицето на странника се сгърчи в ужас, който като змия се плъзна по чертите му и за момент замря, за да покаже многобройните пръстени на навитото си тяло. Помръкнал под напора на някакво силно изживяване, човекът напрегна волята си и успя в миг да се овладее така, че отново да придобие спокойно изражение. И последните следи от вълнението му се стопиха и изчезнаха дълбоко в него. Когато срещна прикованите върху си очи на Хестър Прин и разбра, че го е познала, странникът с бавен и плавен жест ѝ даде знак да млчи.

Сетне той докосна по рамото един от жителите на града, застанал до него, и го заговори с официален, учтив тон:

– Моля ви, любезни господине, кажете ми, коя е тази жена? И какъв грях е сторила, та са я изправили тук за порицание пред всички?

– Ще трябва да сте чужденец, приятелю – отвърна местният жител, като заоглежда с любопитство непознатия и дивака до него, – щом не сте чували за мистрис Хестър Прин и нейното падение. Тя предизвика страшен смут, кълна ви се, сред паството на светия отец Димсдейл.

– Самата истина познахте – потвърди странникът, – чужденец съм и бях принуден дълго да се скитам бездомен. След ужасни преमेждия и по море, и на суша прекарах продължителен плен при диваците на юг. Този индианец сега ме води тук, за да се откупя от неволя. Та ще бъдете ли така добър да ми разкажете в какво се е провинила тази Хестър Прин – не бъркам името, нали? – и как е стигнала до туй позорно място?

– Разбира се, приятелю – каза местният жител, – и вярвам, че след бедите и неволите при диваците за сърцето ви ще е утеха да се намерите най-подир в нашата угодна Богу Нова Англия, страна, където грехът се изважда наяве и се наказва пред очите на хора и управници. Трябва да знаете, господине, че тази жена е била съпруга на някакъв учен човек, англичанин по рождение, но дълги години живял в Амстердам, откъдето преди доста време наумил да прекоси океана и да си опита късмета при нас, жителите на Масачузетс. За тази цел той изпратил жена си напред, а сам останал да довършва някакви дела. И ето, добри ми господине, вече две години, откак тази жена живее тук в Бостън, а от учения мъж, мистър Прин, няма ни вест, ни кост. Та видите ли, младата му жена, останала сама със своята неопитност...

– Аха, разбирам! – горчиво се усмихна странникът. – Един толкова учен човек, какъвто го описвате, би трябвало да е чел за това в книгите си. А кой, по ваше мнение, господине, ще да е бащата на три-четири месечното кърмаче, което мистрис Прин държи?

– Правичката да си кажа, приятелю, това си остана загадка и все още чакаме да дойде някой като пророк Даниил да я разгадае – отвърна местният човек. – Грешницата категорично отказва да говори и съдиите напразно си блъскат главите. Не е изключено виновникът, неведом за хората и забравил, че Бог вижда всичко, да си стои сред нас и да наблюдава тази тъжна сцена.

– Ученият мъж – забеляза странникът, като се усмихна отново – би трябвало да дойде и сам да разбули тази мистерия.

– Това е негов дълг, стига да е още жив – потвърди местният жител. – И така, добри ми господине, нашият масачузетски съд, като разсъди, че тази жена е млада и хубава, че изкушението, довело я до нейното падение, е било без съмнение голямо и че мъжът ѝ най-вероятно е на дъното на морето, не ѝ наложи максималното наказание според нашия справедлив закон. А за такива случаи той предвижда смъртна присъда. Но спрямо мистрис Прин бе проявена голяма милост и мекосърдечност и тя бе осъдена да стои само три часа на позорната платформа, след което до края на земните си дни да продължи да носи на гърдите си знак за срамния си грях.

– Мъдра присъда! – рече странникът и мрачно кимна с глава. – Така тя ще бъде жив урок против греховността, додето знакът на позора не бъде изсечен върху надгробния ѝ камък. И все пак колко неприятно, че съучастникът ѝ в туй безчестие не е поне сега до нея на платформата. Ала ще дойде ден да го разкрият! Ще го разкрият!

Странникът се поклони учтиво на общителния гражданин и след като прошушна нещо на червенокожия си спътник, двамата започнаха да си пробиват път в тълпата.

В това време Хестър Прин продължаваше да стои до позорната дъска, все така вперила очи в чужденеца. При това от време на време тя се вглъбяваше до такава степен в мислите си, че целият останал видим свят сякаш се стопяваше и оставаха само двамата. Една такава среща с него на четири очи обаче навярно би била по-ужасна и от сегашната, когато страните ѝ горяха в срам под знойното пладнешко слънце, когато на гърдите си носеше аления знак на безчестието, а в ръцете си – роденото в греха дете, когато хората наоколо протягаха шии като на панаир да оглеждат нейното лице, чието място съвсем не е тук, а под щастливата домашна стряха, грейнало в отблясъците на огъня в камината, или в църквата, прикрито зад строг воал. Та колкото и да я измъчваше, присъствието на хилядите зрители за нея бе и закрила. Така, зад защитната преграда на мнозинството помежду им, бе по-леко да се стои, пред мисълта, че може да остане лице в лице насаме с него. Стигна се дотам, че общественото порицание за нея се превърна в убежище и със свито сърце Хестър чакаше момента, когато ще го загуби. Унесена в такива разсъждения, тя смътно долови някакъв глас зад гърба си чак след като многократно я бе зовал по име строго и високо, така че всички на площада да чуют.

– Послушай, Хестър Прин! – гласът ѝ рече.

Както вече отбелязахме, точно над платформата, където бе изправена Хестър Прин, имаше нещо като балкон, издаден навън от молитвения дом. От това място обикновено се произнасяха важни речи в присъствието на съдиите и при строго спазване на пълния церемониал, предвиждан в онези времена за подобни случаи. Там сега седеше сам губернаторът Белингам, ограден с почетна стража от четирима сержанти с алебарди, и наблюдаваше сцената, която описваме. В шапката на губернатора бе втъкнато тъмно перо, наметалото му бе обшито с дантела, а под него се виждаше черна кадифена туника. Той бе човек в напреднала възраст и по набръчканото му лице личеше, че много е живял и патил. Такъв човек бе напълно подходящ представител и глава на една община, възникнала и достигнала до днешния си разцвет не благодарение на младежки пориви, а на строгата и уравновесена дееспособност на мъжката зрелост и на безрадостната мъдрост на старостта; а на тази възраст хората не си правят илюзии и не хранят кой знае какви надежди и затова много постигат. Гордата осанка на останалите изтъкнати личности, заобиколили върховния управляващ, бе плод на времената, когато се е смятало, че разните форми на властта са дадени от Бога и, значи, са свещени. Това бяха без съмнение добри, умни и справедливи люде. Ала от целия човешки род трудно биха се подбрали същият брой проницателни и добродетелни мъже, по-неспособни да съдят съгрешилото женско сърце и да отделят доброто от злото в него, от мъдреците с непреклонен израз, към които Хестър Прин сега вдигна глава. Тя очевидно съзнаваше, че доколкото въобще може да се надява на някакво съчувствие, то би дошло от по-широкото и топло сърце

на тълпата, защото, щом погледна към балкона, нещастната жена пребледня и се разтрепери.

Гласът, който призова вниманието ѝ, принадлежеше на преподобния Джон Уилсън, доайенът на бостънските духовници. Типично за времето и съсловието си, той бе високообразован човек, а по природа притежаваше добро сърце и благ нрав. Последното си качество обаче не се стараеше да развива като интелектуалните си дарби и по-скоро се срамуваше от него, вместо да изпитва задоволство, че го притежава. Преподобният Джон Уилсън стоеше прав; изпод малката шапчица на темето му стърчеше венец от пепеляви кичури, а сивите му очи, привикнали към сумрака на кабинета му, примижаваха под ярката слънчева светлина досущ като очичките на бебето в ръцете на Хестър Прин. Той приличаше на мрачните портрети, гравирани върху кориците на старите нравоучителни книги, и имаше точно толкова право, колкото и те, да се бърка във въпросите на човешките грехове, страсти и страдания.

– Хестър Прин – започна свещеникът, – възникна спор между мен и младия ми брат во Христe, чиито проповеди ти си имала щастието да слушаш.

На това място мистър Уилсън сложи ръка върху рамото на млад мъж до себе си.

– Напразно се трудих, повтарям, да убедя този божи младеж, че негов дълг е да се заеме тук, пред лицето на всевишния, пред нашите мъдри и праведни управници, а така също и на всеуслишание пред всички люде, с твоя низък, черен грях. Той по-добре от мен познава нрава ти и по-добре ще може да отсъди дали с благост или със заплахи да надвие твърдостта и ината ти, тъй че да не криеш повече името на оногова, дете те подмами да съгрешиш. Ала макар и твърде мъдър за годините си, той ми възрази с присъщата на младостта прекалена мекушавост, че щяла да се накърни самата природа на жената, ако я принудиш да разкрие сърдечната си тайна посред бял ден и пред такъв голям народ. Но всъщност, както се опитвах да го убедя, срамът иде от извършването на грехопадението, а не от това, че то ще се разчуе. И тъй, брате Димсдейл, кажи сега как мислиш – кой от двамата ни ще трябва да се заеме с тази бедна, грешна душа?

Сред сановниците и духовниците на балкона се разнесе шепот и губернаторът Белингам се обърна към младия свещеник, за да изрази общото мнение с авторитетен, макар и изпълнен с уважение тон.

– Отче Димсдейл – каза той, – отговорността за душата на тази жена лежи до голяма степен върху теб. Това те задължава да я накараш да се разкае, което ще намери израз и доказателство в признанието ѝ.

Прямотата на този призив привлече погледите на цялата тълпа върху преподобния мистър Димсдейл, млад свещеник, дошъл от един от големите английски университети и донесъл всичките знания на времето си в нашите диви пущинаци. Красноречието и пламенната му набожност бяха сигурна гаранция за неговия възход към върховете на кариерата. Той бе човек с поразителна външност – с бяло, високо, изпъкнало чело, с големи, кафяви, тъжни очи и устни, които трябваше да стиска здраво, за да не потрепват – израз както на болезнената му чувствителност, така и на удивителната способност да се владее. Въпреки че бе талантлив по природа и високообразован, този млад божи служител изглеждаше някак неспокоен, някак подплашен, подобно на създание, което се чувства изолирано и чуждо сред общия човешки поток и е в състояние да се отпусне единствено в уединението на някакво свое кътче. Тъй че, доколкото позволяваха задълженията му, той се държеше настрана, в сянка и по такъв начин се запазваше по детски непосредствен, за да се яви, когато случаят изискваше, със свежестта, благоуханието и кристалната чистота на мисълта в словото си, което според свидетелствата на мнозина сякаш идваше направо от устата на ангел.

Такъв бе младежът, към когото преподобният отец Уилсън и губернаторът привлякоха вниманието на обществото, като го призоваха да говори пред всички на тази загадъчна женска душа, тъй свята, макар и опетнена. С това той бе поставен в дотолкова мъчително положение, че кръвта се дръпна от страните му и устните му затрепериха.

– Говори на тази жена, братко – каза мистър Уилсън. – Това е важно за нейната душа, а следователно, както каза неговата светлост губернаторът, и за твоята, щом като нейната е поверена на теб. Призови я да каже истината!

Преподобният отец Димсдейл сведе глава, навярно в мълчалива молитва, и заговори.

– Хестър Прин – произнесе той, надвесен от балкона и впил поглед в очите ѝ, – ти чу какво каза този достоен човек и виждаш каква отговорност тегне върху ми. Ако смяташ, че това ще донесе покой на душата ти и че наказанието на този свят ще помогне за спасението ти на небето, аз ти повелявам да кажеш името на оновова, с когото заедно сте съгрешили и сега заедно страдате! Недей да мълчиш от криворазбрана милозливост и нежни чувства към него, тъй като, повярвай ми, Хестър, макар и това да го накара да слезе от високото си място и да застане редом с теб на твоя срамен пиедестал, тъй би било по-добре, отколкото цял живот да тули вината в сърцето си. Какво друго би могла да постигнеш с мълчанието си, освен да го изкушиш – да-а, да го принудиш да добави към първия си грях още и лицемерие? Небето ти е пратило позор пред лицето на всички хора, за да можеш чрез него да възтържествуваш над злото, що е вътре в теб, и над мъката, що е навънка. Гледай как отнемаш горчивата, но живителна чаша, поднесена към устните ти, от ръцете на човека, дето, види се, няма смелост сам да си я вземе!

Гласът на младия пастор, трепетно мелодичен, звучен и дълбок, бе задавен от вълнение. И най-вече чувството, което преливаше от него, а не смисълът на думите отекна в сърцата на всички, които го слушаха, и ги накара да затрептят като едно от състрадание. Дори бедното детенце в обятията на Хестър усети въздействието му, вдигна безучастния си до този миг поглед към мистър Димсдейл, протегна ръчици и издаде нещо средно между плач и гукане. Тъй властен изглеждаше зовът на божия служител, че хората не можеха да си представят как Хестър Прин би могла да не изрече името на виновника или пък самият виновник, бил той високопоставен, или не, би могъл да не се подчини на вътрешната си необходимост да се качи при нея на позорния пиедестал.

Хестър поклати глава.

– Жено, не прекрочвай границите на Божията милост! – по-строго отпреди извика преподобният Уилсън. – Това малко създание е дарено с глас да подкрепи и повтори съвета, дето ти бе даден. Говори! Признанието и разкаянието могат да ти помогнат да се избавиш от алената буква.

– Никога! – възкликна Хестър Прин, като гледаше не към мистър Уилсън, а право в безпокойните очи на младия свещеник. – Клеймото на буквата се вряза надълбоко в гърдите ми и вие никога не ще го изличите. Единственото, което бих желала, е да можех сам-самичка да изстрадам теглото и на двамата ни!

– Назови го, жено! – обади се друг строг и хладен глас от тълпата, заобиколила позорната дъска. – Говори и дай баща на детето си!

– Няма да го кажа! – отзова се смъртно пребледнялата Хестър на този глас, който тя непогрешимо разпозна. – Детето ми ще трябва да намери баща си на небето, че земен няма то да има!

– Не ще признае! – промълви мистър Димсдейл, който, надвесен от балкона, с ръка на сърце, чакаше ответ на призива си, след което се отдръпна и въздъхна дълбоко: – Удивителна е силата и щедростта, с които е надарено женското сърце! Тя няма да признае!

Разбрал, че нищо не е в състояние да разколебае нещастната подсъдима, възрастният свещеник, който се бе подготвил грижливо за случая, се обърна към събралите се с проповед за греха във всичките му форми, но без да пропуска постоянно да го свързва с позорната буква. Така завладяващо бе онова, което наговори той относно този символ в течение на целия час и повече, докато красноречието му се лееше над главите на многолюдната тълпа, че ужасът, изпълнил въображението на слушателите, придоби нови измерения и те видяха в алената окраска на знака отражението на пъклените огньове. А Хестър Прин все тъй си стоеше върху платформата на позора с уморен, безразличен вид и замъглен поглед. Тази сутрин тя бе преживяла пределното страдание, което човешката природа би могла да понесе, и тъй като по темперамент не беше от онези, дето дирят изход от непосилното страдание в припадъка, не ѝ оставаше друго, освен да скрие духа си под каменната черупка на безчувствеността и да продължи да съществува чисто физически. В това нейно състояние гласът на проповедника гърмеше в ушите ѝ безмилостно, но и безрезултатно. През последната част от наказанието детето бе започнало пронизително да плаче и пици. Въпреки машиналните си опити да го успокои Хестър явно не взимаше присърце болката му. Също тъй безчувствено бе поведението ѝ, когато я поведоха обратно към

затвора. Обкованата с желязо врата се затвори зад гърба ѝ и тя се скри от хорските погледи. Но мълвата твърди, че някои видели алената буква да хвърля зловещи отблясъци по сводовете на тъмничния коридор, по който минала грешницата.

Глава IV Разговорът

След завръщането си в затвора Хестър Прин изпадна в такъв пристъп на нервна възбуда, че се наложи да бъде поставена под постоянно наблюдение, за да не би да посегне на себе си или в безумието си да стори нещо лошо на бедното отроче. Привечер, като се видя, че не ще може да бъде укротена нито с укори, нито със заплахи, тъмничарят Бракет реши, че трябва да се повика лекар. Имало такъв човек и той бил вещ във всички християнски методи на лечение, както и в онова, което би могло да се научи от диваците за лековитите билки и корени в гората. А от компетентна помощ действително имаше огромна нужда – ако не толкова за Хестър, то за бебето, което заедно с кърмата, изглежда, бе погълнало и цялото въннение, мъка и отчаяние, обзели майката. То се гърчеше от болки и крехкото му телце представляваше внушителна миниатюра на душевното терзание, което Хестър Прин бе изживяла този ден.

Следвайки тъмничаря, в килията се появи странникът, чието присъствие в тълпата бе тъй мощно завладяло осъдената с алената буква. Той бе вкаран в затвора не защото го подозираха в някакво престъпление, а защото това бе най-лесният и удобен начин да се отърват от него, докато съдиите се разберат с индианските първенци относно размера на откупа. Името му било Роджър Чилингуърт. След като го въведе в килията, тъмничарят се задържа за малко, озадачен от настъпилата сравнителна тишина – само детето продължаваше да стене, а Хестър Прин бе замряла моментално.

– Моля те, приятелю, остави ме насаме с моята пациентка – каза лечителят. – Вярвай ми, добри ми тъмничарю, скоро ще има покой в твоите владения и ти обещавам, че отсега нататък мистрис Прин ще бъде по-смирена.

– Ах, ако вие, ваше благородие, успеете да направите това – възкликна Бракет, – ще се преклоня пред вашето умение! По всичко личи, че в тази жена се е вселила зла сила и май ще трябва да грабна камшика и да се захвана хубавичко да я нашаря, както заслужава, та да прогоня от нея сатаната.

Непознатият бе влязъл в килията със спокойния, уверен вид, типичен за професията, към която претендираше, че принадлежи. Поведението му с нищо не се измени и след като тъмничарят се оттегли и го остави насаме с жената, чието подчертано внимание към особата му в тълпата можеше да означава само едно – че двамата са свързани с някаква много близка връзка помежду си. Първо той се зае да се погрижи за детето. Сложено на ниско подвижно легълце, то се гърчеше и пищеше тъй сърцераздирателно, че явно се налагаше преди всичко друго да бъде направено необходимото, за да го успокоят. Странникът прегледа внимателно малкото, след което откопча някаква кожена чанта, която измъкна изпод дрехата си. Там очевидно имаше лекарства. Той извади един от препаратите и отля малко в чаша вода.

– Заниманията ми от едно време с алхимия – отбеляза той – и престоят ми за повече от година сред хора, добре запознати с целебните свойства на билките, ме направиха по-добър лекар от много дипломирани медици. Вземи, жено! Това отроче е твое, но не мое. Няма да познае то в мен нито гласа, нито лика на баща си. Затова по-добре ти му дай този цяр.

Върху лицето на Хестър се изписа силна уплаха и тя отблъсна протегнатата чаша.

– Нима желаеш туй невинно бебе да стане жертва на мъстта ти? – прошепна тя, като го гледаше в очите.

– Що за глупости! – отвърна ѝ лечителят със студен, но успокоителен тон. – За какво ще взема да мъстя на това злочесто чедо на греха? Билката ще му помогне. И мое дете да беше – да, мое собствено, тъй както и твое, нищо повече не бих могъл да направя за него.

И тъй като в душевния си смут тя не бе в състояние да се реши на нищо, той сам взе детето на ръце и му даде да пие. В потвърждение на обещаното, цярът скоро

взе да действа. Стенанията на момиченцето стихнаха, то престана да се гърчи и мята и не след дълго, както става с малките деца, когато им олекне, потъна в дълбок освежителен сън. Тогава докторът – странникът бе заслужил титлата си – насочи вниманието си към майката. Спокойно и съсредоточено той измери пулса ѝ, вгледа се в очите ѝ, при което нейното сърце се сви и потръпна – така познат и същевременно така чужд и студен бе погледът му. Като свърши с прегледа, докторът пак приготви някакво лекарство и рече:

– Нямам вода от Лета, нито пък непентес*34, но в пущинака се научих на много нови неща. Ето ти едно от тях – рецепта, получена от индианец в отплата за мъдростите, известни още от времето на Парацелз*35, в които го посветих. Изпий го! Вярно е, че не действа така успокояващо, както чистата съвест. Нея аз не мога да ти дам. Но то ще укроти изблика на чувствата ти като масло, хвърлено върху вълните на разбушувано море.

[*34 _Лета_ – в гръцката митология река в подземното царство. Душите на умрелите, на които предстояло да се преродят за нов живот, пиели от водите на Лета, за да забравят миналото си съществуване. _Непентес_ – митично вълшебно питие, което според древните гърци дарявало успокоение и забрава.]

[*35 _Парацелз_ (1493–1541) – псевдонимът на Филип Ауреол Теофраст Бомбаст фон Хохенхайм – немски лекар, учен и философ, наричан „баща на съвременната медицина“.]

Той подаде чашата и Хестър я пое, като замислено вдигна към лицето му очи, изпълнени не точно с плахост, но все пак със съмнения и неми въпроси относно целите, които този човек би могъл да преследва. Хвърли поглед и към заспалото си дете.

– Мислила съм за смъртта – поде тя, – желала съм я, дори бих се молила за нея, ако на такава като мен прилягаше да отправя молитва към небето. Но ако в тази чаша е смъртта, помисли отново, преди да съм я изпила. Ето, вдигам я към устните си!

– Пий тогава – отговори той с все същото ледено спокойствие. – Толкова ли малко ме познаваш, Хестър Прин? Бил ли съм някога толкова повърхностен в целите си? Дори и да съм намислил да мъстя, как по-добре бих могъл да го сторя, освен да те оставя да живееш, да те поя с лекарства срещу всички несгоди и опасности в живота, за да може този изгарящ срам все така да пламти на гърдите ти? – рече той и докосна с дългия си показалец алената буква, при което сякаш връза знака в гърдите на Хестър като с нажежено желязо. Тя се дръпна неволно, а той се усмихна. – Живей и носи проклятието си пред очите на хората, пред очите на този, когото наричаше свой съпруг, пред очите на това дете. Изпий тоз лек, за да живееш.

Без повече да се двоуми, Хестър Прин изпи безропотно чашата до дъно и по знак на доктора седна на леглото, където спеше детето. А той придърпа единствения стол в стаята и се настани до нея. При вида на тези приготовления тя се разтрепери, тъй като чувствуваше, че след като бе изпълнил повелята на хуманността, на принципите, а може би и на някаква изтънчена жестокост и бе направил каквото можеше за успокояването на физическата болка, сега той щеше да разговаря с нея като с човека, нанесъл му най-дълбоката и неизлечима рана.

– Хестър – поде той, – няма да те питам нито къде, нито как си се подхлъзнала в пропастта или по-точно казано, си се възкачила на позорния пиедестал, на който те намерих. Причината е близка до ума – моето безумие и твоята слабост. Аз, труженикът на мисълта, книжният червей, изгризал томове на най-прочутите библиотеки, човек-развалина, отдал най-хубавите си години, за да подхранва всепоглъщащата си мечта за знания, какво право имах аз да се свързвам с младост и красота като твоите! Как можах да се заблудя аз, недъгавият по рождение, че интелектуалните дарби могат да прикрият физическия дефект в мислите на едно младо момиче! Наричат ме мъдрец. Да бе мъдростта на мъдреците се простирала и върху тях самите, бих могъл да предвидя всичко това. Бих могъл да се досетя, че щом изляза от тъмния, неизбродим лес и се озова в това християнско селище, първа ти, Хестър Прин, ще се изпречиш пред очите ми, изправена като паметник на позора пред хората. Не, не, още от момента, когато след брачния обред заслизахме по старите църковни стълби, бих могъл да съзра огнените езици от кладата на твоята алена буква в края на общия ни път!

– Ти знаеш – прекъсна го Хестър, която, макар да бе потисната, не можа да

прегълтне последния коварен удар по белега на нейния позор, – ти знаеш, че винаги съм била откровена с теб. Не съм изпитвала, нито съм се преструвала, че изпитвам любов към теб.

– Вярно – съгласи се той. – Моя беше грешката, както вече казах! Но преди да те намеря, животът ми изглеждаше тъй пуст, светът – така безрадостен. Сърцето ми, готово да приеме много гости, си оставаше самотно и студено, лишено от домашното огнище. А аз копнеех да запаля огън в него. Струваше ми се, че макар да бях стар, мрачен и недъгав, имах правото да се надявам да получа и аз от простите радости на щастието, щедро пръснато по широкия свят да има за всички. Тогава, Хестър, аз те пуснах в сърцето си, в най-съкровения му кътчета, и се опитах да те сгрея с топлината, която пораждаше там присъствието ти.

– Аз ти причиних голямо зло – промълви Хестър.

– Ние взаимно си причинихме зло – възрази той. – Първата злина извърших аз, като подмавих неразцъфналата ти още младост да влезе във фалшив, неестествен съюз със старостта ми. Така че като човек, който ненапразно се е занимавал с размисъл и философия, аз няма да се поддам на желание за мъст, няма да ти сторя нищо лошо. Между теб и мен сметките са чисти. Но, Хестър, на този свят живее човекът, който е длъжник и на двама ни! Кой е той?

– Не ме питай! – отговори Хестър Прин, като го гледаше твърдо в очите. – Никога не ще узнаеш!

– Никога ли? – усмихна се той мрачно, уверен в собствената си проникателност. – Никога не ще узная кой е?! Повярвай, Хестър, малко са нещата, било то в заобикалящия ни свят или до известна граница и в невидимата сфера на мисълта, които могат да останат скрити от човека, заел се с всички сили и средства да разреши някаква загадка. Ти можеш да опазиш тайната си от любопитната тълпа. Можеш да я скриеш от свещениците и съдиите, както направи днес, когато се опитвах да изтръгнат от сърцето ти името на твоя съучастник, за да го принудят да заеме мястото си на пиедестала до теб. Но с мен е друго. Аз се заемам с издирването, изпълнен със съвсем различни чувства. Ще търся аз този човек със същата страст, с която съм търсил истината в книгите, златото в алхимичните си опити. Ние с него сме свързани и няма начин да не го позная. Той ще се разтрепери. Внезапно, неочаквано ще потръпна и аз. Рано или късно той неминуемо ще ми падне в ръцете!

Под изгарящия поглед на сбръчкания учен Хестър Прин склочи ръце над сърцето си в ужаса си да не би той начаса да прочете тайната й, скрита там.

– Няма да откриеш името му? Все едно, той е в ръцете ми! – пак поде възрастният мъж с такава увереност, сякаш бе побратим със съдбата. – Той не носи твоята позорна буква върху дрехата си като теб, но бъди сигурна – аз ще я прочета в душата му. Ала ти недей да се страхуваш, че той ще пострада. Недей да се тревожиш, че мога да попреча на небето да му определи възмездие или пък че ще взема да пожертвувам своите интереси и да го предам на правосъдието на човека. Животът му не е заплашен, нито пък славата му, ако, както предполагам, той е човек почитан. Нека да живее! Нека се крие както може зад кухото си достойнство. Все едно, той ще ми падне!

– Държиш се, сякаш си изпълнен с милосърдие – продума Хестър объркана и ужасена, – а говориш като някакво чудовище!

– От теб, която някога ми бе съпруга – продължи ученият, – ще искам само едно: не издаде любовника си, не издавай и мен! Тук не ме познава никой. Пред жив човек не се изпускай, че някога си ме наричала свой съпруг. В този див, затънт край смятам да свия гнездо. Че с никого и нищо не съм свързан нийде, а тук живеят жената, мъжът и детето, с които ме свързва най-тесният съюз. С любов или омраза е скрепен той, за зло или добро – е без значение! Ти си моя, Хестър Прин, и всичко твое е и мое. Моят дом е до теб и до него. Само не ме издавай!

– Защо искаш това? – попита Хестър, която по необясними за нея причини се отвърщаваше от мисълта за такова тайно обвързване. – Защо веднага да не се откриеш кой си и да се отречеш от мен?

– Да кажем – отвърна той, – че не желая да понеса безчестието, с което се очерня съпругът на невярната жена. Може да имам и други някакви причини. Стига ти да знаеш само, че съм решил да завърша живота си под чуждо име. Нека другите да вярват, че мъжът ти е загинал и че от него нивга не ще получиш вест. Не давай вид,

че ме познаваш, ни с дума, нито с жест, ни с поглед. А само да си ме издала знаеш на кого – прави му сметка! Че в моите ръце са и честта, и положението, и животът му. Тъй че внимавай!

– Ще пазя тайната ти, както пазих неговата! – каза Хестър.

– Закълни се! – поиска той.

И тя се закле.

– А сега, мистрис Прин – каза старият Роджър Чилингуърт, както ще го наричаме занапред, – аз те напускам и те оставям насаме с детето ти и с алената буква! Какво гласи присъдата ти, Хестър? Трябва ли да носиш значка и в съня си? Не те ли плаши мисълта, че ще те спомождат кошмарни съновидения?

– Защо така ехидно се подсмиваш? – попита Хестър, разтревожена от израза в очите му. – Ти да не си Черния човек, дето се скита из околните гори? Да не би да ме подмами да приема сделка, която ще погуби душата ми?

– Не твоята душа! – отвърна той и отново се усмихна. – Не, не твоята!

Глава V

Ръкоделието на Хестър

Хестър излежа тъмничната си присъда. Вратата на затвора се отвори и тя излезе под слънцето, което грее за всички еднакво, но на което изкривеното ѝ от мъката въображение приписваше едничката цел – да осветява алената буква на гърдите ѝ. Първите ѝ стъпки на свобода сега, когато никой не я гледаше, трябва да бяха помъчителни и от шествието и зрелището, описани преди, в които тя бе центърът на позора, сочен от всички с пръст. Тогава я крепяха нечовешкото напрежение и борческият ѝ дух; благодарение на тях изпитанието ѝ се превърна в някаква зловеща победа за нея. Тъй като това беше едно отделно, изолирано събитие, което нямаше никога да се повтори, тя можеше да си позволи да изхаби за преживяването му жизнената енергия, необходима за дълги мирни години. Същият закон, който я осъждаше – един гигант, суров на вид, чиято крепка желязна десница обаче се вдига не само да унищожава, но и да подкрепя, – ѝ бе помогнал да не се огъне в ужасния миг на позора ѝ. Ала сега самотните ѝ стъпки извън прага на затвора слагаха началото на ежедневието и тя трябваше да носи тежкия си кръст, без да разчита на прилива на допълнителни сили, или да се остави той да я смаже. Не можеше повече да черпи от резерва на бъдещето, за да посрещне настоящата си скръб. Утрешният ден щеше да дойде със своите страдания, както и следващият, и по-следващият. Всеки ден щеше да носи все нови и нови терзания, също тъй непосилни като днешното. Ден след ден ще се приближава далечното бъдеще, но тя така и няма да се освободи от теглото си, а отминаващите дни и години ще струпват още и горчивината си върху тегнещия камък на срама. Постепенно тя ще изгуби окончателно своята индивидуалност и ще се превърне в обобщен символ, който всеки проповедник и моралист ще сочи като живо възплъщение и ярка илюстрация на женската измамност и греховна страст. Младите и чистите ще бъдат научени да се вглеждат в нея и в алената буква, пламнала на гърдите ѝ – в нея, дъщерята на почтени родители, майката на бъдеща жена, сама доскоро непознавала порока, – и да виждат олицетворението, плътта, физическия облик на греха. С позора ще си легне тя и в гроба и той ще бъде нейният единствен паметник.

Може да изглежда странно, че в този широк свят, след като присъдата ѝ не я задължаваше да остане в далечното, затънтено пуританско селище и тя бе свободна да се завърне в родината си или където пожелае в Европа и да изчезне преобразена под нова външност и ново име; когато пътеките на тъмната, неизбродима гора можеха да я отвеждат при един народ, чужд в обичаите и начина си на живот на закона, който я осъждаше, и по-близък до неукротимата ѝ натура, тази жена продължаваше да нарича свой дом единственото място, където тя не можеше да бъде друго освен жив пример на безчестието. Някакво чувство на обреченост, неумолимо и неизбежно като съдбата, почти винаги принуждава хората да се задържат, зареяни като призраци, по местата, където някакво върховно събитие е станало център на целия им живот. При това колкото по-тежка е скръбта, зачернила дните им, толкова по-яко тя ги приковава. Падението и срамът ѝ се оказаха корените, които Хестър пусна в тази земя. Тя сякаш

се бе преродила и придобила по-изявени способности за приспособяване отпреди, та този горист край, който пришълците тук все още намираха противен на вкуса си, за нея се бе превърнал в дом – див и неприветлив, но пък за цял живот. Всички кътчета на земята, дори и селцето в провинциална Англия, където тя имаше чувството, че майка ѝ продължава да съхранява нейното щастливо детство и безупречно моминство, подобно на отдавна омалели дрехи, ѝ бяха чужди в сравнение с тези места. Свързана бе тя с верига от желязо тука, която се вливаше дълбоко в сърцето ѝ и нищичко не можеше да я разчупи.

Възможно, а по-скоро несъмнено бе и друго едно чувство да я задържаше на гибелните за нея място и път, макар тя да не го признаваше и да бледнееше, когато като змия от дупка подаваше то глава от сърцето ѝ. Тук живееше, по тази земя пристъпяше човекът, с когото тя се смяташе обвързана в съюз, непризнат на този свят, но властен да ги изправи един до друг пред Страшния съд като пред венчален олтар, откъдето ще започнат и продължат вовеки веков дните на общото им изкупление. Лукавият честичко я мамеше с подобна мисъл и злорадствуваше, като гледаше с каква безумна радост тя се хвърля да я сграбчи, а после се мъчи да се освободи от нея. Едва съзряла изгрялата надежда, Хестър я погваше обратно в затвора. Тя си втълпи, намери си оправдание да не напусне Нова Англия, което беше само наполовина вярно. „Тука – казваше си младата жена – бе извършен моят грях, тука трябва да понеса и земното си наказание. Че като се терзая постоянно от позора, може да успее да пречистя душата си и новата ми непорочност, родена в мъченичество, ще е два пъти по-свята.“

И така, Хестър Прин не избяга от Нова Англия. В покрайнините на селището, в пределите на полуострова, но доста настрана от всички други жилища, се намираше малка къщица със сламен покрив. Тя бе построена от по-раншен заселник, който обаче я изоставил, защото разбрал, че земята наоколо е неплодородна, пък и сравнителната ѝ отдалеченост го лишавала от възможността да се включва в обществения живот, с който заселниците вече започваха все по-определено да свикват. Разположена на брега на залива, нейните прозорци бяха обърнати към водата и гористите хълмове на запад. Няколко нискостеблени дървета – от единствения вид, разпространен на полуострова, – скупчени отпред, вместо да прикриват къщичката, служеха по-скоро да покажат, че някой тук желае или е принуден да се таи от хорските очи. В това малко, самотно жилище, с разрешението на съдиите, които все още я държаха под строго наблюдение, Хестър се настани с бебето и заживя с мизерните си средства и притежания. И от първия миг над дома ѝ се спусна тайнствената сянка на подозрението. Децата, твърде малки да разберат защо към тази жена не се отнасят с християнско милосърдие, се промъкваха наблизко, за да я погледат как с часове седи до прозореца, наведена над ръкоделието, как излиза за малко да постои на прага, как превива гръб в градинката, как се приближава по пътеката за града. Ала съзрели отблизо алената буква върху гърдите ѝ, те се разбягваха, обзети от непонятен, панически страх.

Макар че бе самотна и изоставена, без никакви приятели, за Хестър нямаше опасност да изпадне в нужда. Тя владееше изкуство, с което, колкото и малко да се търсеше в тази страна, можеше да изхранва себе си и детето. Това бе взето – тогава, както и сега, почти единственото достъпно изкуство за жената. Странно извезаната буква на гърдите ѝ бе доказателство за умението, с което тя изработваше изящни и оригинални украшения, каквито всяка придворна дама би пожелала да прибави към облеклото си от злато и коприна, че носеха те по-яръкия и по-възвишен блясък на човешката фантазия. Тъмното и семпло пуританско облекло действително не даваше простор за пълна изява на майсторството ѝ с иглата. Но модата на деня, изискваща бродираните орнаменти да бъдат колкото се може по-сложни, си беше казала думата и пред нашите строги прадеди, макар да се бяха отказали от толкова други неща, без които на пръв поглед е много по-трудно да се мине. Публичните церемонии, като ръкополагания в духовен сан, въдворявания в съдебна длъжност и въобще всичко, придаващо величие на формите, чрез които едно ново правителство се представя пред народа, се съпровождаха като правило от внушителни, добре организирани ритуали, издържани в дух на строг, но подчертан разкош. Високите рюшове, богато извезаните колани и разкошно избродираните ръкавици бяха задължителен компонент от парадните одежди на мъжете, които поемаха юздите на властта; високопоставените и богатите имаха привилегията да носят такива неща, макар подобно разточителство да се

забраняваше на плебеите. Погребалните премени, било то одеянията на мъртвеца или пък най-разнообразните нашивки върху диплите от черно сукно и снежнобяла батиста, символизираща скръбта на близките, също осигуряваха работа за Хестър Прин. Бебешкото бельо – бебетата тогава се обличаха в разкошни, дълги роби – беше още един източник на труд и възнаграждение.

И така, не след дълго Хестър си спечели славата, с каквато в наши дни се ползува една модистка. Дали поради съчувствие към зловещата ѝ съдба, поради болезнено любопитство, приписващо незаслужено значение дори и на най-обикновените, ненужни неща, поради някаква друга неуловима причина, която тогава, както и сега, е била достатъчна, за да получат някои хора онова, което други не са могли, или защото с изкуството си Хестър Прин наистина задоволяваше една реална, незапълнена потребност, но тя винаги имаше толкова прилично платени поръчки, колкото можеше да поеме. А може би суетата предпочиташе да се самоунижава, като се обличаше за тържествените пищни ритуали в изящните дрехи, изработени от ръцете на грешница. Мотивите, бродирани от нея, красяха рюша на губернатора, шалчетата на военните, яките на свещениците, шапчиците на бебетата. Те потъваха с ковчезите на мъртвите в земята да ги разяжда плесента. Но не се знае ни един случай Хестър да е била викана да гарнира бялото було, предназначено да прикрива целомъдрената плахост на някоя младоженка. Това бе сигурен знак, че обществото не знаеше пощада в яростната си ненавист към греха ѝ.

Хестър гледаше да припечели само толкова, колкото да може да просъществува най-скромно и дори аскетично и да не трябва да подлага на лишения детето. На себе си тя шиеше единствено от най-грубите платове, в най-убитите цветове и нямаше други украшения освен алената буква, която бе осъдена да носи. Ала детето си обличаше с някаква удивителна, приказна находчивост, така че да подчертае въздушната прелест, проявила се отрано в малкото момиченце, но явно и за нещо друго, на което ще се спрем по-нататък. Като отделише и този дребен допълнителен разход, за да нагизди малката, всички доходи, останали ѝ в повече, Хестър раздаваше като помощи на по-малко окаяни от себе си хора, които твърде често не се стесняваха и да оскърбят ръката, подала им прехрана. Голяма част от времето си тя прекарваше в усърдно шиене на просто облекло за бедните, вместо да го използва несравнимо по-пълноценно за изкуството си ръкоделие. Вероятно вярваше, че като се отдава с часове на механичен ръчен труд и жертвува насадата на художника от творчеството, може да изкупи греха си. В нейната натура имаше нещо богато, чувствено, ориенталско – някаква жажда за разточителна красота, – за което тя намираше един-единствен отдушник в живота си: изящната везба. Жените изпитват непонятно за мъжете удоволствие да си вадят очите над разни сложни бродерии. Може би в тях Хестър е изливала любовта, препълвала сърцето ѝ. Като всички останали, и радостта, с която я даряваше везмото, тя считаше за грях. Такива извънмерни, нездравни угризения на съвестта по толкова невинен повод не са присъщи обаче за искреното и дълбоко разкаяние, а крият в себе си нещо съмнително, нещо дълбоко порочно.

И така, Хестър Прин успя донякъде да се наложи в обществото. Макар да бе белязана със знак, по-мъчителен за женското сърце от клеймото върху челото на Каин, тя по природа не падаше лесно духом и бе прекалено даровита, за да могат безвъзвратно да я отлъчат. Нищо в общенията ѝ с хората обаче не я караше да се чувства своя сред тях. С всеки жест, с всяка дума, а нямга и с мъчланието си те ѝ даваха да разбере или направо заявяваха, че е прокуденица и има също толкова общо с околните, колкото ако идеше от друга планета или контактуваше с природата чрез други органи и сетива. Хестър стоеше настрана, но не и надалеч, от всекидневните човешки преживявания на своите съграждани, подобно на призрак, навестил познатото огнище, който не може нито да се покаже, нито да даде някакъв знак за присъствието си; не може да се присъедини към семейното веселие, нито да сподели тъгата на близките си; а дори и да успее някак да преодолее забраната и да прояви съчувствието си, не може да предизвика нищо друго освен вледеняващ ужас и безкрайна погнуса. Всъщност точно тези чувства, заедно с безпределно презрение, изглежда, бяха единствените останали за грешницата в хорските сърца около нея. Времената не бяха на любезностите и макар че тя разбираше добре и трудно би могла да забрави положението си, често ѝ го приподнасяха в огледалото на и без това извънмерно изостреното ѝ себеусещане, с което сякаш всеки път отново сипваха по шепа сол в

раните ѝ. Както вече споменахме, бедните, на които даваше милостиня, нерядко обсипваха с хули ръката, протегната да ги нахрани. Знатните дами, чиито прагове прекриваше във връзка със своята работа, също така не пропускаха да наляят по някоя капка жлъч в сърцето ѝ: понякога с чисто женско изкуство те използваха алхимията на тихата злоба, за да превърнат обикновените дреболии в коварна отрова; друг път прибегваха и до не чак толкова рафинирани намеци, които се сипеха върху беззащитната гръд на жертвата като тежки удари по люта рана. Хестър бе натрупала огромен опит да се владее в случаи като тези и да не отвръща с друго освен с ярката червенина, която нахлуваше неудържимо в бледите ѝ страни, за да се върне отново в дълбините на сърцето ѝ. Тя бе образец на търпението, като истинска мъченица, но избягваше да се моли за враговете си, понеже се боеше, че въпреки желанието си да им прости думите ѝ за благословия ще се превърнат в клетви.

По този и по хиляди други начини Хестър бе подлагана на непрестанни терзания, отредени ѝ за цял живот от коварната, неумолима присъда на пуританския трибунал. Спреше ли я на улицата свещеник да ѝ държи кратко нравоучително слово, тъпна от ухилени и смръщени люде тутакси заобикаляше бедната грешница. Влезеше ли в църква в неделя, с надеждата да срещне всеопрощаващата празнична усмивка на всевишния, много често ѝ се случваше да чуе проповед за себе си. Лека-полека започна да се бои и от децата. Получили от родителите си смътна представа, че в тази тъжна жена, безшумно обикаляща града, непридружавана от никого освен от едно-единствено дете, има нещо ужасно, те я изчакаваха първо да отмине, сетне я погваха с крясъци, подвиквайки постоянно една дума, която явно не им говореше нищо и поради това бе толкова по-убийствена за нея. Папагалското повторение сякаш идеше да покаже, че нейният срам се е разчул навред и всичко живо го е узнало. Не би могло да я измъчи по-жестоко, дори за черния ѝ грях да бяха зашушукали листата на дърветата, дори да бе се разбърлил летният ветрец за него, дори да бяха го разтръбили виещите зимни вихри! Не по-малко я терзаеха и погледите на новодошлите, които неминуемо се заглеждаха с любопитство в алената буква и от това тя отново се впиваше като нажежено желязо в сърцето на страдалната жена. Хестър едвам успяваше да се удържи в такива минути, но колкото и скъпо да ѝ струваше, тя ни веднъж не вдигна ръка да прикрие позорния символ. Ала също тъй непоносима болка ѝ причиняваха с погледите си и старите ѝ съграждани, чиято студена осведоменост направо я пронизваше. С една дума, за Хестър Прин нямаше нито миг покой от безмилостните хорски очи. Те се впиваха постоянно в буквата и раната под нея не можеше да заздравее, а все по-лошо загнояваше.

Но понякога, веднъж на много дни и дори месеци, тя усещаше, че върху клеймото на позора се спира поглед – човешки поглед, – който ѝ носеше моментно облекчение, все едно, че някой страдеше наравно с нея. Тозчас обаче болката ѝ се завръщаше удвоена, че за едно кратко мигновение тя бе съгрешила пак. Само Хестър ли бе грешна?

Мъчителната, несподелена участ на тази жена не можеше да не даде своето отражение върху въображението ѝ и ако тя не бе така стабилна по отношение на разума си, както и духом, кой знае как би го изкривила. Както си кръстосваше самотно малкия свят, с които бе външно свързана, на Хестър от време на време ѝ се струваше – истина ли бе или внушение, но то бе твърде силно, за да може да му устои, – че алената буква я е надарила с шесто чувство. За свой ужас тя вярваше и беше безсилна пред тази вяра, че е развила интуитивен усет за греха, скрит в чуждите сърца. Тя бе потресена от разкритията, направени по този начин. Какво ли означаваша те? Какво друго освен козните на дявола, който се старае да убеди дърпащата се жертва, все още не предава се докрай, че много често непорочната външност е само лъжовна маска и че ако тя бъде свалена и истината за всички – извадена наяве, много ще да са гърдите, по които ще запламти алената буква на Хестър Прин? Или пък в тези тъй озадачаващи, но тъй отчетливи внушения трябваше да види самата действителност? Нямаше по-страшно, по-отвратително изпитание за нея от тази интуиция. Хестър изпадаше в недоумение и гняв, когато тя заработеше натрапчиво в най-нелепите възможни случаи. Така например аленото петно на гърдите ѝ подскачаше приветствено при вида на някой благочестив духовник или съдия, образец на набожността и справедливостта, постарому почитан и възвеличаван като най-възвишения сред смъртните, техен посредник при ангелите. „Кой ли нечестивец минава?“ – запитваше се Хестър и повдигаше с мъка очи, а наоколо – ни жива душа, само този светец! Друг път

тайнственото чувство за сестринство упорствуваше в гърдите ѝ пред осъдителната гримаса на някоя праведница, която според мълвата цял живот била опазила неразтопен снега в пазвата си. Какво общо можеше да има снегът, от слънце невидян, на тази матрона с изгарящия срам върху гърдата на Хестър? Понякога се случваше да я бодне в сърцето вълнуващо откритие: „Виж, една посестрима иде насреща!“ И като вдигнеше очи, тя забелязваше как някоя девойка хвърля срамежлив поглед изпод ресници към алената буква и начаса извърща глава, а по младите страни се разлива блед, смразен румянец, сякаш, макар и кратък, този допир бе опръскал с кал нейната невинност. О, демоне, който си избрал за талисман този съдбоносен символ, нима не ще оставиш неосквернено ни младо, нито старо, та тази бедна грешница да има кого да почита? Обезверяването без съмнение е една от най-печалните последици на грехопадението. Та нека да приемем като доказателство за това, че тази злочеста жертва на собствената си слабост и на суровия човешки закон не бе докрай покварена, нейната неуморна борба да запази илюзията си, че е най-ниско падналата от всички на света.

Народът, който в онези мрачни стари времена обичал да измисля страхотии, когато се разпалело въображението му, разказвал за алената буква неща, от които би се получила една истинска легенда на ужаса. Според тях буквата не била съшита от обикновен червен плат, боядисан в обикновен, земен казан, ами в нея горели адските огньове, които могли да се видят, когато Хестър Прин излизала да броди в нощта. И ако трябва да бъдем честни, прогорената от клеймото язва в гърдите на Хестър бе тъй дълбока, че не е изключено в тези приказки да е имало повече правдивост, отколкото ние, с нашето съвременно неверие, бихме могли да признаем.

Глава VI Пърл

Дотук почти нищо не бе казано за детето, за онова малко създание, чийто невинен живот по неведомата воля на провидението бе изникнал като прелестно нетленно цвете от буйния порив на греховната страст. Огромно беше удивлението на отчаяната майка, като гледаше как от ден на ден дъщеря ѝ расте и хубавее с все по-сияйна красота, а лицето ѝ се озарява от трепетния лъч на просветляващия разум. Нейната Пърл! Перлата на Хестър. Но тя не я назова с туй име заради вида ѝ, че в него нищо не напомняше за порцелановия гланц на бисера, а заради огромната цена, с която беше придобита – най-скъпото, едничкото съкровище на Хестър! Странно наистина! Грехът на тази жена бе белязан с алената буква, която бе непреодолима, унищожителна преграда за всякакво съчувствие към нея, освен ако не идеше от също тъй очернени души. А Бог, като пряко последствие от нейното падение, наказано по този начин от човека, ѝ бе дарил прелестно детенце – да суче от същата тази опозорена гърд, да свърже майка си навеки с рода и потеклото на смъртните и накрай да иде благословена душа на небето! Ала вместо да ѝ вдъхнат надежда, тези мисли по-скоро изпълваха Хестър Прин с дълбоко безпокойство. Тя знаеше, че бе извършила грях, и следователно не можеше да вярва, че нещо хубаво ще се роди от него. Ден след ден майката се вглеждаше със страх в растящото си чедо и трепетно очакваше да открие белезите на нещо мрачно и разгулно в природата му, нещо, което да съответствува на провинението, дало му живот.

За физически недостатъци явно и дума не можеше да става. Съвършено оформена и подвижна, рожбата ѝ отрано проявяваше такава вродена сръчност в действията с неопитните си ръчици и крачета, че бе достойна да се роди и да остане в рая дори и след изгонването на Адам и Ева, та да си играят с нея ангелите. Тя бе дарена и с естествена изящност, с която дори безупречната красота не всякога се съчетава, и ако ще и в най-простичко нещо да се облечеше, винаги изглеждаше така, сякаш не би могла да се намери премяна, която повече да ѝ подхожда. Ала малката далеч не носеше вехториите на ратайкиня. Майка ѝ, с нездрава цел, която ще стане ясна по-нататък, бе купила възможно най-хубавите тъкани и бе дала неограничена воля на въображението и таланта си при стъкмяването и украсяването на облеклото, в което момиченцето се явяваше пред хората. От великолепието на гиздавата премяна ослепителната красота, която Пърл излъчваше, не само че не избледняваше, както би се случило с някоя по-обикновена хубост, ами като че ли ставаше още по-ярка и хвърляше сияен ореол около

нея върху неосветения под на схлупения дом. Но тя нищо не губеше от прелестта си и в груботканата домашна рокля, разкъсана и изпоцапана в буйните ѝ детски игри. В това толкова прекрасно дете се криеше чарът на стотици, като се почне от хубавото като полски цветец селянче и се стигне до пищната миниатюра на малката принцеса. А над всичко в нея грееше неуморимият ѝ емоционален жар, неувяхващият ѝ наситен колорит. И ако в някое от превъплъщенията си тя би се появила с бледостта на копието вместо с неотразимата, неповторима свежест на оригинала, то това би престанало да бъде Пърл, би се превърнало в друго някое дете.

В променливия външен облик на малката се отразяваше най-точно разностранната ѝ натура, както многолика, така и многопланова. Но ако Хестър не се лъжеше в тревогите си, дъщеря ѝ бе лишена от връзка с реалното и от способността да се приспособява към света, в който бе родена. Детето не бе подвластно на сковаващите общоприети норми. За неговата поява на този свят бе прекрачен велик закон и следователно то бе същество, изградено може би от най-красивите, блестящи качества, ала в объркан или непонятен, свойствен само нему вътрешен ред, в чието привидно хаотично разнообразие трудно би могъл да се прозре скрит смисъл и система. Хестър можеше да намери някакво обяснение за характера на дъщеря си – и то твърде смътно и непълно – единствено като си спомнеше каква е била тя самата през онези съдбоносни дни, когато душата на Пърл се е извайвала в света на идеалното, а плътта ѝ – в света на материалното. Тогава духовният светлик на нероденото създание е набирал лъчите си през пречупващата преграда на възбуденото майчино сърце, та колкото и чисто бели да са били те в началото, не са могли да не се обаграт от пурпура и златото в пламъците, от черната сянка и непомрачената светлина на кипящата там кръв. Така стихията, бушувала някога в душата на Хестър, бе взела връх и се бе увековечила в Пърл. Сега майката разпознаваше в детето си своя непокорен, отчаян, опърничав нрав, непостоянството на настроянията си и дори черните облаци на мрачно отчаяние, често надвисвали над нея. Окъпани в утринните зари на детската доброта за момента, те пак грозяха в по-късен час от жизнения път на Пърл да почнат да изригват постоянно яростни вихрушки и урагани.

В онези времена послушанието вкъщи се е налагало значително по-строго от сега. Погледът изпод вежди, строгото мърмене и честият бой с пръчка, подкрепени с авторитета на Библията, се използвали не просто като отделни наказания за конкретни провинения, а като редовна серия от назидателни средства за изграждането и утвърждаването на всички детски добродетели. Ала Хестър, самотната майка на това едничко дете, не рискуваше особено да прекали с родителската строгост. Като съзнаваше обаче собствените си прегрешения и беди, тя се стараяше отрано да наложи бдителна, макар и нежна опека над безсмъртието на детската душа, поверено в нейните ръце. Но тази задача не бе по силите ѝ. След като се опита и с усмивка, и с гълчене и се увери, че всичките ѝ усилия са напразни, Хестър бе принудена в края на краищата да скръсти ръце и да остави Пърл на собствените ѝ пориви. Тя бе в състояние, разбира се, със сила да принуди момиченцето да започне или да престане да прави нещо, но такова налагане на волята ѝ не оставяше никакъв по-траен ефект. Що се отнася до която и да е друга възпитателна мярка, насочена било към разума, било към сърцето на малката, Пърл можеше да се откликне, а можеше и да си направи оглушки, според това какво ѝ подсказваше моментният каприз. Още от бебе майка ѝ се научи да разпознава един особен израз в нейните очи, който предупреждаваше, че е съвсем безполезно да се настоява, изисква или умолява. В подобен момент погледът ѝ бе тъй разумен и заедно с това неразгадаем, тъй своенравен, понякога и тъй злобен, но обикновено съпроводен с такива изблици на буйна радост, че Хестър неволно се питаше дали все пак малката Пърл действително е човешко чедо. Тя приличаше по-скоро на малка въздушна нимфа, която, щом се насити на причудливите си лудории върху къщния под, ще се усмихне лукаво и ще отлети. Когато в своенравните ѝ блестящи антрацитови очи се появеше този поглед, той ѝ придаваше някаква странна отчужденост и недосегаемост, сякаш зареяна в простора, тя бе готова всеки миг да изчезне като мъждукащо, блуждаещо огънче, довеяно Бог знае откъде и потънало в неизвестността. Щом го съзреше, тласкана от непреодолима нужда, Хестър се спускаше да догони малката фея, която в такива минути винаги припваше да бяга, притискаше я силно до гърдите си и я обсипваше с целувки, не че чак толкова преливаше от любов, колкото, за да се убеди, че Пърл наистина е същество от плът и кръв, а не съвсем ефирна. Ала

смехът на момиченцето в обятията ѝ, макар да звънтеше с трелите на веселието, само още повече засилваше мъчителните съмнения на майката.

Покрусена от тази мистериозна, раздалечаваща ги сила, която тъй често я откъсваше от единственото ѝ съкровище, така скъпо платено и превърнало се в нейна вселена, Хестър понякога избухваше в неудържими ридания. Невъзможно бе да се предскаже как точно ще реагира на сълзите ѝ Пърл. Тя можеше да се намуси, да стисне юмруче, а детското ѝ личице да застине в сурова, неразбираща, неодобрителна гримаса. Никак не бе изключено и да се разкикоти още по-силно, сякаш не бе способна да изпитва и не знаеше що е човешко състрадание. Макар и много по-рядко, случваше се също да се раздруса в яростен плач и хлипайки, на пресекулки да изразява обичта си към своята майка по такъв сърцераздиращ начин, сякаш бе решена да умре, но да докаже, че в гърдите ѝ бие любещо сърце. Хестър естествено не можеше да взима на сериозно тези мимолетни изблици на нежност, които отминаваха също тъй бързо, както се появяваха. Потънала в размишления върху всичко това, майката се чувствуваше като човек, извикал дух, ала обърнал нещо в магията и не могъл да разбере коя е вълшебната дума, с която се владее това непонятно, ново, мислещо същество. Истинска утеха тя намираще единствено когато детето притихваше в сън. Тогава, успокоена за него, Хестър сещаше часове на тихо, упоително блаженство, додето момиченцето не се събудеше и изпод отварящите се клепащи не проблеснеха, както често биваше, същите опърничави пламъчета.

Колко скоро, с каква невероятна бързина Пърл достигна възрастта, когато децата започват да се нуждаят и от други човешки контакти освен от постоянните майчини усмивки и гальовни слова! Колко ли щастлива би била Хестър да можеше да чува как чистият, чуруликащ гласец на чедото ѝ се включва в детската глъч и да различава безпогрешно скъпите за нея нотки сред общата олелия на палавите крясъци. Но съдено бе това нивга да не стане. Пърл по рождение бе отрицателна извън обществото на другите деца. За нея, рожбата на злото, олицетворението и продукта на греха, нямаше място при покръстените ѝ връстници. Забележителен бе усетът, който, навярно инстинктивно, момиченцето проявяваше относно уединението си, относно съдбата, очертала непроницаем кръг наоколо му, накратко – относно цялата особеност на положението му, отделящо го от останалите деца. От деня на излизането си от затвора Хестър ни веднъж не бе се появявала пред хората без дъщеря си. Пърл неизменно я придружаваше из града: най-напред като бебе на ръцете ѝ, а подир това като малко момиченце, дружка на майка си, което се стискаше за показалеца ѝ и подтичваше редом със ситните си стъпчици – по три-четири за нейна една. Тя виждаше как местните деца играят около домашните прагове и по буренясалите страни на улиците на мрачните си, издържани в пуритански дух игри – уж че ходят на църква, гонят квакери, скалпират индианци или един друг се плашат с магьосничества и заклинания. Пърл попиваше с очи всичко това, но не правеше никакви опити за сдружаване. Ако я заговореха, тя не отвръщаше. Ако, както се случваше понякога, децата я наобикаляха, тя настръхваше в детската си ярост, грабваше камъни, за да ги замеря, и нечленоразделно, истерично закрепняваше, от което майка ѝ изтръпваше, сякаш чуваше вещица да кълне пронизително на някакъв непонятен език.

Истинската причина за това бе, че малките пуританчета – възпитаници на най-тесногръдата паплач, живяла някога, смътно долавяха наличието на нещо чуждо, неземно, с нищо неприличащо на познатия им свят в майката и детето и сърцата им се изпълваха с презрение, а от езиците им често-често се посипваше жупел. На това отношение Пърл отвръщаше с най-лютата омраза, която би могла да се загнезди в детските гърди. За майката тези изблици на непримирим характер бяха особено важни и дори донякъде утешителни, тъй като говореха поне за една неприкрита, по-разбираема натура, за разлика от обичайното своенравие на детето, което я караше така да се топи. Но от друга страна пък, в тях тя с ужас виждаше призрачното отражение на злото в себе си. Тази крайна ненавист и пламенност в реакциите Пърл бе получила по неизбежно, неотменимо наследство от нея. Една и съща стена на отчуждения разделяше и майка, и дете от хората около тях. И същите тревожни пориви, които до рождението на малката бушуваха в Хестър, но под влияние на майчинството се бяха поуспоили малко, с нова сила се възраждаха в детската природа.

Вкъщи, из стаите или на двора, Пърл не чувствуваше особена нужда от приятелчета. Вечно безпокойният и изобретателен дух не се уморяваше да пръска вред

магията на живота и да я вдъхва на всяка вещ, попаднала пред очите ѝ, със същата бързина, с която пламъкът на факлата обгръща онова, до което се допре. Най-невероятните неща – някоя пръчка, вързоп парцали или цвете – се превръщаха в послушни марионетки под влиянието на нейното вълшебство. Без да изменят външността си, те оживяваха и придобиваха необходимия морален облик, за да разиграят драмата, която в тоз момент владееше сцената във вътрешния мир на Пърл, и с нейното единствено детско гласче заговорваха многобройните въображаеми млади и стари герои. На вековните борове – черни, строги и състарени, дето знаят само да охкат и да хленчат, духне ли вятърът – не им трябваше много, за да заприличат на възрастни пуритани; а на най-противните бурени в градината подхождаше да бъдат децата им, които Пърл ожесточено съсичаше и скубеше. В какво поразително, неизброимо разнообразие на форми изливаше тя въображението си, макар че не проявяваше никакво постоянство, ами се хвърляше от едно състояние на крайна възбуда, при което се носеше насам-натам във вихрен танц, докато не грохнеше за миг, сякаш напълно изтощена от трескавото си усърдие, в друго, не по-малко буйно от предишното. По туй малката можеше най-добре да се сравни с фееричната игра на Северното сияние. Колкото до разпаленото ѝ въображение и живия ѝ млад ум, тя бе като всички надарени деца, но с тази разлика, че липсата на другарчета я принуждаваше постоянно да ги замества с измислени от нея образи. И което е най-странното, Пърл ненавиждаше до едно творенията си. В нейното сърце и душа ни веднъж не се роди приятел, затова пък семената на отровното биле тя пръскаше с широка ръка и едвам дочакала изникването на армии от въоръжени до зъби врагове, се хвърляше незабавно да воюва. Неописуемо тягостно бе особено за майката, която виждаше първоизточника на злото в собственото си сърце, да наблюдава как това толкова крехко създание се убеждава постоянно във враждебността на заобикалящия го свят и с всички сили се подготвя да развие такива качества в себе си, които ще го доведат до победния край в предстоящия двубой с него.

Докато се взираше в Пърл, Хестър Прин час по час отпускате ръкоделието на коленете си и въпреки усилията, които полагаше да се удържи, простенваше: „Кажи ми, Боже, ако все още ме имаш за своя дъщеря, кажи ми – що за създание е туй, дето съм го родила на таз земя?“ Тогава Пърл – дочула ли бе майчиния вопъл, или по някакъв тайнствен път бе доловила пристъпа на силна болка в Хестър? – обръщаше към нея красивото си, ясно лице, което греиваше в дяволита усмивка, и после пак се връщаше към игрите си.

Не можем да пропуснем и още една особеност в поведението на детето. В какво, мислите, то за пръв път съзнателно се заглежда? Във всеки случай не в майчината усмивка, на която бебетата обикновено отвърщат с онова едва доловимо, незавършено потрепване в ъглите на мънинките устенца, за което после дълго майките се питат с надежда и умиление усмивка ли е било, или не. Вниманието на Пърл бе привлечено за първи път от нещо съвсем друго – уви! – от алената буква на майчините гърди! Един ден, докато Хестър се надвесваше над люлката, детето прикова поглед върху блестящата сърмена обшивка на емблемата и протегна ръчички да я хване, при което съвсем не колебливо, а напълно определено се усмихна с израза на голям човек. Дъхът на майката секна, тя сграбчи съдбоносния знак и инстинктивно се опита да го изтръгне, за да се освободи от неимоверното терзание, което малката ѝ причиняваше с целенасоченото си движение. И сякаш този отчаян жест бе направен специално за нейно забавление, Пърл отново устреми погледа си към родителските очи и се усмихна. От този миг нататък Хестър бе винаги като на тръни с нея и можеше спокойно да се наслаждава на материнството си единствено когато момиченцето спеше. Вярно е, че понякога минаваха цели седмици, без погледът му да попадне на алената буква, ала рано или късно това се случваше, и то всеки път все тъй неочаквано, както настъпването на внезапната смърт, и все с познатата усмивка и особения израз в бебешкия взор.

Веднъж стана така, че своенравните, палави огънчета пламнаха в очите на малката тъкмо когато Хестър се бе загледала в собственото си отражение в тях, както обича да прави всяка майка. И най-неочаквано – понеже самотното тревожно женско сърце е постоянна жертва на необясними видения – на нея ѝ се стори, че съзира в черното огледало на детските зеници не своя умален портрет, а съвсем друго лице. Демонично, лукаво и злобно, то все пак ѝ бе добре познато с чертите си, макар и

рядко да го беше виждала усмихнато и никога – разкривено в сарказъм. Като някой зъл дух, вселил се в момиченцето, то подигравателно надничаше навън. Тази илюзия, вече не толкова отчетлива, но все тъй мъчителна, продължи и по-нататък многократно да спохожда Хестър.

Един летен ден Пърл, която бе достатъчно пораснала да тича из двора, се забавляваше, като береше китки полски цветя и ги хвърляше едно по едно по гърдите на майка си. При всяко попадение по алената буква тя изразяваше възторга си с буйни самодивски танци. Изпървом Хестър посегна да прикрие с ръце гърдите си. Ала от гордост, от примирение ли или защото чувствуваше, че това невъобразимо мъчение най-успешно би могло да доведе до изкуплението на греха ѝ, тя надви над себе си и бяла като смъртник, не отпусна рамене и не помести тъжния си поглед от очите на малката лудетина. Цветята продължаваха да се сипят безпогрешно в целта и покриваха гърдите на страдалката с рани, за които тя не знаеше да има цяр ни на този, ни на онзи свят. Най-сетне, като се нахвърля до насита, Пърл се укроти и погледът ѝ се среща с майчиния. Из бездънната пропаст на черните детски очи надникна, или поне на Хестър така се стори, ехидният лик на демончето.

– Чедо мое, кажи, какво си? – изплака майката.

– Твоята мъничка Пърл! – отвърна детето през весел смях и се захвана да танцува и да се криви като малък опашатко, на когото всеки миг може да хрумне да изхвърчи и през комина.

– Ти наистина ли си мое дете? – попита Хестър, и то донякъде с искрена заинтересованост, понеже не изключваше възможността това удивително интелигентно дете всъщност да знае тайната на своето съществуване и ей сега да реши да ѝ я открие.

– Да, аз съм малката Пърл! – повтори детето и продължи да лудува.

– Ти не си мое дете. Ти не си моята Пърл! – рече майката полу на шега, защото често ѝ се случваше да я избие на смях тъкмо когато страдаше най-жестоко. – Кажи тогава, какво си ти и кой те праща тука?

– Ти трябва да ми кажеш, майко! – стана изведнъж сериозно момиченцето, приближи се до Хестър и се притисна силно до коленете ѝ. – Моля те, кажи!

– Праща те баща ти, който е на небето – отвърна Хестър колебливо, което детето не пропусна да забележи. Капризният ѝ нрав ли я подтикна или пък някой зъл дух, но тя забодде малкото си показалче в алената буква.

– Не ме праща той! – извика уверено Пърл. – Аз нямам баща на небето!

– Шт! Замълчи, дете! Така не се говори! – едва сподави стона си майката. – Всички ний сме пратени от него на този свят. И мене, твойта майка, той е пратил тука, а що остава за тебе! И ако това не е така, кажи тогава, отде се взе такова, горско чедо самодивско?

– Ти кажи! Кажи! Кажи! – заповтаря Пърл, забравила вече сериозния тон и обърнала го на игра. – Ти трябва да ми кажеш!

Ала Хестър, която сама се губеше в мрачния лабиринт на догадките, нищо не бе в състояние да каже. Без да знае да плаче ли, или да се смее, тя си спомни бабините деветини, разпространявани от съгражданите ѝ. Загубили надежда да узнаят кой е бащата на бедната Пърл и съдейки по някои нейни странности, те бяха решили, че тя е изчадие адово, подобно на онези, които още от старите католишки времена се появяват периодически, с помощта на майчиния грях, за да извършат някакви черни дела. Лутер според клеветите на църковните си врагове също уж бил от това дяволско котило. Пък и Пърл далеч не бе единственото дете, на което пуританите в Нова Англия приписваха такова долно потекло.

Глава VII

Приемната на губернатора

Един ден Хестър Прин се запъти към дома на губернатора Белингам, за да остави чифт ръкавици, които ѝ бе поръчано да украси с бродерия и реснички, както подобава за официални случаи; макар че поради превратностите на изборите бившият управител бе слязъл две-три стъпала по-надолу по обществената стълбица, той все още заемаше важен и почтен пост в управата на колонията.

Имаше и друга причина, далеч по-сериозна от ръкавиците, която караше Хестър да търси в този ден среща с личност с такова голямо влияние в градските дела. До нейните уши бе стигнало, че от страна на някои изтъкнати граждани, знаменосци на най-строгите принципи на реда и вярата, се крояха планове да ѝ отнемат детето. Изхождайки от предположението, както бе споменато, че Пърл е изчадие на нечестивия, тези праведни люде не без основание твърдяха, че християнската загриженост за душата на майката им повелява да отстранят туй препятствие по пътя към нейното спасение. От друга страна, ако детето проявеше способност да се развива в морално и религиозно отношение, тъй че душата му да постигне вечното спасение, очевидно то би се радвало на много по-добри възможности за това в ръцете на по-достойни и мъдри от Хестър опекуни. Говореше се, че губернаторът Белингам е един от най-разпалените привърженици на тази идея. Може да изглежда странно и дори направо абсурдно, че подобен въпрос, който в по-късни времена не би отишъл по-високо от градската управа, се бе оказал в нашия случай обект на широко обсъждане и по него вземаха страна много изтъкнати държавници. Ала в тази епоха на патриархална простота дори въпроси от още по-малък обществен интерес и значение пред благополучието на Хестър и нейното дете по странен начин се смесваха със законодателните и държавническите дела. Горещо-долу около времето на нашия разказ се стигна дотам, че спорът за собствеността над една свиня доведе не само до ожесточени схватки в законодателния орган на колонията, но предизвика и една важна промяна в структурата му.

Така че с тревога в душата, но с такава твърда вяра в правото си, дадено ѝ от самата природа, че едно стълкновение между нея, самотната жена, и обществеността съвсем не ѝ се струваше безнадеждно, Хестър Прин тръгна от отдалечения си дом. Заедно с нея, разбира се, бе и малката Пърл, на възраст вече да припка редом с майка си. Тя, която от сутрин до вечер бе в постоянно движение, би могла без особени усилия да издържи и на по-дълъг път. Това обаче не ѝ пречеше, повече от каприз, отколкото от необходимост, да иска да я вземат на ръце и не след дълго също тъй властно да настоява да я пуснат, след което шукваше напред с чести препъвания и премятания, за щастие без неприятни последствия, по тревясалата пътека. Вече говорихме за пищната, разточителна красота на Пърл; красота, която грееше в наситени, ярки тонове от ведрото ѝ лице, от дълбоките, блестящи очи, от копринените ѝ коси с тъмнокестеняв оттенък, който обещавахе да се превърне по-нататък в махагоненочер. Тя цялата сякаш бе пронизана от огън, като да се бе изляла спонтанно от порива на бурна страст. При замислянето на детската премяна майка ѝ бе дала воля на вкуса си към великолепието и на дръзкото си въображение и ѝ бе ушила пурпурна кадифена рокля с необичайна кройка и богата украса от фантастични сърмени орнаменти. Тези ослепителни цветове, от които други не така цветущи страни биха избледнели съвсем, прекрасно подхождаха на Пърл и я превръщаха в най-яркото огнено езиче, играло някога на земята.

Забележителна особеност както на облеклото, така и на външния вид на детето въобще бе непреодолимото и неотвратимо сходство със знака, който Хестър Прин бе обречена да носи на гърдите си. Това бе още една алена буква, но под нова форма, това бе алената буква, надарена с живот! Майката, в чието съзнание червената дамга бе така дълбоко жигосана, че предопределяше всичките ѝ мисли и начинания, сама се бе постарала да постигне аналогията, хвърляйки много часове в нездравия търсения как да уеднакви обекта на своята любов със символа на греха и страданието си. В действителност Пърл бе и едното, и другото и само поради това тъждество Хестър бе успяла да постигне такова съвършено превъплъщение на алената буква във външността на момиченцето.

Когато двете пътешественички навлязоха в града, няколко малки пуританчета оставиха за момент играта си или по-точно онова, което тези мрачни хлапаци наричаха игра, и заговориха:

– Я вижте, жената с алената буква, а до нея, представете си, тича още една алена буква. Дайте да ги замеряме с кал!

Но Пърл, която не знаеше що е страх, свъси вежди, затропа с крак и размаха заканаелно ръка, сетне изведнъж се втурна срещу вражеската сган, която се пръсна в бягство. В това яростно преследване малката приличаше на напаст, като скарлатината или някой друг недорасъл ангел-мъстител, изпратен на земята да наказва подрастващото поколение за греховете му. При това тя издаваше неистови крясъци и

писъци, от които сърцата на преследваните подскачаха в гърдите им. Удържала победата си, Пърл кротко се върна при майка си и я погледна усмихнато.

Без повече произшествия те стигнаха до жилището на губернатора Белингам. Това бе голяма дървена къща, в стил, който продължава да се среща по улиците на нашите най-стари градове. Представителите му днес са обрасли с мъх, порутени, печално застинали паметници на множество тъжни и радостни събития, ставали някога в тях, споменът за които все още живее или е погребан навеки в мрачните им стаи. В онези дни обаче във външността на къщата се открояваше свежестта на първата година от построяването ѝ, а от слънчевите ѝ прозорци се излъчваше недостижимо жизнерадостната атмосфера на човешки дом, неспохождан дотогава от смъртта. Фасадата ѝ действително бе изключително приветлива: поради множеството стъкълца, примесени в мазилката, под слънчевите лъчи тя цялата преливаше и искреше в отблясъци, като да бе обсипана с пълни шепи брилянти. Този блясък по` би подходдал за приказния Аладинов дворец, отколкото за дома на стар и строг пуритански управник. Още повече, че къщата бе украсена според тогавашната мода и с тайнствени, вероятно кабалистични знаци и фигури, вдълбани в меката мазилка, с която после заедно придобили твърдост и трайност и останали да радват идущите поколения.

Загледана в тази чудна блестяща къща, Пърл затанцува, заподскача и заиска всичките слънчеви лъчи да бъдат веднага свалени от стените ѝ, за да си поиграе с тях.

– Не, мъничката ми – каза майка ѝ. – Ти сама трябва да си събереш слънчеви лъчи. Аз не мога да ти ги дам.

Те се приближиха към дъговидната врата, оградена от двете страни с малки кулички или еркери, чиито прозорци имаха решетки и дървени кепенци, за да ги защитават при нужда. Хестър Прин повдигна желязното чукало, което висеше на вратата, и удари. Отвори ѝ един от слугите на губернатора. Някога свободен англичанин, този човек бе продаден в робство за седем години, през което време щеше да бъде използван, заменян и продаван като всяка друга вещ – вол или стол – от господаря си. Той бе облечен в синя ливрея, традиционното облекло на прислугата от онова време, наследено от старите английски аристократични домове.

– Вкъщи ли е неговата милост губернаторът? – попита Хестър.

– Вкъщи е наистина – отвърна слугата, като втренчи широко отворените си очи в алената буква, която той, отскоро пристигналият в страната, виждаше за първи път. – Вкъщи си е неговата милост, ама с него са един, ако не и двама свещеници и един доктор, та няма да може да ви приеме.

– Все пак аз ще вляза – заяви Хестър Прин. Решителният ѝ вид и разкошният орнамент на гърдите ѝ вероятно накараха слугата да я помисли за знатна дама и да се отстрани покорно.

Така майката и малката Пърл се озоваха в преддверието. С много изменения, подсказани от вида на строителните материали, от разликата в климата и в характера на обществения живот, губернаторът Белингам бе планирал новото си жилище по образ и подобие на заможен благороднически дом в родината си. Та холът му бе просторен, с висок таван, простираше се в дълбочина през цялата къща и свързваше почти всички останали помещения. От единия му край прозорците на двете кулички, които ограждаха портала с малки ниши, едва-едва осветяваха това обширно помещение, затова пък от другия, макар да имаше завеси, яркият ден нахлуваше през един от онези прозорци с дъгообразни върхове, за които четем в старите книги. Долу пред него на широк, мек диван бе оставен да лежи един внушителен по размери том, сигурно от Английските хроники*36 или друго някое такова сериозно четиво, точно както в наши дни ние оставяме луксозно подвързани книги по декоративните масички, за да ги прелистват, докато ни чакат, хората, случайно отбили се да ни видят. Мебелировката на приемната се състоеше от няколко масивни стола, чиито дъбови облегалки бяха покрити с венци от дърворезба в сложни плетеници от цветни орнаменти. Към тях вървеше и маса в същия стил. Цялата гарнитура, изработена по времето на кралица Елизабет, ако не и по-рано, бе пренесена тук като реликва от бащиния дом на губернатора. На масата, в знак, че и на новото място старото английско гостоприемство не е забравено, стоеше калаена халба и стига да надникнеха, Хестър или Пърл можеха да видят в нея пенливите остатъци от скоро питата бира.

[*36 _Английските хроники_ – написаната от Рафаел Холинshed в 1577 г. история

на Англия, Шотландия и Ирландия.]

На стената в редица висяха портретите на прадедите на губернатора Белингам. Някои от тях носеха брони на гърдите си, а други – мирно благородническо облекло с парадни рюшове. Ала физиономииите на всичките излъчваха все същата убийствена недоброжелателност със суровите гримаси, които старинните портрети непременно възприемат, сякаш духовете, а не изображенията на мъртвите предшественици в тях се взират с гневен укор в деянията и развлеченията на живите.

Почти в средата на една от облицованите с дъбова ламперия стени на приемната бяха окачени бойни доспехи, но за разлика от портретите те не бяха семейна реликва, а скорошна придобивка – работа на един умел лондонски оръжейник от същата година, в която губернаторът Белингам се пресели в Нова Англия. Те се състояха от стоманен шлем, ризница, подбрадник и набедреници, а под тях се намираха и чифт ръкавици и меч. Всичко това, особено шлемът и нагръдникът, беше лъснато до бяло и хвърляше ярки отблясъци върху пода. Ала тези ослепителни войнски атрибути не стояха там само за украса. Губернаторът си ги беше слагал на многобройни военни сборове и учения. Нещо повече, те бяха блестяли пред полковия боен ред по време на войната с индианците от племето пикуот*37. Защото, макар и да имаше юридическо образование и в лицето на Бейкън, Коук, Нуа и Финч да виждаше хора от своето занятие, в новата страна губернаторът Белингам бе принуден да бъде и държавник, и управник, и воин.

[*37 Войната с индианците от племето пикуот, водена от белите колонисти в Нова Англия срещу коренното население през 1633–1637 г.]

Очарована от блестящите доспехи както от слънчевата фасада на къщата, малката Пърл се загледа в огледалната повърхност на нагръдника.

– Майко – извика тя, – погледни къде те виждам!

За да достави удоволствие на детето, Хестър погледна и в изпъкналото огледало на нагръдника видя алената буква, която бе излязла на преден план и увеличена до гигантски размери, се открояваше над всичко останало, тъй че тя самата въобще не се забелязваше зад нея. Пърл посочи и нагоре, към подобно отражение в шлема, и лицето ѝ цъфна в типичната ѝ усмивка на безгрижна чародейка. Този израз на палава радост бе също тъй уловен и десетократно подчертан от огледалото и на Хестър Прин изведнъж ѝ се стори, че вижда в него не своето дете, а горски дух, който се опитва да се въплъти в Пърл.

– Хайде, Пърл! – настойчиво я поведе тя за ръка. – Ела да разгледаме тази прекрасна градина. Тук сигурно има цветя, и то по-хубави от тези, които растат в гората.

Като чу това, Пърл се втурна към еркерния прозорец на отсрещния край на хола и пред очите ѝ се откри градинска алея, покрита с ниско подстригана трева и оградена с някакво далечно и хилаво подобие на жив плет. Собственикът обаче явно се бе отчаял в опитите си да пренесе от тази страна на океана, върху неплодородната почва и в условията на жестока борба за препитание, традиционното английско декоративно градинарство. И така, на най-видно място тук растяха зелки, а една тиква, посадена нейде встрани, бе проточила ластуни и изложила на показ един от огромните си плодове право под прозореца, сякаш искаше да каже на губернатора, че тази огромна, недодялана буца злато е най-скъпият бисер, който може да се роди от земята в Нова Англия. Все пак в градината имаше и няколко розови храста и немалко ябълкови дървета, навярно издънки на посадените от преподобния мистър Блэкстоун, легендарния първи заселник на полуострова, който и до днес препуска с бивола си по страниците на старите ни летописи.

Като видя розовите храсти, Пърл заплака за червена роза и нищо не можеше да я накара да престане.

– Тихо, детето ми, тихо! – успокояваше я майката. – Не плачи, миличката ми! В градината се чуват разговори и ето че насам иде губернаторът с други господа.

И наистина по алеята на път за къщата се зададоха група мъже. Напук на уговорките на майка си Пърл започна пронизително да пищи, но внезапно замлъкна – не че бе решила да се подчини, а защото появата на нови хора разпали нейното експанзивно и скокливо любопитство.

Малката фея и пасторът

Губернаторът Белингам, в свободен халат и кепе, с каквито старците обичат да ходят из къщи, очевидно развеждаше гостите из имението си и им обясняваше какви още подобрения се кани да направи. Побелялата му брада се спускаше към разкошен рюш, в остарелия стил от времето на крал Джеймс*38, над чийто широк кръг главата на губернатора приличаше досущ на главата на Йоан Кръстител, поднесена на тепсия. Скован и суров на вид, попарен от преклонната си възраст, той изглеждаше не на място сред източниците на светски радости, с каквито явно доста се бе постарал да се ограда. Ала не бива да се лъжем, че нашите строги прадеди, които и на думи, и на дело са приемали земното съществуване като низ от изпитания и постоянна борба и са проявявали искрена готовност да жертвуват в името на дълга всички земни блага и дори живота си, са смятали за повеля на съвестта да се отрекат от всичко удобно и дори разкошно, достъпно за тях. Такова верую никога не бе проповядвал например преподобният отец Джон Уилсън, чиято брада, подобно на снежна преспа, се белееше през рамото на губернатора Белингам, докато собственикът ѝ разсъждаваше, че все още има шанс крушите и прасковите да се приспособят към климата в Нова Англия и че не е съвсем изключено черното грозде да стане на слънчевата стена на градината. Откърмен върху щедрата гръд на английската църква, старият свещеник питаеше отколешна и законна любов към всичко хубаво и удобно; и колкото и строг да се показваше от амвона или по време на публичното порицание на грешници като Хесър Прин, в личния си живот той така щедро проявяваше сърдечността си, че си бе спечелил положението на най-обичания духовник в града.

[*38 _Джеймс I_ (1566–1625) – крал на Англия, възкачил се на престола в 1603 г.]

След губернатора и мистър Уилсън вървяха други двама гости – преподобният Артър Димсдейл, когото читателят навярно ще си спомни с краткото и неохотно участие, което той взе в сцената с позорното наказание на Хесър Прин, и до него – старият Роджър Чилингуърт, човек изкусен в медицината, от две-три години заселил се в града. Знаеше се още за учения, че е личен лекар и приятел на младия свещеник, който не жалеше ни здраве, ни труд в името на сановния си дълг, та се бе силно поболял напоследък. Губернаторът избърза по стъпалата към хола, отвори стъклени врати и се намери пред малката Пърл. Хесър Прин остана скрита в сянката на пердето.

– Туй пък какво е? – удиви се мистър Белингам при вида на алената фигурка. – Кълна се, такова нещо не е попадало пред очите ми чак от времето на стария крал Джеймс, когато суетата ме караше да смятам за голяма чест поканата да ида на дворцов маскарад! По коледните тържества тогава такива привиденийца кръжаха вредом на ята и ние ги наричахме деца на Господаря на веселието*39. Но откъде се взе такова гостенче в моя хол?

[*39 _Господарят на веселието_ се назначавал от съда да ръководи коледните празненства в края на XV и началото на XVI век.]

– Тъй, тъй! – възкликна добрият стар мистър Уилсън. – Каква наистина е тази червенопереста птичка? Точно такива фигурки, обагрени в алено и в злато, съм виждал, мисля, да рисуват по пода лъчите на слънцето, когато преминават през прозорците с ярко оцветените стъкла. Но туй бе в старата родина. Ще кажеш ли, момиченце, чие си и какво е прихванало майка ти да те орезили с тези труфила? Ти християнче ли си, а? Учили ли са те на Закона Божи? Или си от палавите елфчета и феи, дето смятахме, че сме оставили заедно с други разни папски нелепости в добрата стара Англия?

– Аз съм на мама – отвърна аленото видение – и името ми е Пърл.

– Пърл – перла? По-скоро рубин! Или корал! Или поне червена роза, ако се съди по цвета ти! – отвърна старият духовник и направи неуспешен опит да потупа Пърл по бузката. – А майка ти къде е? А, виждам – добави той и като се обърна към губернатора Белингам, прошепна: – Това е детето, за което ставаше дума, а ето и нещастната му майка, Хесър Прин!

– Така ли? – извика губернаторът. – Всъщност бихме могли и да се досетим, че такова дете без друго ще има за майка една пропаднала жена, лика и прилика с Вавилонската блудница*40! Но тя идва навреме и ние веднага ще се занимаем с нейния

въпрос.

[*40 Този епитет пуританите прикачали на Римската католическа църква.]

Губернаторът Белингам прекрачи прага на стъклените врати и влезе в хола, следван от тримата си посетители.

– Хестър Прин – поде той и закова суровия си поглед върху белязаната с алената буква, – напоследък около теб се водят много разговори. Наложил се да обсъдим внимателно дали ние, влиятелните управници, можем с чиста съвест да оставим безсмъртната душа на това дете в ръцете на жена, неустояла пред съблазните на този свят. Какво ще кажеш ти, неговата майка? Няма ли да бъде за настоящото и вечното добро на рожбата ти да я вземат другаде, където ще я обличат сепло и възпитават строго, както подобава, и ще я научат на Божите и земните истини? С какво можеш да й бъдеш полезна ти?

– Мога да науча моята Пърл на всичко, което аз научих оттук – каза Хестър Прин, като докосна с пръст аления знак.

– Нещастнице, та това е печатът на срама ти! – възмути се строгият съдия. – Тъкмо заради петното, което тази буква означава, смятаме, че трябва детето да се отглежда другаде.

– И все пак – продължи майката, бледа, но въздържана – този знак ме научи, той ежедневно, както и в момента, ме учи на неща, които, макар за мене да е късно, ще помогнат на детето ми да стане по-мъдро и добро.

– Ние ще помислим хубаво – каза Белингам – и няма да прибързваме с решенията. Добри ми отче Уилсън, препитайте, моля ви, тази Пърл – щом такова име са й дали – и вижте получила ли е християнската просвета, която се полага за нейните години.

Старият свещеник седна в едно кресло и посегна да притегли детето между коленете си. Но непривикнало да го докосва и ласкае друг освен майка му, то побягна през отворените стъклени врати и се, спря на горното стъпало в позата на дива тропическа пъстропера птица, готвеща се да излети. Мистър Уилсън, който имаше вид на добър дядо и обикновено се радваше на огромен успех сред децата, се зачуди силно от непокорството на Пърл, но все пак направи опит да я изпита.

– Пърл – започна той тържествено, – ти трябва да се учиш, за да придобиеш и носиш след време най-драгоценната перла в гърдите си. А сега, детето ми, кажи ми, кой те е създал?

Трябва да отбележим, че Пърл бе съвсем наясно по въпроса за нейния създател; отрасла в набожно семейство, Хестър Прин се бе заела наскоро след разговора с дъщеря си относно небесния ѝ отец да я запознава с истините, за които човешкият дух, колкото и да е незрял, изпитва неутолима жажда. И за своите три годинки Пърл бе научила толкова много, че би могла с лекота да издържи всеки изпит по Новоанглийския часослов и по първата колона на Уестминстърския катехизис*41, ако че не знаеше как изглеждат тези знаменити книги. Но тъкмо в този най-неподходящ момент, завладяна изцяло от упорството, повече или по-малко присъщо за всяко дете и десетократно развито в нея, Пърл стисна устните си в мълчание и ги отваряше само за да каже нещо наопаки. След като дълго време си смука пръстчето и опърничаво отказва на многобройните подкани да отговори на добрия мистър Уилсън, тя изведнъж заяви, че нея въобще никой не я е създавал, ами майка ѝ я откъснала от дивия розов храст до вратата на затвора.

[*41 Книги, по които се провеждало началното обучение на пуританските деца по Закон Божий.]

Навярно близостта до червените рози на губернатора в градината до стълбата едновременно със спомена за розовия храст край затвора, който бе видяла на път за тук, бяха подсказали на малката невероятния отговор.

Усмивнат, старият Роджър Чилингуърт се наведе към младия пастор и пошепна нещо на ухото му. Хестър Прин го погледна и дори в такъв момент, когато се решаваше съдбата ѝ, потръпна, като забеляза промяната, настъпила във външността на изкусния лечител от времето, когато тя го бе познавала отблизо – той бе страшно погрознял, мургавата му кожа бе съвсем потъмняла, а уродливото му тяло съвсем се бе разкривило. Погледите на двамата се срещнаха за миг, но Хестър бе тутакси принудена да съсредоточи цялото си внимание върху събитията, които се разиграваха пред тях.

– Какъв ужас! – извика губернаторът, започнал постепенно да идва на себе си от изумлението, в което го бе хвърлил отговорът на Пърл. – Дете на цели три години,

а да не знае кой го е създал! Без съмнение нищо няма да знае и за душата си, за греховната си същност и за съдбата, която я чака в бъдеще! Мисля, че няма какво повече да питаме, господа.

Хестър хвана Пърл, притисна я здраво до себе си и се обърна към стария пуритан, настръхнала за борба. Самотна, отритната от света, с това едничко съкровище, заради което сърцето ѝ продължаваше да бие, тя се чувствуваше в свещеното си право на майка и бе готова да го брани на живот и смърт.

– Това дете ми е дадено от Бога! – гръмна възмутеният ѝ глас. – Дадено ми е в замяна на всичко, което ми бе отнето. Тя е моето щастие и моята мъка! Тя е моят живот и моето наказание! Нима не виждате, че Пърл е алената буква, само дете може да бъде обичана, та милиони пъти по-тежко е възмездие за греха ми, с което ме терзае тя! Няма да ви я дам! Ще умра, но няма да я дам!

– Клетнице – опита се да я успокои старият духовник, – разбери, че за детето ще се грижат добре, много по-добре от теб.

– Господ я е поверил на мен – повтори Хестър Прин, вече на границата на истерията – и аз никому няма да я дам!

И тук най-ненадейно тя заговори на младия свещеник, мистър Димсдейл, когото до този миг не беше дала признаци да забелязва:

– Застъпи се за мен! Ти ми беше пастор, ти се грижеше за душата ми и ме познаваш по-добре от всички тук. За нищо на света детето няма да си дам! Застъпи се за мен! Ти знаеш – ти си близко до неща, които са непознати за тях, та знаеш какво се крие в сърцето ми, какви са правата на майката и колко са по-големи те, когато тя няма друго освен детето си и алената буква! Трябва да ме защитиш! Аз няма да си дам детето! Помогни ми!

Чул тази неочаквана, безумна молба, по която можеше да се разбере, че Хестър Прин бе доведена почти до лудост от това, което ставаше, младият свещеник излезе напред, без да се бави. Беше блед и се държеше за сърцето, както винаги когато нещо вълнуваше болезнено чувствителната му душа, и имаше още по-изнурен и измършавял вид, отколкото при публичното наказание на Хестър. Навярно поради лошото му здраве или по друга някаква причина в големите му черни, угрижени очи се бе събрал цял океан от мирова скръб.

– Има истина в онова, което казва тя – започна пасторът с благозвучен и потреперващ, но тъй мощен глас, че целият хол екна, а кухите доспехи зазвънтяха. – Има истина и в думите на Хестър, и в чувствата, които ги диктуват. Господ ѝ е дал детето и заедно с него – вътрешна способност да разбира, както никой друг сред смъртните, всичките потребности и странности на загадъчната му натура. Има нещо особено възвишено и свято, което, както ми се струва, свързва в този случай майката с нейното дете.

– Как да се разбира това, отче Димсдейл? – прекъсна го губернаторът. – Обяснете, моля!

– Друго не може и да бъде – продължи свещеникът, – защото иначе ще трябва да приемем, че всевишният, създателят на всичко живо, е останал безучастен към сторения грях, все едно, че няма разлика между благочестивата любов и нечестивата страст. Това дете от грехопадението на бащата, от срамното прегрешение на майката е пратено от Бог постоянно да измъчва сърцето на жената, която сега така горещо и отчаяно ни умолява за правото то да остане с нея. Детето – единственото нейно щастие в живота – ѝ е дарено с благословия! Несъмнено, както каза и самата майка, то е и нейно наказание; терзание, което идва в най-неочаквани моменти; раняваща, прободна болка, нестихваща агония, която я връхлита дори за миг да се отпусне в горчива радост. Не е ли това идеята, която тя е изразила в одеждата на бедното дете, та като две капчици вода то си прилича с аления знак, който безмилостно разкъсва майчиното му сърце?

– Добре го каза, братко! – възкликна мистър Уилсън. – А аз се боях, че тази жена не е имала друг умисъл, освен да превърне детето си в чучело.

– Не, не е така! – продължи мистър Димсдейл. – Повярвайте ми, тя съзнава какво велико чудо е извършил Господ, като е дал живот на това дете. И дай боже също тъй да осъзнае – което според мен е самата истина, – че този дар е пратен най-вече за да пази безсмъртието на майчината душа, както и за да пречи на сатаната да не я подмами да пропадне още по-дълбоко в черните бездни на греха. Така че от голяма

полза е за тази клета грешница, дето ѝ е поверено това дете с безсмъртната си душа, родено за вечна радост или скръб, да го възпитава чисто, непорочно, а то да ѝ напомня всеки миг срама, но да ѝ вдъхва и надежда, подкрепена със святата дума на твореца, че ако тя възпита детето си достойно за небето, тогава то ще заведе и нея там! В това окаяната майка е по-щастлива от злочестия баща. Заради Хестър Прин тогава, а и за бедното дете, да ги оставим двете, както провидението е намерило за добре да ги остави!

– Защо така се палиш, приятелю? – усмихна му се старият Роджър Чилингуърт.

– Думите на младия ми брат падат тежко на мястото си – добави преподобният мистър Уилсън. – Какво ще кажете, дълбокоуважаеми губернаторе? Той се застъпи добре за бедната жена, нали?

– Повече от добре – отвърна съдията – и аргументите му са такива, че още отсега ще смятаме въпроса за приключен, стига само тази жена да не стори нови простъпки. Ще трябва обаче да се погрижим или вие, или мистър Димсдейл да проверите, както подобава по всички правила, какво е научило детето от катехизиса. А когато му дойде времето, съседите, гарантите за честта ѝ, да се погрижат щото Хестър да прати детето си да се учи и да се явява в църква за молитва.

След като си каза думата, младият свещеник се бе оттеглил встрани от групата и бе застанал тъй, че тежките гънки на завесата до стъклените врати донейде да прикриват лицето му. Слънцето пък хвърляше сянката му върху пода, където тя неударимо трептеше под напора на пламенната му молба. Пърл, тази малка палава и своенравна фея, се промъкна до него и като хвана с двете си ръчички десницата му, опря бузка до нея. Тази ласка бе тъй нежна и ненатрапчива, че майка ѝ, която я следеше с поглед, се запита: „Моята Пърл ли е това?“ Не че се съмняваше в способностите на детето да обича, но то обикновено проявяваше твърде бурно любовта си и надали имаше и два случая в живота му сърцето му да се е стопляло от подобна нежност. И тъй като, с изключение на дълго мечтаната взаимност в любовта от страна на жена, на този свят няма нищо по-сладко от детското предпочитание, което се дарява инстинктивно и спонтанно и, значи, предполага, че в нас наистина има нещо достойно за обич, пасторът се огледа, сложи ръка на малката главица, поколеба се за миг и целуна момиченцето по челото. С това се сложи край на необичайното за Пърл сантиментално настроение. Тя се разсмя и заподскача из хола с такава въздушна лекота, че мистър Уилсън се усъмни дали въобще докосва с пръсти пода.

– Малката, не ще и дума, разбира от магии – обърна се той към мистър Димсдейл. – Я как се вдига във въздуха и без да яха като вещица метлата!

– Странно дете! – обади се старият Роджър Чилингуърт. – Лесно може да се види какво е взела от майка си. Как мислите, господа, дали не би било по силите на философа да анализира нейната природа и след като му стане ясно от какво тесто е замесена, да си направи изводи кой може да ѝ е бащата?

– Не, не, грешно би било да се водим от нещо мирско като философията в решаването на такъв въпрос – възрази мистър Уилсън. – По-добре ще бъде да потърсим истината с пост и молитва. А най-добре ще е въобще тайната така да си остане, освен ако някоя всевишна сила сама не пожелае да ни даде разгадката. Тъй всеки християнин ще има възможността да замени с любовта си към бедното захвърлено дете липсващия му баща.

След тази благополучна развръзка Хестър Прин и Пърл си тръгнаха. Разправят, че когато излезли на стълбите пред губернаторския дом, един от решетъчните прозорци се отворил и оттам се показала на белия свят главата на мистрис Хибинс, злата сестра на губернатора Белингам, същата, която няколко години по-късно била обявена за вещица и изгорена.

– Тсс! – изсъскала тя и зловещата ѝ физиономия сякаш хвърлила сянка върху жизнерадостния лик на новата къща. – Ще дойдеш ли с нас довечера? В гората се събираме лични веселбари и аз почти обещах на Черния, че хубавата Хестър Прин също ще е там.

– Тогава ще ви моля да ме извините пред него – отвърнала Хестър с тържествуваща усмивка. – Аз ще трябва да остана вкъщи да бдя над дъщеричката си. Да, бяха ми я отнели днес, начаса щях да се отправя с вас към гората и сама с кръвта от жилите си щях да впиша името си в книгата на дявола!

– Скоро ще те видим там! – намръщила се вещицата и се прибрала.

Ако приемем, че този разговор между мистрис Хибинс и Хестър Прин действително се е състоял, а не е легенда, то той може да послужи като доказателство за правотата на младия свещеник да се обяви против разделянето на опозорената майка от издънката на нейния грях. Ето че веднага се наложило детето да я спасява от клопките на сатаната.

Глава IX Лечителят

Както знае читателят, Роджър Чилингуърт се бе наричал нявга с друго име, с което бе пожелал веднъж завинаги да се раздели. Вече разказахме как сред тълпата свидетели на позорното наказание, което изживя Хестър Прин, се появи един мъж в напреднали години, изнурен от дълго пътуване. Едвам добрал се до града през изпълнените с опасности горски пушинаци, той бе намерил жената, възплащавала всичките му надежди за домашен уют и топлина, изправена за всеобщо поругание като символ на греха, а женската ѝ чест – потъпкана в калта. Целият площад бе гръмнал от приказки за нейния позор. Достигнеше ли такава вест до близките и спътниците от бившия ѝ неопетнен живот, те неминуемо щяха да бъдат поразени от заразата на нейното безчестие, разпределено в най-строгото съответствие със степента на близостта и светостта в предишната им връзка. Тогава, щом като има възможност да избира, защо ще му трябва на човека, свързан в най-тесния и свят съюз с погубилата се жена в миналото, сам да се открива и да настоява да получи едно такова отблъскващо наследство? Той реши, че няма да споделя срамния ѝ пиедестал. Непознат за всекиго друго освен за Хестър, а той притежаваше ключ, с който да скрепи устните ѝ, странникът зачеркна името си в списъка на живите и изчезна за своите доскорошни познати и дела също тъй невъзвратимо, все едно действително да беше легнал завинаги, както се твърдеше от мълвата, на дъното на океана. Като извърши това, той вече беше в състояние да се отдаде на новите си интереси, а и на новата си цел, която, макар и тъмна, да не кажем и престъпна, го бе завладяла изцяло.

С това решение той се установи в пуританското градче под името Роджър Чилингуърт, без да има други препоръки освен изключителната си начетеност и интелигентност. Тъй като на времето покрай задълбочените си научни занимания той бе изучил из основи и медицината на своя ден, Чилингуърт се представи като лекар и това му осигури радушен прием. Вещите доктори и хирурзи бяха голяма рядкост в колонията. Като правило те не се поддаваха на религиозния плам, който караше другите да се преселват отвъд Атлантическия океан. Изглежда, че докато изследваха човешкия организъм, увлечени в съзерцание на лабиринтите на този удивително изкусен механизъм, способен да побере в себе си едва ли не цялото многообразие на живота, тези образовани мъже принизяваха по-възвишените си качества и губеха възможността да гледат на съществуването откъм духовната му страна. Така или иначе, здравето на бостънските жители, доколкото то зависеше от медицината, се бе намирало до този момент под опеката на един престарял дякон*42 – аптекар, чието набожност и благочестие бяха най-убедителното свидетелство, което той можеше да представи в своя полза, нежели някаква диплома. А единственият хирург в града упражняваше това благородно изкуство само от време на време, като допълнение към ежедневната си практика на берберин. Естествено, че при наличието на такъв медицински персонал в града Роджър Чилингуърт бе една великолепна придобивка за него. Скоро той доказа, че владее тежкия и внушителен тогавашен механизъм на приготвяне на лекарствата, всяко едно от които се състоеше от множество ненужно усложнени, разнородни съставки, чието смесване се извършваше с такава претенциозност, сякаш се извличаше не нещо друго, а еликсирът на безсмъртието. По време на пленничеството си при индианците докторът бе получил и огромни познания за свойствата на местните билки и корени и открито показваше пред пациентите си, че тези простички церове, с които природата дарява непросветените диваци, се ползват с неговото доверие в същата степен, както и европейската фармакопея – вековно дело на огромен брой образовани медици.

[*42 В независимата църква длъжностно лице, което се разпорежда с църковното имущество, раздава помощите за бедните, грижи се за болните и помага на пастора в

духовните дела.]

Ученият пришълец бе образец на благочестие, що се отнася поне до външната страна на религиозния живот. Скоро след пристигането си той си избра за духовен наставник преподобния мистър Димсдейл. Младият богослов, чиято научна слава още се помнеше в Оксфорд, бе считан от по-възторжените си почитатели едва ли не за апостол, пратен от небето в рамките на един нормално дълъг живот да извърши за неукрепналата вяра в Нова Англия великата мисия на църковните отци*43 от зората на християнството. Ала в последно време здравето на свещеника явно се бе влошило. Хората, които най-добре познаваха привичките му, обясняваха, че той е тъй блед, защото прекалено усилено чете и усърдно изпълнява пасторските си задължения, а най-вече защото постоянно пости и бди нощем, за да опази духовния си светлик да не се зацапа и омрачи от грубостта на земното съществуване. Някои твърдяха, че ако мистър Димсдейл наистина умре, това ще означава, че светът не е бил повече достоен да бъде тъпкан под краката му. Самият той пък с типично смирение заявяваше, че ако провидението реши да го прибере, това ще е, защото той не е достоен да изпълнява дори и най-скромната му мисия на земята. Но колкото и да се различаваха мненията относно причината за това, несъмнен бе фактът, че пасторът си отива. Той съвсем се стопи, в гласа му, все още плътен и мелодичен, се появиха тъжните нотки на настъпващата разруха; в моменти дори на най-слаба тревога или на друго неочаквано вълнение често го виждаха да се хваща за сърцето, а лицето му изпървом почервявяваше и после пребледняваше като от силна болка.

[*43 Църковните отци – първите християнски богословски писатели – Тертулиан, Йероним, Августин Блажени и др.]

Ето такова бе състоянието на младия свещеник и тъй реална опасността, че изгряващият му живот ще бъде угасен съвсем без време, когато в града се настани Роджър Чилингуърт. Тайнствената му първоначална поява неизвестно откъде, сякаш бе паднал от небето или изникнал изпод земята, навяваше у хората мисли за някакво чудо. После пришълецът се прочу като вещ лекар; често го виждаха, че събира билки и главичките на полски цветя, копае корени и къса клончета от горските дървета с вида на човек, запознат със скритите достойнства на онова, което изглежда безполезно за несведущия. Не веднъж и дважд той бе споменавал сър Кенелм Дигби*44 и други знаменитости, чиито постижения в науката се смятаха едва ли не за свръхестествени, като хора, с които си е писал или работил. Ако имаше такова положение в академичния свят, защо тогава бе дошъл тук? Какво можеше той, чиято естествена среда бе в големия град, да търси в техния див край? В отговор на всевъзможните догадки от подобен род хората, в това число и някои твърде разумни личности, разпространиха един нелеп слух, според който небесата били сътворили истинско чудо, като пренесли по въздуха този прославен доктор на медицинските науки от университета в Германия право пред вратата на работния кабинет на мистър Димсдейл! И най-мъдрите, които съзнаваха, че за постигане на целите си небето не си служи със сценични ефекти като неочакваното божествено вмешателство, бяха склонни да видят пръста на провидението в тази толкова своевременна поява на Роджър Чилингуърт.

[*44 Кенелм Хенри Дигби (1603–1665) – английски политически деец, дипломат, авантюрист, известен също и като виден учен, лекар и автор на редица ценни научни трудове.]

Това схващане придобиваше известна правдоподобност поради неугасващия, особен интерес, с който докторът постоянно ограждаше младия свещеник; избрал го за свой духовен пастир, старият Чилингуърт правеше всичко възможно да спечели приятелството и доверието на този природно затворен човек. Макар да бе изразил огромна загриженост по повод здравето на пастора си, ученият изгаряше от нетърпение да се захване час по-скоро с неговото лечение, докато все още не бе късно да се надява на благоприятен изход. Всички – и старейшините*45, и дяконите, и почтените матрони, и хубавите девойчета от паството на мистър Димсдейл, с еднаква настойчивост го умоляваха да се възползува от искрено предлаганата помощ на лекаря. Ала младият свещеник кротко, но неизменно отказваше.

[*45 В независимата църква лица, които помагат на свещениците в изпълнението на пасторския им дълг, както и в църковното управление.]

– Нямам нужда от лечение – твърдеше той.

Но как можеше пасторът да говори така, когато от неделя на неделя лицето му

ставаше все по-бледо и изпито, гласът – все по-треперлив, а да се хваща за сърцето от случаен жест се бе превърнало в постоянна негова привычка? Нима дългът го бе преуморил дотолкова, че му се бе приискало да умре? С този въпрос към мистър Димсдейл се обърнаха официално най-висшите духовници на Бостън, както и дяконите от неговата църква, за да го „вразумят“, както сами се изразиха, като му изтъкнат колко грешно е да се отхвърля помощта, тъй явно пратена от провидението. Той ги изслуша мълчаливо и накрая обеща да поговори с доктора. И за да съдържи думата си, преподобният мистър Димсдейл потърси медицински съвет от Роджър Чилингуърт със следните слова!

– Ако по Божията воля е наближил краят на моя труд и на моите скърби, на греховете и теглата ми, то с радост бих го срещнал, защото в гроба ще остане само земното от мен, а безсмъртната душа ще се отправи към своето място във вечността, което е много по-за предпочитане, отколкото вие да пробвате силите си да ме изцелите с вашето изкуство.

– Такова нещо – отвърна Роджър Чилингуърт със спокойствието, което – непринудено или наложено – бе типично за него – не е странно да се чуе от млад свещеник. Младостта, все още неуспяла да пусне дълбоки корени, лесно се отказва от живота! А праведниците, които живеят с Бога на земята, с радост я напускат, за да се разхождат с него по улиците злати на Нови Ерусалим*46.

[*46 Синоним на рая, взет от книгата на Джон Бъниан „Пътешественикът от този свят до онзи“.]

– Ох, да бях аз по-достоеен да отида горе – възрази пасторът, като се хвана за сърцето и вълна от червенина заля в болезнена спазма челото му, – тогава по-охотно бих останал да се трудя тука.

– Добрите хора никога за себе си добро не мислят! – каза докторът.

Така Роджър Чилингуърт, загадъчният стар човек, се зае да лекува преподобния мистър Димсдейл. И тъй като докторът бе в еднаква степен заинтересован да проникне до дъното както на болестта, така и на характера, на душевните качества на пациента си, ето че постепенно, въпреки огромната разлика в годините, двамата мъже започнаха да прекарват много време заедно. Заради здравето на пастора и за да може лекарят да събира билки за целебни отвари, те правеха дълги разходки по морския бряг или из гората, където разговаряха на най-различни теми под акомпанимента на пляска и ромона на вълните и тържествения химн на вятъра във върховете на дърветата. Освен това често си гостуваха един на друг и когато биваха у дома си. Духовникът намираше някакъв особен чар в дружбата с учения, чиято ерудиция поразяваше с дълбочината и обхвата си и чиито идеи, за разлика от теологичната мисъл, се отличаваха с многообразие и свобода. Откровено казано, тази особеност на медика донякъде го смущаваше, ако не и ужасяваше. Мистър Димсдейл беше роден проповедник, искрено отдаден на благоговейна вяра и с душевна нагласа, която го тласкаше да върви все по-напред по улея на своето верую и да оставя все по-неизличима следа в него. При ни един обществен строй той не би могъл да се причисли към хората със свободни възгледи, защото без опората на религиозните окови не би могъл да намери и секунда покой. При все това, макар и не без известни угризения, младият пастор от време на време се наслаждаваше на разтуката да хвърли поглед към вселената през призмата на един по-различен от обикновено срещания интелект. Тогава все едно се отваряше прозорец и в душния, спарен кабинет, където се погребваше животът му пред мъждукащата лампа или в полумрака на едва процеждащата се дневна светлина, пропит, както в буквалния, така и в преносния смисъл, от дъха на мухъл, който книгите излъчваха, нахлуваше свежа струя. Ала мистър Димсдейл не бе в състояние да издържа дълго на този тъй чист и леден въздух. И следван от доктора, той пак се завръщаше по утъпканата земя на правоверното мислене.

Така Роджър Чилингуърт имаше възможност внимателно да изучава пациента си и през времето, когато той се придържаше към привычното русло на познатите мисли, и когато попаднеше в по-друга духовна атмосфера, която със своята необичайност би могла да извади на повърхността някакви неподозирани негови черти. По всичко личеше, че лекарят смята за наложително първо да опознае пациента си и чак тогава да се опита да му помогне. Когато умни и сърцати хора заболяят, ходът на болестта се влияе силно от характера на изживяванията им. А Артър Димсдейл, чиято крилата мисъл и въображение и болезнена чувствителност не знаеха предел, бе просто осъден

на физически страдания. Ето защо Роджър Чилингуърт, изкусният и приятелски загрижен лекар, се стремеше да навлезе надълбоко в душата на пациента си, да проникне в принципите и да надзърне в спомените му, като опипваше всичко с предпазливата ръка на иманяря в тъмна пещера. Малко неща могат да убегнат от погледа на човек, който има условията, пълномощията и умението да проведе такова изследване. Ако някой има какво да крие, той трябва най-вече да се пази от лекаря си. Че ако последният е надарен с проникателност и с още нещо – да го наречем интуиция – и не е прекалено себичен, нито проявява други някакви отблъскващи особености, а е способен да създава чувство за такава духовна близост с пациента си, че без да разбира, той да съобщава гласно мислите си и в отговор на тези откровения вместо изблици на съчувствие да среща по-скоро мълчание, нечленоразделни мънкания и тук-таме по някоя думица, която да дава да се разбере, че всичко е ясно; съчетава ли довереникът такива качества с препоръките си на лекар, неминуемо ще дойде момент душата на страдалеца да се разтвори и да избликне в тъмен, но прозрачен поток, понесъл на открито всичките му съкровени тайни.

Роджър Чилингуърт притежаваше почти, ако не и съвсем пълен комплект от изброените качества. Времето вървеше, близостта между двамата растеше с всяка следваща тяхна среща в безкрайното поле на цялата човешка мисловна и познавателна дейност, открито пред тях. Обсъждаха се всевъзможни въпроси на етиката, религията, обществените и частни работи; споделяха се много лични неща и от двамата; ала свещеникът така и не продума нито дума за тайната, която докторът смяташе, че сигурно крие в мислите си. Нещо повече, той подозираше, че мистър Димсдейл не му е казал всичко дори за телесните си страдания. Що за странна потайност бе това!

След известно време приятелите на мистър Димсдейл, подсетени от Роджър Чилингуърт, уредиха двамата да бъдат настанени в един дом, така че грижовният и предан лекар да не пропусне ни един от приливите и отливите в жизнения път на пастора. Целият град бе възрадваван от похвалното дело. Очевидно това бе най-доброто, което можеше да се направи за благополучието на младия свещеник, ако не се брои, разбира се, изборът на вярна съпруга – горещо препоръчван му от хората, които се чувствуваха в правото си да го съветват – сред многото духовно предани му, прелестни девойчета. Нямаше реална надежда обаче Артър Димсдейл да бъде убеден да направи такава стъпка – всички предложения от този род той отхвърляше тъй категорично, все едно, че църковният ред го задължаваше да съблюдава свещеническото безбрачие. С това сам се обричаше цял живот да преглъща горчивия залък на чуждата трапеза и да мръзне като всеки, който търси топлина край чуждото огнище. При това положение действително изглеждаше, че няма по-подходящ човек на този свят от опитния и благоразположен стар доктор, с неговата бащинска обич и благоговейна почит, който да живее в съседство с младия пастор, та винаги да е в състояние да му се откликне.

Двамата приятели се настаниха под покрива на една благочестива заможна вдовица, чийто дом се издигаше недалеч от мястото, където по-късно бе построена внушителната сграда на църквата „Кингс Чапъл“. От едната му страна бе гробището, бившето имение на Айзък Джонсън, поради което гледката предразполагаше към сериозни размишления, необходими в работата както на свещеника, така и на медика. Грижовната като майка вдовица даде на мистър Димсдейл стая в предната част на къщата, със слънчево изложение и тежки завеси на прозорците – да засенчват при нужда обедния пек. По стените висяха гоблени, за които се твърдеше, че са тъкани в самите Гобленови работилници и които изобразяваха библейските сцени между Давид и Вирсавия и пророк Натанаил. Нови и още неизбелели, цветовете им бяха тъй крещящи, че и красивата героиня, и прокобникът-ясновидец изглеждаха еднакво зловещи. Тук бледният пастор подреди библиотеката си, в която бяха богато представени в грамадни томове с пергаментови листа писанията на църковните отци, учението на равините и монашеските научни трудове, до които въпреки пренебрежителното си и дори осъдително отношение протестантските свещеници често трябваше да прибегват. В другата половина на къщата старият Роджър Чилингуърт обзаведе своя кабинет и лаборатория. На съвременния учен апаратурата там би се сторила безнадеждно оскъдна, ала в ръцете на опитния алхимик дестилаторът и приборите за приготвяне на лекарства и химикали бяха послушни помощници. По такъв начин двамата учени разполагаха с необходимите удобства за работа и уединение, като същевременно нищо не им пречеше, когато пожелаят, да

отидат при другия и да го погледат не без известно любопитство как работи.

Както вече отбелязахме, най-прозорливите доброжелатели на преподобния мистър Димсдейл виждаха във всичко това Божията ръка, отзовава се на безбройните молитви – отправени гласно по време на служба и по домовете, както и мълчаливо в сърцата – младият свещеник да оздравее. Трябва обаче да признаем, че в последно време се появили и такива, които не бяха във възторг от връзката между пастора и загадъчния стар доктор. Когато една неосведомена тълпа си създава свое мнение за нещо, много вероятно е да изпадне в заблуда. Но съди ли, както обикновено става, според онова, което ѝ подсказва голямото ѝ, топло сърце, тя често стига до изводи със задълбочената безпогрешност на откровения, пратени от небето. Хората в нашия случай не разполагаха с никакви сериозни факти и аргументи да оправдаят предубеждението си към Роджър Чилингуърт. Вярно е, че един престарял занаятчия, живял в Лондон по време на убийството на сър Томас Овърбъри*47 преди около тридесет години, се кълнеше, че бил виждал доктора под някакво друго име, което вече бил забравил, в компанията на доктор Форман, прословутия стар магьосник, замесен в случая с Овърбъри. Двама-трима пък подхвърляха, че по време на пленничеството си при индианците, изкусният лечител бил добавил към медицинските си познания и заклинанията на техните жреци – всепризнатите ненадминати чародейци, многократно постигали най-невероятни, вълшебни изцеления с помощта на черната магия. Мнозина, в това число и люде с изключително трезв ум и практичен поглед върху нещата, които обикновено не говореха празни приказки, твърдяха, че във външността на Роджър Чилингуърт започнали да настъпват големи промени, откак пристигнал в града и особено откак заживял под един покрив с мистър Димсдейл. Лицето му, което някога изглеждало спокойно и замислено, както подобава на учения, сега придобило нещо грозно и нечестиво и колкото повече се вглеждали в него, толкова по-силно тази нова особеност се набивала в очи. Според простолюдието докторът бил взел огън за лабораторията си от пъклото и го поддържал с адско гориво, та както можело да се очаква, димът окадил лицето му.

[*47 _Сър Томас Овърбъри_ (1581-1613) – английски писател, станал жертва на дворцова интрига.]

С една дума, широко се разпространи вярата, че старият Роджър Чилингуърт е превъплътеният дявол или някой негов слуга, заел се да погуби преподобния Артър Димсдейл, както се бе опитвал с много други светци през всички епохи на християнството. С Божието позволение този сатанински пратеник щеше за известно време да търси слабите места в сърцето на свещеника и да го подлага на изкушения да продаде душата си. Ала само лудият би могъл да се усъмни чия ще бъде победата. Хората бяха твърдо убедени, че ще видят пастора си да излиза от схватката преобразен от славата на победителя. Само дето им ставаше мъчно, като си помислеха какви нечовешки мъки трябваше да изтърпи, преди да възтържествува.

Уви! Ако се съдеше по униинето и ужаса, стаени в погледа на бедния свещеник, боят беше лют, а победата – твърде несигурна!

Глава X

Лечителят и болният

Старият Роджър Чилингуърт, човек уравновесен и благ, макар и не особено любвеобилен, цял живот неизменно бе проявявал неподкупна чистота и почтеност в отношенията си с хората. Ето защо той смяташе, че ще проведе разследването със строгата, безпристрастна справедливост на съдия, който се стреми да открие истината по същия начин, както би подходил към абстрактните линии и фигури на геометрична задача, а не към живите човешки страсти и конкретни лични обиди, нанесени му незаслужено. Но веднъж започнал, той се превърна в роб, неспособен да се изтръгне от ноктите на някаква ужасна, подмолна и дива страст, която го тласкаше неумолимо да доведе работата докрай. Сега той копаеше в сърцето на бедния свещеник като златотърсач или по-скоро като гробар, който изравя мъртвец, за да му вземе скъпоценностите, ала там едва ли го очаква друго освен тленност и разложение. Горко му, ако това е търсел!

Понякога в очите на лекаря лумваха синкави, зловещи пламъци, подобно на огъня

в пещта или на призрачните езици, които бълват от адските врати в склона на хълма и хвърлят трепетни отражения по лицето на приближилия се богомолец на Бъниан*48. Това бе сигурен признак, че в пробите, взети от този мрачен рудотърсач, е имало нещо обещаващо.

[*48 Джон Бъниан (1628–1688). – С книгата си „Пътешественикът от този свят до онзи“ този английски писател си спечелва славата на най-големия епик на пуританизма.]

„Може да го смятат за абсолютно непорочен и да изглежда много възвишен – промърмори си в един такъв момент търсачът, – ала този мъж е наследил от майка си или от баща си могъщи животински инстинкти. Я да се опитаме да разработим тази жила!“

Сетне, след дълги лутания из тъмните лабиринти на свещеническата душа, където се бе натъкнал на такива скъпоценни материали като възвишени стремежи за доброто на народа, гореща любов към ближния, чисти чувства, вродена набожност, развита чрез постоянен размисъл и четене и озарена от постигнатите откровения – едно огромно, безценно богатство, което за копача навярно бе ненужен баласт, – обезсърченият Роджър Чилингуърт се завръщаше, за да започне разкопките в друга посока. Движеше се напред пипнешком, с тихите стъпки и дебнещия взор на крадец, вмъкнал се в спалнята на едва задрямал или дори още буден човек, за да му вземе най-скъпото, което той пази като зениците на очите си. Колкото и да се старае грабителят да не го усетят, я подът нейде ще проскърца, я дрехите му ще прошумолят или пък сянката му ще падне върху жертвата и ще го издаде. С други думи, мистър Димсдейл, който с изострената си чувствителност често правеше впечатление на интуитивно прозорлив, понякога започваше смътно да съзнава, че някаква обезпокояваща сила се бе натрапила в живота му. Ала и старият Роджър Чилингуърт обладаваше подобна способност да долавя нещата, граничеща с интуицията, така че, когато и да хвърлеше към него тревожния си поглед, духовникът виждаше насреща си просто доктора, своя добросърдечен, зорък, съчувстващ, но не и натрапчив приятел.

Мистър Димсдейл навярно би успял да види истинското лице на лекаря, ако да не бе мнителността, присъща на всички люде с мъка на сърцето, която го караше да се отнася с подозрение към целия човешки род. Той не можеше да се довери на никого като на приятел, а това му пречеше да познае и врага си. И така, пасторът продължи да поддържа близки контакти със стария лечител, като ежедневно го приемаше в кабинета си или сам го навестяваше в лабораторията му, за да си отдъхне, докато погледа как билките се превръщат в лекарства.

Един ден, като се облакът върху перваза на отворения срещу гробището прозорец и подпря чело на ръката си, мистър Димсдейл подхвана разговор с Роджър Чилингуърт, който разглеждаше снопче отблъскващи буренаци.

– Къде – попита пасторът, като ги погледна с ъгълчето на очите си, защото напоследък бе развил навик никого и нищо да не гледа направо, – къде, добри ми докторе, сте намерили туй биле с такива тъмни, клюмнали листа?

– Ами отсреща, в гробището – отвърна докторът, без да прекъсва работата си. – За първи път го виждам. Растеше върху един гроб без плоча и без надпис в памет на починалия, когото единствен този грозен плевел се наема да поменава. Навярно буренът ще да е избуял направо от сърцето на мъртвеца, за да въплъти някаква ужасна тайна, погребана ведно с него, наместо, както е благоразумно, да бъде изповядана приживе.

– А може той искрено да е желал – отвърна мистър Димсдейл, – но да не е могъл да я открие.

– Защо пък да не е могъл? – възрази лекарят. – Какво го е възпряло, щом самата природа тъй властно го е призовала да се покае за греха си, че чак този черен бурен се е родил от мъртвото сърце да изложи на показ потуленото престъпно деяние, отнесено в земята?

– Това, любезни господине, е само плод на вашата фантазия – отговори пасторът. – Ако не се заблуждавам, не може да има друга сила освен Божията воля, която да е в състояние да разкрие – било то с думи, или с някаква поличба – каквото е заровено в мъртвото сърце. Веднъж сгрешило да заключи такава тайна, сърцето е длъжно да я удържа в себе си, додето не дойде денят всичко прикрито да излезе наяве. А никъде в Светото писание не съм чел нещо, от което да се подразбира, че

хората ще бъдат изобличени за тайните си деяния и помисли като част от Божието възмездие. Би било повърхностно тъй да се мисли! Освен ако дълбоко не се лъжа, ползата от тези открития ще бъде да не останат в неведение мислещите същества, които в този ден ще чакат да прозрат най-послед безрадостната същност на земния живот. А за да може тя да бъде проумяна, необходимо ще е да се опознае напълно човешкото сърце. И склонен съм да се надявам, че тези, които съхраняват злополучни тайни, каквито вие споменахте, ще сетят несравнима радост, а не мъка, когато в този последен ден се отпуснат всичко да си кажат.

– Тогава защо да не го споделят още приживе? – попита Роджър Чилингуърт, като погледна крадешком духовника. – Защо виновните не се възползват веднага от това неизразимо утешение?

– В голямата си част те именно така постъпват – каза свещеникът, като се хвана за сърцето, сякаш обзет от внезапна остра болка. – Не един страдалец се е изповядал пред мен, и то не само в смъртния си час, ами когато се е радвал на крепко здраве и неопетнена чест. След такова излияние съм виждал с какво огромно облекчение си отдъхват тези съгрешили братя, сякаш най-сетне си поемат глътка свеж въздух, след като са били почти задушени в собствения си зловонен дъх. А и как би могло да бъде другояче? Нима окаяникът, който, да кажем, е убил, ще рачи да зарови трупа в сърцето си, наместо да го изхвърли вън, та другите да се оправят с него!

– И все пак някои тъкмо тъй погребват своите тайни – отбеляза спокойно лекарят.

– Вярно, има и такива люде – съгласи се мистър Димсдейл. – Но като оставим настрана по-очевидните причини, възможно е мълчанието им да се диктува от самата им природа. Нито пък е чак толкова недопустимо, че макар и грешни, тези хора са запазили предишната си пламенна отдаденост в името на Славата Господня и благото човешко и не смеят да се покажат очернени и осквернени пред ближните, че тъй нито добро повече ще им се удаде да направят, нито стореното зло – да се опитат да изкупят. Затуй, с цената на неизразими себетерзания, пред околните те продължават да си дават вид, сякаш са чисти като току-що падналият сняг, а сърцата им затъват в калта на безчестието, от което за тях спасение няма.

– Тези люде се самозаблуждават – заговори Роджър Чилингуърт малко по-натъртено от обикновено и дори леко заканително поклати пръст. – Всъщност те се страхуват да си поемат срама, който по право им се пада. И тяхната свещена обич към ближния, и ревностното желание да славят Бога, ако изобщо съществуват в сърцата им, са принудени да се борят с нечестивите сили, за които грехът е отворил пътя там да крепнат и да умножават пъкленото си котило. Такива хора не са достойни да вдигат нечистите си ръце за възхвала към небето! А ако толкова настояват да бъдат полезни за другите, нека тогава да покажат на какво е способен човекът, когато в него проговори съвестта – да се разкаят и да се обрекат сами на униженията на позора! Нима ти искаш да повярвам, о мъдри, благочестиви друже, че за прославата на Господа и за доброто на човека лицемерието би могло да служи по-добре и от самата Божия правда? Тези мъже, уверен съм, се мамят!

– Така да бъде – промълви младият свещеник равнодушно сякаш за да тури край на разговор, който му се вижда неуместен или ненавременен. Той имаше умението бързо да се измъква от всяка тема, която възбуждаше и без това прекалено чувствителната му, нервна натура. – Ала сега бих искал да узная от изкусния си доктор дали той намира наистина, че здравето ми се е подобрило под усърдните му грижи.

Преди Роджър Чилингуърт да може да отговори, откъм гробището отсреща долетя звънкият, невъздържан смях на дете. Пасторът погледна неволно през прозореца – беше лято и той бе отворен – и видя Хестър Прин и малката Пърл. Те вървяха по пътеката, която пресичаше оградения двор. Прелестна като зората, Пърл обаче се намираше в едно от своите настроения на своенравно веселие, когато не искаше и да знае за другите. И ето че тя скачаше най-невъзмутимо от гроб на гроб, докато стигна до една широка надгробна плоча с благороднически герб – може да бе и на самия Айзък Джонсън, – покатери се отгоре ѝ и се разтанцува. В отговор на командите и молбите на майка си да се държи по-прилично тя се спря и започна да къса бодилите от един висок репей до плочата. Когато напълни шепата си, малката се зае да реди бодилите по контурите на алената буква, красяща майчината гръд, където те здраво прилепнаха, а Хестър не направи и опит да ги махне.

Роджър Чилингуърт, който междувременно се бе приближил до прозореца, наблюдаваше сцената с мрачна усмивка.

– За това дете не съществува нито закон, нито авторитет, пред който би могло да се прекланя, и то е неспособно да изпитва дори и сянка от страхопочитание пред обичаите и мненията на хората, били те прави или грешни – отбеляза той навярно по-скоро за себе си, отколкото за събеседника си. – Преди известно време я видях как изпръска самия губернатор с вода от поилото на Спринг Лейн. Що за същество е това, за Бога?! Да не е пък зла веда? Способна ли е да обича въобще? И може ли да се открие някакво начало, на което да е подчинено нейното съществуване?

– Не, освен ако не се счита свободата на престъпния закон – промълви мистър Димсдейл сякаш в отзвук на мислите си. – Дали в нея е заложено добро, е неизвестно.

Детето, което, изглежда, ги чу, ги стрелна с разбиращ поглед, усмихна се палаво и запокити един от острите бодили по преподобния мистър Димсдейл. Този лек снаряд предизвика тръпка на ужас в нервния пастор, който се сви, за да го избегне. Разбрала какво му причинява, Пърл запляска с ръчички в изблик на неудържим възторг. Хестър Прин също не бе могла да остане безучастна и така четиримата, млади и стари, се гледаха мълчаливо, додето малката не се разсмя и не завика:

– Да си вървим, майко! Да си вървим, че онзи черният човек ще вземе да те хване! Ето на, свещеника е хванал. Върви, че да не улови и тебе. Само мене няма никога да хване!

Пърл издърпа майка си, сетне лудешки заприпка, затанцува и закръжи сред гробовете, сякаш ни произход, нито нещо друго я свързваше с отминалото поколение, заровено в земята, ами тя бе свършено ново същество, направено от друга материя, което, щем не щем, ще трябва да оставим да си живее, както то си знае, без да му държим сметка за неговите странности.

– Ето една жена – прекъсна след известно време настъпилото мълчание Роджър Чилингуърт, – която може да е всякаква, ала поне на съвестта ѝ не тежи най-непосилното според вас бреме на непризнатия грях. Дали алената буква на гърдите на Хестър Прин ѝ носи облекчение?

– Искане ми се да го вярвам – отвърна свещеникът, – макар че тя самата най-добре си знае. В лицето ѝ прочетох болка, която по-добре да не бях видял. И все пак не мога да допусна, че на страдалеца не му олеква, когато е свободен да показва мъката си, както тази нещастница, вместо да трябва да я таи в сърцето си.

Отново последва мълчание и докторът се върна към изучаването и подреждането на набраните от него растения.

– Преди малко ме попитахте – заговори той най-накрая – какво е мнението ми за вашето здраве.

– Да, да – отвърна свещеникът, – много бих желал да го чуя. И моля да ми кажете направо, ако ще и смърт да ме очаква.

– Тогава трябва да призная – каза лекарят, който все още механично ровеше билките, ала изцяло бе отдал вниманието си на мистър Димсдейл, – че доста съм озадачен от вашата болест – не от самата нея или от външните ѝ прояви, поне доколкото са ми известни. Но като гледам как от ден на ден, вече месеци наред, видът ви се влошава, принуден съм да смятам, че сте тежко болен, но не чак толкова болен, че вещият грижовен лекар да не може да ви излекува. Трудно ми е да го обясня – болестта ви някак ми напомня за нещо добре познато, макар да не зная точно за какво.

– Говорите ми с недомлъвки – укори го бледният свещеник, който, за да не срещне погледа му, извърна очи към прозореца.

– Тогава с думи прости – продължи докторът, – и моля да ме извините, ако ви се стори обидно, че ви питам тъй направо! Кажете ми като на ваш приятел, като на човек, когото провидението е пратило да бди над вашето здраве и живот, дали не е пропуснато да ми се съобщи за нещо при описанието на тази болест?

– Как можете да се съмнявате в това! – възкликна пасторът. – Би било действително детинщина да повикаш лекар и да не му покажеш болното си място!

– Значи, вие твърдите, че знам всичко, каквото има да се знае? – с преднамерено забавяне попита Роджър Чилингуърт, а изпитателните му очи се впиха като две мълнии в лицето на свещеника. – Така да бъде! Въпреки че когато се споделя само повърхностното зло, гнетящо единствено плътта, то често злото, което трябва да

бъде изцериено, остава наполовина скрито. Защото болестта на тялото, смятана от нас за нещо цялостно и завършено само по себе си, в дадени случаи е просто проява на някакъв недъг в душата. И пак ще ви помоля да ме простите, ако моите думи ви причиняват дори най-малката обида. Ала от всички люде, които познавам, вашето тяло, сър, е най-тясно свързано, сродено, да не кажа – отъждествено с духа, на който служи.

– Тогава става безпредметно да задавам повече въпроси! – отсече пасторът и някак припряно стана от стола. – Доколкото ми е известно, вашата компетентност не се простира върху лечението на душите!

– Така че ако болест – продължи Роджър Чилингуърт невъзмутимо, все едно, че не е бил прекъсван, макар също да се изправи и да изпречи ниската си, тъмна и разкривена фигура пред изтънелия, бледолик духовник, – болест, или да я наречем язва, разяжда душата ви, няма начин това да не намери съответно отражение и върху вашето тяло. Та ако искате от лекаря да ви избави от физическата болка, ще трябва най-напред да му откриете раната в душата си.

– Не!... Пред тебе не!... Не пред земен лекар! – викна вън от себе си мистър Димсдейл и погледна разярено стария Роджър Чилингуърт, този път право в очите. – Пред тебе не! Но ако действително болестта е засегнала духа ми, аз ще се оставя в ръцете на единствения спасител на душите. Ако това е волята му – той ще излекува, ако ли не – може и да убие! Да бъде, както той, със своята справедлива мъдрост, намери за добре! Но кой си ти, та се бъркаш в тези неща и имаш смелостта да се изправиш между несретника и неговия Бог?!

И като размахна неистово ръце, той побягна от стаята.

– Мъдър ход бе това! – каза си Роджър Чилингуърт, като изпроводи свещеника с мрачна усмивка. – Нищо не губя – само полза имам от него. Скоро ще си върнем приятелството. Но виж как лесно този мъж се пали и губи контрол над себе си! Веднъж за едно, други път за друго! Това горещо сърце не може да не е довело досега благочестивия мистър Димсдейл до някое безумство!

Не се оказа никак трудно да се възстанови близостта между двамата мъже на същата основа и в същата степен. Като прекара няколко часа в уединение, младият свещеник разбра, че разклатените му нерви го бяха накарали да избухне в неуместен гняв, с нищо незаслужен от лекаря. Той се удивяваше на яростта, с която бе отблъснал съвета на добрия старец. Докторът бе изпълнявал само своя дълг и изричната молба на самия пастор. Тези угризения на съвестта накараха мистър Димсдейл бързо и обстойно да се извини и да помоли приятеля си да продължи лечението, което, макар че не бе му върнало здравето, най-малкото бе удължило гаснещия му живот до този миг. Роджър Чилингуърт се съгласи охотно и продължи медицинския си надзор над духовника, като действително се стараеше най-добросъвестно да направи всичко възможно за него, ала винаги когато си излизаше след преглед, по устните му играеше загадъчна и недоумяваща усмивка. В присъствието на свещеника от нея нямаше и следа, но щом докторът прекрачеше прага, веднага се появяваше и усмивката.

– Рядък случай! – мърмореше си той. – Ще трябва до дъното му да проникна. Каква необикновено здрава връзка между дух и тяло! Било то в полза само на медицинската наука, пак би си заслужавало да се изучи докрая!

Веднъж точно по обяд, скоро след гореописаната сцена, мистър Димсдейл най-неочаквано се унесе в дълбок сън, както си седеше пред грамадна книга с готически шрифт, отворена на масата. Това четиво ще трябва да е било някой изключително талантлив труд от съкровищницата на сънотворната литература, особено като се има предвид, че за пастора, който обикновено спеше много леко и на пресекулки и сънят му можеше да бъде прогонен също тъй лесно, както и птиченце от клонче, бе нещо изключително да изпадне в такава пълна забрава. И все пак духът му този път бе потънал в най-дълбок покой и той дори не помръдна на стола, когато Роджър Чилингуърт без особени церемонии влезе в стаята. Докторът се насочи право към болния, вдигна ръка и откри дрехата на гърдите му, под която нито той, нито някой друг беше поглеждал.

Чак сега мистър Димсдейл потрепери и се размърда.

Миг след това старецът си тръгна.

Ала какво безумно удивление, каква ликуваща радост и безкраен ужас се бяха

изписали на лицето му! Какъв зловещ възторг се излъчваше не само от очите и чертите му, а и от всяка клетка на грозното му тяло! Как неистово мятеше той ръце нагоре и тропаше с крака по пода! Ако някой беше видял стария Роджър Чилингуърт в този момент на див екстаз, щеше да разбере какво прави сатаната, когато успее да отбие от небесата някоя безценна човешка душа за своето царство.

Но за разлика от дявола в тържеството на лекаря имаше и признак на удивление!

Глава XI

В съкровенията кътчета на едно сърце

Макар след последния случай отношенията между духовника и лекаря външно да не се измениха, по същество те се превърнаха в нещо коренно различно. В съзнанието на Роджър Чилингуърт вече се оформяше определен план за действие. Вярно е, че не беше съвсем същият, какъвто докторът го бе предначертал. Колкото и да бе тих, благ и невъзмутим на вид, в този нещастен старик, уви, се бе пробудил някакъв дремещ вулкан от злоба, който го подтикна да скрои най-коварното отмъщение, което един смъртен би могъл да измисли за врага си. Той бе възнамерявал да си спечели името на единствен доверен приятел, с когото пасторът да сподели всичките си страхове, угризения и мъки, безплодното си разкаяние и греховните си мисли, които, колкото и да ги гонеше, постоянно го преследваха. Цялата тази притаена горест, за която в широкото сърце на обществото би могло да се намери и съжаление, и прошка, виновникът трябваше да бъде принуден да излее пред него – Безжалостния, пред него – Безпощадния! Каква по-добра отплата би могъл да желае той от това да бъде обсипан с черните теглила, стоварили се като планина върху душата на грешника!

Ала със своята деликатност и въздържаност свещеникът бе осуетил този подъл замисъл. И все пак Роджър Чилингуърт далеч не бе разочарован от положението, създадено по волята на провидението, което си имаше свое виждане относно мъстителя и жертвата и може би целеше да опрости именно онзи, когото привидно най-сурово наказваше. На стареца му харесваше да си внушава, че посред пъклените си кроежи е бил осенен от откровение. А откъде беше дошло това откровение – от небесата или от нейде другаде, – за неговите интереси беше все едно. Важното бе, че то му даваше възможност да проникне зад онова, което мистър Димсдейл желаше да видят в него, и да проучи душата му до дъно във всичките й трепети. Така от зрител той се превърна в главно действащо лице във вътрешния мир на клетия пастор, с когото можеше да си играе както пожелае. Дали да вземе за миг да го подложи на най-жестоките мъчения? Жертвата бе постоянно привързана към колелото – трябваше само да се знае лостът, с който се задвижва адската машина, а докторът го знаеше прекрасно! Дали пък да не го накара да изпита внезапен вледеняващ ужас? Сякаш махнал с магическа пръчка, той извикваше отнейде нечий злокобен призрак и след него още хиляди, приели зловещия образ на смъртта и още по-непоносимо – на позора, и всички те се стълпяваха в кръг около свещеника и го сочеха с пръст в гърдите!

При това мъстителят пипаше тъй ловко, че макар и смътно да усещаше как някаква нечиста сила го дебне непрестанно, мистър Димсдейл не можа да разбере къде да я открие. Вярно е, че го обземаше подозрение и страх, та дори и отвращение и ненавист, щом съзреше уродливата фигура на стария лекар. Той му бе противен и с жестовите, и с походката, и с прошарената си брада, с най-незначителните си постъпки, че накрай и с кройката на облеклото – сигурен знак, че в гърдите на пастора се надигаше по-яроствна омраза, отколкото той бе склонен да признае. И тъй като не можеше да си даде разумно обяснение за своето недоверие и неприязън, младият свещеник приписа лошите си чувства изцяло на гноясалата рана, която отравяше всичко в сърцето му. Той се укоряваше за враждебното си отношение към Роджър Чилингуърт и вместо да си извлече от него съответната поука, се стараше да го изкорени. Като се убеди обаче, че това е невъзможно, счете за свой дълг да поддържа поне външно връзките си със стареца, с което само наливаше вода в мелницата на мъстителя – това жалко, самотно създание, по-злочесто и от жертвата си.

Измъчван от болестта, разкъсван и терзан от някаква черна душевна мъка, оплетен в мрежите на смъртния си враг, мистър Димсдейл междувременно си спечели

огромна популярност като пастор, и то до голяма степен именно благодарение на страданията си. Нито за миг не стихваха разкаянието и болката му и поради това необикновената му интелигентност, нравствеността и способността му сам да изпитва и да извиква у слушателите си дълбоки чувства се поддържаха постоянно в състояние на пределна възбуда. Славата му, засенчваща вече другите свещеници, сред които имаше и знаменитости, продължаваше да расте независимо от по-солидната професионална подготовка на някои, прекарвали в изучаване на дълбокомислените богословски науки повече години, отколкото мистър Димсдейл бе живял. Други пък превъзхождаха младия си събрат, при това чувствително, с твърдостта на духа си. Непреклонни в суровите си разбирания като желязото и като гранита, изцяло отдадени на вярата, те съставляваха една дълбоко почитана, деятелна и не особено приятна прослойка сред духовенството. Срещаха се и някои наистина свети отци. Те не само бяха усъвършенствували качествата си с тежък труд над книгите и търпеливи размишления, ами бяха развили и една върховна възвишеност чрез честите си общения с небето, накъдето безупречната им чистота вече им отваряше вратите, макар да бяха още смъртни. Единственият техен недостатък бе, че не притежаваха дарбата, която светият дух спуснал с огнени езици на най-верните си последователи в деня на първата Петдесетница*49 – не, както някои смятат, за да проговорят на разни езици, а по-скоро за да овладеят езика на човешкото сърце, близък и понятен за всички люде. Инак досущ като апостолите, тези отци бяха лишени от огненото слово – този тъй рядък божествен белег за пастирското призвание. Дори и да им дойдеше наум да поговорят за светите неща със скромните, познати изрази от ежедневието, пак нищо не би се изменило. Че от висините, където обикновено се намираха, гласовете им се чуваха едва-едва и беше невъзможно да се долови какво мълвят.

[*49 В християнството ден на светия дух, който според преданието се явил на последователите на Исус Христос петдесет дни след разпятието с мощен вятър и бълващ пламъци и ги надарил със способността да говорят чужди езици.]

В тази група най-вероятно и мистър Димсдейл би заел полагаемото си място. Нейните недостижими върхове на вяра и на святост би изкачил той, ако не бе притиснат към земята под бремето на злодеяние или на някакво страдание, което го принизяваше на едно с най-низшите. Него, възвишения, когото ангелите биха гледали в устата! Затова пък колко близки и родни му бяха станали простосмъртните! Как сърцето му биеше заедно с техните, поемаше чуждата болка и предаваше своята на хиляди други в поток от тъжно и убедително красноречие! Да, убедително, ала понякога и ужасяващо! Богомолците не можеха да разберат с какво мистър Димсдейл ги вълнуваше така. Те смятаха младия пастор за чудо на светостта, за глашатай на божествената мъдрост, порицание и любов. Свещена беше според тях дори земята под краката му. Девиците от неговата енория бледнееха наоколо му, жертви на страст, дотолкова благочестива, че те я взимаха за чист религиозен плам, който донасяха открито пред олтара в девствените си сърца като най-скъп дар за небесата. Сравнявайки се с линейния мистър Димсдейл, докато те самите се държаха въпреки годините си, старците смятаха, че той ще ги превари на небето, и заклеваха децата си да ги погребат до свещения му гроб. А в това време злочестият млад пастор навярно силно се съмняваше, че въобще ще порасте трева на гроба му, където той, проклетият от Бога, ще лежи!

Невъобразимо бе страданието на духовника пред това всеобщо благоговение. Той се отнасяше с вродено преклонение към истината и всички неща, които не водеха началото си от нейната божествена, животворна същина, за него бяха пусти сенки, лишени от всякакъв смисъл и стойност. Тогава той какво бе? Вещество? Или най-мъглявата от всички сенки? Свещеникът жадуваше да се изправи пред амвона и с пълен глас да открие на всички истинското си лице. „Аз, който се явявам тука в черни проповеднически дрехи, аз, който на тази свята трибуна се възкачвам и вдигам бледен лик нагоре, за да чуя и да ви предам словото Господне, аз, който според вас в живота си съм свят като Еноха, аз, който ви се струва, че като крача, оставям по земята сияеща следа, дето ще да отведе в блажената обител всекиго, поел в път след мен, аз, който децата ви съм кръстил, аз, който молитви съм шептял над вашите близки, последното «Амин», с което те са Богу дух предали, аз, пастирът, на когото вие всички се осланяте с такова упование и почит – съм върхът на осквернението и на лъжата!“

Не веднъж мистър Димсдейл се бе качвал на амвона с намерението да не слезе, докато не изрече тези думи. Неведнъж се бе прокашлял и разтреперан, бе поемал дълбоко дъх, за да изговори най-накрая тежките слова за черното деяние, стаено в душата му. Не веднъж – стотици пъти, той действително ги беше казвал! Казвал! Ала как? Той беше се клеймил пред богомолците като дълбоко порочен, по-порочен и от най-порочните, най-грешния от грешните, мерзко, невъобразимо долно същество, което по някакво чудо все още не бе изпепелено пред очите им от огнения гняв на Всемогъщия! Какви по-ясни думи от това? Нима те не бяха достатъчни, за да наскочат енориашите и да го изхвърлят от амвона, който той сквернеше? Но не! Наместо това още по-безрезервно го боготворяха, без ни най-малко и да подозират, че в самоунищожителните му слова се крие самата истина. „Благочестивият младеж! – дивяха се те помежду си. – Светецът сред човеците! Ако в снежнобялата си душа съзира такава чернилка, за нашите, уви, какво остава!“ Свещеникът – този изкусен, но разкаян лицемер! – бе отнапред наясно в каква светлина ще се приеме мъглявата му изповед. Той бе искал с нея да залъже гузната си съвест, ала бе успял само да увеличи греховете и срама си, без да може да изпита дори и миг на облекчение от самозаблудата. В неговата уста самата истина се бе превърнала в най-голямата лъжа. И все пак той бе създаден да люби истината както никой друг и също тъй дълбоко да се отвращава от лъжата. Затуй в целия свят не можеше да види нищо по-жалко и презряно от самия себе си!

Младият пастор се бе принудил да потърси отдушник за вътрешните си терзания в самоизтезанието – нещо, което се приветствува от старата развратена католическа църква, ала е чуждо за по-светлия дух на вярата, с която мистър Димсдейл бе отрасъл. На тайно място и под ключ се пазеше окървавен бич, с който той, проповедникът на протестантството и пуританизма, често се налагаше по раменете и се смееше горчиво. И колкото по-горчив ставаше смехът му, толкова по-безжалостно удряше ръката му. Свещеникът бе възприел и разпространения сред благочестивите пуритани обичай често да пости, ала за разлика от тях не се стремеше да прочисти плътта си, та да стане по-достоеен за божественото осенение. За него постенето беше акт на разкаяние и той гладуваше до пълно изтощение, докато престане да го държат краката. Нощи наред мистър Димсдейл се подлагаше също и на бдения, понякога в пълен мрак, понякога в сумрака на мъждукащата лампа, а друг път – загледан в образа си в огледалото под най-яркото възможно осветление. Това бе една от формите на постоянното му самовглъбяване, с което той се изтезаваше, без да може да се пречисти. По време на тези продължителни бдения се случваше съзнанието на младия духовник да се замъгли и пред очите му да изплуват видения, които или едва се мержелееха със своя смътна светлина в тъмните ъгли на стаята, или се виждаха отчетливо, отразени редом с него в огледалото. И там се стълпяваха ту пълчища от дяволски, ухилени муцуни, които се гавреха над бледия свещеник и го мамеха да тръгне с тях, ту рояк от лъчезарни ангели, които сякаш смазани от скръб, с мъка се възнасяха към небесата, ала постепенно олекваха във висините. Явяваха му се на мистър Димсдейл и мъртвите приятели от юношеството, и белобрадият му баща, свъсил се като светец, и майка му, която се отвръщаше от него. Майчин дух, видение прозрачно, поне едничък поглед на състрадание можеше да хвърлиш към сина си! А ето че през стаята, която, населена с призраци от мислите на пастора, се бе превърнала в зловещо място, се плъзваше безшумно Хестър Прин с малката Пърл, облечена в червено. Хестър първо посочваше към алената буква на гърдите си, а после сочеше гърдите на свещеника.

Ала ни едно от тези видения не можа докрай да завладее пастора. При желание той бе в състояние да се напегне да различи осезаеми предмети през нематериалната мъглявина на призраците и да се убеди, че сенките са безплътни, а не веществени, като например дъбовата маса с резбата или мастития богословски трактат с кожените корици и бронзовите закопчалки. И все пак в известен смисъл тези привидения бяха по-истински и реални от всичко друго в живота на мистър Димсдейл понастоящем. Защото най-голямото нещастие на едно лъжовно съществуване е, че от него изчезва смисълът и материалността на окръжаващия свят, сътворен от небето, за да радва и подхранва духа ни. За измамника цялата вселена е мираж, че към каквото и да посегне, то веднага се стопява и изчезва. А под въздействието на невярната светлина, в която се представя, самият той се превръща в сянка или съвсем престава

да съществува. Едничката истина, едничката реална връзка със земята, останала на свещеника, бе болката дълбоко в душата му и неподправеният ѝ отпечатък върху външността му. Един път само да беше се усмихнал или поразвеселил, и с него щеше да е свършено!

В една от страшните безсънни нощи, за които стана дума, без да влизаме в подробности, мистър Димсдейл се надигна от стола. Хрумнало му беше нещо ново, което можеше да му помогне да намери миг покой. Той се облече внимателно, като за служба, слезе безшумно по стълбата, отлост вратата и излезе.

Глава XII

Нощното бдение на пастора

Пристъпвайки сякаш в унеса на някакъв сън, а може би действително изпаднал в транс, мистър Димсдейл стигна до мястото, където в онзи отдавна отминал ден Хестър Прин бе изживяла първите часове на своя позор. Там, под прозорците на молитвения дом, стоеше както и преди същата платформа с позорния стълб, почерняла и дамгосана от дъжд и пек за седем дълги години и изтъркана от краката на осъдените. Пасторът се изкачи по стълбата.

Бе непрогледна нощ в началото на май. Небето бе забулено от край до край с плътен покров от облаци. Дори в този миг да се събереше същата тълпа, наблюдавала някога публичното наказание на Хестър Прин, никой не би могъл да различи в гъстия полунощен мрак лицето, че дори и силуета на свещеника. А и градът бе дълбоко заспал, така че нямаше никаква опасност от свидетели. Стига да искаше, мистър Димсдейл можеше да си остане там, докато на изток зааленее зората, без да рискува друго, освен ревматични болки от нощната влага и студ да сковат ставите му, да се възпалят гърлото и дробовете му и миряните му да се лишат от удоволствието да чуят утрешната проповед и молитва. Невидим бе той за всички освен за едничките всевиждащи очи, проследили го дори и в килера, където скритом се бе налагал с окървавения бич. Тогава какво търсеше той тук? Не бе ли това една пародия на разкаянието? Да, пародия, ала такава, в която душата му сама се гавреше със себе си! Гавра, караща ангелите да се червят от срам и да се обливат в сълзи, а нечистите сили да ликуват гръмогласно. Доведен тук от разкаянието, което безжалостно го гонеше навсякъде, свещеникът обаче бе възпрян с треперещи ръце – както винаги щом то го доведеше до ръба на признанието – от неговата неразделна спътница и сестра – малодушието. Тежко и горко на мекушавия човек, който се нагърбва с бремето на престъплението! Престъплението е за хора с железни нерви, които са способни да го оставят да тежи на съвестта им или ако кръстът стане непосилен, да впрегнат свирепата си, неукротима сила и да се освободят от него незабавно. А този слаб, лесно уязвим дух, неспособен да се реши ни на едното, ни на другото, се луташе ту насам, ту натам и все по-здраво се оплиташе във възела на влудяващото чувство за греховност и безплодното си разкаяние.

И така както си стоеше до позорния стълб и си играеше на изкупление, мистър Димсдейл внезапно бе обзет от невероятен ужас – стори му се, че цялата вселена е приковала поглед върху голата му гръд, където, точно над сърцето, стоеше ален знак. Всъщност на това място отдавна вече забиваше отровните си зъби една постоянна болка. Без да се кани, но и без да може да се удържи, свещеникът нададе силен вик, който разсече нощната тишина, отекна във всяка къща и проехтя сред хълмовете в далечината, сякаш дяволско сбирание, харесало си този изблик на неистова мъка за играчка, си го подхвърляше напред-назад.

– Свършено е вече! – шепнеше си мистър Димсдейл и криеше лице в ръцете си. – Сега целият град ще се събуди и ще дотича да ме види!

Но нищо такова не се случи. Крясъкът навярно беше отекнал в ушите на изплашения пастор с много по-голяма сила, отколкото притежаваше в действителност. Градът продължаваше да спи, а и да имаше сепнати, те бяха толкова сънени, че отдаваха чутото на кошмарни сънища или на врявата на вещиците, които в онези времена често се носеха със сатаната из въздуха над селищата и самотните колиби. Като не дочака шум от суматоха, свещеникът свали ръце от лицето си и се огледа. Недалеч от площада, на съседна улица, се намираше къщата на губернатора Белингам. В

рамката на един от нейните прозорци се появи самият стар съдия с лампа в ръка. Загърнат в голям бял халат, с бяла нощна шапчица на главата, той приличаше на призрак, без време призван от гроба. Явно пасторът го беше стреснал с вика си. А ето че от друг прозорец на къщата се показва и старата мистрис Хибинс, сестрата на губернатора, също с лампа в ръка, която, макар и толкова отдалеч, ясно осветяваше киселата, неприязнена гримаса върху старческото ѝ лице. Мистрис Хибинс проверя глава през решетката на прозореца и погледна нетърпеливо нагоре. Очевидно тази високопоставена дама от магьосническото общество бе помислила вика на мистър Димсдейл заедно с многобройните му отзвучи за глъчта на демоните и вещичите, с които тя често хойкаше из гората.

Като забеляза светлината от лампата на губернатора, старицата бързо духна своята и се скри. Навярно бе изчезнала сред облаците, защото свещеникът повече не я видя. Съдията се опита да проникне с поглед в тъмнината, ала това бе все едно да се опитваш да гледаш през каменна стена, и се прибра.

Пасторът се поуспокои. Не след дълго обаче от горния край на улицата заприимига едно приближаващо се пламъче. По пътя си то осветяваше ту някой стълб, ту градинска ограда, ту прозорец от споени стъклени ромбчета, ту помпа и пълно с вода корито под нея, ту дъбова врата с дъгообразен горен край и с желязно чукало и груб дървен праг. Всички тези подробности се отпечатваха в съзнанието на преподобния мистър Димсдейл, макар да беше завладян от твърдото убеждение, че стъпките, които долитаха до слуха му, носят възмездие и че само след броени секунди фенерът ще го огрее и ще разбули ревниво пазената му тайна. В това време осветеният кръг се приближи и в него той разпозна духовния си брат или по-точно наставник и високо ценен приятел – преподобния мистър Уилсън, който, съобрази тутакси младият свещеник, трябва да бе проваждал с молитвите си някой умирающ. Така и беше – мистър Уилсън се завръщаше от смъртното ложе на губернатора Уинтроп, току-що отправил се към небето. Подобен на светец от стари времена с блестящия ореол, който го озаряваше в мрачната греховна нощ, сякаш бе наследник на славата на покойния губернатор – или пък царството небесно, накъдето беше вдигнал очите си, за да види победния възход на праведника, му бе дарило своето сияние – добрият стар отец се връщаше в дома си, като си светеше с фенер. Този светилник бе и причината за пресилените сравнения, минали през ума на мистър Димсдейл, който сега за малко не се изсмия с глас и се почуди дали не полудява.

Когато мистър Уилсън, придържащ с една ръка плътното загърнато черното си калвинистко наметало, а с другата протегнал фенера пред гърдите си, се изравни с позорния стълб, свещеникът отгоре едва се въздържа да не го заговори.

„Добър ви вечер, блажени отче. Не бихте ли се качили при мен да се поразвлечем някой час?“

Божичко, помилуй! Нима мистър Димсдейл наистина бе проговорил? Отначало той смяташе, че думите се бяха отронили от устните му. Ала всъщност ги бе казал само наум. Мистър Уилсън продължи да пристъпя полечка, внимателно оглеждайки разкаляния път напред, и ни веднъж не се обърна към пиедестала на позора. Огънчето на фенера се стопи напълно в далечината и по обзелата го слабост пасторът разбра колко много му бяха стрували последните минути, въпреки че неволно бе потърсил изход от прекомерното си напрежение в истерична шега с най-големия си ужас.

Не след дълго върволицата от тържествени образи, изпълващи мислите на младия духовник, бе отново прекъсната от режещото съзнание за цялата нелепост на неговото поведение. Той усещаше, че крайниците му се вкочаняват в необичайно мразовитата нощ, и започваше да се съмнява дали ще му стигнат силите да слезе от позорното място. Ще го заvari там утрото. Ще се разбудят хората наоколо. Ще излезе някой на развиделяващия се площад и ще види смъртно очертана фигура до позорния стълб. И разкъсван между страха и любопитството, ще затропа от врата на врата и ще завика хората да видят призрака – за какъвто неминуемо ще го вземе – на някой от умрелите престъпници. В дрезгавината на утрото ще настъпи оживление, което ще докосне всяка къща. Заедно с настъпването на деня ще се емнат насам и побелелите глави на семейства във фланелените си халати, а забързаните почтени матрони няма и да помислят да сменят нощните си одеяния. Благопристойните люде, на чиито гладко причесани глави не беше виждан досега дори и косъм да стърчи, до един ще се покажат на площада в потресаващо непристоен вид. Ще дойде мрачният, стар губернатор

Белингам, с рюша си стил Джеймс I, закопчан накриво, и старата мистрис Хибинс, с горски клонки по полите, недоспала след нощните си похождения и още по-кисела от обикновено, и добрият отец Уилсън, прекарал половината нощ до смъртното ложе на губернатора Уинтроп, който никак няма да бъде доволен, че са го събудили така рано и са прекъснали съновиденията му за прославените светци. Ще дойдат също тъй старейшините, както и дяконите от енорията на мистър Димсдейл, и младите девизи, непокрили в суматохата нежните си гърди, където лелееха като светиня образа на боготворения пастор. С една дума, всички жители ще се запрепъват в праговете си от бързане да дойдат тук и да вдигнат с изумление и ужас очи към привидението. И кого, мислите, ще видят да къпе челото си в утринните зари? Не някого друго, а самия Артур Димсдейл, вкочанен до смърт, сломен от срам, застанал там, където бе стояла Хестър Прин!

Пасторът така се вживя в нелепостта на тази кошмарна сцена, че за свой безкраен ужас неочаквано избухна в невъздържан кикот. И веднага, сякаш да му отговори, до слуха му долетя безгрижен детски смях, в чиито трели сърцето му, замряло от сладка болка или от прекомерна радост, позна смеха на мъничката Пърл.

– Пърл! Момиченцето ми! – извика той след миг, а сетне с приглушен глас продължи: – Хестър! Хестър Прин? Ти ли си?

– Да, аз съм! – отговори Хестър учудено и свещеникът чу стъпките ѝ да се приближават към него. – Аз и моята малка Пърл.

– Отде идеш, Хестър? Кой те праща тук?

– Ида от губернатора Уинтроп – отвърна тя. – Бях до смъртното му ложе, взех мярка за дрехата, в която ще бъде погребан, и сега си отивам у дома.

– Качи се тука, Хестър, с мъничката Пърл – каза преподобният мистър Димсдейл. – Вие двете вече сте стояли на това място, но аз не бях до вас. Качете се още веднъж, за да постоим тримата заедно.

Хестър се изкачи мълчаливо по стълбата и застана на платформата, като държеше детето за ръка. Пасторът потърси другата му ръка и също я хвана. И веднага в него се разля бурната вълна на нечий друг нов живот, нахлул като порой в сърцето му и рукнал в жилите му, сякаш майката и детето предаваха вътрешната си топлина на вкочаненото му, полуживо тяло. Тримата се бяха споили като в електрическа верига.

– Отче! – прошепна малката.

– Какво, дете? – попита мистър Димсдейл.

– Ще постоиш ли с нас така утре по пладне? – заинтересува се Пърл.

– Не, мъничката ми – отвърна пасторът, у когото заедно с прилива на нови сили се бе върнал и старият страх от публично разобличение, и участието му в тази тройка, макар да го изпълваше с някаква странна радост, вече го караше и да трепери.

– Утре няма да го сторя, детето ми. Но ще дойде ден и аз да се изправа до теб и майка ти!

Пърл се разсмя и се опита да издърпа ръката си, но пасторът я стискаше здраво.

– Още минутка, дете мое! – рече той.

– Само ако обещаеш и мен, и майка да подържиш за ръка утре по пладне.

– Утре не, Пърл, но някой други път!

– Кога? – настоя детето.

– Когато дойде време за Страшния съд – прошепна свещеникът отговора, който, колкото и да е странно, професионалният му дълг да проповядва истината го накара да избере. – Тогава с майка ти и с теб заедно ще трябва да се изправим пред престола на Великия съдник. Но на този свят денят не ще огрее нашата среща!

Пърл отново се засмя.

Мистър Димсдейл още не беше се доизказал, когато заоблаченото небе се обля в ярка светлина. Тя несъмнено идеше от някой метеорит, каквито често може да се видят нощем как се изпепеляват в горните слоеве на атмосферата. Тъй мощно бе неговото излъчване, че гъстата сива пелена над земята се озари от край до край.

Величественият свод засия като огромна лампа. Познатата улица се откри като сред бял ден, ала както става с обикновените предмети при необичайно осветление, изглеждаше някак зловещо. Дървените къщи с издадените горни катове и високите фронтони; праговете и стъпалата, обрасли с млада тревица; прясно прекопаните

градинки с черните буци пръст; коларският път, не много вдълбан от рядко минаващите каруци и дори обрасъл с треволяци от двете си страни край пазарния площад – всичко това се виждаше ясно, ала изглеждаше някак особено, сякаш обикновените предмети бяха придобили съвсем друг вътрешен смисъл от преди. А на платформата стояха свещеникът с ръка на сърцето, Хестър Прин с избродираната буква, пламнала на гърдите ѝ, и малката Пърл, символ и обединяващо звено между двамата. Стояха под тази необикновено тържествена небесна илюминация с чувството, че ги огряват лъчите на просветлението, които ще извадят наяве всички тайни в зората на деня, когато ще бъдат съединени душите, създадени една за друга.

В очите на малката Пърл затрепкаха дяволски пламъчета и по лицето ѝ, вдигнато към пастора, се разля онази палава усмивка, която тъй често я превръщаше в самодивка. Тя освободи ръката си от мистър Димсдейл и посочи към отсрещната страна на улицата. Ала той склочи ръце върху гърдите си и вдигна поглед към небето.

В онези дни нямаше нищо по-обикновено от това да се тълкуват атмосферните и други природни явления – стига да се наблюдават малко по-рядко от изгревите и залезите на слънцето и луната – като знамения, пратени от свръхестествена сила. Така например огнено копие или меч, лък или колчан стрели, появили се в среднощното небе, са се възприемали като предзнаменования за война с индианците. Ален дъжд от падащи искри е бил считан за поличба, вещаеща чума. Едва ли има голямо събитие, било за добро или за лошо, станало в Нова Англия от заселването ѝ до Революцията, за което жителите да не са били предупредени със знак от подобен род. Нерядко той е бил наблюдаван от мнозина. Но много по-често достоверността му е лежала на съвестта на един-единствен очевидец, съзерцавал чудото през изопачаващото размерите, формата и цветовете стъкло на въображението си и възстановявал го после по памет. Каква великолепна идея наистина да можеше съдбата на народите да се прочита в страховитите йероглифи по небосвода. Дори и провидението не би счело за разточителство използването на толкова обширен папирус, за да изпише съдбините на народите. Нашите праотци охотно вярвали, че това е именно така, и го приемали като знак на височайша загриженост за благоденствието на младата колония. Но какво да кажем за човека, който се опитва да чете в същата небесна книга послания, адресирани лично до него? Само силното душевно разстройство би могло да предизвика болезнената самовглъбеност в резултат на продължително, остро и скрито страдание, при която човек разпростира собствената си значимост върху цялата природа, че и върху самия небосвод, който започва да му се струва просто подходяща страница да се изпишат историята и терзанията на неговата душа.

Ето защо ние смятаме, че единствено болестта, поразила очите и сърцето на свещеника, го накара, когато вдигна поглед нагоре, да види точно над главата си огромна буква – буквата „П“, – очертана от мътночервени, светещи линии. Навярно на това място се бе показал метеорът, едва просветвайки през облачното покривало; но той не би могъл да има формата, която му приписваше гузното въображение на пастора; или най-малкото ще да се е разливал в такова неоформено петно, че всеки грешник е можел да види свой символ в него.

Имаше още едно особено обстоятелство, което допълнително утежняваше състоянието на мистър Димсдейл. През цялото време, докато гледаше нагоре, той знаеше прекрасно, че малката Пърл сочи с пръстче стария Роджър Чилингуърт, застанал наблизо до платформата за наказания. Свещеникът го бе забелязал, докато вдигаше очи към чудната буква на небето. Под огъня на метеора чертите на стареца, както и всичко останало, приемаха нов израз; а може би в този миг лекарят не прикриваше както обикновено стаената злоба към жертвата си. Метеорът, запалил небето и окъпал земята в ужасна светлина, бе напомнил на Хестър Прин и на пастора за деня на Страшния съд и съвсем естествено бе Роджър Чилингуърт да им заприлича на злобния и лукав сатана, дошъл за плячката си. Дали защото изразът му беше толкова красноречив, или защото съзнанието на свещеника бе разтърсено до основи от този образ, той сякаш се отпечата върху мрака, погълнал в миг след изчезването на метеора и улицата, и всичко наоколо.

– Кой е този човек, Хестър? – едвам издума сломеният от ужас мистър Димсдейл.
– Тръпки ме побиват, като го видя. Ти знаеш ли кой е? О, Хестър, аз го ненавиждам! Хестър помнеше клетвата си и не проговори.

– Повярвай ми, сърцето ми се свива, когато го съзра – отново промълви

пасторът. – Кой? Кой е той? Не би ли могла да ми помогнеш? Той ме изпълва с неописуем ужас!

– Отче – проговори малката Пърл, – аз ще ти кажа кой е.

– Кажи, детето ми! – замоли се свещеникът и наведе глава към нея. – Кажи веднага, но ми го прошепни на ухото.

Пърл му прошепна нещо, което звучеше като човешка реч, но всъщност беше само поток от безсмислици, с каквито децата понякога се забавляват с часове. Във всеки случай, дори да беше съобщила някакви сведения за стария Роджър Чилингуърт, Пърл си бе послужила с неведом за начетения духовник език, с което само още повече го смути. Накрая палавницата се изсмя с глас.

– Ти подиграваш ли ми се? – попита пасторът.

– Ти се изплаши! Изплаши се от истината! – отвърна детето. – Не пожела да обещаеш да ни хванеш с майка за ръка утре на обяд!

– Достопочтени сър – проговори лекарят, който бе дошъл до подножието на платформата. – Благочестиви мистър Димсдейл! Нима това сте вие? Хубава работа! Ние, учените, гдето мислим само за нашите книги, се нуждаем от строга опека, че сънуваме наяве и се разхождаме насън. Хайде, добри ми господине и скъпи мой приятелю, разрешете ми да ви отведа у дома!

– Как разбрахте, че съм тук? – възкликна изплашеният свещеник.

– Ей богу, нищичко не знаех – отвърна Роджър Чилингуърт. – Почти цяла нощ прекарах до леглото на почтения губернатор Уинтроп и според скромните си възможности се постарях всячески да облекча последния му час. И когато той се пренесе в по-добрия свят, аз се отправих към къщи, а по пътя ми изгря тази странна светлина. Моля ви, тръгнете си с мен, почтени сър, че инак утре надали ще можете да изнесете неделната си проповед. Ах, тези книги, тези книги – виждате ли как се отразяват на главата! Не трябва толкоз да четете, скъпи сър, а си почивайте по малко, че тези нощни бесове могат да почнат да ви мъчат постоянно!

– Да си вървим! – продума мистър Димсдейл.

Обхванат от смразяващото уиние като човек, който се събужда изтръпнал след кошмарен сън, той се остави на лечителя да го отведе у дома.

Ала на следния ден – неделя – свещеникът произнесе проповед, с която, тъй решиха всички, надмина себе си по красноречие, действена сила и небесно вдъхновение. Нейното проникновение доведе не една и две заблудени души пред олтара на правата вяра и те всичките горещо се заклеха вовеки да въздават дан за своето спасение на мистър Димсдейл. Но когато той слизаше от амвона, към него се приближи белобрадият клисар и му подаде някаква черна ръкавица. Свещеникът веднага я позна – беше неговата.

– Намерили я тази сутрин на мястото, гдето изправят на показ престъпници – каза клисарят. – Трябва сатаната да я е хвърлил там, за да изиграе на ваше преподобие непристойна шега. Сляп и глупав си е бил той и такъв ще си остане – на праведната ръка не ѝ трябва да се крие в ръкавица!

– Благодаря, приятелю – каза свещеникът с достойнство, макар да подскочи като ужилен в душата си: тъй объркани бяха спомените му от миналата нощ, че той почти си бе повярвал, че са само сън. – Да, това май наистина е моята ръкавица.

– Щом нечестивият е решил да ви я краде, ще трябва да престанете да го пипате с ръкавици и да го поставите на мястото му – отбеляза старият клисар с мрачна усмивка. – А чухте ли, ваше преподобие, за знамението, което, казват, се появило нощес – голяма червена буква „П“, която ще да означава „праведник“. Нали тази нощ душата на добрия ни губернатор Уинтроп се възнесе в рая, та небето ни дава знак за това.

– Не – отвърна свещеникът. – Не съм чул.

Глава XIII

Още веднъж за Хестър

Докато водеше този странен разговор с мистър Димсдейл, Хестър с ужас забеляза до какво жалко състояние бе доведен нещастният пастор. Загубил безвъзвратно всякакво самообладание, сломен духом, той изглеждаше по-безпомощен от дете и явно

нищо не можеше да го извади от бездните на униинето, в което бе изпаднал. Само умът му бе запазил предишната си живост, а може да се бе и допълнително изострил поради трескавата възбуда, причинявана от болестта. За Хестър, която знаеше редица обстоятелства, останали скрити за другите, не беше трудно да се досети, че към естествените угризения на собствената му съвест се бе присъединила някаква зловеща сила, която подкопаваше здравето и самочувствието на пастора. В съзнанието ѝ още живееше споменът за някогашния мъж, който сега се бе превърнал в това бедно, изпаднало същество, и тя бе трогната до дъното на душата си, когато той, обзет от панически страх, се бе обърнал към нея, низвергнатата, за помощ срещу врага, когото инстинктивно усещаше. Нещо повече, Хестър Прин реши, че на свещеника по право му се пада тя да направи за него всичко, на което е способна. Преживяла дълги години на уединение, прокуденицата можеше да съди за доброто и за злото единствено по собствените си критерии, а те ѝ подсказваха, или поне така ѝ се струваше на нея, че тя е отговорна за пастора повече, отколкото за всичко и всички други на света. Каквито и нишки да я бяха свързвали с хората – били те от цветя, коприна, злато или нещо друго, – те се бяха окончателно прекъснали. Нито Хестър, нито пасторът бяха в силите си обаче да разкъсат и да се освободят от желязната верига на общото си престъпление. И както всяка една връзка, и тази налагаше определени задължения.

Положението на Хестър Прин в обществото напоследък бе малко по-различно от онова, в което я заварихме в първите дни на позора ѝ. Времето си течеше и Пърл стана седемгодишна. За жителите на града майката с бляскавата, обшита със сърма алена буква на гърдите отдавна се бе превърнала в обичайна гледка. Като всички, които се открояват от обществото, ала не засягат ничии интереси, ни лични, ни обществени, Хестър Прин в последна сметка си спечели всеобщото благоразположение. Човешката природа има това положително качество, че ако не се накърнява егоизмът в нея, тя по-скоро ще обикне, отколкото ще намрази. Дори веднъж намразила, тя пак полека-лека може да обикне, ако не се раздухва първоначалното огнище на враждата. А Хестър Прин не даваше никакъв повод за раздразнение или за досада. Колкото и да я предизвикваха хората, тя не си позволяваше да им отвръща със същото, а понасяше безропотно най-тежките обиди, без да очаква възнаграждение за страданията си или да търси нечие съчувствие. Пък и безупречната чистота в живота ѝ през всичките години на позорната прокуда говореше убедително в нейна полза. И тъй като нямаше какво да губи в очите на околните и явно не хранеше надежди, а и желания за някакви облаги, поведението ѝ можеше да се тълкува единствено като неподправен стремеж към добродетелност, върнал в правия път бедната заблудила се душа.

Не бе останал без значение и фактът, че докато сама не ламтеше за нищо повече от това да я оставят да подиша общия за всички въздух и да припечелва с честен труд насъщния за себе си и дъщеря си, потрябваше ли нейде да се прояви човещина, тя първа бе готова да се притече. Никой друг така охотно не е отделял от скромните си средства за сиромасите, ако че те, озлобени от немотията, често ѝ се отплащаха с презрителни подигравки за храната, редовно оставяна пред праговете им, и за дрехите, съшити от ръцете, достойни да извезат и кралска багреница. Не се знаеше нито един някога да се бе отличавал със самоотверженост, равна на нейната по време на чумната епидемия в града. Изобщо настъпеше ли някакво бедствие, от личен или общ характер, изгнаницата от света тутакси намираще мястото си в него. Не като гост, като член от семейството Хестър влизаше в дома, зачервен от нещастиято, сякаш безрадостният полумрак я сродяваше наново с нейните братя и сестри во Христе. Везаната буква заблещуваше и неземното ѝ лъчение донасяше утеха. Другаде клеймо на греха, в стаята на болния тя биваше запалената свещ на надеждата. Буквата дори озаряваше в тежкия последен час пътя на многострадалната душа през границата на времето, показваше ѝ къде да стъпи, когато земята отдолу притъмняваше, а вечността все още не бе изгряла. В такива мигове сърцето на Хестър преливаше от неизчерпаемата си топлина като бездънен извор на нежност, готов да утоли и най-жестоката жажда. Гърдите ѝ, белязани с позора, бяха меко, пухено възглаве, където отпускаха глава страдалците, за да сетят облекчение. Хестър сама си беше отредила мисията на милосърдна сестра или по-скоро животът бе сложил върху нея тежката си длан и я бе посветил, макар нито тя, нито някой друг да го бяха очаквали. И алена буква се бе превърнала в символ на призванието ѝ. Заради безпределната отзивчивост, енергичност и състрадателност на грешницата мнозина бяха престанали да свързват

аленото „П“ с първоначалното му значение и твърдяха, че иде от „покровител“ – тъй действена бе женската сила на Хестър Прин.

Покровителката на страдалците обитаваше единствено затъмнените домове. Грейнеше ли отново слънце в тях, от нея вече нямаше и следа. Всеотдайната и неотлъчна помощница си тръгваше, без нито веднъж да извърне очи, за да срещне поне с поглед благодарността, положително изпълвала сърцата на онези, на които бе служила с такова старание. Срещнеше ли ги на улицата, тя свеждаше глава, за да избегне поздравите им. Ако въпреки това някой се опиташе да я заговори, Хестър мълчаливо посочваше алената буква и отминаваше. Това можеше да бъде и проява на гордост, ала по-скоро приличаше на смирение и нямаше как да не разчувствува обществеността, която като същински деспот понякога отказва да отдаде дължимото, ако за него се настоява като за законно право, а може да прояви и необоснована щедрост, стига да се призове великодушието ѝ. Явно бе, че поведението на Хестър се тълкуваше именно като такъв призив, защото обществото се отнасяше към предишната си жертва много по-благосклонно, отколкото тя би желала или дори бе заслужила.

На управниците, мъдреците и учените им трябваше повече време, отколкото на обикновените жители на общината, да признаят добротата на Хестър. И те като народа се поддаваха на предубеждения, ала с тесногърдието си им придаваха такава желязна непоклатимост, че ставаше почти невъзможно някога да ги пропъдят. Въпреки това от ден на ден киселите гримаси, в които бяха застинали лицата им, постепенно се изглаждаха и на тяхно място се появяваше зачатък на нещо, което с годините би могло да се превърне едва ли не в доброжелателност. Такова бе отношението на големците, които рангът задължаваше да бдят над обществената нравственост. Инак хората отдавна бяха простили греха на Хестър и дори бяха започнали да виждат в алената буква вместо клеймо на единственото ѝ прегрешение, за което тя бе принудена така горчиво да се кае, символ на многобройните ѝ добри дела, извършени впоследствие. „Виждате ли жената с везаната буква? – сочеха я те на новодошлите. – Това е нашата Хестър, нашата мила Хестър. Няма беден в града, на когото да не е помагала, няма болен, за когото да не се е грижила, няма нещастник да не го е утешила!“ Вярно, че след това със свойствената за човешката натура склонност да се говори лошо за околните те не пропускаха случай да разкажат за позорното ѝ минало. И все пак въпреки злословията им алената буква внушаваше на тези хора същия респект, както и кръстът върху гърдите на калугерка. Тя придаваше на Хестър някаква свещена неприкосновеност, закриляше я срещу всички опасности. Дори да ѝ се случеше да попадне в ръцете на разбойници, буквата щеше да я опази. Разправяха, и мнозина го вярваха, че някакъв индианец бил пратил стрелата си по аления знак и го бил улучил, ала стрелата отскочила и паднала обезвредена на земята.

Алената буква или по-скоро мястото, което тя отреждаше на Хестър Прин в обществото, оказваше могъщо и особено влияние и върху душата ѝ. Всичко нежно и изящно там се бе съсухрило под тази нажежена дамга и изпепелената пустош, която бе останала, навярно би отблъснала приятелите и близките на Хестър, ако ги беше имала. Подобни промени бяха настъпили дори в някогашната привлекателност на тази жена. Възможно е отчасти те да се дължаха на преднамерената строгост в облеклото, както и на подчертаната сдържаност в поведението ѝ. Силно страдаше видът ѝ и от това, че тя или стрижеше, или старателно прибираще и прикриваше под бонето си до последно буйните лъщящи кичури на своите коси. По тези, а най-вече по определени други причини в лицето на Хестър нямаше повече нищо за влюбените очи, в снагата ѝ – макар все още величествена като статуя – нищо не приканваше към страстни прегръдки, а пазвите ѝ с нищо не обещаваха някога да се превърнат в лоно на вярната любов. Тя завинаги се бе простила със своята женственост. Ето така се огрубяват характерът и външността на много жени, когато съдбата ги изправи пред някое особено сурово изпитание и ги принуди да изпият горчивата чаша докрай. Прекалено нежните сред тях умират, а в тези, които въпреки всичко оцеляят, не остава или поне не личи да е останала нито капка нежност. Навярно по-правдоподобно ще е предположението, че тя все пак съществува, макар и дълбоко прикрита, защото във всеки един момент загубилата женствеността си може пак да се превърне в жена, стига само да я докосне нужното очарование. По-нататък ще видим дали на Хестър Прин ѝ е било съдено така да я магьосат, та да се прероди за нов живот.

До голяма степен мраморната студенина на новата Хестър се дължеше на това, че

от страстна, емоционална жена тя се бе превърнала в човек на размисъла. Останала сама и независима от никого на този свят с малката Пърл, която трябваше да насочва и закриля, и прекалено горда, за да храни празни надежди, че ще я приемат обратно като равна в обществото, тя се отърси докрай от веригите, които бе разчупила. Общоприетите норми на мислене не бяха за нея. Това бе времето, когато току-що разкрепостеният човешки разум се стремеше към по-волен размах и по-широки простори в сравнение с предшествуващите векове. Воините с оръжие в ръка бяха свалили от власт велможи и крале. Още по-смелите от тях пък бяха отхвърлили и изменили – макар и не на практика, а само на теория, където всъщност те бяха в стихията си – цялата система от закоравели предразсъдъци, изградена върху основите на древните мировъзрения. Този дух се бе пробудил и в Хестър Прин. Тя бе достигнала свободомислието, което не бе рядкост отвъд океана, ала на нашите деди – в случай, че научеа за него – би се сторило далеч по-непростимо и от греха, белязан с алената буква. В самотната си къщица на морския бряг Хестър бе спохождана от мисли, каквито никой дом в Нова Англия не би приел – призрочни гости, по-опасни и от дявола за стопанина, комуто се изправеа на прага.

Колкото и да е странно, хората, които в мислите си са най-непокорни, са обикновено сред онези, които най-кратко съблюдават обществените норми. Те намират удовлетворение в обмислянето на идеите си и не изпитват нужда да ги осъществяват на дело. Изглежда, че така беше и с Хестър. Макар че не се знае какво би станало, ако Бог не бе й пратил мъничката Пърл. Навярно тогава тя би влязла в историята ни наред с Ан Хъчинсън като основателка на религиозна секта. В даден момент тя дори би могла да дорасне до пророчица. И най-вероятно би завършила със смъртна присъда от суровия пуритански трибунал за опитите си да подкопае устоите на колонията. Ала възпитанието на детето й създаваше предостатъчен материал да утолява жаждата си за размисъл. В лицето на момиченцето провидението бе поверило на Хестър един бъдещ цвят на женствеността, който тя трябваше да съхрани и отглежда в условията на невероятни трудности. Всичко беше против нея. Хората бяха враждебно настроени. Самото дете имаше нещо нездраво в природата си – белег на майчината прелюбодейна страст, причинила греховното зачатие, – което твърде често я довеждаше до отчаяние и я караше да се пита за добро или за зло се бе родила малката.

Същите черни съмнения обземаха грешницата и по отношение на женската участ. Можеше ли тя да задоволи дори и най-щастливата сред сестрите й? Лично за себе си Хестър отдавна се бе убедила, че не си струва така да се живее, и повече не се вълнуваше по въпроса. Замисли ли се жената, тя става въздържана като мъжа, ала също така се и натъжава. Навярно защото вижда цялата безнадеждност на положението си. Ако се чака то да бъде подобро, като начало ще трябва да се ликвидира старата обществена система и да се изгради на нейно място нова. Сетне ще трябва коренно да се видоизмени мъжката натура или наслоявалите се с векове привички на мъжете, превърнали се в тяхна втора природа, преди жената да може да заеме мястото си по достойнство и заслуги. Ала дори и да се премахнат всички възможни пречки, жената пак не ще е в състояние да се възползува от тези предварителни преобразования, освен ако и тя самата не се подложи на още по-значителна промяна, макар че с тази метаморфоза рискува да изгуби невидимото разковниче на своята същина. Така че разумно разрешение на женските проблеми не съществува. Един-единствен е изходът от тях. Ако в жената над всичко надделее сърцето, тогава се стопяват и проблемите й. И така, сърцето на Хестър Прин бе престанало да бие с нормалния си, здрав пулс и тя се луташе в безпътица из тъмния лабиринт на мисълта, осеян с непреодолими стръмнини и зейнали пропасти, от които тя в ужас се отвърщаше. В суровата пустиня на живота й за нея нийде нямаше ни дом, нито утеха. Понякога в душата й се прокрадваше дори ужасното съмнение дали не би било най-добре да прати Пърл веднага на небето и да поеме пътя, който ще й отреди справедливият Господ.

Алената буква не бе изпълнила предназначението си.

След разговора с преподобния мистър Димсдейл в онази безсънна нощ обаче Хестър бе получила нова насока в разсъжденията си, достойна, както й се струваше, за всякакви жертви и усилия от нейна страна. Ти бе станала свидетелка на жестокото страдание, срещу което се бореше или по-точно бе престанал да се бори свещеникът. Беше го видяла изправен пред границата на безумието, която не се знаеше дали не бе вече и прекрачил. Не можеше да има никакво съмнение, че колкото и болезнено да се

забиваше в пастора жилото на съвестта му, смъртоносната отрова по него идеше от ръката, протегнала се уж за помощ. Потаен враг се бе възползвал от лъжовното прикритие на грижовен и близък приятел, за да разстрои до дъно нежната душа на мистър Димсдейл. И Хестър не можеше да не се укорява, че ако беше проявила нужната любов към истината, нужното безстрашие и вяност, нямаше да позволи да се постави младият свещеник в положението, от което явно можеше да произлезе само зло и нищичко добро. Единственото ѝ оправдание беше, че не виждаше как другояче би могла да го спаси от падението, което щеше да бъде по-страшно и от нейното, освен да си мълчи за личността на Роджър Чилингуърт. Този бе мотивът ѝ да направи такъв избор, а сега ставаше ясно, че бе избрала по-голямата от две злини. И Хестър реши доколкото е възможно да поправи грешката си. След закалката на годините от тежки и сурови изпитания тя вече не се чувствуваше така безсилна пред Роджър Чилингуърт, както в онази нощ, когато, принижена от греха и измъчена до полуда от все още непривичното чувство за опозореност, бе разговаряла с него в затвора. За изминалото време тя бе успяла донякъде да се въздигне. Същевременно старецът бе паднал до нея, ако не и по-ниско, поддавайки се на презрения порив за мъст.

С една дума, Хестър Прин реши да се срещне с бившия си мъж и да направи всичко по силите си за спасението на жертвата, в която той бе впил нокти. И не след дълго такава възможност ѝ се удаде. Един следобед, както се разхождаше с Пърл в позатъntenите краища на полуострова, тя съзря стария лекар. С кошница в ръка и подпрян на тояга, той се оглеждаше за лечебни билки и корени.

Глава XIV

Хестър и лекарят

Хестър прати Пърл да си играе на брега с мидите и валмата от морски водорасли, докато тя поговори с билкаря. Детето литна като птичка, събу се и зацапа с белите си крачета по мокрия пясък. От време на време то се спираше и се взираше с любопитство в огледалото на локвите, специално оставено от отлива за него. Оттам го поглеждаше момиченце с бляскави тъмни къдри и дяволита усмивка в очите. Пърл, която си нямаше другарчета, му предлагаше да се хванат за ръце и да потичат. Но огледалното момиче също ѝ махаше с ръка, сякаш казваше: „Тук е по-хубаво. Ела ти при мен!“ Пърл нагазваше до колене и на дъното се появяваха ходилата ѝ, а някъде на заден план развълнуваната вода полюляваше искрящите отломки от нечия усмивка.

В това време майка ѝ запrikaзва доктора:

– Ще може ли да поговорим за нещо, което засяга и двамата ни?

– О, нима самата мистрис Хестър има нещо да каже на стария Роджър Чилингуърт? – отвърна той, като се изправи. – Много ми е драго! За вас отвсякъде се чуват такива хубави неща! Ето и снощи един съдия, човек мъдър и благоразумен, говореше за вас и ми пошушна, че в съвета са обсъждали дали не биха могли, без да накърнят общото благо, да свалят алената буква от вашите гърди. На място да умра, ако не съм се молил на съдията това да бъде сторено веднага!

– Не е работа на съдиите да снемат този знак – спокойно възрази Хестър. – Ако бях достойна да се освободя от него, той сам щеше да се отрони от гърдите ми или пък щеше да започне да се възприема по съвсем различен начин от околните.

– Носете си го тогава, щом така ви се харесва – отвърна докторът. – Жената трябва да бъде оставена сама да избира накитите си. С тази великолепна обшивка буквата стои много гиздаво на гърдите ви!

През цялото това време Хестър бе гледала втренчено стареца, изумена и потресена от промяната, настъпила в него през последните седем години. Не че се беше чак толкова състарил – макар да личеше, че годините му напредват, той изглеждаше добре за възрастта си и явно бе успял да се запази физически жилав, чевръст и енергичен. Ала онзи израз на мислителя и учения, на спокойния и тих човек, какъвто тя го помнеше, се бе стопил и вместо него по лицето му се бе изписало, макар и внимателно прикрито, някакво зорко, дебнещо, едва ли не ожесточено изражение. Роджър Чилингуърт как ли не се стараеше да се скрие зад усмивката си, обаче тя предателски разкривяваше физиономията му в подигравателна гримаса, така че черната му същност лъсваше като на длан. Случваше се от очите му

да започнат да изскачат червени пламъци, сякаш душата му бе клада от тлеещи главни, които лумваха понякога в гърдите му, раздухани от внезапния полъх на страстта. Той бързаше тозчас да ги потуши и после си даваше вид, сякаш нищо не е било.

С една дума, старият Роджър Чилингуърт бе ярко доказателство за това как човек може да се превърне в дявол, стига само да се захване с някакво пъклено дело за известно време. Нещастникът си бе навлякъл това превъплъщение със седемте години, в които се бе отдал на удоволствието да човърка в едно жестоко изтерзано сърце, да подклажда с още по-голяма сила мъките му и да се изпълва със злорадство.

Алената буква запари на гърдите на Хестър Прин. Пред нея стоеше още една погубена душа, за чието падение тя също носеше вина.

– Какво в лицето ми ви кара да ме гледате така настойчиво? – попита докторът.

– Нещо, за което, да можех да намеря достатъчно горчиви сълзи, бих плакала! – отвърна тя. – Но не за това, за оня злочест човек е думата ми.

– И какво за него?! – възкликна развълнуван старецът, сякаш изгаряше от желание да разговаря на тази тема и най-сетне бе срещнал единствения човек, с когото можеше да я сподели. – Да си призная истината, мистрис Хестър, тъкмо си мислех за този господин. Така че можете открито всичко да ми кажете и аз ще ви отвърна.

– Когато преди седем години за последен път говорих с вас – започна Хестър, – вие намерихте за добре да изтръгнете от мен обещание, че ще запазя в тайна бившата ни брачна връзка. И тъй като животът и честта на онзи мъж бяха в ръцете ви, не виждах какво друго ми остава, освен да изпълня вашата повеля. Но не без тягостни предчувствия поех този обет, защото, скъсала с дълга към всички други, аз запазвах своя дълг към него; а нещо сякаш ми шептеше, че го предавам, като се договарям с вас. Оттогава го следите неотлъчно по петите. Не го оставяте и крачка да направи сам. Ни най-малко, ни насън той не може да се отърве от вас. Тършувате из мислите му, с ръжен го ръчкате в сърцето! Стиснали сте за гърлото живота му и всеки ден го карате да умира, а той дори не подозира кой сте. Като позволих това, аз постъпих предателски спрямо единствения човек, на когото все още можех да остана вярна!

– Че какъв друг избор имахте? – попита Чилингуърт. – Само с пръст да го посочех, и от амвона щеше да се срути направо в тъмницата, а после сигурно и на бесилката щеше да увисне!

– По-добре така да беше! – отвърна Хестър Прин.

– Какво пък лошо съм му сторил? – отново попита Чилингуърт. – Повярвай, Хестър Прин, дори за царско възнаграждение никой не е полагал такива грижи, с каквито аз съм оградил това жалко попче. Ако не бяха те, животът му би изтлял в мъки за някакви си две години след вашето общо престъпление. Защото, Хестър, той не обладава душевна сила, каквато имаш ти, та да не се пречупи под товар, подобен на алената буква. Такава чудна тайна знам! Но стига! Всичко, познато на медицината, съм приложил за него. Това, че все още диша и крета по земята, е чисто моя заслуга!

– По-добре да бе умрял веднага! – рече Хестър.

– Да, право казваш! – извика старият Роджър Чилингуърт и очите му пуснаха пламъците на зловещия огън в сърцето му. – По-добре да бе умрял веднага! Защото никой смъртен не се е мъчил тъй, както той се мъчи. Още повече пред очите на най-лютия си враг! Той се догажда за съществуването ми. Усеща, че нечие влияние тегне като проклятие над него. Той е от най-чувствителните твари на Всевишния и някакво вътрешно чувство му говори, че не приятелска ръка дърпа сърдечните му струни и че втрещеният в него взор търси и намира само зло. Ама не знае, че ръката и погледът са моите. С типичната за неговия клан суеверност, той вярва, че е завладян от демон, който го терзае с ужасни сънища, с мисли на отчаяние, с угризения на съвестта и със загубата на всякаква надежда за прошка, та да му даде да разбере какво го чака след смъртта. А всъщност аз съм този, който го държи в сянката на постоянното си присъствие. Аз, човекът, най-подло оскърбен от него, дето живея само от отровата на най-жестока мъст, се намирам редом с него! О, не! Наистина не бърка той, като смята, че има работа с демон! Аз, простосмъртният, с човешкото сърце, нарочно се превърнах в демон, за да го измъчвам!

Докато изричаше тези думи, нещастният лекар вдигна в ужас ръце, сякаш се бе погледнал в огледало и на мястото на познатото изображение бе видял някакво страшилище. В такъв рядък миг, за който понякога се чака с години, човек е в

състояние да даде правдива оценка на моралния си облик. Не е изключено докторът никога преди да не бе се виждал как изглежда отстрани.

— Не ти ли стига вече да го мъчиш? — попита Хестър, като забеляза новия израз върху лицето на стареца. — Не ти ли се е изплатил напълно?

— Не, не! Той още е увеличил дълга си! — отвърна Роджър Чилингуърт и продължи вече не така разпалено, а все по-унило: — Помниш ли ме, Хестър, какъв бях преди девет години? Още тогава бях в есента на дните си, и то не в ранната си есен. Ала целият ми живот бе представлявал низ от мирни години на упорит труд, усърдие, вглъбение, отдадени честно за натрупването на моите знания, както и за благо на всички люде, макар последното да беше просто следствие от първото. Нямаше от моя по-кротък и невинен и така изпълнен с добрини живот. Не ме ли помниш? Може и да съм бил студен, ала не бях ли отзивчив към другите, всеотдайно благ, искрен, справедлив и ако не сърдечен, то поне постоянен в чувствата си? Не бях ли такъв?

— Точно такъв и много повече — каза Хестър.

— А сега какъв съм? — погледна я той в очите и озлоблението се изписа докрай по лицето му. — Казах ти вече — демон! И кой ме направи такъв?

— Аз! — изплака Хестър и потръпна. — Аз съм точно толкова виновна, колкото и той. Защо не изля гнева си върху мен?

— Оставих те на алената буква — отговори Роджър Чилингуърт. — Ако тя не е отмъстила за мен, никой не може да отмъсти!

Той докосна буквата и се усмихна.

— Тя отмъсти за теб! — рече Хестър Прин.

— Така си и знаех — каза лекарят. — Та какво ще искаш от мен във връзка с оня?

— Аз съм длъжна да открия тайната — каза твърдо Хестър. — Той трябва да познае истинския ти лик. Какво ще последва, не знам. Но поне най-сетне ще изкупи старата си вина за измаменото доверие на човека, когото погубих. Колкото до това дали да бъде потъпкано или запазено чисто неговото честно име и положение на този свят, а може би и животът му, той е в твоите ръце. Алената буква ме научи да обичам истината дори когато тя се връзва като нажежено желязо в душата, и аз не виждам за какво му е ужасът на такова пусто съществуване, че да те моля за милост. Прави с него каквото искаш! Нищо добро не го очаква, както не очаква мен, а и теб! Нищо добро не чака и малката Пърл! За нас няма изход от този омагьосан кръг!

— Жено, почти ми става жал за теб! — каза Роджър Чилингуърт, който не можа да не й се възхити — имаше нещо почти величествено в примирението, с което тя приемаше безнадеждността. — В теб се крият големи заложби. Ако случаят бе отредил да срещнеш преди моята любов друга, по-достойна, това бедствие можеше и да не ни сполети. Жал ми е за доброто, пропиляно в теб!

— А на мен ми е жал за теб — отвърна Хестър, — като гледам как омразата е превърнала един мъдър и справедлив човек във въплъщение на злото! Не би ли се опитал все пак да се освободиш от нечестивата сила и да си възвърнеш човешкия облик? Ако не заради него, то два пъти повече заради теб самия, прости и остави Всевишния да се погрижи за възмездиято! Току-що казах, че нищо добро не чака нито него, нито теб, нито мен; че ние заедно се лутаме в тоз мрачен лабиринт на злото и на всяка крачка се препъваме в греха, с който сме осеяли пътя си. Това не е така! За теб и само за теб би могло да има добро на този свят, тъй като ти си озлочестеният и в твойта власт е да простиш. Нима ще се откажеш от това единствено предимство и ще обърнеш гръб на тоз безценен дар?

— Мълчи, мълчи, Хестър! — смръщи се старецът. — Мене не е дадено да прощавам. Нямам аз такава власт, каквато казваш. Мойта стара, отдавна забравена вяра се възвръща, за да обясни всичките ни дела и мъки. Ти пося заразата на злото още с първата си крачка въвн от правия път, но от този миг нататък всичко вървеше по силата на някаква мрачна предопределеност. Не сте грешни вие, дето ме озлочестихте, защото грехът ви е само една общоприета илюзия. Нито пък аз съм заприличал на демон, като съм грабнал от лукавия службата му. Такава ни е била съдбата. Нека да разцъфти с пълна сила чернотата, както е било писано. А сега си иди и прави каквото искаш с онзи.

Той махна с ръка и отново се зае да събира билки.

Глава XV
Хестър и Пърл

И така Роджър Чилингуърт, старецът с изкривената фигура, чието лице дълго не оставяше на мира хората, колкото и да се мъчеха да го забравят, се прости с Хестър Прин и си тръгна прегърбен по пътя. Тук-таме той откъсваше по някоя билка или изравяше корен и ги пускаше в кошничката си. Пристъпяше полечка, а бялата му брада едва не се влачеше по земята. Хестър продължи някое време да го следи с поглед, завладяна от трепетно очакване, че ей сегичка младата пролетна тревичка ще се попари под стъпките му и ще полегне в лъкатушна кафява бразда сред околната весела зеленина. Беше ѝ чудно какви ли пък толкова билки се е заел да събира тъй усърдно старецът. Дали от земята, урочасана от злите му очи, нямаше – докосне ли я само с пръст – да наизникнат разни невиджани отровни буренаци? Или ще му бъде достатъчно да насити злобата си просто като превърне всичко здраво и полезно в растителния свят в отровно, смъртоносно биле? А слънцето, което тъй щедро къпеше земята с ярката си светлина, май него не го огряваше. Май недъгавото му тяло тънеше в кръг от зловеща тъмнина, накъдето и да се обърнеше. И за къде се бе запътил той сега? Ами ако вземеше да се продъни вдън земята, пък да остави след себе си – сякаш с гръм ударено – парче пустиня, че след много време там да плъпнат и да дадат размах на своята грозотия старо биле, кучи дрян, буника и всичко най-противно, което би могло да се навъди в този климат? Или, току-виж, ще се разпери и ще се понесе с крила на прилеп – все по-отблъскващ на вид, колкото по-нависоко се издига.

– Грях или не грях – отсеке с раздразнение Хестър Прин, все още загледана подире му, – но аз го ненавиждам!

Тя се кореше за омразата си, но това не ѝ помагаше да я превъзмогне или намали. Опитите ѝ да се пребори с нея само ѝ напомняха отдавна миналите дни в далечната страна, когато вечер ученият излизаше от уединения си работен кабинет, за да поседи и да се погрее пред домашното огнище и пред усмивката на младата си съпруга. Той казваше, че има нужда от топлината на тази усмивка, за да прогони от сърцето си студенината, сковала го през дългите самотни часове на четене. Тогава тези вечери ѝ се бяха виждали щастливи, ала гледани през призмата на по-нататъшната ѝ зловеща орис, те се нареждаха сега сред най-неприятните ѝ спомени. Тя се удивляваше как въобще е могло да има такива сцени! Как въобще са я накарали да се омъжи за него! За нея нямаше престъпление, за което по-горчиво да се кае, от това, че бе търпяла и дори бе отвърщала на хладните му докосвания, че бе го оставяла да се разтапя, като я гледаше как му се усмихва и слива поглед с неговия. Не ще и дума, че каквото и да бе препатил Роджър Чилингуърт впоследствие, то бе нищо в сравнение с неговата подлост, когато на времето се бе възползвал от неопитното ѝ сърце и я бе подвел да мисли, че е щастлива с него.

– Да, мразя го! – повтори Хестър още по-рязко. – Той ме измами! Той ми причини много по-голямо зло, отколкото аз на него!

Горко на мъжете, които спечелват ръката на жена, без да завоюват докрай сърцето ѝ. И те като Роджър Чилингуърт не ще убегнат печалната съдба – щом се яви някое по-силно привличане и пробуди всички чувства, на които жената е способна – да бъдат упреквани дори за спокойствието и доволството – това мраморно подобие, което са ѝ представяли за истинското щастие. Редно би било обаче Хестър отдавна да е забравила тази обида. Какво означаваше тогава нейната непримиримост? Нима през всичките тези седем дълги, мъчителни години, в които алената буква ѝ беше причинила толкоз горест, тя не бе успяла да намери дори и капка разкаяние?

Чувствата, които Хестър изпита през миговете, докато уродливата фигура на стария Роджър Чилингуърт се изгуби от погледа ѝ, хвърлиха мрачна светлина върху душата ѝ и откриха там много неща, които тя иначе не би признала.

Старецът се скри и грешницата повика момиченцето:

– Пърл! Детето ми! Къде си?

За времето, докато майка ѝ разговаря със стария билкар, неуморната Пърл не се бе оставила да скучае. Както вече казахме, тя първо се бе опитала да поиграе с отражението си във водата. Беше го канила при себе си и след като то се бе побояло да излезе, сама бе потърсила начин да проникне в неговия свят на безплътна земя и

недостижимо небе. Стигнала до убеждението, че или тя, или отражението не са истински, малката си бе намерила по-добро занимание. Направи си лодчици от брезова кора, натовари ги с черупки от охлюви и изпрати в огромния океан флотилия, която надвишаваше по брой всички рейсове, набрани от който и да било търговец в Нова Англия. Но повечето от съдовете ѝ заседнаха на брега. После Пърл хвана за опашката един жив морски рак, плени няколко морски звезди и сложи една медуза да се топи на припека. Сетне гребна с шепи пяна от гребена на прииждащия прилив, плисна я по посока на вятъра и се втурна презглава да улови снежинките ѝ, преди да са стигнали земята. Забелязала ято крайбрежни птици, които пърхаха и кълвяха по брега, палавницата напълни престилката си с камъчета и погна по скалите мъничките морски птички, замеряйки ги с удивителна сръчност. Тя бе почти сигурна, че е ударила едно сиво птиче с бяло под гушката и му е счупила крилото. Приплясвайки с другото, то се отдалечи, а лудетината въздъхна и играта ѝ се отщя – стана ѝ мъчно, че бе наранила едно малко създание, волно като морския бриз и като самата нея.

Накрая Пърл насъбра най-различни видове морска трева и си изплете нещо като голям шал или наметало и венец за главата, с които заприлича на малка русалка. Тя бе надарена като майка си в моделиерството. За завършек на русалската си премяна детето се постара да направи от стиска дълги водорасли копие на познатото украшение върху майчините гърди. Буквата „П“, само че в свежозелено, а не в алено. Навело брадичка, момиченцето се загледа с особено любопитство в нея, сякаш тя бе единственото нещо, чийто скрит смисъл то бе пратено на този свят да разгадае.

„Интересно дали майка ще ме пита какво означава това!“ – помисли си Пърл. И тъкмо в този миг тя чу майчиния глас и пърхаша леко като морска птичка, се появи при Хестър Прин и със смях се понесе в танц, сочейки емблемата на гърдите си.

– Моя малка Пърл – продума Хестър след кратко мълчание, – зелената буква на детските ти гърди не носи никакво значение. Но знаеш ли ти, детето ми, какво значи буквата, която твоята майка е обречена да носи?

– Да, майко – отвърна детето, – това е главно „П“. Ти ми го показва в буквара.

Хестър се вгледа внимателно в детското лице, но въпреки познатия особен израз, появил се в черните очи, не можеше да бъде сигурна дали Пърл знае смисъла на символа. И изведнъж тя бе обзета от болезнено желание да получи отговор на този въпрос.

– Знаеш ли, дете, защо майка ти носи тази буква?

– Как да не знам! – отвърна Пърл, като я гледаше многозначително. – По същата причина, поради която пасторът се държи за сърцето.

– И каква е таз причина? – попита Хестър, като отначало се засмя на нелепата детска асоциация, но изведнъж се сепна и пребледня. – Какво общо може да има буквата с друго сърце освен с моето?

– Е, майко, повече не знам – отговори Пърл с по-сериозен тон от обикновено. – Попитай онзи дядо, с когото си говореше. Може той да ти отвърне. Но най-сериозно, майчице, я ми обясни, какво означава алената буква? И защо я носиш на гърдите си? И защо свещеникът се държи за сърцето?

Тя стисна в шепички ръката на майка си и я загледа в очите с такава настойчивост, каквато рядко можеше да се види в проявите на буйната ѝ, капризна натура. На Хестър ѝ дойде наум, че Пърл може би по детски се опитва да спечели доверието ѝ и прави каквото може и както знае да намери допирни точки за близост. Това разкриваше една неочаквана страна в характера на малката. До този момент майката, макар да я обичаше, както се обича единствено близко същество, не смееше да очаква от нея по-голяма взаимност от тази, която би ѝ дал своенравният априлски вятър. Постоянно увлечен в празните си забави, той понякога изпада в пристъпи на необясними бурни чувства, проявява раздразнителност дори когато е в най-добро настроение, а притиснеш ли го до гърдите си, по-скоро ще те смрази, вместо да те приласкае. И за да изкупи вината си от тези простъпки – кой знае по какви съображения, – ще вземе нявга да целуне страните ти с колеблива нежност, ще поразбърка косите ти и ще се върне пак към игрите си, като остави в сърцето ти една радостна мечта. И това, забележете, бе майчината оценка за характера на Пърл. Страничният наблюдател би намерил там предимно неприятни черти и би ги разгледал в още по-черна светлина. Но сега Хестър започна да се убеждава, че със своята необикновена зрелост и интелигентност Пърл сигурно бе пораснала достатъчно да ѝ

стане приятелка и да научи онези нейни страдания, които тя би могла да й довери, без да прояви неуважение нито към себе си, нито към дъщеря си. В още неоформения характер на малката вече се забелязваха заложените от самото начало здрави корени на непоколебима смелост, независимост, упорита гордост, която би могла да прерасне в чувство за собствено достойнство, както и убийствено презрение към много неща, които при по-внимателно вглеждане биха се оказали опетнени с фалш. Тя бе способна и на обич, макар да я проявяваше по най-неприятен начин засега, също както и най-хубавият плод е тръпчив и горчи, когато е зелен.

„Лошото й наследство от мен наистина ще трябва да е много тежко – мислеше си Хестър, – ако при такива ценни качества от това палаво дете не израсне благородна жена.“

Непреклонният стремеж на Пърл да проумее загадката на алената буква като че ли бе вродена нейна особеност. Още от първите дни на съзнателния си живот тя се зае с това, като да бяха й възложили такава мисия. Хестър често си мислеше, че провидението бе надарило детето с тази изявена склонност предвид заслуженото възмездие, и никога досега не бе и хрумвало да се запита дали пък тук не бе скрита и неговата милост и прошка. И ако на малката се погледнеше с вяра и упование като на духовен пратеник, а не като на простосмъртно дете, дали пък нямаше да се окаже, че тя има за задача да утеши сърцето на майка си, което мъката бе превърнала в ледена гробница, и да й помогне да се освободи от страстта, бушувала в нея преди, а и до днес все още жива и неспяща, макар и окована в сърцето-гробница?

Такива мисли се въртяха сега в главата на Хестър, при това те бяха дотолкова отчетливи, все едно, че някой й ги шепнеше в ухото. А в туй време малката Пърл държеше ръката на майка си и загледана в очите й, за кой ли път повтаряше мъчителните си въпроси:

– Какво означава буквата, майко? И защо я носиш? И защо пасторът се държи за сърцето?

„Какво да й кажа? – мислеше си Хестър. – Не, не мога да платя такава цена за близостта на детето.“

А на Пърл рече:

– Глупачето ми, що за въпроси са това? На този свят има много неща, за които децата не бива да питат. Какво мога аз да знам за сърцето на пастора? А пък алената буква я нося заради сърмената й обшивка!

Седем години Хестър Прин не бе си позволила ни веднъж да излъже относно знака на гърдите си. Вероятно той бе талисман на някакъв суров ангел-хранител, който сега я напусна, като разбра, че въпреки строгия му контрол над сърцето й в него се бе промъкнало някакво ново зло или пък старото си бе останало непрогонено. Що се отнася до малката Пърл, загрижеността скоро напусна лицето й.

Ала с това въпросите й не се свършиха. Неколкократно по пътя към къщи, а също така по време на вечерята, докато я слагаха да спи и дори веднъж след като вече изглеждаше дълбоко заспала, Пърл поглеждаше майка си лукаво.

– Майко – питаше тя, – какво означава алената буква?

А на сутринта, щом се събуди, вдигна глава и зададе другия въпрос, който по необясними причини свързваше със запитванията си относно алената буква:

– Майко! Майко! Защо пасторът се държи за сърцето?

– Млъкни, лошо дете! – скара й се майката тъй грубо, както никога досега. – Не ме ядосвай, че да не те затворя на тъмно в килера!

Глава XVI

Разходка в гората

Хестър Прин остана твърда в решението си да открие пред мистър Димсдейл истинския лик на човека, проникнал в съкровения му свят, каквито и допълнителни страдания или неприятни последствия да навлечеше това. Ала няколко дни тя напразно търси среща с него по време на обичайните му разходки за размисъл покрай морето или по гористите хълмове около селището. Не би имало нищо нередно, разбира се, и белоснежната репутация на свещеника не би пострадала, ако Хестър го посетеше в кабинета му, където множество покаяли се души бяха изповядвали грехове, възможно

също тъй черни като този, белязан с алената буква. Но било поради страха си от тайната или явна намеса на Роджър Чилингвурт, било поради подозренията, които гузното й сърце приписваше там, където никой друг не би могъл да ги изпита, а също и поради това, че и на двамата ще им е нужен необятният простор на целия свят, за да могат да дишат, докато разговарят, на Хестър дори не й мина през ума мисълта за друго, по-ограничено място за среща освен под открито небе.

Най-сетне, докато се грижеше за един болен, при когото бяха викали мистър Димсдейл да му чете молитва, тя научи, че предния ден пасторът бе отишъл при апостол Елиът*50 и покръстените от него индианци; както и до кое време се очаква да се завърне на другия ден подир пладнe. И така в съответния час Хестър взе малката Пърл, която по принуда я придружаваше във всичките й обиколки, колкото и неудобства да й създаваше това, и тръгна на път.

[*50 Джон Елиът (1604–1690) – пуритански свещеник, прославил се като мисионер сред индианците в Масачузетс. Превел на езика на коренните жители Стария и Новия завет.]

Двете страннички напуснаха полуострова и навлязоха в материка, а пътят се превърна в малка пътечка, която се губеше в плътната прегръдка на тайнствената девствена гора. През непрогледната черна завеса на дърветата едвам-едвам просветваше небето и в този вид гората напомняше на Хестър за духовните дебри, в които тя се бе лутала тъй дълго. Денят бе студен и мрачен. Небето бе забулено с облаци, ала един лек ветреца току ги поместваше и тук-таме по някой самотен слънчев лъч палаво се прокрадваше на пътя. Тази мимолетна жизнерадост обаче се появяваше непременно в най-отдалечената точка на гората, до която погледът достигаше. Веселият лъч, чиято игривост бе приглушена от преобладаващия тъжен тон, тутакси изчезваше, щом се приближеха до него, и изоставените му танцови площадки изглеждаха още по-унили без обещания си блясък.

– Майко – заговори малката Пърл, – слънчевите лъчи не те обичат. Виж как бягат от теб и се крият. Страхуват се от нещо на гърдите ти. Ето ги на, играят си там, в далечината. Постой тук, а аз ще изтичам да ги хвана. Аз съм малка и те няма да избягат от мен, защото още нямам нищо на гърдите си!

– И да не дава Господ да имаш, детето ми – каза Хестър.

– Защо, майко? – попита Пърл, която, едвам захванала да тича, се закова на мястото си. – Няма ли да дойде то от само себе си, когато порасна?

– Тичай, детето ми, да хванеш лъчите, че скоро ще изчезнат – отвърна майката.

Пърл се втурна стремглаво и Хестър с усмивка забеляза, че слънчевата светлина не й убягна. Окъпана във великолепия й блясък и грейнала сама от оживлението, което устремният бяг възбужда, тя стоеше и се смееше. Сякаш намерило желано другарче за игра, слънцето не искаше да се откъсне от детето и майката успя да се приближи само на крачка от вълшебния кръг.

– Сега ще си отиде – заклати глава Пърл.

– Виж! – отвърна с усмивка Хестър. – Ако се протегна, и аз ще си хвана.

Ала когато се опита да го стори, сиянието се скри или ако съдеше по лъчезарното изражение, затанцувало по лицето на Пърл, майката би могла да заключи, че детето го е погълнало и навлязат ли на по-закътано и сенчесто в гората, ще започне да го излъчва. Нищо друго не поразяваше тъй Хестър, както неизчерпаемата жизнерадост на малката, която говореше за някаква нова, ненаследена сила в природата й. Тя не страдеше от тъгата, вродена като скрофулозата в почти всички деца напоследък заради бедите на прародителите им. Може и нейното да бе един вид болест, последствие от яростната енергия, с която Хестър се бе борила с мъките си до раждането на Пърл. Във всеки случай с твърдостта и металическия блясък, които придаваше на характера й, това качество никак не я правеше по-чаровна. На малката й липсваше онова, което на някои липсва цял живот – скръб, която дълбоко да я покрусил и така да събуди човешината и съчувствието в нея. Но Пърл имаше още много време!

– Ела, детето ми! – каза Хестър, като се оглеждаше от мястото, където Пърл бе стояла неподвижно в слънчевата заря. – Ела да влезем между дърветата да поседнем.

– Аз не съм уморена, майко – отвърна момиченцето, – но ти можеш да поседиш, ако ми разкажеш една приказка.

– Приказка, детето ми? А за какво?

– Ами за Черния човек – отвърна Пърл, като хвана майка си за роклята и я

погледна полусериозно, полудяването. – Разкажи ми как той броди из гората и носи книга – голяма, тежка книга с железни закопчалки. И как този страшен Черен човек дава на всеки срещнат в гората книгата и едно желязно перо, за да се подпише в нея с кръвта си. А после го бележи по гърдите е клеймото си! Ти, майко, срещала ли си го?

– Кой ти разправя всичко това, Пърл? – попита майката, познала в думите ѝ едно от суеверните предания, разпространявани по онова време.

– Бабата до камината ми го разказа снощи, докато ти се грижеше за болния – отвърна детето. – Само че тя мислеше, че спя и не чувам. Каза, че много, много народ го е срещал тук, подписвал се е в книгата му и е бил белязан. Виждала го е и злата стара мистрис Хибинс. И още бабата рече, майко, че твойта алена буква е от Черния човек и че тя гори с червен пламък, когато посред нощ се срещаш с него в тъмната гора. Вярно ли е това, майко? Срещаш ли се с него нощем?

– Било ли е да се събудиш и да не ме видиш? – попита Хестър.

– Не, не е било – отговори детето. – Но ако се страхуваш да ме оставяш сама, вземи ме с теб в гората. Много ми се иска да дойда. Само кажи ми, майко, има ли наистина такъв човек? Срещала ли си го някога? И това неговият знак ли е?

– Ще ме оставиш ли веднъж завинаги на мира, ако ти кажа? – попита майката.

– Да, само ми кажи.

– Вярно е, срещала съм го веднъж. Алената буква е неговият знак!

Докато разговаряха така, те се отдалечиха достатъчно навътре в гората, за да не бъдат забелязани от случайни минувачи по пътеката. Стигнаха до една разкошна могила от мъх, която век назад бе представлявала гигантски бор, с корени и ствол, потопени в мрачната сянка, и чело извисено към небето, и седнаха. Намираха се в малка долчинка, с полегати, осеяни с изсъхнали листа склонове. По средата ѝ минаваше поточе, рукнало по корито от окапали удавени листа. Дърветата, надвиснали над него, с огромните си клони понякога преграждаха течението и ставаха причина да се образуват водовъртежи и тъмни вировете, а там, където водата бягаше по-стремглаво, на дъното се виждаше кафяв, искрящ пясък и по него камъчета. Плъзнеха ли поглед по течението на бързея, някое време те все още виждаха отблясъци от водата, които обаче скоро изчезваха безследно сред гъсталака от стволове и храсти и разхвърляните канари, обрасли със сив лишей. Гигантските дървета и гранитните блокове като че нарочно се мъчеха да прикрият пътя на ручея, уплашени да не би с бърливостта си той да издаде какво е скрито в сърцето на старата гора, откъдето извираше, или да изпише съкровенията ѝ тайни на гладката повърхност на някой вир. И действително, като се прокрадваше напред, поточето непрекъснато си ромолеше нещо мило, тихо и успокояващо, но същевременно и тъжно, с гласа на невидяло радост дете, на което не му е до веселие в обкръжението на тъжни хора и мрачни събития.

– Ох, поточе! Глупаво и скучно поточе! – възкликва Пърл, като послуша хленча му. – Защо си така тъжно? Я да се развеселиш и да не пъшкаш и мърмориш постоянно!

Но за краткия си живот в гората бързеят бе преживял нещо тъй сериозно и важно, че не можеше да се удържи да не говори за него и само за него. Пърл си приличаше с потока по това, че и нейният живот бликаше от също толкова тайнствен извор и преминаваше през също такива мрачни дебри. Но за разлика от него тя танцуваше, искреше и бърбеше безгрижно по пътя си.

– За какво разказва това печално поточе, майко? – попита детето.

– Ако ти си имаше своя мъка – отвърна майката, – то би ти говорило за нея, както сега на мен ми говори за моята. Но аз чувам стъпки по пътеката и шум от отместване на клони. Иди си поиграй, а аз ще поговоря с човека, който идва.

– С Черния ли, майко?

– Върви играй, дете – повтори майката. – Но да не ходиш много надалеч и да се върнеш мигом, щом те повикам.

– Добре, майко. Но ако това е Черния човек, ще ми разрешиш ли да остана за малко да го видя с голямата книга под мишница?

– Върви, глупаче! – каза майката нетърпеливо. – Какъв ти Черен човек! Ей го, вижда се вече през дърветата – това е пасторът.

– Вярно, майко – каза детето. – И виж, държи се за сърцето. Да не би когато се е подписвал в книгата на Черния, той да го е белязал на това място? А защо не носи знака си отгоре, като тебе, майко?

– Бягай, дете, стига си ме ядосвала! – извика Хестър Прин. – Но далече не ходи. Гледай винаги да чуваш ромона на ручея.

Детето тръгна успоредно на потока и запя, търсейки по-весели вариации върху тъжната му тема. Ала той не се утешаваше и продължаваше да разказва непонятната си история за нещо тайнствено и печално, което се бе случило или щеше да се случи в мрачната гора. Тогава Пърл, която за краткия си живот се бе нагледала на мрачност и униние, реши да сложи край на всякакво вземане-даване с плачливия ручей и се захвана да бере теменужки, съсънки и алени кандилки, израсли в пукнатините на една висока скала.

Когато малката палавница изчезна, Хестър се приближи към пътеката, но тъй че да остане скрита в черната сянка на дърветата. Тя съзря пастора да идва съвсем сам и да се подпира на тояга, отрязана нейде по пътя. Той изглеждаше изнемощял и слаб и на лицето му се бе изписало такова малодушие и отчаяние, каквото нивга не беше се показвало по улиците на градчето или на друго място, дето биха могли да го забележат. Тук, в пълното усамотение на гората, което само по себе си би било тежко изпитание за духа, унинието на пастора бе повече от явно. В походката му личеше някакво равнодушие, сякаш той не виждаше защо трябва да направи и крачка още, а би се радвал – ако въобще нещо можеше да го зарадва – да се строполи под най-близкото дърво и да не мръдне повече оттам. Листата на дърветата можеха да го засипят и земята да се издигне и да го покрие, все едно дали е жив или мъртъв. Смъртта бе нещо прекалено определено, за да я желае или избягва.

В страданието на преподобния мистър Димсдейл Хестър не видя друга конкретна, жива проява, освен, както бе отбелязала малката Пърл, че се държи за сърцето.

Глава XVII

Пасторът и енорияшката

Макар да вървеше бавно, свещеникът вече отминаваше, а Хестър не можеше да намери глас да го повика. Най-сетне успя да прошепне името му:

– Артър Димсдейл! – Сетне го повтори по-силно, но дрезгаво: – Артър Димсдейл!

– Кой ме вика?

Пасторът в миг се овладя и изправи снага като човек, заварен в момент на слабост, която би искал да прикрие. Хвърлил разтревожен поглед по посока на гласа, той съзря нечий силует между дърветата, който с тъмното си облекло до такава степен се сливаше с околния сумрак на заоблаченото небе и гъстата шума, че не бе ясно жена ли е или сянка. А може да беше и призрак, избягал от мислите на пастора, за да го преследва в земния му път?

Той пристъпи още крачка и видя алената буква.

– Хестър! Хестър Прин! Ти ли си? Жива ли си още?

– Да, аз съм! – отвърна тя. – Жива съм, доколкото въобще съм била жива тия седем години! А ти, Артър Димсдейл, ти жив ли си?

Нямаше нищо чудно в това, че двамата поставяха под съмнение земното съществуване на другия, тъй като се съмняваха и в собствената си реалност. Странната им среща в тъмната гора по-скоро приличаше на първа среща в задгробния свят на две души, които – тясно свързани в предишния живот, ала още непривикнали с новото си състояние и с обществото на безплътни – се гледаха сега с взаимен ужас. Макар и сам превърнат в призрак, всеки един от тях бе съкрушен при вида на другия. Ужасяваха се и от себе си, защото в минути на сътресение като тези човек е принуден както никога да се замисли и да осъзнае всичко, което е преживял. Те видяха душите си, отразени с всичките подробности в огледалото на отминаващия миг. Обзет от страх и трепет, бавно и сякаш по принуда, Артър Димсдейл протегна вкочанената си ръка и докосна ледените пръсти на Хестър Прин. Ала колкото и да бе студено, ръкостискането ги избави от най-тягостното в срещата им. Те почувствуваха, че са си същите или най-малкото са от един свят.

Безмълвно, защото на тях не им трябваша думи, за да се разбират, двамата се отправиха едновременно към гъсталака, откъдето се бе появила Хестър, и се отпуснаха върху купчината мъх, на която тя бе седяла с Пърл. Когато отново бяха в състояние да разговарят, те започнаха да си разменят баналности – като най-обикновени познати

– за мрачното небе, за приближаващата буря и за здравето си. Така лека-полека стигнаха до темите, тегнещи дълбоко в сърцата им. Тъй дълга бе разлуката, отредена им от случая и от съдбата, че им бе необходимо с нещо леко и неангажиращо да открехнат вратите на сериозния разговор и да преведат през прага му истинските си мисли.

След някое време свещеникът погледна Хестър Прин в очите.

– Хестър – попита я той, – ти намери ли покой?

Печално усмихната, тя сведе поглед към гърдите си.

– А ти?

– Не! За мене няма нищо освен отчаяние! – отвърна пасторът. – А и мога ли да очаквам друго, като се знам какво представлявам и докато живея по този начин? Да бях безбожник, човек без съвест, негодник, отдаден на най-долните си скотски страсти, отдавна мир да съм намерил. Пък можех и въобще да не го губя! Ала с душа като моята това е невъзможно, че всичките ми добродетели, най-ценните ми качества, с които Господ ме е надарил, са се превърнали в мои мъчителни. Няма по-злочест от мене, Хестър!

– Хората те почитат – възрази Хестър. – И неслучайно – та ти им правиш толкова добрини! Нима това не ти носи никаква утеха?

– Само още по-нечастен ставам, Хестър! По-нечастен! – отвърна свещеникът с горчива усмивка. – А колкото до добрините, които уж извършвам, за мене те не са нищо повече от самозаблуда. Как би могла една изгубена душа да спасява другите? Как тя, осквернената, ще ги пречиства? А уважението на хората... Как бих искал то да се превърне в презрение и ненавист! Що за утеха ми е, Хестър, като се изправя пред амвона, да срещам толкова очи, обърнати към мен, все едно, че лицето ми излъчва небесна светлина? Да виждам жаждата за Божията правда в моите миряни, които ме слушат, сякаш им говоря с огнения език на апостол? И после да се вглеждам в себе си, в мерзката душа, която те обожествяват? Как горчиво и през сълзи съм се смял, когато съм сравнявал как изглеждам и какво съм всъщност. А с мен се смееше и сатаната!

– Несправедливо съдиш – укори го меко Хестър. – Ти си се разкалял дълбоко и от сърце за греха си и той е останал далеч зад тебе в миналото. Животът ти сега е не по-малко свят, отколкото изглежда в очите на хората. Защо такова разкаianie, което е скрепено с печата на добри дела, да не е истинско и да не утешава?

– О, не, Хестър! – възкликна свещеникът. – То е абсолютно кухо! Студеният му труп не може с нищичко да ми помогне. Аз се каях, каях, но не можах да се разкая. Инак отдавна да съм хвърлил маската си на лъжовна светост и хората да са ме видели такъв, какъвто ще се изправя пред Страшния съд. Щастлива си, Хестър, че носиш алената буква открито на гърдите си! А мойта ме изгаря отвътре. Не можеш да си представиш какво облекчение е за мен след кошмара на седемгодишно притворство да срещна поглед, който не се заблуждава. Да имах поне едничък приятел или най-лют враг, към когото да се обръщам ежедневно, когато се почувствувам зле от хорските похвали, и той да ме има за най-долния от всички грешни люде, то би могла тогаз душата ми да оживее. Дори такава мъничка частица от истината би могла да ме спаси! А то сега съм изпълнен само с лъжа и пустота, и смърт!

Хестър го погледна в очите, но се побоя да заговори. Ала като изля тъй бурно чувствата си, които бе потискал толкова години, пасторът неволно доведе разговора тъкмо до онова, за което тя бе дошла. Хестър превъзмогна страха си и започна.

– Такъв приятел, какъвто току-що си пожела, с когото да оплакваш греха си, съм ти аз, твоята съучастница. – Тя отново се поколеба, но направи усилие над себе си и продължи: – Имаш си и враг, с когото отдавна живееш под един покрив!

Свещеникът ахна, скочи на крака и се стисна за сърцето, сякаш искаше да го изтръгне от гърдите си.

– Какво каза? – извика той. – Враг? И то под моя покрив! Какво значи това?

Хестър вече съзнаваше какво огромно зло бе причинила на тоз нечастен мъж, като го бе оставила да лъже с години, когато и миг дори би бил пагубен за него, защото го предаваше в ръцете на злодея. Самото присъствие на врага, както и да се прикриваше, бе достатъчно, за да разстрои душевното равновесие на един толкова чувствителен човек като Артър Димсдейл. На времето Хестър не го отчиташе или навярно ожесточена от собственото си нещастие, бе оставила свещеника да тегли

теглото си, което тогава не ѝ се струваше чак толкова непоносимо. Ала напоследък, след нощното му бдение, тя се бе трогнала и разнежила. За пръв път разбра какво бе на сърцето му. Нямаше съмнение, че постоянната близост на Роджър Чилингуърт, тайната отрова на злонамереността му, която поразяваше всичко наоколо, и узаконеното му вмешателство като лекар във физическите и духовните страдания на свещеника бяха максимално използвани против жертвата. С помощта на тези обстоятелства съвестта на мистър Димсдейл бе подлагана на постоянен тормоз не за да му се причинява благотворна, лековита болка, а за да се смущава и разстройва душата му. Всичко това не можеше да не доведе до лудост на земята и до вечно отчуждение от Бога и от истината след смъртта, което навярно е като безумието приживе.

Ето до какво падение бе довела Хестър човека, когото някога бе обичала и защо да не си го кажем – продължаваше да обича тъй страстно! Тя бе проумяла – както бе казала и на Роджър Чилингуърт, – че несравнимо по-добре би било да се жертвува доброто име на свещеника, та дори и животът му, пред участта, която му бе избрала. И сега с радост би се хвърлила в краката на Артър Димсдейл и би умряла върху ложето от горска шума, само да не трябваше да му се признава в такъв ужасен грях.

– О, Артър – извика тя, – прости! Във всяко друго отношение съм се старала да живея честно. Искреността бе единствената добродетел, която ми оставаше, и аз успях да я запазя и пред най-тежките изпитания. Ала когато твоето добро, животът ти, честта ти бяха сложени на карта, аз взех страната на измамата. Но дори в името на живота лъжата не води до нищо добро. Не се ли досещаш какво ще ти кажа? Старият доктор, който се представя под името Роджър Чилингуърт, е моят мъж!

Буреносният поглед на свещеника напомни за онзи дяволски примес към инак възвишената му, чиста и въздържана натура, чрез който сатаната се надяваше да завладее докрай душата му. Никой досега не бе гледал Хестър тъй смръщено и свирепо. Макар да трая само миг, яростта преобрази пастора до неузнаваемост. Ала в страданието си той бе изгубил и по-първичните си сили, та не бе способен на повече от мимолетен изблик. Свещеникът се свлече на земята и зарови лице в шепите си.

– Трябваше да се досетя! – промълви той. – Та аз го усещах! Нима естественото отвращение, което се надигна в сърцето ми, когато го видях за първи път, и което продължавах да изпитвам при всяка наша следваща среща, не бе достатъчно да ми открие тайната? Защо не си го обясних? О, Хестър, ти нямаш никаква представа за ужаса на моето положение! За срамното, недостойно и отвратително разголване на болното и грешно сърце пред очите на оновова, който се изпълва от злорадство! Нещастнице, ти си отговорна за това! Не мога да ти го простя!

– Ще ми простиш! – извика Хестър и падна върху мъртвите листа до него. – Бог ще ме накаже, но ти прости!

Неочаквано, в порив на отчаяна нежност, тя го прегърна и притисна главата му до гърдите си, без да се смущава, че страната му се опира в алената буква. Напразни бяха опитите му да се освободи. Хестър го държеше здраво в обятията си, за да не му даде възможност да я гледа осъдително. Седем дълги години тази самотна жена бе търпяла свъсените погледи на всички наоколо и ни веднъж не беше свела изпълнените си с тъга и решителност очи. Нито пък небето я бе убило с гнева си. Но неодобрителната гримаса на този блед, изнемощял и дълбоко покрусен грешник беше смърт за нея!

– Ще ми простиш ли? – повтаряше тя непрестанно. – Недей ме гледа тъй сурово! Ще ми простиш ли?

– Прощавам ти! – отвърна най-сетне пасторът някъде дълбоко от бездната на скръбта си, но вече без раздразнение. – Прощавам ти от все сърце и нека Господ да прости и двамата ни! Не сме ний с тебе, Хестър, най-грешните на този свят. Има един, който е паднал по-ниско и от окаляния пастор! Мъстта на стареца е по-черна от моя грях. Защото той е потъпквал най-невъзмутимо неприкосновеността на човешкото сърце. А ние с теб не можем да бъдем обвинени в такова тежко престъпление.

– О, не! – прошепна тя. – Това, което извършихме ние, имаше свое свято оправдание. Така поне на нас ни се струваше и си го казвахме един на друг. Не помниш ли?

– Мълчи, Хестър! – каза Артър Димсдейл и стана. – Разбира се, че помня!

Те отново седнаха един до друг, със стиснати ръце, върху обраслия с мъх дънер на падналото дърво. Това бе най-мрачният час в живота им, към който тъй дълго бяха

вървели в сгъстяващата се тъмнина. Но в него се таеше и някакво очарование, което ги караше да стоят и да го продължават с още миг и после с още един и още един... В непрогледната гора, която ги заобикаляше, дърветата скрипяха от поривите на вятъра. Тежките клони се огъваха над главите им, а величествените борове сякаш си разказваха със скръбни стонове тъжната история на двойката под тях или й вещаеха нещастие.

А те стояха и стояха. Каква потискаща печал навяваше горската пътечка, която трябваше да ги отведе обратно в града, за да поеме Хестър пак позора си, а пасторът – жестоката подигравка на празната си слава! И те останаха още миг в мрака на тази гора – несравнимо по-ценен от слънчевата позлата. Тук, където само пасторът я виждаше, алената буква повече не пареше върху гърдите на грешницата! Тук, където ниции освен нейните очи не го следяха, Артър Димсдейл, измамникът пред Бога и пред света, можеше за малко пак да бъде честен!

Внезапно той потръпна, сепнат от някаква мисъл.

– Хестър! Какъв ужас! Роджър Чилингуърт знае за намерението ти да ми откриеш кой е. Ще продължи ли тогава да пази тайната ни? Какво ли ново отмъщение ще измисли?

– Той по природа е някак си потаен – отвърна Хестър замислено – и това особено се засили у него, откакто се зае с тайното си отмъщение. Струва ми се, че няма да ни издаде, а ще потърси други средства да засити мъстта си.

– Ами аз? Как ще живея аз и ще дишам един въздух с този смъртен враг? – възкликна Артър Димсдейл, като се сгърчи и по навик се хвана с разтреперана ръка за сърцето. – Кажи какво да правя, Хестър! Ти си силна, ти решавай!

– Не бива повече да живееш с него – натърти Хестър. – Не бива да го оставяш да урочасва сърцето ти с лошия си поглед!

– Това би било много по-ужасно и от самата смърт! – отвърна свещеникът. – Но как да го избягна? Какво ми остава да направя? Да взема отново да се хвърля връз сухата шума, както когато ми каза кой е? Да падна и тозчас да умра?

– Уви, дотам ли чак си стигнал – каза Хестър и очите й плувнаха в сълзи, – че да умреш от слабост? Защото нямаш друга причина!

– Гневът Божи тегне върху ми – отвърна каещият се свещеник. – Твърде е лют, за да се боря с него.

– Бог би се смилил – възрази Хестър, – ако намериш сили да се възползуваш от милостта му.

– Ти си силна и за двама ни – рече той. – Научи ме какво да правя.

– Толкова ли е малък светът? – удиви се Хестър и впи поглед в очите му, с който неусетно му преливаше нови сили и повдигаше съкрушения му дух. – Да не би светът да свършва с градеца, дете довчера беше безлюден горски пущинак като този около нас сега? Къде отива нашата пътечка? Обратно към градчето, казваш? Вярно, но също тъй и напред. Все по-дълбоко и по-дълбоко изчезва в гъсталака и след някакви си две-три мили по жълтата шума няма да е стъпвал кракът на бял. Там можеш да бъдеш свободен. Това кратко пътешествие ще те изведе от изпълнения ти с терзания живот, за да намериш един нов свят, където може и да те очаква щастие! Нима не ще ти стигне сянката в безкрайната гора, за да скриеш сърцето си от погледа на Роджър Чилингуърт?

– Да, Хестър, ще го скрия, ала под нападалата шума! – отвърна пасторът с тъжна усмивка.

– Ами морската шир? – продължи Хестър. – Ти дойде по нея. Само да решиш, и можеш пак по нея да се върнеш. Да избягаш от него било в родината – в някое затънтено селце или в многолюдния Лондон, – било в Германия, във Франция, в благословена Италия! А и какво те свързва толкоз с тези сурови мъже и с идеите им? И без това прекалено дълго се задържа при тях и им отдаде най-доброто от себе си!

– Това е невъзможно! – отвърна свещеникът, който я слушаше прехласнат, сякаш Хестър го призоваваше да осъществи мечтата си. – Не е по силите ми да си тръгна. Колкото и да съм грешен и отчаян, не съм дори помислял да избягам от мястото, където Господ ми е отредил да влача земните си дни. Душата си погубих, но няма да престана да се боря както мога за спасението на другите! Неверен страж съм и все пак не смея да напусна поста си, макар и да ме чакат само позор и смърт, когато дойде краят!

– Седем години мъки са те съсипали – възпротиви се Хестър, твърдо решена да му вдъхне от своята жизненост. – Но ти ще ги оставиш зад гърба си! Не ще те спъва бремето им по горската пътека, нито ще тегне в кораба ти, ако решиш да прекосиш океана. Остави позорното крушение тук, където те застигна! Забрави го и почни живота си наново! Нима ще сметнеш всичко за загубено още от първия провал? Та бъдещето ти предлага толкова възможности да си опиташ пак късмета и да сполучиш. Да намериш щастие! Да извършиш добрини! Скъсай с лъжата и заживей отново честно. Стани, ако към това те тегли, учител и вожд на червенокожите. Или – което е повече в природата ти – един от най-прославените учени мъдреци на цивилизования свят. Хвани се с проповядване! С писане! С добри дела! Прави каквото ще да бъде, само не се оставяй да умреш! Прости се с името си Артър Димсдейл и назови се с ново име, което да можеш да носиш с открито чело, без страх и позор. Защо ти трябва да продължаваш ако ще и с ден мъките, разяли живота ти дотолкоз, че волята ти е прекършена и не намираш сили дори да се разкаеш! Вдигни се и върви!

– О, Хестър! – възкликна Артър Димсдейл и в очите му за миг проблесна искрица от нейния ентузиазъм. – Защо говориш за надбягване, когато човек едва го държат краката? Писано ми е тук да си умра! Ни силата, ни мъжеството имам да се изправя сам срещу неизвестностите и неприятностите по широкия свят!

Така неизразимо бе сломен духът на пастора, че той не можеше дори да протегне ръка за щастieto, което му се предлагаше.

– Сам, Хестър! – повтори свещеникът.

– Не, няма да си идеш сам! – прошепна глухо тя. Сега вече всичко бе казано!

Глава XVIII

Слънчевият порой

Артър Димсдейл вдигна към Хестър очи, преливащи от радостна надежда, примесена обаче със страх и ужас пред нейната дързост да изрече направо онова, за което той с мъка бе загатнал.

Ала смела и активна по натура, за седемте години, прекарани не просто в уединение, а в изгнание от обществото, Хестър Прин бе придобила една чужда за пастора свобода в мисленето. Дълго се бе реяла тя без цел и без посока из нравствените дебри, които се възправяха пред нея безпределни, непроходими и мрачни, досущ като непокорената гора, в чиято сянка те решаваха сега по-нататъшната си съдба. Сърцето и умът ѝ се чувствуваха у дома си единствено сред пущинаците, където тя бродеше на воля, както дивите индианци из родната гора. През призмата на своето отчуждение Хестър бе разглеждала с години човешкия ред, установен от църковните служители и законодателите, със същия сарказъм, какъвто индианецът би проявил към свещеническата яка, съдийската мантия, позорния стълб, бесилото, домашното огнище и църквата. Съдбата бе ѝ отредила жребий да се отърси от зависимост. Алената буква ѝ бе отворила вратите за области, непозволени за жените. Срам, Отчаяние, Самота! Тези сурови, безмилостни учители я бяха направили силна, но също тъй я бяха отклонили от правия път.

От своя страна пасторът не беше преживявал нищо, което да го изведе извън сферата на общоприетите норми, макар веднъж да бе престъпил един от най-свещените закони. Той бе сгрешил от страст, неволно, а не поради своите убеждения. От този черен миг нататък Артър Димсдейл се вглеждаше с ревнива придирчивост не в делата си, които лесно можеха да се поставят под контрол, а и в най-слабия повей на чувствата си, както и във всяка своя мисъл. На върха на обществената система, като всички духовници в онези времена, той бе здраво окован с веригите на нейните порядки, принципи и предразсъдъци. Религиозните догми също му налагаха определени ограничения. Стореният грях бе отворил незавяхваща рана в неприспаната му съвест, която не го оставяше да си отдъхне нито миг, така че пасторът бе изложен на много по-малка опасност да престъпи границите на добродетелността, отколкото ако не беше нивга се поддавал на греховната съблазън.

Не ни остава друго, освен да заключим, че за Хестър Прин седемте години позорна прокуда са били само прелюдия към настоящия миг. А какво да кажем за Артър Димсдейл? С какво бихме могли да оправдаем едно повторно негово падение? С нищо!

Освен ако не приемем като извинение, че той бе смазан от дългото и непосилно страдание, че угризенията на неуморната му съвест го довеждаха до умопомрачение, че не е леко да избираш между равносилното на самопризнание бягство и лицемерния живот, че е човешко да се бяга от смъртта и от позора, както и от козните на врага, че в безрадостната си пустиня, грохнал и съсипан, изтерзаният скиталец неочаквано бе съзрял надежда за човешка обич и близост, за нов и истински живот наместо тежката си орисия. А и горчивата истина е, че пролуката, която се отваря с грехопадението в човешката душа, не се затваря цял живот. Може да се усили бдителността и здравата охрана и да се попречи на врага да завземе крепостта оттам. Може дори той да се принуди да се откаже от стария си път към победата и да насочи другаде атаките си. Ала пробивът в стената си остава и дебнещият враг не престава да се навърта наоколо му и да ламти да удържи отново незабравимото си тържество.

Няма защо да описваме душевните борби на пастора, ако е имало такива – важното е, че той реши да бяга, и то не сам.

„Да бях поне за миг през тия седем години намерил някакъв покой или надежда – мислеше си свещеникът, – то бих и по-нататък мъките търпял като залог за Божията милост. Ала аз съм обречен безвъзвратно. Защо тогава да се отказвам от последната утеха, която се предлага на осъдения преди екзекуцията? Ако пък това е пътят към по-добър живот, както ме уверява Хестър, какво бих загубил, като го последвам! Не съм и в състояние да живея повече без тази жена – тъй силна е подкрепата ѝ, тъй нежна нейната утеха! О ти, горе на небето, накъдето не съм достоен очите си да вдигна, помилуй ме!“

Погледите им се срещнаха и Хестър каза с увереност!

– Ще тръгнеш!

Сега, когато всичко бе решено, някакво внезапно оживление обля с искрящата си светлина унилия пастор. Нахлу то в гърдите на затворника, едва напуснал тъмницата на собственото си сърце, заедно с волния, свеж въздух на незавладените, непокръстени, непризнаващи закон простори. Духът на мистър Димсдейл буквално литна към небесата, несравнимо по-високо от дните, когато мъката го беше теглила надолу към земята. Тъй безпределна бе обаче набожността на този човек, че не можеше да не се почувствува дори и в сегашното му настроение.

– Нима отново изпитвам радост? – удиви се над себе си той. – Мислех, че тази способност е угаснала напълно в мен! Хестър, ти наистина си моят ангел-хранител! Аз паднах върху мъртвите листа болен, осквернен от греха и зачернен от скръбта, за да се изправя сякаш прероден и с нови сили да славя Всемиловичия над нас! Само това ми стига, за да започна по-добър живот. Защо не го намерихме по-рано?

– Да не се обръщаме назад – отвърна Хестър Прин. – Край вече на миналото! Защо да се спираме отново върху него? Ето, с този символ го унищожавам, сякаш никога не е било!

Докато говореше, тя откопча алената буква от гърдите си, свали я и с все сила я захвърли надалеч. Тайнственият знак кацна между изсъхналите листа на отсамния бряг на ручейчето. На сантиметри само още да беше прелетял, и щеше да се окаже във водата и да прибави и своята печална история към другите, за които потокът продължаваше неразбрано да мълви. Ала буквата със сърмената шевица остана да лежи на брега, проблясваща като загубен скъпоценен накит. Горко на злополучния минавач, който би могъл да я намери и да си навлече необясними угризения за някаква небивала вина, душевни терзания и с нищо незаслужена беда!

След като се раздели с клеймото, Хестър въздъхна дълбоко и от душата ѝ падна непосилният товар на срама и болката. О, блаженство! Едва когато се освободи от бремето си, тя разбра колко много ѝ бе тежало то! Обзета от нов порив, грешницата свали строгото боне, прибрало косите ѝ и те се разпиляха в тъмен водопад върху нейните рамене, а в изобилните им вълни блясъкът от повърхността заприлива със сенките на дълбочината. Под този ореол лицето ѝ придоби изящна миловидност. По устните ѝ заигра, а в очите засия усмивка, тъй любеща и лъчезарна, сякаш бликаше от самото сърце на женствеността. Страните, по които от години сякаш не бе останала ни капчица кръв, пламнаха като божури. Нежността, младостта и пищната красота се завърнаха от тъй нареченото неповторимо минало и заедно с изгряващата ѝ надежда и новонамереното щастие се сплетоха в магическия кръг на настоящия миг. Околният мрак, сякаш извирал единствено от сърцата на двамата смъртни, се стопи заедно с

тяхната печал. Изведнъж небето се разтвори в усмивка и отприщи слънчевите лъчи, които се изляха в порой над мрачната гора, и лист по лист зеленото засвятка весело в дърветата, под тях земята грейна в жълто злато и дори сивото по старите стволоче лъсна. Всичко, което преди бе засенчвало светлината, сега само сияеше. По възторжения блясък на бисерното поточе пътят му можеше да се проследи чак до съкровения кътчета на горското сърце, този път приютило тайната на радостта.

Така откликваше природата – дивата, езическа природа на гората, неподвластна на човешкия закон и неосенена от висшето прозрение – на непостижимото доволство на тези две честити души. Любовта, все едно дали току-що родена или пробудена от мъртешки сън, неизменно идва окъпана в зари, които препълват сърцата и не могат да не се излеят върху света наоколо. Дори да беше си останала потънала в мрак, за Артър Димсдейл и за Хестър гората щеше да изглежда осветена!

Хестър вдигна поглед към пастора, изпълнен с трепета на ново ликуване.

– Трябва да се запознаеш с Пърл! – рече тя. – С нашта малка Пърл! Виждал си я, знам – но сега ще я разгледаш с други очи. Тя е странно дете! И аз не я разбирам. Но ти ще я обикнеш горещо като мен и ще ме посъветваш как да се справям с нея.

– Мислиш ли, че детето ще ме възприеме? – не без тревога запита свещеникът. – Винаги съм избягвал децата, защото те често ме посрещат недоверчиво и не желаят да ме допуснат до себе си. Аз дори малко се боя от Пърл!

– Колко жалко! – възкликна майката. – Но тя ще те обикне горещо и ти нея – също. Трябва да е наблизо. Ще я повикам. Пърл! Пърл!

– Виждам я – обади се свещеникът. – Застанала е в сноп от слънчеви лъчи, далеч оттук, на отсрещния бряг на ручея. Значи, смяташ, че тя ще те обикне?

Хестър се усмихна и отново повика Пърл. Както каза пасторът, отдалече тя наистина приличаше на неземно създание в яркоцветно облекло, окъпано от сноп лъчи, които струяха през арката от клони над главата ѝ. Лъчезарният сноп подскачаше като жив и нейната фигурка ту се открояваше, ту помръкваше – веднъж дете, веднъж мъничък призрак – в зависимост от нахлуването или внезапното секване на светлината. Чула майчиния вик, малката бавно заприближава.

Пърл не бе скучала, докато чакаше да свърши разговорът на майка ѝ със свещеника. Макар че бе сурова към онези, които носеха в глъбините ѝ мирските си грехове и неволи, тъмната гора направи всичко каквото можеше, за да се включи в игрите на самотното дете. Колкото и мрачна да изглеждаше, пред малката тя се представи в най-благия си вид. Почерпи я с червени боровинки, които се появяват през есента, ала зреят напролет и сега аленееха като капки кръв по изсъхналата шума. Пърл ги опита и остана доволна от тръпчивия им вкус. Малките горски обитатели, които детето срещаше по пътя си, не си даваха труда да бягат от него. Вярно, че една яребица, с десет пиленца отзад, се втурна насреща му заканително, но бързо забрави войнствеността си и изклопа на малките си да не се плашат. Самотен гълъб, кацнал на нисък клон, го остави да дойде под него и изгука полутревожно, полуприветствено. Катеричка нейде високо от дървото си нещо се разбъбри, ала дали сърдито или весело, не стана ясно, защото на туй сприхаво и игриво животинче трудно можеш да му различиш настроението. Както си гълчеше, тя изведнъж удари момиченцето по главата с орех, който явно бе от ланшния ѝ запас, защото вече бе нагризан от острите ѝ зъби. Лисица, разбудена от тихите стъпки по листата, погледна въпросително към Пърл, сякаш се чудеше дали да побегне, или да се върне в дупката си да си доспи. Твърди се – но тук разказът граничи с легендата – че даже вълк се приближил до нея, подушил дрехата ѝ и навел глава да го погалят. Едно е сигурно обаче – че майката-гора и дивите ѝ рожби са усещали сродната неопитоменост на човешкото дете.

А и малката бе тук много по-внимателна, отколкото по тревясалите площи край градските улици или в майчиния дом. Цветята я разбираха и се надпреварваха да ѝ шепнат? „Закичи се с нас, прелестно момиченце, закичи се с нас!“ И за да им направи удоволствие, тя си набра теменужки, съсънки и кандилки и накъса от най-свежите зелени клонки, които старите дървета скланяха към ръцете ѝ. Втъкна ги в косата и около кръстчето си и се превърна в малка русалка или дриада – създание, което най-естествено се слива с древната гора. Тъй пременена бе Пърл, когато чу зова на майка си и без да бърза, се отправи към нея.

Не бързаше, защото виждаше свещеника.

Глава XIX

Детето пред ручея

– Ще я обикнеш горещо – повтори Хестър Прин, докато двамата с пастора наблюдаваха приближаващата се Пърл. – Нали е много хубава? И погледни само с какъв вкус и как умело си е направила накити от тези простички цветя! Перли, диаманти и рубини да бе намерила в гората, нямаше да й стоят по-добре. Прелестно дете! И знам чие чело е взела!

– Можеш ли да си представиш, Хестър – подхвана Артър Димсдейл с неспокойна усмивка, – че това мило момиченце, което навсякъде ситни до теб, ми е причинило много тревоги? Струваше ми се – и за мой ужас аз се боях при мисълта, – че тя има някои от моите черти и че всеки може да види това. Но всъщност детето почти изцяло прилича на теб!

– Не, съвсем не – отвърна майката с нежна усмивка. – Още малко, и вече няма да има нужда да се плашиш от външната ви прилика. Но каква странна красота й придават дивите цветя в косата! Все едно, че някоя от феите, които оставихме в нашата скъпа стара Англия, я е нагиздила за срещата с нас!

Едно ново, непознато чувство изпитваха двамата, като гледаха маещата се Пърл. Провидението бе създало тази жива криптограма от огнени езици и през всичките седем години тайната, която те се опитваха тъй дълбоко да потулят, бе от игла до конец записана в нея, готова да излезе наяве, стига да се намереше пророк или вълшебник, способен да разчете пламтящия й текст. Пърл бе единението на техните същества. Колкото и тежък да бе стореният грях, можеха ли те, като гледаха да се сливат в едно материалният им съюз и духовната идея, събрала ги навеки, да се съмняват в единството на земното си съществуване и на по-нататъшната си съдба? Такива мисли, както навярно и други, които те не смееха да си признаят, нито дори да формулират, бяха причината да се изпълват със страхопочитание пред приближаващото се дете.

– Не трябва да я посрещаш с прекалено вълнение, сърдечност или нещо друго, което би я озадачило – прошепна Хестър. – Нашата Пърл понякога прилича на малка самодива – толкова е поривиста и непредсказуема в държането си. А това, което най-не може да търпи, са изблиците на чувства, ако не разбира защо и откъде идат. Инак детето се привързва силно. Обича ме и тебе също ще обикне!

– Не мога да ти опиша – каза свещеникът, като хвърли бегъл поглед към Хестър – как сърцето ми хем се свива от страх, хем копнее за този разговор! Вече споменах, че децата не са естествено предразположени за близости с мен. Не бързат да се покатерят на коленете ми, не ми шушнат на ухото, не отвърщат на усмивката ми, а се държат настрана и ме гледат с подозрение. Дори малките бебета се заливат в плач, като ги взема на ръце. А за краткия си живот Пърл вече два пъти ме е дарявала с нежност. Първо знаеш много добре кога и второ – когато я доведе в дома на суровия стар губернатор.

– Където ти тъй смело се застъпи за нас! – възкликна майката. – Никога няма да забравя този случай, няма да го забрави и Пърл! Не се безпокой! Тя може да се срамува и да се отнася студено отначало, но скоро ще се отпусне и ще те обикне!

В това време Пърл стигна до отсрещния бряг на поточето, спря се и се загледа мълчаливо в Хестър и духовника, които седяха върху обраслия с мъх дънер и я чакаха. Тъкмо там, където тя застана, ручеят образуваше вирче, гладко като огледало, което отразяваше с кристална яснота мъничката й фигурка в целия блясък на живописната й красота, както бе окичена с цветя и сплетени на венци листа, но по-изтънчена и одухотворена, отколкото в действителност. Копието пък, което почти напълно си схождаше с оригинала, придаваше на малката нещо от своята призрачна неуловимост. Странно как детето се бе изправило и ги наблюдаваше вторачено през мъглявината на горския сумрак, докато самото то бе в ореол от слънчеви лъчи, с които сякаш взаимно се привличаха. А отдолу, във водата, имаше още едно такова дете, също тъй озарено от златен сноп лъчи. Хестър бе обзета от някакво неясно и мъчително усещане, че Пърл се е отчуждила от нея, сякаш докато бе бродило самичко из гората, момиченцето се бе отдалечило твърде много от домашната им стряха и сега напразно търсеше път

назад.

Имаше нещо и вярно, и невярно в това усещане – детето наистина се бе отчуждило, ала не по своя вина, а по вина на Хестър. През времето, в което Пърл се бе отстранила, майката бе пунала друг човек в сърцето си и чувствата ѝ сега изглеждаха съвсем различни, затуй малката, която се завръщаше у дома и не можеше да намери старото си място, не знаеше къде да се дене.

– Имам чувството – отбеляза пасторът с тънкия си усет, – че този поток е границата между два свята, която ще те раздели векови веков с твойта Пърл. А може малката да е самодива и да ѝ е забранено да прескача през течащи води, както сме слушали да се разказва като деца? Моля те, кажи ѝ да побърза, че вече целият се разтрепери от дългото вълнение.

– Хайде, миличка! – подкани момиченцето Хестър и протегна ръце към него. – Хайде, стига си се бавила! Никога не си била такава мудна. Ела да видиш един мой приятел и да се сприятелиш с него. Досега си имала само моята обич, а сега ще имаш двойно повече. Прескочи поточето и ела. Та ти знаеш да скачаш като сърненце!

Пърл пусна край ушите си тези медени слова и не помръдна от мястото си. Бляскавите ѝ, немирни очи се впираха изпитателно ту в единия, ту в другия, а после и в двамата едновременно, сякаш търсеха да разберат какво ги свързва. Неизвестно защо, когато детето спря погледа си върху Артър Димсдейл, ръката му сякаш сама се стрелна, за кой ли вече път, към сърцето му. Тогава изведнъж Пърл си придаде необичайно властен вид, вдигна пръстче и посочи към майчината гръд. А в краката ѝ, окичено с цветя и окъпано в слънце, огледалното момиче повтори същия жест.

– Ах ти, неразбрано същество, защо не идваш? – възкликна Хестър.

Пърл продължи да сочи и буреносен облак се надигна на челото ѝ. На фона на детското, почти бебешко личице смръщената гримаса изглеждаше още по-внушителна. И тъй като майката не престана да маха и да сияе в изкуствена усмивка, детето още по-властно тропна с крак. А приказно красивото момиченце от ручея, със сърдитото си лице, обвинително протегнатия пръст и властното си поведение, направи гледката още по-ефектна.

– Хайде, Пърл, по-бързо, не ме ядосвай! – извика Хестър Прин, която, макар и свикнала с капризите на вироглавата си дъщеря, изгаряше от обяснимо желание дъщеря ѝ да покаже послушание сега. – Прескочи потока, лошо дете, и бегом при нас, че да не дойда аз!

Ала Пърл, която не се стресна от майчините закани и още по-малко се трогна от молбите ѝ, изведнъж изпадна в истеричен гняв. Ръцете ѝ се замяткаха неистово, тялото ѝ се затресе в страхотни гърчове, а от устата ѝ се посипаха пронизителни писъци. Цялата гора прокълтя и проехтя от крясъците на малката и се създаде впечатление, че тя не е сама в детинската си, неразумна ярост, а множество невидими създания я ограждат със съчувствието и подкрепата си. В потока се гневеше и отражението на Пърл. С венци цветя в косата и на кръста, то сърдито удряше с крак, размахваше ръце и упорито сочеше към майчината гръд.

– Знам защо става така – пошепна Хестър на свещеника и пребледня въпреки усилието да скрие тревогата и раздразнението си. – Децата не могат да понасят дори и най-малко нещо да се промени в това, което ги обгражда постоянно. Пърл се дразни, защото не вижда онова, което е свикнала постоянно да гледа на гърдите ми!

– Моля те – отговори свещеникът, – ако имаш начин да успокоиш детето, стори го незабавно! Освен беснеенето на стара вещица като нашта мистрис Хибинс – добави той и се опита да се усмихне, – пристъпът на ярост в дете е последното нещо, което бих желал да наблюдавам. Еднакво чудовищно изглеждат и разяреното прелестно детенце, и злата, сбръчкана старица. Ако ме обичаш, успокой малката!

Хестър се извърна отново към Пърл, сетне хвърли поглед, изпълнен с разбиране, към пастора и въздъхна тежко. Пламналите ѝ до този миг страни се покриха със смъртна белота още преди да бе успяла да каже нещо.

– Пърл – поде тя тъжно, – погледни надолу! Ето тук! Право пред теб! На отсамния бряг на ручея!

Детето премести погледа си към посоченото място и видя алената буква, която бе тъй близо до водата, че върху повърхността ѝ играеше отражението на сърмената обшивка.

– Подай ми я! – каза Хестър.

– Иди сама да си я вземеш! – отвърна Пърл.

– Какво дете! – възмути се Хестър пред пастора. – Много имам да ти разказвам за нея. Но в случая тя има право, като настоява да върна омразния знак на мястото му. Ще трябва още да го понося и да потърпя гнета му – само няколко дни, докато се махнем оттук и това, което преживяхме, се превърне просто в лош сън. Гората не е в състояние да скрие клеймото! Ала аз ще го предам на океана и той ще го погълне навеки!

С тези думи Хестър се приближи до брега на потока, вдигна алената буква и пак я закачи на гърдите си. Само миг назад тя си бе вярвала, че ще може да я удави в бездънния океан, но сега, когато съдбата отново ѝ я връчи, смъртоносната емблема я изпълни с чувство за обреченост. Грешницата я бе захвърлила в безкрайната далечина и за час бе дишала с пълни гърди, ала ето че аленото проклятие отново заблестя на старото си място. Така е то – с дамгата или без нея, веднъж сторено, злото се превръща в съдба за своя извършител. Следващото действие на Хестър бе да вдигне буйните си коси и да ги пристегне под бонето. И сякаш попарени от прокобната буква, красотата, топлината и пищната женственост на белязаната се стопиха, както се топи денят пред настъпващата нощ, и върху нея отново легна сива сянка.

Довела докрай опустошителното си преобразяване, Хестър протегна ръка към Пърл.

– Сега позна ли майка си, дете? – със смирен укор в гласа попита тя. – Ще преминеш ли потока и ще я признаеш ли за своя, сега, когато тя е пак печална и носи на гърдите си позора?

– Сега – да! – отвърна момиченцето, прескочи ручея и я прегърна. – Сега ти си моята майка, а аз съм твойта малка Пърл!

В порив на нежност, необичайна за нея, тя придърпа към себе си главата на Хестър и целуна челото и бузите ѝ. Ала сякаш изпитваше вътрешна необходимост непременно да примесва с болка всяка радост, случайно създадена от нея, веднага след това Пърл протегна устни и към алената буква.

– А, това беше лошо! – възкликна майката. – Тъкмо ми показва, че ме обичаш, и побърза да се подиграеш с мен!

– А свещеникът защо стои при нас? – попита детето.

– Чака да те поздрави – отвърна Хестър. – Върви го помоли за благословия! Той те обича, моя малка Пърл, и майка ти обича също. Нали и ти ще го обикнеш? Хайде, че той гори от нетърпение да поговорите!

– Той ни обича? – попита момичето и хвърли прозорлив поглед към майка си. – Тогава да ни хване за ръце и да се приберем тримата в града!

– Сега не, миличко – отвърна Хестър. – Но ще дойде ден той да ни води за ръце. Ще си имаме свой дом и свое огнище. Ти ще му седиш на коленете и той ще те научи на най-различни работи. И много ще те обича. Ти също ще го обикнеш, нали?

– А той ще се държи ли постоянно за сърцето? – попита Пърл.

– Ама че глупав въпрос! – възкликна майката. – Отивай да го помолиш за благословия!

Но от ревност ли, каквато всяко галено дете инстинктивно изпитва към опасните си съперници, или поради някой от капризите си, Пърл отказа да прояви каквато и да било любезност към свещеника. И само със сила майка ѝ можа да я заведе до него – тя демонстративно се дърпаше и му показваше необичайно богатия си запас от кисели физиономии. Още от пелените Пърл умееше да криви подвижното си лице в най-разнообразни, непредвещаващи нищо добро гримаси. Пасторът, който бе изпаднал в мъчително смущение, все пак се надяваше, че с една целувка би могъл като с талисман да спечели благоразположението на детето. Ето защо той се наведе и го целуна по челото. Тозчас Пърл се откопчи от майка си, изтича до ручея, надвеси се над него и натопи чело във водата. Тя стоя така, докато не изтече достатъчно вода, за да отмие и отнесе далеч нежеланата целувка. Детето повече не се завърна при Хестър и свещеника, а ги наблюдаваше отстрани как кроят планове във връзка с новото си положение и намерения.

И ето че дойде краят на този съдбовен разговор. Сега долчинката щеше отново да потъне в самотата си сред тъмните стари дървета, които дълго щяха да повтарят в неразбираем за хората шепот чутото през този час. Печалният поток също щеше да прибави тази история към тайната, с която и без това бе обременено нещастното му

сърчице и за която той от векове ромонеше все тъй безспирно и унило.

Глава XX

Душевният смут на пастора

Свещеникът си тръгна пръв, но едва направил няколко крачки, погледна през рамо, почти уверен, че ще види как неясните силуети на майката и детето се разтварят в горския здрач. Трудно е да се повярва изведнъж в действителността на такъв рязък поврат в живота. Ала там стоеше Хестър, в неизменната си сива дреха, непогръднала от дънера, който векове назад бурята бе повалила и сетне времето бе покривало неуморно с мъх, та двамата осъдени с най-тежък земен дял да поседят и да намерят час покой и утешение. Видя пасторът и Пърл, която се носеше на пръсти откъм брега на ручейчето, за да заеме мястото до майка си, след като неканеният отново ѝ го бе освободил. Следователно станалото не беше просто се присънило на мистър Димсдейл!

За да се отърси от мъглявостта и раздвоението в съзнанието, които го тревожеха по странен начин, той си припомни и започна да обмисля подробностите около плановите, набелязани от тях с Хестър във връзка с предстоящото им заминаване. Те бяха решили, че с многобройните си многолюдни градове Старият свят би могъл да им даде значително по-добро и сигурно убежище, отколкото необетованата Нова Англия и въобще Америка, където трябваше да се избира между индианските вигвами или европейските колонии, разхвърляни оскъдно по крайбрежието. Още повече, че за здравето на младия духовник суровите условия в гората бяха абсолютно противоположни. С изключителната си природна надареност, начетеност и култура той щеше да бъде на мястото си единствено в центъра на цивилизацията и изискаността, защото, колкото по-възвишен е човек, толкова по-деликатна е и натурата му. А и обстоятелствата се бяха стекли в полза на такъв избор. В пристанището неотдавна бе отседнал един от многобройните кораби, които в онези времена кръстосваха океаните ако не с пиратски, то поне с твърде подозрителни цели. Дошъл от Карибско море, той трябваше след три дни да отплава за Бристол. Покрай дълга си като милосърдна сестра, който сама си бе избрала, Хестър Прин се бе запознала с капитана и екипажа му и се бе наела да организира заминаването на тримата в пълна тайна, както го изискваше случаят.

Пасторът бе проявил жив интерес относно точната дата, на която корабът се канеше да отпътува. По всяка вероятност това щеше да стане след около три дни. „Прекрасно!“ – бе възкликнал той. Колебаем се дали да кажем защо преподобният мистър Димсдейл се зарадва толкова. Читателят обаче трябва да знае всичко, затова ще признаем, че причината се криеше в проповедта, която младият духовник бе избран да произнесе след два дни по случай ежегодните съдийски избори. И тъй като такава проява бележеше върхов момент в живота на новоанглийския свещеник, едва ли би могло да се намери и по-подходящ завършек за неговата кариера. „Ако не друго – мислеше си този безупречен мъж, – то поне никой няма да може да каже, че не съм изпълнявал както трябва обществените си задължения!“ Ах, как обидно лесно, въпреки проникновената си самовглъбеност, свещеникът успяваше да се самозалъгва! Не че не сме казвали и тепърва няма да казваме и по-лоши неща за него, но тази му слабост бе от всички възможно най-жалката, доказателство колкото дребно, толкова и неопровержимо, за коварната болест, която отдавна вече разяждаше истинската му същност. Човек не може неопределено дълго да живее с две лица – едно за пред хората, а другото за себе си, – без накрая да се обърка кое от тях е истинското.

Възбуден от разговора си с Хестър, мистър Димсдейл бе получил неочакван прилив на сили и се бе забързал към града. Горската пътека му се видя сега още по-дива, по-недостъпна с непреодолимите си препятствия и по-неутъпкана, отколкото бе изглеждала на отиване. Ала той не се спираше пред нищо – прескачаше мочурищата, провираше се през бодливите храсталаци, изкачваше стръмнините и се спускаше в падините – и за свое голямо удивление напредваше неуморно. Само като си помислеше с каква мъка бе вървял и колко често бе спирал да си поеме дъх по същата тази пътека преди някакви си два дни! Когато вече наближи, свещеникът започна да се вглежда в познатите особености на града и взе да му се струва, че ги намира някак променени.

Сякаш не от вчера и не от завчера, ами от дълги дни, не, от години не беше идвал тук! Хем улиците бяха запазили непокътнати очертанията си, къщите с многобройните островърхи фронтони носеха старите си белези, а и ветропоказателите бяха до един на местата си. И все пак натрапчивото чувство за промяна си оставаше. То се отнасяше и до всичко живо и познато из градеца. Не че хората се бяха състарили или подмладили. Не че старците бяха по-белобради. Нито пък довчерашното пеленаче се бе изправило да ходи. Нещо неуловимо във всички тях обаче ги отличаваше от хората, с които съвсем неотдавна пасторът се бе простил. Нещо, което той долавяше благодарение на тънкия си вътрешен усет и което с особена настойчивост го завладя пред сградата на неговата църква. Тъй чужда и същевременно тъй близка му се представи тя, че не знаеше какво да мисли – дали преди я беше виждал само насън, или сега сънуваше наяве.

Всичко това бяха прояви на едно явление, което се дължеше не на изменения извън, а вътре в наблюдателя, протекли тъй бурно и с такива важни последствия, че по въздействието си върху пастора този ден бе равен на години. Преобразяването на свещеника се бе извършило по негова собствена воля, по волята на Хестър и по силата на съдбата, която двамата сами си бяха отредили. Градът си бе предишният, ала друг свещеник се бе завърнал от гората. Някогашните му приятели го поздравяваха, а на него му идеше да им рече: „Не съм човекът, за когото ме вземате! Онзи остана в гората, уединен в самотна долчинка между покрит с мъх дънер и печален ручей! Търсете си там пастора и вижте дали няма да намерите съсухрената му фигура, хлътналите му страни, бледоликия му образ и сбръчканото му от болки чело захвърлени върху земята като ненужни вехтории!“

„Но това си ти!“ – без съмнение щяха да започнат да го убеждават в заблудата си старите приятели.

Преди да стигне до дома си, мистър Димсдейл получи и други вътрешни сигнали за революцията, настъпила в мислите и чувствата му. Инак с нищо друго освен с нов режим и нов морален кодекс в личното му царство не биха могли да се обяснят поривите, които го обземаха. За свой ужас бедният свещеник се изкушаваше на всяка крачка да направи нещо неприето, безумно и зловредно колкото неволно, толкоз и умишлено, защото тези постъпки се диктуваха пряко неговата воля от най-дълбоката му същност, а не от съзнателната му половина, която ги осъждаше. Така стана, когато той срещна един от дяконите си. Добрият старец му заговори с бащинска любов от патриархалната си висота, на която го издигаха почтената възраст, безупречното благочестие и църковното положение, но също тъй и с дълбока, почти благоговейна почит към сановните и лични достойнства на духовника. Не би могъл да се намери по-прекрасен образец за съчетаване на богатството на жизнения опит и мъдростта с преклонението пред превъзходството по ранг и надареност. По време на краткотрайния разговор с уважавания белообраз дякон мистър Димсдейл трябваше най-старателно да се въздържа да не изрече на глас богохулните предложения, които напираха в главата му във връзка с участието. Той цял се разтрепери и пребледня от смъртен ужас да не би езикът му да се развърже и да се престори, че с негово съгласие е наговорил тези страхотии. В същото време пасторът едва не избухна в бурен смях, като си представи как би се попарил старият светец от неверническите му думи!

Подобно нещо отново се случи с преподобния мистър Димсдейл, когато, забързан по улицата, срещна след малко най-старата си енорияшка. В сърцето на тази извънредно благочестива, бедна вдовица спомените за покойните ѝ съпруг и деца, за отдавна погребаните някогашни дружки бяха плътно наредени като надгробните паметници в гробище. Но туй, което би било непоносима скръб, се бе превърнало едва ли не в ликуваща радост за вярващата душа на старицата благодарение на откровенията от Светото писание, с които в течение на повече от тридесет години тя се бе тешила. А откакто мистър Димсдейл я беше взел под своята опека, за старата мирянка нямаше по-сладостна награда – и земна, и небесна, че само земното не струваше и пукната пара за нея – от случайната или нарочна среща с нейния пастор, който ѝ даваше да се подкрепи с по някоя порция от топлата, благоуханна и неподправена божествена истина, дошла направо от любимите пасторски устни до притъпления ѝ, но бленуващ слух. Ала този път чак докато не се надвеси над ухото ѝ, за огромно удоволствие на дявола, мистър Димсдейл не можа да си припомни нито ред от Библията, нито да измисли нещо друго освен един-единствен кратък, съдържателен и както тогава му се

струваше, неопровержим довод срещу безсмъртието на човешката душа. Достигнеше ли въпросното богохулство до съзнанието на престарялата сестра, то подобно на глътка силна отрова сигурно би я сразило на място. Какво всъщност й пошепна, пасторът така и не разбра. Ала за нейно щастие, изглежда, се бе изказал толкова объркано, че бедната вдовица не бе могла да схване нищо определено или провидението ѝ бе внушило свое тълкуване. Във всеки случай, когато се отдръпна, свещеникът видя сбръчканото, пепеляво бабешко лице да се разтапя в райското сияние на благоговееен екстаз и благодарност.

И за трети път пасторът преживя такъв кошмар, когато се раздели с най-старата и срещна най-младата си енорияшка. Тя бе отскоро приобщена, и то благодарение на неделната проповед след нощното бдение на мистър Димсдейл, вдъхновила я да се откаже от преходните светски удоволствия в името на божествената надежда, която ще изгрява все по-ярко, а животът ще се помрачава, докато адската тъмница на земята не бъде позлатена с блясъка на вечна слава. Девоичето бе прелестно и чисто като райска лилия. Свещеникът съзнаваше, че в светинята на непорочното си сърце то бе скътало под белоснежен покров неговия лик, от което вярата му беше придобила любовен плам, а любовта – религиозна чистота. Явно сатаната бе виновен, че в този следобед девойката бе попаднала без майчина закрила на пътя на тоз жестоко изкушаван или по-право погубен и отчаян мъж. Когато тя се приближи, главатарят на нечестивците пошепна на окаяника да сбие в малко зрънце и да пусне в нежната ѝ гръд заразата на злото, което не би се забавило да избуи и да върже черни плодове. Толкова силно бе влиянието на свещеника над тази невинна, доверчива душица, че той се чувствуваше способен само с един покварен поглед да поразии безбрежната ѝ благодат и само с една дума да я превърне в зловонно блато. Така че, в още по-неравен бой с лъстта, той вдигна края на калвинисткото си расо и скри лице, избърза напред, като се направи, че не познава момичето и го остави да си обяснява както ще грубото му поведение. Бедното дете дълго се рови в съвестта си сред купищата дреболии, безобидни като съдържанието на джобчето в престилката или кошничката му за ръкоделие, намери хиляди въображаеми простъпки, за които да се укорява, и на следната утрин стана да шета с подпухнали от плач клепачи.

Още ненарадвал се на победата над това последно изкушение, мистър Димсдейл се почувствува жертва на нов порив, още по-нелеп и влудяващ от предишните. Горим от срам, но трябва да признаем, че пасторът едва не спря, за да научи на най-забранените думи шепа наскоро проговорили пуританчета, които си играеха край пътя. Тази забава обаче му се видя под професионалното му достойнство и той продължи напред, за да срещне един пъян матрос от кораба, пристигнал неотдавна от Карибско море. И тъй като дотук бедният свещеник смело бе устоял на всичките си кошуновни повици, сега му се дощя поне да се здрависа с изчернения морски разбойник и да се поразтуши с някоя неприлична шега от безконечния репертоар на безпътните моряци, както и с градушка от обстоятелствени, яки, изчерпателни и цветисти богохулни ругатни! И не от принципност, а поради вродения си изискан вкус и най-вече поради привычното за духовника строго благопристойно поведение той се избави и от тази беда.

„Какво така ме мамии и преследва? – спря се накрая свещеникът и се плесна по челото. – Да не би да съм изгубил ума си? Или съм се предал докрай на дявола? Да не съм подписал с кръвта си договор в гората с него? И сега той да иска от мен да го изпълнявам, като ме кара да извършвам всевъзможни гадости, които бълва гнусното му въображение?“

Разправят, че докато преподобният мистър Димсдейл си говорел и се биел по челото, край него минала всеизвестната стара вещица – мистрис Хибинс. Тя изглеждаше изключително величествена с високата шапка, богатата плюшена рокля и твърдия си рюш, колосан със знаменитата жълта кола, за която ѝ дала рецепта първата ѝ приятелка, достопочтената Ан Търнър, преди да бъде обесена за съучастие в убийството на сър Томас Овърбъри. Дали бе прочела мислите на пастора, или не, ала вещицата се спряла, погледнала го хитро в очите, усмихнала се лукаво и макар да нямала обичай да разговаря със свещеници, този път заприкажвала.

– Значи, отче, ходихте на посещение в гората! – заклатила високата си шапка старицата. – Ще ви моля само следващия път да ме предупредите по-отрано и за мен ще бъде голяма чест да ви придружа тъдява. Без много да се хваля, моята препоръка би

подсигурила покана на всеки добър прием в царството на небезизвестния нам властелин!

– Уверявам ви, госпожо – отвърнал духовникът със сериозността и уважението, подобаващи на ранга на дамата и на собственото му възпитание, – уверявам ви, като се заклева в честта и съвестта си, че ни най-малко не разбирам за какво ми говорите! Не съм ходил в гората и не съм търсил никакъв властелин, нито пък възнамерявам да го търся и да печеля благоразположението му. Единствената ми цел бе да се видя с благочестивия си приятел апостол Елиът и да отпразнувам заедно с него пристигането в лоното на правата вяра на множество безценни, непокръстени души!

– Ки-ки-ки! – изкикотила се старицата, като продължила да клати високата си шапка. – Тъй се говори то през деня! Не сте вчерашен, личи си! А удари ли полунощ в гората, ще си поговорим, както ний си знаем!

Величествената старица си тръгнала, но неведнъж обръщала назад глава и хвърляла към пастора съзаклятнически усмивки.

„Нима съм се продал на дявола – мислел си той, – когото, ако хората не лъжат, това плюшено и жълто-колосано дърто плашило си е избрало за цар и господар!“

Горкият свещеник! Тъкмо на такава сделка се беше съгласил! Беше се подвел по мечтата си за щастие и за разлика отпреди го бе сторил по свой избор, с пълното съзнание, че върши смъртен грях. И отровата на този грях бе плъзнала тозчас навсякъде из нравствената му половина. Тя бе притъпила всичко благородно там и беше дала тласък и размах на злото. Бе пробудила презрението, язвителността, безпричинната злоба, безцелната злонамереност, подигравателното отношение към всичко чисто и свято, за да го блазнят и да всяват страх в душата му. И ако срещата му с мистрис Хибинс действително се беше състояла, тя идеше да покаже, че той не бе от праведниците на земята и душата му бе погубена.

Най-сетне мистър Димсдейл стигна до своя дом край гробището, затича се по стълбите и се скри в кабинета си. Беше доволен, че успя да се прибере в убежището си, преди цял свят да е разбрал какви странни, безнравствени желания напираха в душата му, докато вървеше по улицата. Той обгърна с поглед книгите, прозорците, камината, гоблените, кацнали уютно по стените в познатата стая, и изпита същото чувство за промяна, каквото го бе преследвало чак от горската долчинка дотук. На това място той бе чел и писал, в тази стая бе постил и бдял до примаяване, тук се бе опитвал да се моли и бе изживял стотици хиляди непоносими мъки! Ето я неговата Библия на красноречив староеврейски, която чрез устата на Мойсей и на пророците му говореше с гласа на Първосъздателя! А ето и перото му на масата, със засъхнало мастило по върха, и до него недописаната проповед, прекъсната наред изречението, където преди два дни мисълта му внезапно бе престанала да блика върху листа. Мистър Димсдейл съзнаваше, че всичко това бе правил, и мъките изстрадал, и изборната проповед дотук написал, не някой друг, а той самият, изсъхналият, бледен пастор. Ала сега сякаш бе застанал отстриани и се разглеждаше с презрение и съжаление, но също тъй и с малко завистливо любопитство. Със старото му „аз“ бе свършено! Друг човек се беше върнал от гората, друг, по-мъдър, който се бе добрал до непостижими за предишния наивник тайни. Такова знание обаче се заплаща твърде скъпо!

На вратата се почука и пасторът се откъсна от мислите си.

– Влезте! – рече той със смътното предчувствие, че пред него ще се появи зъл дух. Така и стана! В стаята влезе старият Роджър Чилингуърт. Свещеникът го срещна побледнял и безмълвен, подпрял длан на еврейската Библия и притиснал разперена десница към сърцето си.

– Драго ми е да ви видя пак вкъщи, достопочтени сър! – поздрави лекарят. – Как се чувства благочестивият апостол Елиът? Но вие изглеждате твърде бледен, сър. Да не би пътят през гората да ви е преуморил? Както гледам, сигурно ще се наложи да ви помогна да се подсилите и ободрите за празничната проповед.

– Не, няма нужда – отвърна пасторът. – Пътят, срещата със светия апостол и чистият въздух ми се отразиха добре след дългия затворен живот в работния кабинет. Мисля, че няма повече да потрябват вашите лекарства, добри ми докторе, макар да съм убеден в тяхната полезност и да ми ги поднася приятелска ръка.

През цялото това време Роджър Чилингуърт се бе взирал в свещеника със сериозния и изпитателен поглед, с който лекарят оглежда пациента си. Но независимо от това, че си даваше вид само на професионално заинтересован, пасторът бе почти

уверен, че старецът знае или най-малкото се досеща за разговора му с Хестър Прин. Значи, тогава на доктора му бе пределно ясно, че за мистър Димсдейл той не е никакъв приятел, а най-лют враг. По принцип би било естествено това да се отрази по някакъв начин на разговора им. Но ако двама души си решат да отбягват дадена тема, те могат учудващо дълго безнаказано да се въртят около нея, без да престъпят границите ѝ. Ето защо свещеникът не се страхуваше, че Роджър Чилингуърт ще назове нещата помежду им с техните истински имена. При все това докторът не пропусна да впрегне тъмните си средства и да се прокрадне опасно близко до тайната.

– Мисля, че ще бъде по-разумно – рече той – днес да се възползвате от скромните ми знания. Най-сериозно, сър, на всяка цена трябва да ви подсилим за изборната проповед. Хората очакват велики дела от вас, особено като си помислят, че само след година може дните ви на този свят да се окажат преброени.

– Да, ще си отида оттука – отвърна пасторът с набожно смирение. – И дано там, където ще отида, светът да се окаже по-добър, защото надали ще доживея и до година още с моето паство! Колкото до вашите лекарства, добри ми сър, в сегашното ми състояние те са излишни.

– Много се радвам да го чуя – каза лекарят. – Може пък, след като толкоз време ги пиехте напразно, най-сетне билките ми да са започнали да ви помагат. Бих бил изключително щастлив и бих заслужил благодарност от цяла Нова Англия да можех да ви излекувам!

– Благодаря ви от сърце, грижовни ми приятелю! – каза преподобният мистър Димсдейл с тържествена усмивка. – Благодаря, но за вашата добрина аз нямам с какво да се отплатя освен с молитвите си.

– Молитвите на праведника струват повече от злато! – отвърна старият Роджър Чилингуърт и се приготви да си тръгне. – Те са монетата, с която се отплащат в Новия Ерусалим, че на нея стои печатът на самия Господ-Бог!

Останал сам, свещеникът извика един от слугите, поръча си храна и когато му я сервираха, я изяде с вълчи апетит. Сетне изгори готовите страници от изборната проповед и седна да я пише наново. Мисълта му се лееше така прочувствено и леко, сякаш само небето му прашаше вдъхновение. Единственото чудно нещо бе, че Господ бе избрал именно него – на величествения орган най-фалшивата тръба – да възпроизведе грандиозната музика на светото откровение. Ала свещеникът реши, че не си струва да си блъска главата над обяснението на тази загадка и продължи задъхано да пише с огромно увлечение и възторг. Нощта препусна като крилат жребец, понесъл пастора стремглаво; не след дълго руменото утро надникна свенливо през пролуките в пердето; и най-подир със златна струя слънцето нахлу в кабинета и ослепи премрежаващите се очи на замаяния пастор. А той, оставил зад гърба си безкраен наниз от изписана хартия, все още стискаше перото!

Глава XXI

Празникът на Нова Англия

В празничното утро, когато новият губернатор трябваше да поеме поста си от ръцете на народа, Хестър Прин и малката Пърл излязоха на пазарния площад. Там вече се бе събрала солидна тълпа от занаятчии и други трудови люде, сред които се виждаха и немалко грубовати мъже, облечени в еленови кожи – види се, гости от горските селца около малката столица на колонията.

И на този празник, както и във всички останали случаи през последните седем години, Хестър бе в грубите си сиви дрехи. С цвета и с нещо неуловимо в кройката си те я обезличаваха и сливаха с тълпата, а в същото време алената буква я изваждаше отново от мрака на анонимността и я разкриваше в моралната светлина на своето зарево. Отдавна познатото за съгражданите ѝ лице носеше привичното изражение на мраморно спокойствие. В застиналата си безизразност то приличаше на маска или по-право на лицето на покойница, каквато всъщност Хестър бе за хората, ако че привидно продължаваше да има нещо общо с тях.

Възможно е в този ден на лицето ѝ да се е изписвало и нещо друго, невиджано досега, ала не достатъчно ясно изразено, за да бъде прочетено, освен ако четецът не е надарен със свръхестествени способности, та първо да прозре сърцето ѝ и чак

тогава да потърси произтичащите изменения в израза и поведението ѝ. Такъв ясновидец би разбрал, че след като в продължение на седем мъчителни години Хестър бе търпяла погледите на тълпата като нещо неизбежно и заслужено, като наказание, което бе понасяла стоически, сега, когато се представяше последен такъв случай, тя го приемаше по собствен избор и желание, за да превърне нявгашното мъчение в свое тържество. „Нагледайте се за последен път на алената буква и на жената, белязана с нея! — сякаш казваше жертвата, която обществото считаше за своя робиня до гроб. — Още малко, и тя ще ви избяга. Само няколко часа, и бездънният, тайнствен океан ще угаси и потопи навеки знака, който вие запалихте на гърдите ѝ!“ Не би било обаче чак толкова несъвместимо с човешката природа, ако допуснем, че в душата си Хестър изпитваше известно съжаление в момента, когато ѝ предстоеше да се освободи от болката, заседнала дълбоко в нейното същество. Дали сега не я спохождаше непреодолимото желание за една последна, дълга, спираща дъха глътка от чашата с гнилоч и горчилка, която бе отровила почти цялата ѝ младост? Еликсирът на живота, който тепърва щеше да ѝ бъде поднесен в гравирани златен бокал, би трябвало да бъде наистина изключително ароматен, вълшебно сладък и живителен, за да не остави в нея след мощния, упойващ ефект на мътилката от жлъч, която тя редовно бе поемала, чувството за неизбежна и безизходна неудовлетвореност.

Пърл бе издокарана с ярка, весела премяна. Човек по нищо не би могъл да се досети, че това блестящо, слънчево създание дължи живота си на мрачната сива жена до него; или пък че въображението, тъй великолепно и същевременно тъй изтънчено, създало облеклото на детето, бе решило и вероятно по-трудната задача да постигне едно подчертано своеобразие в простата дреха на Хестър. Рокличката така подходеше на Пърл, сякаш произтичаше от самата нейна същност, за да ѝ придаде ново, външно измерение, и бе също тъй неделима от нея, както пъстрата окраска от крилата на пеперудата или богатите багри от цъфналото цвете. Както при пеперудите и цветята, външността на детето бе в пълно съзвучие с природата му. Още повече, че в този знаменателен ден в настроението на малката се забелязваше особена напрегнатост и възбуда, най-добре сравними с блясъка на брилянта, който ту искри, ту пламва в огньовете в зависимост от трепета на гърдите, които украсява. Децата винаги усещат вълненията на близките си, особено когато се касае за тревоги или житейски поврати. Така че с вихрените промени в настроението си Пърл, брилянтът на майчината неспокойна гръд, издаваше душевния кипнеж, който никой не би могъл да забележи под мраморно безучастния лик на Хестър.

Момиченцето не можеше да върви спокойно до майка си, а прърхаше нетърпеливо като птичка и току надаваше по някой нечленоразделен вик, като от нестройна, пронизителна дивашка песен. Когато двете стигнаха до пазарния площад, Пърл още повече се оживи, като го видя тъй променен от човешкото гъмжило и заприличал на градски търговски център, а не, както обикновено, на безлюдна, тревясала поляна пред селски молитвен дом.

— Какво става, майко? — възкликна малката. — Защо никой днес не е на работа? Да нямат всичките почивен ден? Я виж ковача! Измил си е лицето от чернилката, облякъл е неделните си дрехи и изглежда готов да се повесели, стига някоя добра душа да му подсказе как! А мистър Брекет, старият тъмничар, ми кима и ми се усмихва. Защо бе, майко?

— Знае те от бебенце, детето ми — отвърна Хестър.

— Какво от това! Защо пък ще ми кима и ще се усмихва този чер, намусен, страшен дядо? — възрази Пърл. — Да кима на теб, щом толкоз му се иска, че ти си в сиви дрехи и носиш алената буква. Но гледай, майко, колко непознати хора, моряци и индианци има тука! Защо са се събрали всичките на площада?

— Искат да видят тържественото шествие — отвърна Хестър. — Днес оттук ще минат губернаторът и съдиите, че и свещениците, и всичките знатни и почтени хора, а пред тях ще маршируват музиката и войниците.

— А пасторът ще мине ли? — пошепна Пърл. — И ще протегне ли ръце към мен както тогава, при потока?

— Ще мине — отговори майката. — Но няма да те поздрави и ти също не го поздравявай.

— Ама че странен и тъжен човек е този пастор! — каза детето повече на себе си. — В тъмната нощ ще ни извика и ще ни хване за ръце както тогава, когато стояхме

на платформата! И в горските шубраци, където само дърветата го чуват и късче от небето го вижда, ще седне върху мъха и ще си говори с теб! А мен ще целуне по челото така, че водата в поточето да не ми стигне да се измия от целувката му! Ала денем и пред хората ще се прави, че не ни познава и ние също ще се преструваме на непознати! Да, странен е този тъжен пастор, дето все се държи за сърцето!

— Мълчи, Пърл! Не ги разбираш тези неща — отвърна майката. — Недей да мислиш за свещеника сега, ами погледни наоколо и виж колко радостни са днес лицата на хората. Децата са излезли от училищата, възрастните са оставили работилниците и полята и са дошли тук специално за да се повеселят. Защото от днес те ще имат нов управник и по стар обичай, останал още от времето, когато се създаде първата държава, всички празнуват и ликуват, сякаш в нашия окаян свят най-сетне е настъпил дългоочакваният златен век!

Както каза Хестър, лицата на хората бяха необичайно весели и светли. Според установената традиция, просъществувала впоследствие почти две столетия, пуританите скупчваха в този празничен сезон всички тържества и народни веселия, които по тяхно мнение можеха да се разрешат на несъвършената човешка природа. Тогава облаците, неотлъчно надвиснали над главите им, биваха разпръсвани дотолкоз, че в течение на цял един празничен ден те не изглеждаха много по-мрачни от всеки друг народ по време на всеобщо бедствие.

Ала ние май се поувлякохме със сивите и черни тонове, които без съмнение преобладаваха в атмосферата и нравите на тази епоха. Хората, събрани сега на бостънския пазарен площад, не бяха израсли в пуритански мрак. Родени в Англия, те бяха потомци на англичани, живели в слънчевите години на изобилие, когато на трона бе седяла кралица Елизабет — време, когато животът в Англия като цяло се отличавал с блясък, разкош и веселие, на които няма равни по света. Ако заселниците в Нова Англия бяха слушали гласа на кръвта си, те щяха да отбелязват всички значими събития с ритуални огньове, пирове, разточителни зрелища и шествия. И никак нямаше да бъде чудно, ако в техните празненства веселите забави се съчетаваха с внушителните церемонии, за да украсят с приказно бляскава шевица царствената багреница, която нацията намята за подобни случаи. Някакъв плах опит за такова празненство можеше да се види и в начина, по който посрещаха началото на новата година в политическия живот на колонията. Едно мъгляво, безцветно и обилно разводнено отражение на великолепието, за което нашите предци пазеха спомени — да речем, не чак от коронацията, но поне от шествието в чест на встъпилия в длъжност нов кмет на древния и славен Лондон, — проличаваше в създадените от тях обичаи по случай ежегодните избори на съдии. Отците основатели на общността, били те сановници, свещеници или воители, считаха за свой дълг да се облекат на този ден с празничната тържественост, която още от древни времена се е смятала за подобаваща на високия обществен ранг. Всички те се явяваха, за да участвуват в шествието, което щеше да премине пред народа и да придаде необходимото достойнство на несложния и все още твърде млад държавен институт.

И за хората тогава бе ако не желателно, то поне допустимо да понамалят усърдието в ежедневието си тежък, суров като религията им труд. Вярно, че нямаше характерните за времето на кралица Елизабет и крал Джеймс в Англия народни увеселения — нямаше панаирджийски представления, нито странстващи песнопойци, които да разказват и да припяват под звуците на лютнята старинните си балади, нито обикалящи народни свирачи с танцуващи маймунки, нито жонгльори с невероятни номера, нито смешници, които да развеселяват тълпата със старите си като света, но въпреки това забавни за мнозинството остроумия. Всичките тези корифеи на развлекателните науки биха попаднали под ударите не само на суровия закон, но и на безмилостното обществено мнение, от което всъщност законът черпи жизнените си сили. Независимо от това върху голямото и честно лице на народа се бе появила може би мрачна, но затова пък широка усмивка. Не липсваха и спортни съревнования, каквито заселниците бяха виждали и в които дори бяха вземали участие преди много време по селските панаири и поляни в Англия. Смяташе се за необходимо да се запазят тези игри и на Новата земя, тъй като развиват храбростта и мъжеството. Тук-таме на пазарния площад се водеха двубои по правилата на борбата, приети в Корнуол и Девъншир. На едно място двойка състезатели въртяха тояги в беззловна схватка. Но най-голям бе интересът към боя, който двама майстори на фехтовката, въоръжени с кавалерийски саби и щитовете,

поведоха върху позорната платформа, заела толкова централно място в нашия разказ. За огромно съжаление на тълпата това зрелище бе прекратено от съдебния пристав, който не можеше да позволи да се посяга на величието на закона с подобно оскверняване на една от светините му.

Общо взето, няма да е много пресилено, ако се каже, че поели отскоро по пътя на самоограничаването и израснали в семейства, където са знаели как да се повеселят, първите заселници са превъзхождали в умението да устройват празненства бъдещите си потомци, дори и най-отдалечените като нас. Поколението на техните деца е изповядвало най-безкомпромисния пуританизъм и до такава степен е помрачило националния ни лик, че и досега, след толкова години, не можем да го проясним. Ще трябва, изглежда, отново да се учим на забравеното изкуство на веселието. Сред общия убит фон, в който се преливаха сивото, кафявото и черното от облеклото на английските заселници, на места пъстрееха и други, по-радостни цветове. Група индианци, натруфени със странно извезани костюми от еленови кожи и огърлици от раковини, намазани с червена и жълта охра и украсени с пера, въоръжени с лъкове и стрели и копия с каменни остриета, се бяха скупчили настрани и гледаха с такава непоколебима строгост, каквато бе непостижима дори за пуританите. Ала шаренията на туземците далеч не бе най-екзотичната гледка на площада. Първенството в това отношение държаха моряците от кораба, дошъл от Карибско море, които бяха слезли на брега, за да се включат в развлеченията в чест на изборите. Това бяха отчаяни главорези, с почернели от слънцето лица и огромни бради. Широките им, къси панталони бяха пристегнати в кръста с колани, чиито токи представляваха най-често грубо отлети златни плочки. В коланите на всички без изключение бяха втъкнати дълги ножове, че понякога и саби. Дори и при най-добро благоразположение на духа, когато се забавляваха, очите на моряците святкаха зверски изпод широкополите им шапки от палмови листа. Те нарушаваха най-безцеремонно правилата за приличие, задължителни за всички други – пушеха тютюн под самия нос на пристава, когато едно дръпване само би струвало цял шилинг на местния гражданин, и често-често надигаха манерките си с вино и по-силни напитки, че и упорито ги предлагаха на зяпналите ги хорица. Типична за непоследователността в моралните принципи на епохата, обявена за праволинейна, е толерантността, проявявана към разпуснатостта на моряците не само по време на кратките им престои на сушата, а и спрямо далеч по-необузданото им поведение сред тяхната родна стихия. Такива моряци днес биха съдили за разбойничество. Вън от всякакво съмнение например е, че екипажът, за който сега говорим, макар да не се състоеше от най-пропадналите типове сред моряшкия клан, бе извършвал, казано на съвременен език, грабителски нападения над испански търговски кораби, за което всичките му членове биха платили с главите си пред днешното правосъдие.

Ала морето в онези далечни времена се бунтуваше и пенеше по своя воля или под напора на бурите и хич не искаше и да знае за човешкия закон. Пиратът, кръстосващ вълните му, при желание можеше да зареже занаята и със самото стъпване на сушата да се превърне в богобоязлив и почтен човек. Но дори и по време на най-отчаяния му разбойнически живот никому не би минало през ума да смята общуването с него за нещо недостойно. Така че пуританските старейшини с черните си наметала, с колосаните си якички и с островърхите си шапки се усмихваха снизходително на врявата и неприличното поведение на веселите морски вълци. И когато един тъй уважаван гражданин, какъвто бе докторът Роджър Чилингуърт, се появи на площада, увлечен в дружеска беседа с капитана на съмнителния кораб, това не предизвика ни най-малко удивление или укор.

Капитанът определено бе най-фрапантно и пищно облечената личност в цялата тълпа. По дрехите му имаше множество ширити, а шапката му, окръжена със сърмена дантела и златна верижка, бе увенчана с перо. Сабя висеше на хълбока му, от сабя бе и белегът на челото му, по-скоро подчертаван, отколкото прикриван от прическата му. Едва ли жител на брега би могъл да се появи в такова облекло и с такова лице, по което отгоре на всичкото да се изписва задоволството му и от едното, и от другото, без да рискува да бъде незабавно изправен пред съдиите на строг разпит, а после нищо чудно да бъде глобен, тикнат в затвора или окован във вериги и изложен на показ. Що се отнася до капитана обаче, обществото считаше, че подобна външност е така естествена за него, както за рибата лъскавата ѝ ципеста обвивка.

След като се раздели с доктора, капитанът на бристолския кораб се зашляя

безцелно из площада и по едно време се натъкна на Хестър Прин, която веднага позна и без всякакво колебание заговори. Както обикновено около Хестър подобно на магически кръг се бе отворило свободно място, където въпреки блъсканицата никой не смееше и не желаше да прекрачи. Това бе ярък пример за нравствената самота, която алената буква носеше на дамгосаната окаяница, отчасти защото тя самата странеше от хората и отчасти защото инстинктивно, макар и вече не така враждебно, те също я отбягваха. За пръв път обаче тази изолация се оказа полезна за Хестър, като ѝ даде възможност да поговори с капитана, без никой да ги чува. И толкова пораснал бе нейният авторитет, че и най-отявлената привърженица на строгия морал в града не би могла да проведе подобен разговор сега с по-малък риск да се превърне в обект на клюки.

– Хей, мистрис – захвана мореплавателят, – ще трябва, значи, да кажа на помощника си да приготви една постеля повече, отколкото се бяхме пазарили. Няма страшно този път от скорбут или от корабна треска! Само че като се съберат този доктор с корабния, току-виж, ни изпотровили с разните му хапове и илачи, още повече, че на борда има купища такъв боклук, който изтъргувах от един испански кораб.

– Какво искате да кажете? – попита Хестър, като се опита да скрие изненадата си. – Още един пътник ли взимате?

– Как, нима не знаете – възкликна капитанът, – че и онзи, докторът, дето се вика Чилингуърт, се кани да изпробва с вас пътническите ми кабинни? Ама не може да не знаете, защото той ми каза, че ще пътувате заедно и че е близък приятел на другия, за когото ми говорихте, че имало опасност да си изпати от киселите дъртаци в пуританската управа!

– Да, те наистина са добри познати – отвърна Хестър привидно спокойно, но вътрешно обзета от ужас. – Дълго време живяха заедно.

С това разговорът между капитана и Хестър приключи. И в този миг в другия край на пазара тя съзря самия Роджър Чилингуърт. Той я гледаше усмихнат и през целия огромен, гъмжащ от блъсканицата, приказките и смеха на хората площад, през множеството най-различни мисли, настроения и интереси на тълпата до нея достигна зловещият смисъл, стаен в усмивката му.

Глава XXII Шествието

Хестър Прин не бе успяла да събере мислите си и да реши какво би могло да се направи при този нов, неочакван обрат на нещата, когато от съседната улица се разнесоха звуците на приближаващата се военна музика. Тя възвестяваше, че шествието на съдиите и гражданите бе тръгнало към молитвения дом, където – в съответствие с тъй бързо възникналата дълговечна традиция – преподобният мистър Димсдейл трябваше да произнесе проповед по случай деня на изборите.

И ето че иззад ъгъла се появиха челните редици на процесията и в бавен и тържествен марш се насочиха към другия край на площада. Пръв вървеше оркестърът. Той бе съставен от инструменти, чийто подбор положително не бе съобразен с общото им благозвучие, а и изпълнителите далеч не бяха никакви виртуози. И все пак в хармонията на барабаните и фанфарите се постигаше високата цел, заради която те търсеха съпричастността на масите, а именно – да се придаде нужната възвишеност и тържественост на събитието, развиващо се пред очите им. Малката Пърл отначало пляскаше с ръчички, но изведнъж притихна, успокоила се най-после, след като цяла сутрин бе кипяла от възбуда. Тя се взираше мълчаливо, сякаш понесена към висините като полюшваща се чайка от надигащите се и спадащи вълни на музиката. Ала скоро слънцето възвърна прежното ѝ настроение, като засвятка по оръжията и лъскавите доспехи на военните редици, които идеха след оркестрантите и представляваха почетният ескорт на шествието. Този войнишки отряд, запазен и до днес като войскава единица и пренесъл с марша си през вековете своята древна и неопетнена слава, не се състоеше от наемници. Редовете му се попълваха от сърцати мъже, които – движени от войнствените си ламтежи, копнееха да създадат нещо като Армейска академия, където – по примера на ордена на тамплиерите*51 – да се изучава теорията и доколкото

позволяват мирновременните маневри, практиката на бойните действия. За високото уважение, с което се ползуваха военните в онези времена, свидетелствуваше гордата осанка на всеки един от маршируващите. Някои от тях бяха бивши участници в сраженията по бойните полета на Холандия и другаде и следователно бяха си завоювали честно правото да носят славното войнишко име и униформа. Още повече, че в техния боен ред доспехите от лъсната стомана и разветите пера над грейналите шлемове придаваха блясък, непостижим за днешните паради.

[*51 Могъщ орден, основан в 1118 г., за да охранява поклонниците по пътя им за Божия гроб.]

При все това държавниците, които вървяха зад военния ескорт, представляваха много по-интересна гледка за внимателния наблюдател. Дори самата им осанка се отличаваше с величие, пред което горделивият войнишки марш простееше едва ли не до границите на нелепостта. Така нареченият талант не се ценеше много-много в онези времена, тъй както се цени днес, и на преден план се поставяха такива солидни качества като уравновесеността и чувството за собствено достойнство. Хората тогава се раждаха с една наследствена потребност да величаят някого, която – ако изобщо се е предала в потомството – е до такава степен намалена, че не оказва почти никакво влияние при избора и оценката на обществениците в нашето съвремие. Тази промяна може да е за добро или за лошо, а може би отчасти и за двете. Старовремският английски заселник по тези диви брегове – дал гръб на кралски, благороднически, както и на всички други вдъхващи страхопочитание титли, – за да задоволява все още незакърнялата си способност и нужда да се прекланя, се обръщаше към белите коси и преклонните години, към проверената честност, трезвата, препатила мъдрост, т.е. към онези сурови и мастити достойнства, които се свързват с идеята за непреходност и носят общото название „порядъчност“. Така че държавници като Брадстрийт, Ендикот, Дъдли*52, Белингам и останалите, които са сред първите, издигнати на власт по волята на народа, твърде рядко са блестяли с някаква интелектуална мощ, но затова пък до един са се отличавали с непоколебимото си здравомислие. Смели и уверени в себе си, като верига от скали, в която се разбиват бурните вълни, са бранили те благото на страната в моменти на несгоди и заплахи. Тъкмо тези черти на характера бяха възплътени в ъгловатите лица и едрите фигури на новоизбраните съдии. Колкото до вътрешното им умение да внушават респект на околните, старата родина не би имала от какво да се срамува, ако попълнеше Палатата на лордовете или Тайния съвет при короната с тези видни избраници на истинската демокрация.

[*52 Едни от първите заселници в Нова Англия, заемали важни държавни постове.]

Зад съдиите следваше изтъкнатият млад богослов, от чиито устни мнозинството с нетърпение очакваше да се излее тазгодишната проповед в чест на изборите. Религиозното поприще във въпросния век даваше много по-голям простор за интелектуални изяви от политиката, защото – като оставим настрана по-възвишените подбуди – благоговейната почит на вярващия народ бе достатъчно силен стимул да привлече най-амбициозните улове в служба на кръста. А и политическата власт – както се убеждаваме от случая с Инкрийз Мейдър*53 – съвсем не бе недосегаема за преуспяващия свещеник.

[*53 _Инкрийз Мейдър_ (1639–1727) – доктор на теологическите науки, ректор на Харвард и политически представител на английските крале Джеймс II и Уилям III.]

На онези, които видяха мистър Димсдейл в празничния ден, им направи впечатление, че откакто бе стъпил на новоанглийска земя, пасторът нивга не бе проявявал подобна енергичност и не бе държал тъй високо вдигната главата си, както сега, докато крачеше в колоната на шествието. Нямаше я предишната неувереност в походката му, снагата му бе изправена и ръката му не се притискаше злокобно към сърцето. Ала вгледаше ли се по-внимателно, човек веднага би разбрал, че тук не можеше да става въпрос за някакъв прилив на физически сили. Това по-скоро бе един духовен подем, вдъхнат от ангелите или от възраждащата настойка, която се извлича единствено в нажежените пещи на сериозния, обстоен размисъл. А може би тази метаморфоза се дължеше на живителното влияние, което пасторовата чувствителна натура изпитваше покрай пронизително гръмката музика, чиито звуци се вдигаха в небесата, носейки на вълните си преподобния отец. Свещеникът обаче изглеждаше тъй унесен, че човек би могъл да се усъмни дали изобщо чува музиката. Телом той

присъствуваше, забързан напред с необичайна устреманост. Но къде бе духът му? – В най-съкровениите си дълбини, където със свръхестествена трескавост командуваше парада на великолепните мисли, които не след дълго предстоеше да се произнесат. Ето защо пасторът бе сляп, глух и непроницаем за всичко наоколо. Могъщият му дух бе грабнал слабостта му тяло, бе го понесъл, без да обръща внимание на тежестта му, и го бе направил също тъй безплътен. Ако на хора с необикновено мощни умове се случи да изпадат в дълбока депресия, те нерядко се отличават със способността да изразходват в един неудържим порив жизнените си сили за много дни напред, през които отново се отпускат в дълга летаргия.

Хестър Прин, която не сваляше очи от пастора, бе изведнъж обзета от потискащо предчувствие, без да можеше да намери друго обяснение за него, освен че свещеникът сега ѝ се струваше безкрайно далечен и непостижим. Никой не можеше да я разубеди, че е заслужила макар едничък поглед на взаимност. Пред очите ѝ изникна тъмната гора с малката самотна долчинка на любовта и мъката, където на обраслия с мъх дънер те се бяха държали за ръце, а тъжният ромон на потока бе пригласял на мъката и копнежа в думите им. Колко близки се бяха чувствували тогава! Нима това бе същият човек? Сега той бе неузнаваем! Движеше се с горда стъпка, сякаш потопен във величествената музика, в обкръжението на внушителните беловласи градски първенци и изглеждаше недостижим заради положението, което заемаше в обществото, и още повече заради диаметралната отдалеченост, в която го отправяха разделящите го от нея мисли. Сърцето на Хестър се сви от ужас, че всичко между тях е било просто мираж и че колкото и ясно да го бе видяла, тя нямаше основание да храни илюзии за някаква реална връзка със свещеника. И дотолкова силна бе жената в нея, че тя не беше в състояние да му прости, задето именно сега, когато тежките стъпки на съдбата им се приближаваха все по-близо и по-близо, той можеше напълно да се изолира от общия им свят, докато тя го търсеше с измръзнали ръце опипом в мрака и не го намираще.

Майчиното вълнение явно се предаваше и на Пърл или пък детето само долавяше отчуждеността и неприкосновеността, които ограждаха пастора. Докато шествието преминаваше, тя едвам се удържаше на едно място и пърхаше нагоре-надолу като птичка, готвеща се да литне. Когато и последните отминаха, малката вдигна поглед към Хестър.

– Майко – попита тя, – това същият свещеник ли беше, дето ме целуна край поточето?

– Мълчи, миличката ми! – прошепна майката. – Невинаги за случилото се в гората може да се разкаже на площада.

– Не бях сигурна, че е той – продължи момиченцето, – така странно изглеждаше. Инак щях да изтичам при него и да го накарам да ме целуне пак, пред всички, както тогава под старите тъмни дървета. Какво щеше да ми отговори пасторът, майко? Щеше ли да се хване за сърцето, да ме изгледа смръщено и да ми каже да се махна?

– Какво би могъл да ти каже, Пърл – отвърна Хестър, – освен че не е нито време, нито място за целувки? Добре, че не го заговори, глупавичката ми!

Подобни чувства мистър Димсдейл бе пробудил и в една друга особа, чиито странности или по-право чието безумие я подтикна да направи нещо, на което малко хора биха се решили – публично да заговори белязаната с алената буква. Това бе мистрис Хибинс, която – облечена в разкошна плюшена рокля с троен рюш и бродиран корсаж и подпираша се важно на бастун със златна дръжка – бе дошла да види тържественото шествие. Тъй като престарялата дама имаше славата – впоследствие коствала ѝ живота – на главно действащо лице при често организираните заклинания на духове, хората се отдръпнаха от нея, видимо от страх да не би да се докоснат до дрехата ѝ, сякаш бе чумава. И колкото и благосклонно да бяха започнали да се отнасят към Хестър Прин, когато старата Хибинс застана редом с нея, ужасът в душите на околните се удвои и ъгълчето на площада, където двете жени стояха, в миг опустя.

– Ах, кой би могъл да си помисли! – зашепна поверително старицата на Хестър. – Толкова благочестив човек! Хората го имат за светец сред смъртните и трябва да призная – на такъв прилича! И като го гледаш как минава с шествието, да не повярваш, че само преди ден-два се измъкна от кабинета си, където сигурно се бе налупал със Светото писание, хем на староеврейски, за да се поразвее из гората! А-ха! Ние знаем какво значи туй, Хестър Прин! Но истина ти казвам, умът ми не го побира, че това сега е същият човек. Много от богомолците, дето видях да вървят

след музиката, са тропали с мен под звуците на знаеш чия цигулка, а на хорото сме се ловили и с индиански баячи, и с лапландски магьосници. Дребни работи са тия за жена като мен – вряла и кипяла! Ала свещеникът! Можеш ли със сигурност да кажеш, че е същият, с когото се срещнахте на горската пътека, Хестър?!

– Госпожо, не разбирам за какво говорите – отвърна Хестър Прин, която виждаше, че мистрис Хибинс не е с всички си и все пак бе потресена от спокойствието, с което старицата говореше за връзките на много хора, включително и на нея самата, с нечестивия. – Не е моя работа да злословя по адрес на един такъв учен и благочестив духовник като преподобния мистър Димсдейл!

– Хайде де! – извика старицата и поклати заканително пръст. – Затуй ли толкоз пъти ходя в гората, че да не мога да позная кой още шета тъдява? Ще го позная, макар в косата му да не е останал и листец от бръшлянения венец, с който се е кичил за самодивското хоро! Тебе също си те знам, защото знакът ти е на открито. Всеки може да го види и на слънце, и в мрака, когато гори с огнен пламък. Ти си го носиш, без да го криеш, та няма какво да приказваме. Ама свещеникът! Чакай да ти пришепна нещо на ухото! Ако Черния забележи, че някой от слугите му, подписал и скрепил с кръвта си договор с него, се срамува от господаря си, както се срамува преподобният мистър Димсдейл, той си има начини да направи тъй, че клеймото му само да се покаже посред бял ден, и то пред всички! Знаеш ли, Хестър Прин, какво има пасторът на сърцето си, та все го крие с ръка, а?

– Какво, мила мистрис Хибинс? – жадно възкликна малката Пърл. – Видяла ли си го?

– Все едно, миличко! – отвърна мистрис Хибинс и се поклони ниско на детето. – Ти сама ще си го видиш. Казват, че си чедо Луциферско. Ще полетиш ли с мен нощеска на татка си на гости? Там ще разбереш защо пасторът все се държи за сърцето!

Старицата се изкикоти пронизително, така че целият площад да екне, и си тръгна.

По това време в църквата завърши встъпителната молитва и се разнесоха първите думи от празничната проповед на преподобния мистър Димсдейл. Във властта на някакво непреодолимо притегляне (понеже не можеше да влезе в претъпкания божи храм), Хестър застана под позорната платформа – достатъчно наблизо, за да изслуша от край до край проповедта, която, макар и непонятна, долиташе върху напевните вълни на неповторимия пасторов глас.

Дори да не разбираше езика на проповедника, човек пак би бил завладян от вълнуващото разнообразие в интонацията на звучния му глас – сам по себе си една превъзходна дарба, – който като всяка друга музика бе наситен със страст и патос, и нежност, и възвишени копнежи, поднесени на непосредствения език на сърцето, близък и понятен за хората от всички земни краища. За Хестър, която слушаше с неутолима жажда и всеотдаен трепет, проповедта, макар и приглушена от църковните стени, носеше свой скрит смисъл, съвсем отделен от неразгадаемия текст. А може би ако се чуваха по-ясно, думите, като далеч по-грубо изразно средство, само щяха да попречат да се прояви вътрешната душевност на мисълта. Ето че сега гласът на мистър Димсдейл спадна до тихата въздишка, с която вятърът се спира да почине. Сетне, отначало нежно, но с нарастваща настойчивост, той понесе Хестър към онзи грандиозен връх на звученето, който я изпълни с неизразимо тържествено благоговение. Ала колкото и стихийно величав да бе понякога, нито за момент в него не заглъхваше най-характерното му качество – риданието. Дали снижен до шепот или възвисен, стенещ глухо или ревящ от болка, нямаше сърце, което този глас да не затрогне! Случваше се понякога дълбоко патетичната му подплата да остане оголена като едва доловимо издихание в безмълвната тишина. Но дори когато набираше сила неумолимо и властно като разразяваща се буря до най-мощните си акорди, които здравите църковни стени с мъка удържаха да не изригнат и зазвънтят навън, ако се заслушаше внимателно, човек пак можеше да долови неизменния болезнен вопъл. Какво бе това? Жалбата на една натежала от мъка или угризения душа, доверяваща скръбта или падението си на великодушния човешки род, умоляваща го непрестанно, с всеки звук, за състрадание или за прошка, каквито той е винаги готов да дава! На този постоянен скръбен съпровод пасторът най-вече дължеше огромното въздействие на ораторския си талант.

А Хестър все така стоеше, неподвижна като статуя, в подножието на позорната платформа. Дори да не бе я удържал там гласът на свещеника, тя пак би останала

прикована към мястото, отдето бе започнало опозореното ѝ съществуване. Някакво вътрешно чувство, неоформено като мисъл, но дълбоко залегнало в съзнанието, ѝ подсказваше, че това бе центърът, около който се бе въртял – и преди, и след падението – целият неин живот.

Малката Пърл се бе отдалечила от майка си и си играеше самичка из площада. С изблиците светлина, които пръскаше спонтанно, тя разведряваше мрачната тълпа, както пъстроперата птичка озарява цялото дърво, мяркайки се измежду гъстия му сенчест листак. Ритъмът на плавната ѝ грациозност често биваше нарушаван от резки, отривисти движения – израз на вечно неспокойния ѝ дух, дважд по-неуморен днес в лекия си вихрен танц поради превъзбудата, с която малката се откликваше на майчината тревога. Щом само нещо – човек или предмет – грабнеше за миг винаги будното ѝ, макар и непостоянно любопитство, Пърл тутакси се хвърляше натам, вкопчваше се в него, като да бе нейно, и не го оставяше, докато не ѝ омръзнеше. Ала това съвсем не означаваше, че в отплата ще допусне и най-малкото подобно посегателство над личността си. Макар поведението ѝ да се посрещаше с усмивка от пуританите, те все тъй твърдо вярваха, че малката е дяволско изчадие – такова неземно обаяние и красота се излъчваха от искрящата ѝ, устремена фигурка. Съзреше ли индианец, Пърл се втурваше насреща и го зяпваше в лицето, така че дори туземецът започваше да усеща, че има работа с още по-дива и от собствената му природа. Оттам с вродената си дързост, но също и с типичното си недружелюбие, тя се шмугваше сред моряците – същите смугли варвари като онези от гората, само че вилнеещи по океана. И те я гледаха с почуда и възторг, сякаш бе изваяна от застинала морска пяна, а за душа ѝ служеха искрите, които нощем багрят вълните зад кърмата.

Един от групата моряци – всъщност капитанът, който беше разговарял с Хестър Прин – бе до такава степен очарован от външността на Пърл, че се опита да я улови и да си открадне една целувка. Това обаче се оказа също толкова неизпълнима задача, както да хванеш литнало колибри. Тогава капитанът откачи златната верижка от шапката си и я подхвърли на детето. Пърл веднага я уви около вратлето и кръстчето си така майсторски, сякаш цял живот бе носила такава верижка, и мигом стана трудно да си я представиш повече без нея.

– Онази жена с алената буква майка ти ли е? – попита морякът. – Ще ѝ предадеш ли нещо, дето ще ти кажа?

– Ако е хубаво, ще го предам – отвърна детето.

– Тогаз кажи ѝ – продължи той, – че пак съм говорил с оня черномутрест, стар гърбушко – доктора, и той е обещал да доведе на кораба приятеля си, тя ще се сети кой. Та нека майка ти да се погрижи за двете ви, а за него да не се кахъри. Ще ѝ речеш ли тъй, а, горско пиле?

– Мистрис Хибинс ми каза, че съм дъщеря на Луцифера! – викна Пърл с палавата си усмивка. – Ако ме обиждаш, ще му се оплача и татко ще изпрати бури подир кораба ти!

Обикаляйки на зигзаг, детето се завърна при майка си и ѝ съобщи заръката на моряка. Колкото да бе твърд, спокоен и стоически издръжлив, духът на Хестър този път едва не се сломи пред мрачния, суров лик на неизбежната, ехидно усмихната съдба, изпречила се насред пътя им с пастора тъкмо когато двамата бяха успели да намерят изхода от лабиринта на страданията си.

Несретницата тъкмо се мъчеше да се оправи някак в ужасяващия хаос, настъпил в мислите ѝ след новината на капитана, когато върху главата ѝ се стовари още едно изпитание. Много от хората, дошли от околностите за празника, бяха чували най-различни работи за алената буква, превърната в страшилище от стотиците измислени или преувеличени слухове, но никога не я бяха виждали с очите си. Забавленията, които им се предлагаха, вече им бяха поомръзнали и с дебелашка наглост те наобиколиха Хестър Прин. Но и най-безочливите помежду им бяха принудени да спрат на почтено разстояние от грешницата. По-близо не ги допущаше отпъждащата сила на отвращението, внушавано от тайнствения знак. Привлечени от суматохата, бандата моряци също се научиха за позорната емблема, разблъскаха се и шръкнаха с бронзовите си разбойнически физиономии на преден план в кръга. Бледа искрица от любопитството на белите се запали чак у индианците, които се провряха безшумно през навалищата и впиха черните си змийски погледи в гърдите на Хестър – най-вероятно убедени, че с такава великолепна бродирана емблема жената трябва да е на голяма почит сред

своите. И накрая старите познайници – съгражданите на белязаната, чийто интерес към овехтялата история лека-полека взе да се възобновява покрай заразата на хорското любопитство, също се присъединиха вяло към тълпата и хладните им, преситени погледи може би причиниха най-голяма мъка на Хестър. Сред морето от лица тя забеляза групата матрони, които преди седем години бяха чакали появата ѝ пред вратата на затвора. Всички бяха тук освен най-младата и единствената сред тях, способна да изпитва състрадание; за нея Хестър неотдавна бе изработила погребална премяна. По някаква ирония на съдбата в последния час преди да я захвърли, алената буква внезапно бе привлякла повече от обикновеното внимание и нападки и бе опърлила гърдите на жертвата си с неочаквана жестокост, каквато не се помнеше от деня на закачането ѝ.

Докато Хестър стоеше в омагьосания кръг на позора, сякаш навеки прикована от коварната, коравосърдечна присъда, от високия и свят амвон достойният за възхищение проповедник се вираше в слушателите си, покорени до дън душа от пленителното му слово. Светецът-проповедник в храма! Жената с алената буква на пазарния площад! Кое въображение би било така кощунствено да си представи, че тези двама са белязани със същото изгарящо клеймо?

ГЛАВА XXIII

Часът на алената буква

Най-накрая вълшебно изразителният глас на свещеника, понесъл на вълните си душите на слушателите към небесните висини, секна. Възцари се гробна тишина, каквато би последвала вещанията на пророците. Сетне се дочу тих шепот и приглушена глъч; сякаш освободени от магията, пренесла ги в света на чужд дух, хората отново идеха на себе си, все още изпълнени с чувството на благоговейно удивление. След още миг тълпата се люшна към вратата на църквата и се изсипа на площада. Сега, когато проповедта бе свършила, всички се нуждаеха от глътка друг въздух – по-подходящ за грубия, земен живот, към който се завръщаха из нажежената от пламенните слова на проповедника и напоена с благоуханния аромат на мислите му атмосфера.

Като се намериха навън, хората масово побързаха да дадат израз на бурния си възторг. От всички краища на улицата и пазарния площад се разнесоха овации по адрес на свещеника. Хората не можеха да се успокоят, докато не споделяха помежду си онова, което вътрешно им бе пределно ясно, но с никакви думи не можеха да предадат. Според единодушното мнение никой друг досега не бе говорил тъй мъдро, възвишено и благочестиво, както мистър Димсдейл в този ден, нито пък някога тъй явно се бе изливяло божественото вдъхновение от простосмъртни устни. Видно бе как то осенява пастора и го отнася надалеч от предварително написания текст на проповедта, как му внушава мисли, навярно еднакво удивителни и за него, и за слушателите му, във връзка с отношението на Господа към разните човешки общества и най-вече към новоанглийското, което с общи усилия всички те изграждаха сред пустоща сега. Към края проповедникът така се разпали, че пророчествата сами се посипаха от устата му, сякаш бе юдейски ясновидец, само дето не предвещаваше възмездие и гибел, а възвишено и славно бъдеще за новообразувания народ божии. Въпреки това и в този момент основният тон в проповедта си оставаше патетичната скръб, която не можеше да се обясни с друго освен с естествената печал, предизвикана у човека от предчувствието за близката му кончина. Да, пасторът, любимецът на всички, така безмерно влюбен в миряните си, че не можеше да се откъсне от тях и да се възнесе на небето без прощална въздишка, явно предвещаваше смъртта си, която бързаше преждевременно да потопи в сълзи паството му! Съзнанието за преходността на земния му път поставяше последния щрих към образа на свещеника, изграден от хората, оприличаващи го на ангел, който в полета си към небесата бе помахал за миг с ярките си крила над главите им, бе скрил слънцето, но в същото време ги бе дарил със своето великолепие, разпръсквайки навред златоструйните зари на истината.

Така, неусетно за себе си, както това често се случва на хора с разни призвания, защото може да се оцени само в историческа перспектива, мистър Димсдейл навлезе в зенита на славата и триумфалния успех, чийто блясък надминаваше всичко, постигнато дотук и предстоящо му в бъдеще. До по-горда висота от тази, на която

необикновеният интелект, огромните познания, обайващото красноречие и безупречната светост го издигаха сега, той не би могъл да стигне нито преди, нито впоследствие, тъй като в онези първи дни на Нова Англия духовническият сан и без това бе достатъчно висок пиедестал. Такъв бе пасторът в очите на съгражданите си, когато в края на празничната проповед сведе глава към обличения във възглавнички перваз на амвона. А Хестър Прин си стоеше до позорната платформа и алената буква пак пламтеше на гърдите ѝ!

И отново откъм църковните врати гръмна музиката и се разнесе отмерената стъпка на военния ескорт. Шествието се отправяше към кметството, където празникът щеше да завърши с тържествена трапеза.

През широкия шпалир, който хората почтително отваряха, се занизаха величествените белобради градски първенци. Взрив от възторжени викове огласи площада, когато там се появиха губернаторът и съдиите, старците и мъдреците, светите отци и върволицата от знатни и известни люде. Този спонтанен изблик, макар и допълнително усилен от детската преданост, с която народът в онази епоха се отнасяше към управниците си, без съмнение бе плод и на неудържимия екстаз, запален в душите на мнозинството от златоустия поток и още незаглъхнал в ушите им. Едва усетил своя плам, човек започваше да гори и с огъня, обзел околните. В църквата те някак си го бяха усмирили, ала навън пожарът на всеобщия възторг се разгоря до небесата. И гърлата, и симфоничният заряд от пределно развихрени чувства бяха предостатъчни, за да избухнат в един невероятен възглас, по-внушителен дори от плътните органични хармонии на бурята, от гърма и рева на вълните. Това бе горолоният ансамбъл на масовото въодушевление, което слива в едно и гласовете, и сърцата. Земята на Нова Англия не помнеше подобен тътен! Не беше стъпвал върху нея друг, тъй тачен от народа, както нашият свещеник!

А как се чувствуваше самият той? Не беше ли се появил сияен ореол над главата му? Тъй безплътно извисен от душевния подем, тъй недостижим в апотеоза на обожествяващата го тълпа, дали наистина докосваше с крак прахта на грешната земя?

Военните и старейшините в шествието се изтеглиха и очите на всички се устремиха към мястото, откъдето се зададе пасторът. Щом го зърнеха, хората сподавяха ликуващите си викове и скоро на площада остана да се чува само шепот. Колко слаб и блед изглеждаше свещеникът в часа на тържеството си! Енергията или по-скоро вдъхновението, подкрепяло го с небесната си сила, за да изпълни с чест мисията си на божествен вестител, го бе напуснало сега. Жаравата, допреди миг обливала страните му с пурпур, бе угаснала тъй безвъзвратно, както изтлява последното огнено езиче сред изпепелените главни. Такава смъртна бледност още не бе покривала живо лице, а и едва ли някакъв живот бе останал в човека, който само по чудо не падаше бездиханен, а продължаваше да крета!

Един от братята му по черковен сан – преподобният Джон Уилсън – забеляза изнемогата, в която мистър Димсдейл бе изпаднал след отлива в интелектуалната и емоционална приповдигнатост, и побърза да му се притече на помощ. След слаб, но категоричен жест пасторът отблъсна протегнатата му ръка. Той продължаваше да върви напред, ако така можеха да се нарекат движенията му, които по-скоро приличаха на неуверените стъпки на прохождащо бебе, подканяно и окуражавано от протегнатите майчини ръце. И макар с всяка секунда все по-трудно да се забелязваше, че изобщо се придвижва, в последна сметка свещеникът се добра до паметната, почерняла от времето платформа, където преди толкова години на несрета Хестър Прин се бе изправила очи в очи със заклеяващите погледи на обществото. Насреща му стоеше Хестър – хванала Пърл за ръката и с алената буква на гърди! Пасторът се спря пред нея, въпреки че музиката свиреше тържествения марш на шествието и го зовеше властно напред, напред към празненството. Ала той не се помръдваше.

От известно време насам и Белингам бе наблюдавал угрижено свещеника. Беше се отделил от шествието с намерението да помогне, защото от вида на мистър Димсдейл си личеше, че неминуемо ще падне. Ала нещо в израза на пастора възпря съдията, макар той да не бе от онези, които лесно се поддават на неуловими, подсъзнателни внушения. Тълпата посрещаше сцената с все същия благоговееен трепет. Физическата слабост на свещеника за хората бе само още една проява на небесната му сила и те почти очакваха да видят как този тъй свят човек се възнася там горе, дето очертанятията му ще се загубят, ала сиянието му ще заблести ведно с небесните зари!

Мистър Димсдейл се обърна към платформата и протегна ръце.

– Хестър – рече той, – ела насам! Ела и ти, моя малка Пърл!

Той ги гледаше с вледеняващ поглед, но също и с нежност, примесена със странно тържество. Бърза като лекокрила птичка, малката се завтече към него и обгърна коленете му с ръце. Бавно, сякаш тласкана против волята си от неумолимата съдба, Хестър Прин също се приближи, но остана на крачка настрана. В този миг старият Роджър Чилингуърт се втурна през тълпата или с този мрачен, обезумял, зъл поглед по-скоро изникна изпод земята, за да отклони жертвата си от онова, което възнамеряваше да стори. Така или иначе старецът изтича и сграбчи пастора за ръката.

– Стой, безумецо! Какво си намислил? – изсъска той. – Отпъди жената! Изгони детето! Всичко ще се нареди! Не зачерняй славата си, не се позори преди смъртта! Още не е късно да те спася! Нима искаш да опетниш свещения си сан?

– Късно идеш, изкусителю! – отвърна свещеникът, като изгледа доктора решително, макар със страх в очите. – Свършено е с твойта власт над мен! С Божията помощ аз ще се избавя от нея!

Той пак протегна ръка към жената с алената буква.

– Хестър Прин – провикна се той със затрогваща искреност, – в името на Всеблагия и Всеомогъщия, който продължава сетния ми час, за да извърша, каквото с цената на тежък грях и непоносими терзания се побоях да извърша преди седем години, ела да ми дадеш опора! Твоята опора, Хестър, но водена от Волята Господня, която мене направлява! С тази воля сега се мъчи да се пребори жалкият, клет старец, като напруга своите сили и силите на дявола! Хайде, Хестър, помогни ми да се изкача на платформата!

Тълпата бе обзета от смут. Управниците и знатните люде, застанали най-близо до свещеника, бяха така стъписани, че не бяха в състояние нито да приемат натрапващото се обяснение, нито да измислят друго и останаха в ролята на безмълвни и бездейни свидетели да наблюдават възмездие, подготвено от провидението. Те видяха как, облегнат на рамото на Хестър и подкрепен от ръката ѝ през кръста, пасторът се приближи до стълбата и се изкачи на платформата, като през цялото време стискаше ръката на роденото в греха дете. А след тях вървеше старият Роджър Чилингуърт – едно от главните действащи лица в тяхната драма на грехопадение и скръб, който имаше пълното право на участие в последната ѝ сцена.

– Целият свят да бе пребродил – заговори старецът, загледан мрачно в свещеника, – не би намерил нийде – ни нависоко, ни надълбоко – друго място като таз платформа, където да се изтръгнеш от мен!

– Хвала на господ, че ме доведе тук! – отвърна мистър Димсдейл.

Въпреки че се усмихваше насила, пасторът се беше разтреперил и погледът, който отправи към Хестър, бе пълен със съмнение и тревога.

– Не е ли по-добре така, вместо каквото си мечтахме в гората? – прошепна той.

– Не знам! Не знам! – побърза да отвърне Хестър. – По-добре ли ще е да умрем и двамата и мъничката Пърл да си отиде с нас!

– Какво ще стане с теб и Пърл, ще каже Бог! – рече свещеникът. – Той е милостив! Нека сега изпълня волята му, която той откри пред мен. Моят час удари, Хестър, и трябва да побързам да поема позора си.

Подкрепян от Хестър Прин и хванал за ръка малката Пърл, преподобният мистър Димсдейл се обърна към величествените управници, към благочестивите си събратя-свещеници, към народа, чието голямо сърце, макар да бе изтръпнало от ужас, преливаше от трепетно състрадание в очакване на съдбовната тайна, очевидно дълбоко греховна, но също тъй дълбоко изстрадана и оплакана. Едва превалило пладнe, слънцето ярко огряваше и открояваше над всичко свещеника, възправил се да изповяда вината си пред Небесния съд.

– Новоанглийски народе! – извика той и гласът му литна над тълпата – висок, тържествен и величествен, макар да издаваше и едно жалостиво вибратор, а понякога и стон, изтръгнал се от бездънните бездни на разкаянието и тъгата. – Ти, който ме обичаше и почиташе като светец, погледни сега и виж ме – от всички най-големия грешник! Ах, дойде накрай денят и аз да застана там, където трябваше да бъда преди цели седем години заедно с жената, чиято ръка, а не угасващата сила, едва довела ме дотука, ме удържа в тази страшна минута да не рухна на земята! Погледнете алената буква върху Хестър! Кой не е потръпвал от вида ѝ! Където и да идеше грешницата,

когато и да помислеше за поне миг покой от ужасното бреме, вредом я сочеше зловещият пръст на проклятието и непоносимото отвращение. Ала сред вас живееше човек, белязан с клеймото на позора, за което нямахте представа!

Тук свещеникът дотолкоз прималя, че май нямаше да може да доразкрие тайната си. Но той преодоля надвиващата го телесна и най-вече душевна слабост, стъпи здраво на краката си и устремно излезе на крачка пред жената и детето.

— Но туй клеймо бе врязано в него! — продължи пасторът трескаво, решен да стигне до края. — Господ-Бог не сваляше очи оттам! Ангелите непрекъснато го сочеха! Дяволът го знаеше и постоянно го разчопляше с огнения си показалец! Ала грешникът изкусно криеше дамата си от хората и си придаваше вид на чиста и пречиста душа, опечалена от греховността на този свят и страдаща по себеподобните си в рая! И ето, в смъртния си час той стои пред вас и ви моли пак да се вгледате в алената буква на Хестър! Повярвайте му, тайнственият ужас на тази буква бледнее пред огнения печат на неговите гърди, а дори и тоз печат не е нищо повече от имитация на клеймото, изпепелило сърцето му! Има ли някой тук да се съмнява в Божието възмездие над грешника? Ето ви едно ужасно доказателство!

С конвулсивен жест мистър Димсдейл дръпна връзките под яката и откри гърдите си! Ние ще се въздържим обаче от кошунственото описание. Страховитото чудо, което се откри там, прикова погледите на покрусената тълпа, а лицето на пастора гореше победоносно с пламъка на човек, надвил над най-жестоките страдания. Миг след това той се олюля и падна! Хестър леко го привдигна и подпря главата му на гърдите си. Старият Роджър Чилингуърт коленичи до него с празен, сякаш безжизнен поглед.

— Ти ми избяга! Избяга ми! — повтаряше си той.

— Бог да ти прости! — рече пасторът. — И ти извърши тежък грях!

Той отвърна гаснещите си очи от стареца и се загледа в Хестър и детето.

— Моя малка Пърл — зашепна мистър Димсдейл и по лицето му грейна нежната и кротка усмивка на потъващата в мир душа; нещо повече, така огромно беше облекчението му, че той бе готов и да се позакачи с детето. — Миличката ми Пърл, ще ме целунеш ли сега? Тогава, в гората, не поиска! Ще пожелаеш ли сега?

Пърл го целуна по устните. С това магията, която тегнеше над момиченцето, беше развалена. Трагичната сцена, в която бе участвувало, бе покъртила до дъно неопитомената му природа и сълзите, капещи по бащиното му лице, бяха залог, че то ще израсне сред човешки радости и скърби като жена от този свят, а не като воюваща с него сила. Тук приключи и мисията на Пърл като майчин мъчител.

— Хестър — промълви свещеникът, — сбогом!

— Няма ли да се срещнем пак? — прошепна тя и склони глава над лицето му. — Няма ли да бъдем заедно в задгробния живот? Не може да не сме изкупили греха си с толкова страдания! Ти вече обръщаш светлия си поглед към вечността! Кажи, какво ни чака там?

— Мълчи, Хестър! — каза пасторът с прочувствена тържественост. — Престъпленият закон! Грехът, разтърсил тука всички! Само това да бъде в мислите ти! Сърцето ми се свива от страх, че когато забравихме за Бога и за безсмъртието на душите си, ние сами унищожихме надеждата, че можем да се срещнем отново във вечен и свещен съюз. Само Господ знае какво ни чака, но той е милостив! Какво по-добро доказателство за неговата милост от моите терзания. От раната, която той възпламени на моите гърди! От пъкления старец, комуто възложи да ме пече безспирно на ръжена! От тази смърт на победния позор, на която ме изпрати! Една от тези мъки да ми бе спестил, и щях да съм загубен навеки! Да бъде благословено името му! Да пребъде неговата воля! Сбогом!

С тази прощална дума свещеникът издъхна. Смълчаното до тоз момент множество издаде глух, неземан, напираш издълбоко ропот, който единствен засега, загромолял след отлетялата душа, идеше да изрази безмерното страхопочитание и удивление, надигнало се в хорските сърца.

Глава XXIV Заклучение

След много дни, когато изтече достатъчно време, за да могат впечатленията от

гореописаната сцена да улегнат в съзнанието на хората, възникнаха най-различни версии за това какво всъщност се бе случило на позорната платформа.

Болшинството от присъстващите твърдяха, че са видели отпечатана на гърдите на нещастния свещеник алена буква, досущ като онази, носена от Хестър Прин. Относно произхода на този белег се даваха всевъзможни обяснения, до едно из областта на предположенията. Някои настояваха, че от деня, в който Хестър Прин за пръв път прикачила позорния знак на гърдите си, мистър Димсдейл започнал да търси разкаяние, като безрезултатно подлагал плътта си на най-ужасни изтезания. Други възразяваха, че клеймото се е появило значително по-късно и е дело на стария Роджър Чилингуърт, който, като могъщ заклинател, е успял да жигоса свещеника със силата на магията и с чародейно биле. Трети пък, които отдаваха дължимото на необикновената чувствителност на пастора, както и на чудодейното надмощие на неговия дух над тялото му, шепнешком уверяваха, че ужасният символ е плод на постоянните угризения на съвестта, разяждали сърцето му и избили на повърхността в алената буква – тази видима следа на Божието възмездие. Читателят има право да си избере която иска от изложените теории. Ние изчерпахме всичко, което можахме да научим за знамението, и сега, след като то изпълни предназначението си, с радост бихме го изтрили от паметта си, където поради дългите размисления то се запечата прекалено ярко и дълбоко.

И все пак любопитно е, че сред онези, които бяха наблюдавали сцената от край до край и се кълняха, че нито за миг не са сваляли погледа си от преподобния мистър Димсдейл, имаше и такива, дето отричаха да са видели какъвто и да било знак на гърдите му, чисти като гърдите на новородено! Нито пък според тях бе той признавал или намеквал дори и за най-далечна своя причастност към греха, заради който Хестър Прин бе носила тъй дълго алената буква. Според тези почтени свидетели пасторът, почувствувал близостта на смъртта и благоговението на тълпата, въздигнала го вече сред светците и ангелите, бе решил да издъхне в ръцете на падналата жена, за да докаже пред света колко далеч е от истинската чистота дори и най-праведният. След като бе посветил целия си живот на спасението на хорските души, той бе решил да превърне смъртта си в притча, за да внуши на почитателите си великата, печална истина, че пред лицето на Пречистия всички сме еднакво грешни. Те трябваше да извлекат поука, че и на най-светия не е дадено да се възвиси повече от съзнанието за милостта Божия, която се лее върху всички ни от небесата, и че напразно онова, дето се нарича човешка добродетел, обръща жаден поглед нагоре. Без да оспорваме една такава основна истина, ще трябва да отнесем последната трактовка към примерите за безрезервна преданост, с която понякога се брани честта на приятел, особено ако той се случи свещеник, въпреки че явни доказателства като алената буква, огряна от пладнешко слънце, свалят маската на двуличника и го разобличават като една мерзка земна твар.

Основният източник, от който сме черпили материал за разказа си – старинният ръкопис, съставен по устните свидетелства на лица, познавали Хестър Прин или чували за нея от нейни съвременници, – изцяло потвърждава гледището ни, развито в предходните страници. След многото изводи, които могат да се извлекат от трагедията на клетия пастор, ще приведем само един: „Не лъжи! Не лъжи! Не лъжи! Не крий от хората нищо лошо за себе си или поне онова, що би могло да доведе до лошо в теб!“

Най-поразителна от всичко обаче бе промяната във външността и поведението на стареца, известен под името Роджър Чилингуърт, която настъпи веднага след смъртта на мистър Димсдейл. Всичката сила и енергия, всичката жизнена и интелектуална мощ на доктора като че ли изведнъж се изпариха. Той буквално се сгърчи, изсъхна и стана невзрачен като изкоренен бурен, спаружен под слънчевите лъчи. Сега, когато постоянната мъст – зловният смисъл на Живота му, постигайки пълното си тържество, се бе изчерпала и нямаше повече какво да я подклажда или накратко казано, когато се свършиха сатанинските дела на земята на това изгубило човешки облик същество, настана час то да отиде там, където Господарят му можеше да му намери достатъчно работа с подходящо възнаграждение. Ала да се смилим над нашите призрачни герои, които тъй дълго опознавахме отблизо, над Роджър Чилингуърт и над хората около него. Би било интересно да се изследва всестранно въпросът дали омразата и любовта не са по същество двете страни на едно и също чувство. Всяко от тях в апогея си предполага дълбоко и интимно опознаване на другия; всяко превръща индивида в роб,

нуждаещ се от обекта, за да подхранва чувстваха и духовните си потребности; всяко кара този, който страстно люби или не по-малко страстно ненавижда, еднакво неутешимо да страда и да се чувства изоставен при загубата на любимия или омразния човек. От философска гледна точка това са две еднакви страсти, с тази разлика, че едната е увенчана с небесен ореол, а другата – с мрачен, зловещ пламък. Кой знае дали в задгробния свят старият доктор и свещеникът – всеки жертва на другия – нямаше неочаквано да разберат, че земното им отвращение един от друг се е превърнало в чистото злато на любовта.

Но да оставим разсъжденията и да се върнем пак към фактите. След смъртта на Роджър Чилингуърт още същата година съгласно завещанието му, чиито изпълнители бяха губернаторът Белингам и преподобният мистър Уилсън, на малката Пърл, дъщерята на Хестър Прин, бе приписано едно значително състояние както в Бостън, така и в Англия.

Така Пърл, малката самодива, изчадието адово, както някои хора упорито продължаваха да я наричат, се превърна в най-богатата за времето си наследница в Новия свят. Това обстоятелство положително е оказало значително влияние върху общественото мнение; и ако майката и детето бяха останали в колонията, нищо чудно малката Пърл, като достигнеше възрастта за женене, да бе смесила буйната си кръв с тази на най-благочестивия пуритански род. Ала скоро след смъртта на доктора жената с алената буква и дъщеря ѝ изчезнаха. Дълги години след това за тях не се получаваха никакви достоверни вести освен неясните слухове, които понякога прекосяваха океана подобно на безформени отломки от греди с нечий инициали, изхвърлени на морския бряг. Историята на алената буква се превърна в легенда. Но магическата сила на клеймото си оставаше и скелето, където бедният свещеник бе умрял, и къщичката край морето, нявга обитавана от Хестър Прин, все тъй изпълваха с ужас жителите на града. Един ден децата, които си играеха недалеч от тази къщичка, видяха висока жена в сива рокля да се приближава към вратата. През всичките тези години тя ни веднъж не бе отваряна, ала жената влезе – или си отключи, или изгнилото дърво поддаде под натиска ѝ, или пък като призрак се промъкна през затворените врати.

На прага обаче тя се поколеба и се извърна – изглежда, мисълта да влезе сама, тъй променена, в дома, чиито стени бяха свидетели на предишните ѝ наситени с изживявания дни, бе съкрушителна дори и за нейната твърда природа. Колебанието на Хестър не трая по-дълго от един миг, но и той бе достатъчен да се види алената буква на гърдите ѝ.

И така, Хестър Прин се бе завърнала и понесла отново стария си позор. А къде бе малката Пърл? Ако тя бе още жива, то сега би трябвало да бъде в разцвета на ранната си младост. Никой така и не разбра с абсолютна сигурност дали малката палавница бе легнала без време в гроба, или дивата ѝ пламенна природа бе укротена и усмирена, за да може да изпита тихото женско щастие. Ала до края на живота си отшелницата с алената буква, изглежда, беше обект на любовта и грижите на някакъв чуждоземен. На нейно име се получаваха писма, запечатани с гербове, чиито символи не бяха известни на английската хералдика. Къщичката започна да се пълни с разни полезни и красиви предмети, които Хестър не употребяваше, но които само богатство можеше да купи и само любов – да избере. Имаше и разни дребни украшения – изящни свидетелства на неизбледяващия спомен, изработени от изкусни ръце по поръчка на любещо сърце. А веднъж Хестър бе забелязана да бродира бебешка дрешка с такава богата и причудлива сърмена шевица, че сигурно би предизвикала скандал, ако нашето сиво общество видеше бебе, облечено в нея.

С една дума, според слуховете в онези дни, според митническия началник мистър Пю, който век по-късно проучвал въпроса, а най-вече и според неотдавнашния му приемник в службата Пърл не само че бе останала жива, но дори бе встъпила в щастлив брак. Тя не забравяше печалната си самотна майка и с най-голяма радост би я взела да живее под своя покрив. Но не в непознатата страна, където Пърл бе свила гнездо, беше истинското място на Хестър. То бе тук, в Нова Англия, където бе съгрешила, където бе изживяла огромната си мъка и където трябваше да изкупи вината си. И ето че тя се завърна и по своя воля – защото и най-строгият съдия от този челичен век не би могъл да го изисква – си прикачи отново символа, за който бе нашият тъй мрачен разказ. И оттогава знакът повече не слезе от гърдите ѝ. Ала с течение на годините,

изпълнени за Хестър с труд, размисъл и себеотрицание, алената буква изгуби значението си на клеймо, което предизвиква презрение и негодувание, за да се превърне в обект на състрадание, който вселява смут в душите, но също тъй и уважение. И понеже Хестър не преследваше никаква користна цел и не търсеше богатства или развлечения, хората се обръщаха към нея с мъките и неприятностите си за съвет като към човек, преминал през тежко изпитание. Особено често я търсеха жени, изгарящи в непрестанните мъчения на наранена, несподелена, озлочестена, неравна или греховна любов или на самотното и нещастно сърце, непожелано и ненужно никому. Търсеха я да им обясни защо са тъй наказани и какво трябва да предприемат! Хестър се стараеше да ги успокои и посъветва както може и споделяше с тях твърдата си вяра, че някой ден, когато човечеството бъде готово и небето сметне, че е дошло време, пред хората ще се разкрие нова истина и отношенията между мъжа и жената ще се изграждат върху твърдата основа на взаимното щастие. Някога Хестър си бе въобразявала, че и тя би могла да стане богоизбраната пророчица, но вече отдавна се бе убедила, че такава свята и съдбоносна мисия не би могла да бъде поверена на жена, опетнена от позора, смазана от срама или дори потисната от своя неутешима скръб. Апостол на това ново откритие би трябвало да стане някоя възвишена, чиста и прекрасна жена, почерпила мъдрост не от горчивия жизнен опит, а от опияняващата радост. Със своя пример тя трябва да ни учи, че свещената любов ни носи щастие!

Когато казваше това, Хестър свеждаше печалния си поглед към алената буква. А след много, много години на гробището, до което по-късно беше построена църквата „Кингс Чапъл“, редом с един стар, хлътнал гроб се прибави нов. Макар и изкопан наблизко, той все пак беше отделен със синор, сякаш двамата покойници нямаха право да смесват прахта си. Обединяваше ги обаче общ надгробен камък. Всички паметници наоколо носеха фамилни гербове, а и на тази проста, сива плоча любопитното око можеше да открие контурите на гравирани гербов щит, който даваше богат материал за размишления и чиято хералдическа формулировка би могла да послужи като мото и синтез на току-що завършилия наш разказ – такава потискаща печал навявяваше безпросветният му мрак, където единственото светило бе по-зловещо и от сянката:

На черно гарваново – буквата „П“ в алено!

\$id = 8708

\$source = Моята библиотека

__Издание:__

Автор: Натаниъл Хоторн

Заглавие: Алената буква

Преводач: Стоянка Ангелова

Година на превод: 1984

Език, от който е преведено: Английски

Издание: Първо издание

Издател: Издателство „Народна култура“

Град на издателя: София

Година на издаване: 1984

Тип: роман

Националност: Американска

Печатница: ДП „Димитър Благоев“

Излязла от печат: юни 1984 г.

Редактор: Светлана Каролева

Художествен редактор: Николай Пекарев

Технически редактор: Олга Стоянова

Художник: Красимира Златанова

Коректор: Слава Иванова

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/6499>